

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**ALMANYA VE FRANSA’NIN AVRUPA BİRLİĞİ
ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASI’NA
YAKLAŞIMLARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Murat ÜNVER

BURSA - 2022

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**ALMANYA VE FRANSA’NIN AVRUPA BİRLİĞİ
ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASI’NA
YAKLAŞIMLARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Murat ÜNVER

Danışman:

Prof. Dr. Barış ÖZDAL

BURSA - 2022

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Murat ÜNVER
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Uluslararası İlişkiler
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : X+151
Mezuniyet Tarihi :
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Barış ÖZDAL

ALMANYA VE FRANSA’NIN AVRUPA BİRLİĞİ ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASI’NA YAKLAŞIMLARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Bu çalışma ile Fransa ve Almanya’nın Avrupa Birliği (AB)’nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP)’na yaklaşımları ulusal ve kurumsal çerçevede analiz edilmeye çalışılacaktır. OGSP’nin giderek kurumsallaşan yapısı ve bahsi geçen devletlerin ulusal beklentileri göz önünde bulundurularak bu çalışma için işlevselcilik, yeni-işlevselcilik, hükümetlerarasıcılık ve yeni-kurumsalcılık teorilerinden faydalanılmıştır. Detaylı ve doğru analizler gerçekleştirebilmek için bahsi geçen iki devletin White Paper’ları, istatistiksel verileri ve AB doküman ve raporları gibi birincil kaynaklar, think tank kuruluşlarının yaptığı analizler, yayınladığı yıllık değerlendirmeler ve belgeler, ayrıca alanında uzman kişilerce yayımlanan kitaplar ve makaleler kullanılmıştır. Tez dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde metodoloji ve ampirik-teorik çerçeveye yer verilmiş, ikinci bölümde Ortak Dış ve Güvenli Politikası (ODGP)’nin Maastricht Antlaşması’na kadar süreçteki tarihsel gelişimi açıklanmıştır. Üçüncü bölüm de ise günümüze kadar gelen süre içinde OGSP’nin kurumsal ve operasyonel dönüşümü analiz edilmiş ve son bölümde Fransa ve Almanya’nın OGSP’ye ulusal ve kurumsal yaklaşımları değerlendirilmiştir. Çalışmada savunulan temel görüş ise tarihsel anlamda OGSP’ye karşı oldukça farklı yaklaşımlara sahip olan bu iki devletin 2016 sonrasında daha harmonize hareket etmeye çalıştıklarıdır.

Anahtar Kelimeler: Almanya, Avrupa Birliği, Fransa, Güvenlik, Savunma.

ABSTRACT

Name and Surname : Murat ÜNVER
University : Uludag University
Institution : Social Sciences Institution
Field : International Relations
Branch :
Degree Awarded : Master in Arts
Page Number : X+151
Degree Date :
Supervisor/s : Prof. Dr Barış ÖZDAL

A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE APPROACHES OF GERMANY AND FRANCE TO THE COMMON SECURITY AND DEFENSE POLICY OF THE EUROPEAN UNION

With this study, the approaches of France and Germany to the European Union (EU)'s Common Security and Defence Policy (CSDP) will be analysed on a national and institutional basis. The theories of functionalism, neo-functionalism, intergovernmentalism and neo-institutionalism have been used for this study, taking the increasingly institutionalized structure of the CSDP and the national expectations of the mentioned states into account. In order to carry out detailed and accurate analyses, primary sources such as the White Papers, statistical data and EU documents, and reports of the two states mentioned, analyses made by Think Tank organizations, annual evaluations and documents published, as well as books and articles published by experts in their fields were used. The thesis consists of four parts. In the first part, the conceptual and theoretical framework is given, in the second part, the historical development of the Common Foreign and Security Policy (CFSP) in the process until the Maastricht Treaty is explained, with the third part, the institutional and operational transformation of the OGSP in the period up to the present is analysed, and finally, the CFSP of France and Germany. The fundamental aspect advocated in the study is that these two states, which have historically had fairly different approaches to the OGSP, tried to act more harmoniously after 2016.

Keywords: Germany, European Union, France, Security, Defence.

ÖNSÖZ

Avrupa Birliği (AB)'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP) özellikle 2016 yılı sonrasında tekrar ortaya çıkan tartişmaların ve söylemlerin odağında yer alan bir konu olarak yeniden Birliğin önceliklerinden biri haline gelmeye başlamıştır. Bu bağlamda Brexit sürecinin ardından üye devletleri arasındaki bağın zayıfladığı düşünölen AB'nin motivasyon kazanması için Küresel Strateji yayınlanarak birçok yeni girişime start verilmiştir. Ayrıca yine 2016 yılında ABD Başkanı seçilen Donald Trump'ın eleştirilerinin odağında olan Almanya ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization / NATO)'nün Avrupa üyelerinin söylemlerindeki tarihsel dönüşümler bu tezin yazılmasındaki anahtar olguları ihtiva etmektedir.

Bu tezin çıkış noktası olan Almanya ve Fransa'nın OGSP alanına yönelik yaklaşımlarının karşılaştırılması ise öncelikle Uluslararası ilişkiler literatüründe ve medyada bu iki devletin her zaman birlikte hareket ediyorlar gibi yansıtılmasından kaynaklanmaktadır. Bilindiği üzere Almanya ve Fransa her zaman AB'nin ekonomik anlamda güçlü devletlerinden olmuşlardır. Fakat tarihsel ve güncel anlamda bu iki devletin önceliklerinin, beklentilerinin, güvenlik anlayışlarının ve ulusal çıkarlarının anlaşılması OGSP'ye yaklaşımlarının da benzer mi yoksa farklı mı olduğu sorusunu cevaplayabilecektir.

Akademik literatürde bu iki devletin Birleşik Krallık (İngiltere) gibi üçüncü devletlerle ilişkilerinin analizleri çok sayıda makaleye ve tez çalışmalarına konu olmuş olsa da asıl olarak müttefik addedilen bu iki devletin birbirleri ile olan ilişkilerinin detaylı bir incelemeye tutulmaması dikkat çekmektedir. Nitekim bu çalışma ile bu boşluk doldurulmaya çalışılacak ve OGSP'nin anlamı bu iki devlet nezdinde detaylandırılacaktır.

Bu çalışmanın yazım sürecinde yardımlarını eksik etmeyen her koşulda yol gösteren tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Barış ÖZDAL Hocama teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca her daim motivasyon kaynağım olan yol arkadaşım Aslıhan YALAZ'a ve bu süreçte desteklerini eksik etmeyen aileme, arkadaşlarıma ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Öğrenci İşleri Personeline teşekkürlerimi borç bilirim. Bu çalışmanın bütün kusurlarının ve eksiklerinin yalnızca tarafıma ait olduğunu bildiririm.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
METODOLOJİ VE AMPİRİK - TEORİK ÇERÇEVE	4
1.1. Metodoloji.....	4
1.2. Ampirik-Teorik Çerçeve	7
1.2.1. Modern Avrupa Birliği Konseptini Açıklamada Hükümetlerarasıcılık Teorisi.....	8
1.2.2. Avrupa Entegrasyonunda İşlevselcilik (Fonksiyonalizm)- Yeni İşlevselcilik (Neo-Fonksiyonalizm) Yaklaşımları ve Teorik Kısıtlamalar	12
1.2.3. Yeni Kurumsalcılık (New-Institutionalism)	14
İKİNCİ BÖLÜM.....	20
AVRUPA SAVUNMA ENTEGRASYONUNUN TARİHSEL SÜREÇ ANALİZİ.....	20
2.1. Maastricht Antlaşması Öncesinde Avrupa Güvenlik İnisiyatiflerinin Tarihsel Süreç Analizi.....	21
2.1.1. Avrupa Savunma Topluluğu ve Avrupa Savunma Birliği	22
2.1.2. Batı Avrupa Birliği.....	25
2.1.3. Fouchet Planları ve Avrupa Siyasi İşbirliği'nin Kuruluşu.....	26
2.1.4. Lüksemburg (Davignon) Raporu'nun Avrupa Politik Entegrasyonu'na Etkileri	28
2.1.5. 1973 Kopenhag Raporu'nun Avrupa Politik Entegrasyonu'na Etkileri	30
2.1.6. 1973 Avrupa Kimliğinin Deklare Edilmesi.....	31
2.1.7. 1974 Paris Zirvesi'nin Avrupa Politik Entegrasyonu'na Etkileri	32
2.1.8. 1975 Tindemans Raporu'nun Avrupa Politik Entegrasyonu'na Etkileri.....	32
2.1.9. 1981 Londra Raporu ve Gercher-Colombo İnisiyatifi'nin Avrupa Politik Entegrasyonu'na Etkileri	34
2.1.10. 1985 Dooge Raporu'nun Avrupa Politik Entegrasyonu'na Etkileri	35
2.1.11. Avrupa Tek Senedi ile Gelen Değişimler	35
2.2. Ortak Güvenlik ve Dış Politikası Oluşum Süreci.....	37
2.2.1. Avrupa Birliği Kurucu (Maastricht) Antlaşması.....	37
2.2.2. 1997 Amsterdam Antlaşması	40
2.2.3. 1998 St. Malo Zirvesi	41

2.2.4. 2000 Nice Antlaşması	42
2.2.5. 2003 Berlin Plus Anlaşması	43
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	46
MAASTRICHT ANTLAŞMASI SONRASI AB'İN OPERASYONEL KABİLİYETİNİN VE OGSP'İN LİZBON ANTLAŞMASI SONRASI DÖNÜŞÜMÜNÜN ANALİZİ	46
3.1. Avrupa Birliği'nin Maastricht Antlaşması Sonrasında ODGP ile Gelişen Operasyonel Kabiliyetinin Analizi	47
3.1.1. 1992 – 1995 Bosna Krizi'nin Çözümlemesinde AB'nin Rolü.....	49
3.1.2. 1999 Kosova Krizi'nin Çözümünde AB'nin Rolü	50
3.1.3. AGSP'nin Tanımlanması ve 2003 Avrupa Güvenlik Stratejisi	52
3.1.4. Avrupa Savunma Ajansı	53
3.1.5. AGSP'nin Diğer Operasyonel Alanları ve Bürokratik Gelişimi.....	54
3.2. Lizbon Antlaşması Sonrası OGSP'nin Kurumsal Dönüşümü	58
3.2.1. 2011 Libya Krizi'nde AB'nin Rolü ve Lizbon Antlaşması ile Kurulan Operasyonel Kabiliyetin Analizi.....	60
3.2.2. Çerçeve Milletler Konsepti.....	63
3.2.3. Brexit'in AB Operasyonel Kapasitesi Üzerindeki Etkisinin Analizi	65
3.3. 2016 Global Stratejisi	66
3.3.1. Daimi Yapılandırılmış İşbirliği.....	67
3.3.2. Avrupa Savunma Fonu.....	70
3.3.3. Kapasite Geliştirme Planı.....	72
3.3.4. Savunmanın Koordineli Yıllık İncelemesi	73
3.3.5. Askeri Planlama ve Yönetim Kapasitesi	76
3.3.6. Avrupa Müdahale Girişimi	77
3.4. Lizbon Antlaşması Sonrası Avrupa Savunma Dönüşümünün Analizi	79
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	82
ALMANYA VE FRANSA'NIN GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKALARI	82
4.1. Almanya'nın Güvenlik ve Savunma Politikası	86
4.1.1. Almanya'nın Savunma ve Güvenlik Politikaları'nın Tarihsel Analizi	86
4.1.2. Lizbon Antlaşması Sonrası OGSP'nin Gelişimi Sürecinde Almanya'nın Rolünün Analizi	91
4.1.3. Almanya'nın OGSP'nin Operasyonel ve Mali Altyapısındaki Rolünün Analizi	99
4.2. Fransa'nın Güvenlik ve Savunma Politikası	103
4.2.1. Fransa'nın Savunma ve Güvenlik Politikalarının Tarihsel Analizi	104
4.2.2. Lizbon Antlaşması Sonrası OGSP'nin Gelişimi Sürecinde Fransa'nın Rolünün Analizi	108

4.2.3. Fransa'nın OGSP'nin Operasyonel ve Mali Altyapısındaki Rolünün Analizi	117
SONUÇ	123
KAYNAKÇA	129

KISALTMALAR

- AB:** Avrupa Birliği
- ABD:** Amerika Birleşik Devletleri
- ABKA:** Avrupa Birliği Kurucu Antlaşması
- AET:** Avrupa Ekonomik Topluluğu
- AGSP:** Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası
- AKÇT:** Avrupa Kömür Çelik Topluluğu
- AP:** Avrupa Parlamentosu
- ASB:** Avrupa Siyasi Birliği
- ASİ:** Avrupa Savunma İş birliği
- AST:** Avrupa Savunma Topluluğu
- AT:** Avrupa Toplulukları
- ATS:** Avrupa Tek Senedi
- BAB:** Batı Avrupa Birliği
- BENELÜX:** Belçika, Hollanda, Luxemburg
- BM:** Birleşmiş Milletler
- BMGK:** Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
- CARD:** Coordinated Annual Review on Defence (Koordineli Yıllık Savunma İncelemesi)
- CDP:** Capacity Development Plan (Kapasite Geliştirme Planı)
- CIVCOM:** Committee for Civilian Aspects of Crisis Management (Kriz Yönetiminin Sivil Yönleri için bir Komite)
- COREPER:** Committee of Permanent Representatives (Daimî Temsilciler Komitesi)
- CPCC:** The Civilian Planning and Conduct Capability (Sivil Planlama ve Uygulama Yeteneği)
- Ed:** Editör
- EDA:** European Defence Agency (Avrupa Savunma Ajansı)
- EDAP:** European Defence Action Plan (Avrupa Savunma Aksiyon Planı)
- EDF:** European Defence Fund (Avrupa Savunma Fonu)
- EEAS:** European External Action Service (Avrupa Dış Eylem Servisi)
- EI2 / EII:** European Intervention Initiative (Avrupa Müdahale Girişimi)

ESDI: European Security and Defence Identity (Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği)

ESS: European Security Strategy (Avrupa Savunma Stratejisi)

EU INTCEN: the EU Intelligence and Situation Centre (AB İstihbarat ve Durum Merkezi)

EUGS: European Union Global Strategy (Avrupa Birliği Küresel Stratejisi)

EUISS: The European Union Institute for Security Studies (AB Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü)

EUMC: European Union Military Committee (AB Güvenlik Komitesi)

EUMS: European Union Military Staff (AB Askeri Personeli)

EURATOM: European Atomic Energy Community (Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu)

FNC: Framework Nations' Concept (Çerçeve Milletler Konsepti)

FYROM: The Former Yugoslav Republic of Macedonia (Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti)

GSYH: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

MPCC: The Military Planning and Conduct Capability (Askeri Planlama ve Davranış Yeteneği)

NATO: North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)

ODGP: Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası

OGSP: Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası

PESCO: Permanent Structured Cooperation (Daimî Yapılandırılmış İş birliği)

PSC: Political and Security Committee (Siyasi ve Güvenlik Komitesi)

RF: Rusya Federasyonu

RRF: Rapid Reaction Force (Ani Müdahale Kuvveti)

SatCen: European Union Satellite Centre (Avrupa Birliği Uydu Merkezi)

SIPRI: Stockholm International Peace Research Institute (Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü)

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

GİRİŞ

2. Dünya Savaşı'nın ardından altı Avrupa devletinin bir araya gelerek 1952 yılında oluşturdukları Avrupa ve Kömür Çelik Topluluğu (AKÇT) günümüze kadar birçok alanda genişleyen ve entegre olan Avrupa Birliği (AB)'ne evrilmiştir. Günümüz itibarıyla ise Birlik kuruluş ve gelişim sürecinde 60 yıldan fazla bir süreyi geride bırakmıştır. 1957 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET)'nu kuran Roma Antlaşması'nın imzalanmasından günümüze kadar geçen süre içerisinde sosyal, ekonomik ve politik birçok konuda entegre olmaya çalışan üye devletler, sürekli olarak birlik içinde ve dışında krizlerle baş etmek ve değişen statükoya kendilerini sürekli adapte etmeye çalışmışlardır. Bütün entegrasyon alanlarının içinde muhtemelen en çok ötelemeye maruz kalan ve Birlik içinde farklı seslere ve yönelimlere konu olan¹ güvenlik ve dış politika alanı ise günümüzde hiç olmadığı kadar gündeme gelmektedir. Bugünlere kadar gelinen süreçte birçok anlaşmada ve toplantıda söylemler geliştirilmiş, yeni askeri-bürokratik kanallar oluşturulmuş ve Birlik içinde iş birliği sağlanmaya çalışılmıştır. Ancak Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization / NATO)'nün işlevselliği ve harekete geçirilişi açısından bakıldığında AB'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP)'n² güçlendirecek çok fazla reforma ihtiyacı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.³

Yakın zamanda askeri işbirliğini ileri seviyeye taşımayı, üye devletler arasında koordinasyon ile işbirliği eksikliğini ortadan kaldırmayı amaçlayan ve 2016 AB Küresel Stratejisi⁴ ile hayata geçirilen Daimi Yapılandırılmış İş birliği (Permanent

¹ Bunun sebebi yüksek politika konuları olarak adlandırılan güvenlik ve savunma konularının entegrasyon sürecinde süpranasyonel bir karakter kazanamamış olmasıdır. Çünkü Birlik, bazı alanlarda süpranasyonel karaktere bazı alanlarda ise yalnızca işbirliğinin ön plana konulduğu uluslararası hukuki karaktere sahiptir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Kamuran Reçber, **Avrupa Birliği Mevzuatı**, Bursa: Ezgi Kitabevi, 2003, s. 4.

² Kavram karmaşasının önüne geçmek açısından açıklama yapmak gerekirse "Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP)" kavramı, 2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması'yla Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP)'nin yerine geçen kavramdır. Bu nedenle çalışma boyunca bu iki kavram kronolojik sıralama dikkate alınarak kullanılacaktır. Kavramlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.; Barış Özdal, **Avrupa Birliği Siyasi Bir Cüce, Askeri Bir Solucan mı?**, 2. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2020, ss. 2-3.

³ Zira 2016 yılında kabul edilen Global Strateji ile ortaya konulan gerçekler yani reformlar olarak belirmektedir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ele alınacağı gibi birçok AB üye devleti halen NATO'nun desteğine ve varlığına ihtiyaç duymaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Jérôme Legrand, "In-Depth Analysis: Does the New EU Global Strategy Deliver on Security and Defence?", **European Parliament**, 2016, s. 14.

⁴ AB'nin dış ve güvenlik politikasına yönelik Global Strateji, yani AB Küresel Stratejisi (EUGS), AB'nin ve üye devletlerin savunma ve güvenliğinin etkinliğini, üye devletlerin silahlı kuvvetleri

Structured Cooperation - PESCO), Avrupa Savunma Fonu (European Defence Fund - EDF) ve Koordineli Yıllık Savunma İncelemesi (Coordinated Annual Review on Defence - CARD) gibi girişimler 30 Ocak 2019'da gerçekleştirilen AB Savunma Bakanları Toplantısı'nda gündemde kalmaya devam etmiştir.⁵ OGSP'nin gerçekten AB savunmasına etkisinin ortaya konulması ve üye devletlerin ortak savunma konusunda girişimlere hız kazandırmaları için ise özellikle İngiltere (Birleşik Krallık)'nin artık Birliğe dahil olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, gözlerin iki devlete çevrildiği görülmektedir: Fransa ve Almanya. Dönemin Alman Savunma Bakanı Ursula von der Leyen'in "*Avrupa'nın ordusu şekil alıyor*"⁶ sözleri ile az bir zaman sonra imzalanan Aachen (Fransızca: Aix-la-Chapelle) Antlaşması bu durumun en somut örneklerini teşkil etmektedir.

Brexit⁷ sürecinin Birliğe getireceği en az zararlarla aşılması, ABD başkanı Donald Trump'ın NATO'nun %2'lik harcama sınırına ulaşılamamasına yönelik sert eleştirileri sonrası AB sistemi içinde güvenlik alanında yeni girişimlerin başlatılması ve Birlik içindeki mali dengesizliğin üye devletlere zarar vermeden çözümü konularında da AB'nin iki kurucu üyesinin liderliğine olan ihtiyaç azımsanamayacak kadar yüksek görünmektedir. Mevcut düzlemde küreselleşme olgusunun AB entegrasyon modeli içinde kendini gösteren semptomlarına bakıldığında görülmektedir ki çok farklı bir alanda yaşanan kriz, diğer entegrasyon alanlarındaki bütün dengeleri alt üst edebilmekte ve devletlerin önceliklerini bir anda farklı alanlara yöneltebilmektedir. 2015 Göç Krizi sonrası AB içerisinde de kendisini artarak gösteren sağ eğilimli popülist hareketlerin Birlik değerlerine saldırımları ve güvenlik ile savunma alanlarında Birliğin yetersiz kalıp, üye devletlerin hükümetlerarası

arasındaki işbirliğini, göç yönetimi, krizleri vb. geliştirmek için güncellenmiş doktrindir. Ayrıntılı bilgi için; "A Global Strategy for the European Union", **European External Action Service (EEAS)**, https://eeas.europa.eu/topics/eu-global-strategy/49323/global-strategy-european-union_en (e.t.: 10.06.2020)

⁵ "France and Germany are Pushing Rival Models for Defence Co-operation", **The Economist**, Şubat 2019, <https://www.economist.com/europe/2019/02/02/france-and-germany-are-pushing-rival-models-for-defence-co-operation> (e.t.: 10.07.2020)

⁶ "Ursula Von der Leyen's plot for EU Army unmasked: 'It's already taking shape'", **Express**, Mayıs 2020, <https://www.express.co.uk/news/world/1278523/ursula-von-der-leyen-news-bloc-eu-army-taking-shape-brexit-spt> (e.t.: 10.07.2020)

⁷ Brexit süreci 23 Haziran 2016 tarihinde İngiltere (Birleşik Krallık)'de yapılan halk oylaması sonucu İngiltere'nin AB'den çıkışını temsil eden sürecin adıdır.

çözumsuzlükler ile ön plana çıkması da AB'nin süpranasyonel yapısını zedeleyen bir diğer faktör olarak 21. yüzyılda kendisini göstermektedir.⁸

Artan terör faaliyetleri ve alanları, Rusya'nın 2008 yılında Gürcistan'da ve 2014 yılında Ukrayna'nın Kırım bölgesinde takındığı işgalci tutumu, Birleşik Krallık'ın Birlikten ayrılışı, Kuzey Afrika'dan gelen göç tehdidi ve AB üyesi devletlerde artan AB karşıtı popülist ve ulusalcı hareketler ve NATO'ya karşı oluşan yeni bakış açıları düşünüldüğünde AB'nin yeni bir dönüşüm içine girmesi olanaklı görülmektedir.

Bütün bu olgular neticesinde çalışmada Fransa ve Almanya'nın OGSP'ye yönelik yaklaşımları ulusal ve sistemsal bazda analiz edilecektir. Çalışmada savunulan temel görüş ise tarihsel anlamda OGSP'ye karşı oldukça farklı yaklaşımlara sahip olan bu iki devletin 2016 sonrasında daha harmonize hareket etmeye çalıştıklarıdır.

⁸ Stretia Andreea, "The French-German Approach on the Future of the European Union", **Online Journal Modelling the New Europe**, 2018, ss. 160-175.

BİRİNCİ BÖLÜM

METODOLOJİ VE AMPİRİK-TEORİK ÇERÇEVE

Çalışmanın birinci bölümünde metodoloji ve ampirik-teorik çerçeveye yer verilerek bir arka plan oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda öncelikle metodoloji başlığı altında tez çalışmasını temelden etkileyen konular en temelde üç olgu üzerinden açıklanmıştır. “Ampirik-Teorik Çerçeve” alt başlığı içinde ise sırası ile “Modern Avrupa Birliği Konseptini Açıklamada Hükümetlerearasıcılık Teorisi”, “Avrupa Entegrasyonunda İşlevselcilik (Fonksiyonalizm)-Yeni İşlevselcilik (Neo-Fonksiyonalizm) Yaklaşımları ve Teorik Kısıtlamalar” ile Yeni Kurumsalcılık (New-Institutionalism) analiz edilmiştir.

1.1. Metodoloji

Tez çalışmasında AB'nin diğer entegrasyon alanlarından ziyade savunma ve güvenlik entegrasyon sürecini araştırmayı ve bunu Almanya ile Fransa'nın politikaları ve yaklaşımları üzerinden karşılaştırmalı bir şekilde analiz etmek amaçlanmaktadır. Bu bağlamda AB'nin kurumsal gelişimi göz önüne alınarak hâlihazırda uygulanma alanları bulan inisiyatifler değerlendirilecek ve çeşitli alanlarda verilen ekonomik, askeri ve sosyal veriler karşılaştırılarak bugüne ve geleceğe dönük çıkarımlar yapılmaya çalışılacaktır. Tez çalışmasını temelden etkileyen konular ise en temelde üç olgudan türemektedir.

Birinci Olgu: “Güvenlik konularında yani dolayısıyla savunma anlamında entegrasyon, Fransa ve Almanya'nın ve elbette diğer üyelerin bu iki devlete karşı politik davranışlarını ne derecede ve nasıl etkilemektedir?” sorusundan ortaya çıkmaktadır. Bilindiği üzere bu konu AB entegrasyonunun en kırılgan noktasını teşkil etmekte ve üye devletlerin egemenlik devri noktasında tartışmaya en müsait konu olarak belirmektedir. Bu bakımdan güvenlik ve savunma olguları Birliğin başarılı olan diğer entegrasyon alanlarına göre nispeten daha dikkatle yaklaşılması gereken konulardır. Buna karşın 21. yüzyılın küreselleşen dünyası ile birlikte beliren yeni tehditler, bölgesel çatışmalar, dünyada ve Avrupa'da yükselen sağcı popülist hareketler, terörizm ve çevre sorunları üye devletleri daha fazla birlikte hareket etmeye zorlamakta ve dolayısıyla Birlik içindeki savunma inisiyatiflerinde de artışları teşvik etmektedir.

İkinci Olgu: Birlikte güvenlik ve savunma konularında oluşturulacak entegrasyonun sağladığı avantajların ve getirdiği dezavantajların karşılaştırılması sonucu ortaya çıkan denklemin analizinden kaynaklanmaktadır. Temel soru ise esasen “Hükümetlerarası benzersiz bir yapıya sahip olan AB’nin bu yapısının ortak bir güvenlik alanı yaratma noktasında kapasitesi ne derecede yeterlidir?” Bütün entegrasyon alanları gibi bu alanın da kurumsal bir şekilde üye devletlerin işbirliği esası içinde gelişmeye mahkûm bir alan olmasının yanı sıra her üye devletin ikili veya kendine özgü savunma inisiyatiflerinde aldıkları sorumlulukların farklılaşması bu alanı daha karmaşık bir hale getirebilmektedir.

Üçüncü Olgu: İçsel faktörlerden farklı olarak dışsal bir objektiften incelenmektedir. Avrupa’nın kıtasal savunma sistemini başarmasının üye devletleri, özellikle Almanya ve Fransa özelinde, diğer aktör ve kurumlarla olan ilişkilerini nasıl değiştireceğiyle ilgilenilmektedir. Kısaca Avrupa savunması kapsamlı bir şekilde başarılı bile hangi tavizlerle ve ne pahasına başarılabilir? Bu soru içerik anlamında NATO ve Birleşmiş Milletler (BM) ile ilgilidir.

Araştırma konuları ve soruları bağlamında ise bütün anlatımların AB’nin süpranasyonel kurumları ile bu kurumların üye devletlerle olan ilişkileriyle ilgili olduğu düşünülmektedir. Bu çerçevede öncelikle tarihsel perspektifte OGSP’nin oluşumunun, Avrupa Siyasi İş Birliği (ASİ)’nin ve Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP)’nin AB’nin uluslararası alanda tanımlanan kimliğini nasıl değiştirdiğine odaklanılacaktır. Dolayısıyla tüm üye devletler ve tezin ana çerçevesi olması nedeniyle Fransa ve Almanya ile AB kurumları arasındaki karşılıklı ilişkinin, AB’nin içsel ve dışsal sistemlerdeki yerinin tam olarak ne olduğu sorusuna odaklanılmak istenmektedir. Özellikle sürekli ve giderek hızlı bir şekilde değişen güvenlik alanlarının oluşumuna karşın OGSP’nin içsel ve dışsal hangi kısıtlamalara maruz kaldığı ve sınırlarının şu an ne olduğu noktaları açıklanmaya çalışılacaktır.

Bilindiği üzere Birleşik Krallık’ın AB’den ayrılmasının ardından Almanya ile Fransa, Birliğin en büyük iki ekonomik gücü olarak ortaya çıkmıştır. Bu tez içerisinde de bu iki üye devletin AB kurumsal yapısı içerisinde OGSP’ye yönelik yaklaşımları ve aralarındaki farklılıklar incelenecek ve süpranasyonel bir savunma mekanizmasının bu iki devlet öncülüğünde kurulmasının mümkün olup olmadığı sorusuna yanıt verilmeye çalışılacaktır. Bu bakımdan bu tez AB ortak güvenlik inisiyatiflerinin çıkış noktasından itibaren kapsamlı bir tarihsel süreç analizinin ardından Lizbon Antlaşması

ile gelen en son değişiklikleri de içerisinde barındırarak günümüzde yaşanan gelişmeleri geniş bir bağlamda ele almayı amaçlamaktadır.

Bu alışma içerisinde dört adet araştırma sorusu sorulmaktadır ve çalışma boyunca da bu sorulara cevap aranmaya çalışılacaktır. İlk olarak kronolojik bir bakış açısı ile Avrupa entegrasyonu kapsamı içerisinde ye devletlerin ortak savunma ve güvenlik konularında bir entegrasyon fikrini neden ve nasıl ortaya attıkları sorusuna cevap aranacaktır. Avrupa’da 2. Dünya Savaşı gibi korkunç etkileri olan bir savaştan sonra yüzyıllardır savaşan devletlerin entegrasyon gibi tamamen tarihsel olgulara ters bir yörüngede politikalar geliştirmeye başlamaları zorlu ve karmaşık bir süreci kapsamaktadır. Ancak bir şekilde bu süreç kısmi oranda başarılımiş, şimdi ise bu entegrasyon süreçlerinin üzülmesi en güç kollarından birinin inşası için çaba harcanmaktadır. Bu aşamada tarihsel süreçte karşılaşılan içsel ve dışsal kısıtlamaların neler olduğu sorusuna cevap verilmesi gerekmektedir.

İkinci olarak 2016 yılında kabul edilen Global Strateji ile yine bürokratik anlamda reformlar geçiren OGSP’nin yeni dinamiklerini tanımlanmaya ve Lizbon Antlaşması sonrası süreçte güvenlik çerçevesinin nasıl oluşturulmaya başlandığı açıklanmaya çalışılacaktır. PESCO, EDF ve CARD gibi yeni oluşumların birbirleriyle ve NATO gibi farklı aktörlerle olan ilişkilerine odaklanılacak olan bu soruda, Fransa ile Almanya özellikle incelenerek, ye devletlerin Brexit⁹ sonrasında güvenlik şemsiyesini nasıl oluşurmaya çalıştıklarına cevap aranacaktır.

nc soru OGSP’nin pratikteki anlamı ile alakalıdır. AB şu an ve geçmişte birçok operasyonu NATO ile birlikte veya bağımsız olarak aktif bir şekilde devam ettirmektedir. Üç yıl süren Bosna Savaşı’nda, 1999 Kosova Krizi’nde, 2011 Libya Krizi’nde, Afrika Misyonlarında ve Afganistan’da AB, aktör bazında veya Birlik olarak varlık göstermiştir. Bu tez içinde de bu süreçlerin analizine yer verilerek askeri girişimlerin ve ekonomik harcamaların nicel verileri kullanılarak ye devletler perspektifinde bu devletlerin ulusal dış politikalarındaki politik öncelikleri gibi önemli bazı detaylar sunulacaktır.

Son olarak ise Fransa ve Almanya’nın OGSP’nin devamlılığına ve geliştirilmesine yönelik politikaları, bu iki devletin iç politikada ve dış politikada yrttikleri faaliyetleri, yıllık bütçe planları, askeri giderleri ve projeleri ile devlet

⁹ İngilizce Br (Britanya) ve Exit (ıkış) kelimelerinin kısaltılmış kullanımımıdır.

başkanlarının söylemleri incelenerek bu iki devletin OGSP'ye yönelik politikalarının ne şekilde farklılaştığı üzerinde durulacaktır. Bu sorunun incelenmesinde güvenlik konularının tekrar gündeme gelmeye başladığı Lizbon Antlaşması ve özellikle 2016 sonrası sürece odaklanılacak ve en nihayetinde Emmanuel Macron ve Angela Merkel'in Avrupa savunmasında üstlendikleri rollerin karşılaştırmalı bir analizi ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1.2. Ampirik-Teorik Çerçeve

Çalışmanın ampirik çerçevesini oluşturmak adına tarihsel analiz, askeri vaka çalışmaları, söylem analizleri ve kantitatif data analizi olmak üzere dört araştırma yöntemi kullanılacaktır. Tezin başlangıç noktası olarak Paris Antlaşması'nın imza yılı, yani 1951 ve sonrası alınacak olup günümüze kadar değişen uluslararası paradigmalara, imzalanan belgeler, toplanan zirveler göz önünde bulundurularak ve 2020 yılında imzalanan Aachen Antlaşması'nın getireceği yeni değişiklikler düşünülerek yapılacak bir gelecek değerlendirmesi ile bu çalışma sona erecektir.

Tarihsel analiz boyunca AB'nin ODGP ve OGSP oluşturma süreçleri incelenecek ve bu politikalar bakımından AB savunma entegrasyonunun tarihi açıklanmaya çalışılacaktır. Böylece günümüzdeki gerçekliklerin anlaşılmasında AB entegrasyonu zaman çizelgesinin bir kılavuz vazifesi görmesi amaçlanmaktadır.

Askeri vaka çalışmalarında iki farklı araştırma alanı belirlenmiştir. İlk olarak AB'nin şimdiye kadar katıldığı doğrudan veya dolaylı askeri müdahale veya barış koruma gücü adı altında katıldığı operasyonlar incelenecek olup, Birliğin bu süreçte hangi bölgelerde başarısızlığa uğradığı ve hangi bölgelerde kümülatif bir ilerleme kaydedebildiği üzerine bir değerlendirme yapılacaktır. Diğer araştırma konusunda da Fransa ve Almanya'nın Lizbon Antlaşması'ndan itibaren sahip olduğu askeri kapasite kantitatif data analizine tabi tutulacak, 2016 yılı sonrası ortaya çıkan AB'nin, Fransa'nın ve Almanya'nın kendi askeri kurumsallaşma inisiyatifleri açıklanacak ve Birleşik Krallık'ın Birlikten ayrılmasının AB içerisindeki yük dağılımında yeni dengeleri nasıl etkilediği ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın neredeyse bel kemiğini oluşturan karşılaştırmalı data analizi kısmında AB organları ve uluslararası araştırma enstitüleri tarafından toplanarak raporlanan veriler incelenerek, Fransa ve Almanya'da OGSP açısından kamuoyu beklentileri, askeri-ekonomik kapasiteleri, tarihsel süreçte iki devletin AB

entegrasyonu konularında değişen öncelikleri ve 21. yüzyılın ilk 20 yılının ardından bu iki devletin savunma söz konusu olduğunda hangi düzlemde hareket ettikleri sağlanan veriler ışığında mercek altına alınacaktır.

Bu tez içerisinde teorik olarak, iki üye devletin ulusal politikalarını ve bu politikaların kurumsal yapıya olan etkilerini açıklamak amacıyla hükümetlerarasıcılık ve kurumsalcılık teorileri kullanılmış, Avrupa savunma entegrasyonunun 21. yüzyıldaki kurumsal görünümünün açıklanmasında ve Lizbon Antlaşması sonrasında yaratılan bürokratik süreçlerin oluşumlarının ve etkilerinin tartışılması noktasında ise yeni işlevselcilik teorisinden faydalanılmıştır.

“*Teorilerden neden faydalanılmalıdır?*” sorusuna gelindiğinde, yalnızca olaylar ve olgular üzerinden açıklamalar yapılarak yapılan analizler çerçevesinde yine birtakım sonuçlar ve olgular ortaya konulabilecektir lakin AB’nin ve konumuz itibarıyla günümüz stratejilerine üye devletlerin yaklaşımlarının anlaşılması yalnızca teorik altyapının konuya özgü ve konuyla uyumlu bir şekilde ortaya konulması ile başarılabilecek bir olgudur. Bunun yanında 2016 yılından beridir AB’nin giderek daha hırslı bir görünüme sahip olan savunma ve güvenlik entegrasyon alanının bugününü ve yarınını anlama noktasında teorik yaklaşımların sağlayacağı öngörüler olmaksızın kitaplarda yazılmış olandan daha öteye gidebilmek mümkün görülmemektedir.

1.2.1. Modern Avrupa Birliği Konseptini Açıklamada Hükümetlerarasıcılık Teorisi

Genel itibarıyla Stanley Hoffmann’ın çalışmaları üzerinden açıklanacak olan hükümetlerarasıcılık teorisi diğer entegrasyon açıklayıcı teoriler itibarıyla birtakım karakteristik farklılıklar içermektedir. İlk olarak, Hoffman teorisinde devleti önceliklendirmekte ve en üst pozisyona koymaktadır.¹⁰ Yüksek politika konularında AB içerisinde kurumların, kolektif kararlar alımı söz konusu olduğunda halen yeterli bir güce sahip olamamasının ve üye devletlerin bu konularda nasıl uzlaşma sağlayabileceklerinin açıklanmasında hükümetlerarasıcılık teorisi farklı bir perspektif sunmaktadır. Hoffman, yeni-işlevselci teorileri ulusal hükümetleri bir bakıma yok sayması açısından da bu sebeple eleştirmektedir.¹¹ Hoffman’ın yüksek politika ve

¹⁰ Stanley Hoffmann, “Obstinate or Obsolete? The Fate of the Nation-State and the Case of Western Europe”, *Daedalus*, Vol. 95, No. 3, 1966, s. 866.

¹¹ Teodor Lucian Moga, “The Contribution of the Neofunctionalist and Intergovernmentalist Theories to the Evolution of the European Integration Process”, *Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences*, 2009, s. 800.

alçak politika arasındaki dikotominin altını çizmesi, ekonomi ve refah gibi alçak politika konularının, güvenlik ve dış politika gibi devletlerin egemenlik transferi yapma konusunda çekindikleri yüksek politika konularından daha kolay olduğunu belirtmesi “*spill-over*” etkisinin neden uzun vadede kısıtlandığını açıklama noktasında önemlidir.¹² Nitekim giriş kısmında da belirttiğimiz gibi AB bütünleşme sürecinde ekonomik entegrasyon kurumlar üzerinden düzenli bir ivme kazanabilirken devletlerin egemenlik haklarını devretmelerini gerektiren güvenlik ve dış politika konularında yetki devrinin isteksizliği bu entegrasyon alanını daha en başında zorlaştırmıştır.

Ancak çalışma itibarıyla AB'nin ekonomik ve askerî açıdan en etkili üye devletleri sayılabilecek Almanya ve Fransa'nın OGSP entegrasyon sürecine olan etkisi incelendiği için bu devletlerin savunma ve politika alanlarında nasıl katalizör görevi üstlenebileceklerini açıklamada hükümetlerarasıcılık teorisinin sunduğu avantajlar yadsınamayacak kadar da tutarlı görünmektedir. Teorinin destekçileri ulus devletlerin çıkarlarının, kurumlardan daha önemli olduğunu savunurken, yeni-işlevselciliğin tarihi geçmiş bir teori olduğunu da savunmakta ve dış politika gibi yüksek konularda devletin asıl söz sahibi kurum olduğunu söylemektedir.¹³ Hoffman dış politika konularında uzun yıllardır farklılaşma yaşayan ve farklı ortaklıklar-rekabetler oluşturan Avrupa devletlerinin politik konularda zamansız bir politik birleşmeye gitmesinin de nasıl daha olumsuz sonuçlar doğurabileceğine 1966 yılında yayınlandığı çalışmasında değinmektedir.¹⁴

2022 yılı başları itibarıyla bakıldığında bile OGSP gücünü tam olarak AB kurumlarından almamaktadır ve halen üye devletlerin yalnızca birbirlerini tamamen destekledikleri inisiyatifleri doğrultusunda ilerleme gösterebilmektedir.¹⁵ Hükümetlerarasıcılık teorisinin bu noktada çalışma itibarıyla kullanılmak istenen ana

¹² Moga, op. cit., s. 801.

¹³ Thomas M. Dunn, “Neo-Functionalism and the European Union”, **E-International Relations**, 2012, s.2, <https://www.e-ir.info/2012/11/28/neo-functionalism-and-the-european-union/> (e.t.: 15.04.2020)

¹⁴ Hoffman, op. cit., s. 882.

¹⁵ Kamu politikaları ana alanlarının çoğunda -dış ilişkiler, savunma, makroekonomik politika, mali ve para politikası, eğitim, sağlık ve adalet ve içişleri dahil- kararlar halen esas olarak ulusal düzeyde alınmaktadır. Her devlet, bu politika konularında AB ortaklarıyla istişarede bulunmakta ve koordinasyon içinde hareket etmektedir. Ancak genellikle son tahlilde, bir devlet ne yapılacağına kendisi karar verebilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Neill Nugent, **The Government and Politics of the European Union**, Palgrave: Basingstoke, 1994, s. 432.

varsayımlarından bir tanesi bütünleşme sürecinin başında yani embriyo aşamasında devletlerin temel etkili mekanizmalar olduğunu savunmasıdır.¹⁶

Bu sebeple yukarıda da belirtildiği gibi, bir uyum mekanizmasının oluşturulması esnasında devletler dışsal ve içsel faktörlerden oldukça etkilenebilecek pozisyonda olabilmekte ve düşünülmeden verilmiş bir karar güvensizlik ortamını geri getirerek ortak dış politika oluşturma fikrini daha uzak bir noktaya atabilmektedir. Bir örnek ile belirtecek olursak, 1960’larda Birliğin henüz yeni yeni kurumsallaşmaya başladığı yıllarda altı devletin beşi süpranasyonel kurumlara yetki devrine yönelik girişimlerde bulunmuş fakat Fransa Devlet Başkanı De Gaulle devletin “bölüşülemez egemenliğinden” vazgeçemediği için bu konuya soğuk bakmıştır ve 1965 yılında Fransa’yı toplulukların anahtar politika geliştirici birçok kurumundan çekmiştir.¹⁷ De Gaulle Fransa’sının yanı sıra birliğe daha sonradan giren Birleşik Krallık ve Danimarka da Topluluğa düzenli yetki devrine direneceklerini zaman içerisinde göstermişlerdir.¹⁸

Bu bağlamda önemle vurgulanması gereken bir diğer konu da “*de Jure*” ve “*de Facto*” egemenlik kavramlarıdır.¹⁹ Nitekim AB’de egemenlikle ilgili olarak gündeme getirilen en önemli sorulardan biri, dış baskıların (küreselleşme, terörizm, iklim değişikliği vb.) *de Facto* devlet egemenliğini kısıtlayıp kısıtlamadığıdır ki entegrasyon alanlarının nasıl geliştiği dikkate alındığında *de Jure* egemenliklerinin bir kısmını kaybetmelerine rağmen, devletler aslında küresel sorunlarla daha iyi başa çıkabildikleri için işbirliği yaparak ve egemenliği bir araya getirerek ortak bir alanda *de Facto* egemenlik kazanabilmektedirler.²⁰ Bunun en açık tezahürü yapılan anlaşmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü devletler bir noktadan sonra isteseler

¹⁶ Hoffman her ne kadar realist teoriden etkilenmiş gibi görünse de aslında liberal bir bakış açısı olduğunu savunmakta ve bireylerin işbirliğine yatkın olduklarına inanmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz.; R. V. Syssoyeva, “Intergovernmentalist Theory by Stanley Hoffmann”, **Web Of Scholar**, Vol. 5, 2018, s.8.

¹⁷ Nugent, op.cit., s. 431.

¹⁸ Mark A. Pollack, “Theorizing the European Union: International Organization, Domestic Polity, or Experiment in New Governance?”, **Annual Review of Political Science**, Vol. 8, 2005, s. 360.

¹⁹ “*De facto*” egemenlik devletlerin fiilen sahip olduğu egemenlik olarak, “*de jure*” egemenlik ise devletlerin sahip olmaları gereken egemenlik olarak tanımlanabilmektedir. Bu bakımdan realist bir bakış açısıyla *de jure* egemenlik uluslararası hukuk tarafında devletlere atfedilen egemenlik iken *de facto* egemenlik gerekli otoritenin (iç savaş sonrası veya sistem değişikliği sonucu) (yeniden) inşa edilmesi için gereken gücün tezahürü olarak belirtilebilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Lucas Knotter “The De Facto Sovereignty of Unrecognised States: Towards a Classical Realist Perspective?”, **Ethnopolitics**, Vol. 18, 2019, s.120.

²⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz.; “Intergovernmentalism and Supranationalism”, **University of Portsmouth - European Studies**, <http://hum.port.ac.uk/europeanstudieshub/learning/module-4-theorising-the-european-union/intergovernmentalism-and-supranationalism/> (e.t.: 15.01.2020)

bile süpranasyonel kurumların gelişimine engel olamamakta ve karşılıklı bağımlılığın giderek arttığı bir ortamda ulusal kararlarını topluluk çıkarları ile optimize etmeye yönelmektedirler.²¹ Ancak anlaşılacağı üzere entegrasyon süreçleri mümkün olan en çok kazancın “garanti edildiği” alanlarda gelişme ve sürekli olarak evrime uğrama eğilimindeyken, bir üye devletin bile egemenlik haklarını devretmelerini isteyen bir karar ile karşılaştığında bu devlet o alandaki uyum sürecinin kendine sağlayacağı faydaya güvenmezse o süreç De Gaulle örneğinde görüldüğü gibi direkt olarak tıkanabilmektedir.

Temel anlamda bu teoriyi kullanmamızdaki amaç süpranasyonel yapılara egemenlik devri öncesinde AB özelinde üye devletlerin motivasyonlarının, yetki devrinin nedenlerinin ve etkilerinin analiz edilmesi olarak açıklanabilir. Ekonomik entegrasyonda görüldüğü gibi üye devletlerin OGSP oluşumunda yer alan kurumlara olan güveninin ne derece sağlanabileceği ise çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Asıl teorinin revize edilmiş hali olan liberal-hükümetlerarasıcılık teorisi ise daha sonra yeni-işlevselcilik ve hükümetlerarasıcılık teorilerinin bir yansıması olarak ve birkaç yanı itibarıyla eleştirisi olarak Andrew Moravcsik tarafından ortaya atılmıştır. Bu teori, üyelerin rasyonel kararlarına ve bu kararlardan doğan sonuçlara odaklanmakta ve egemenliğin tamamen ortadan kaldırılmasını politik bir entegrasyon için zorunlu görmemektedir.²² Liberal hükümetlerarasıcılık teorisi bütünsel çıkarları ulusal çıkarların üstüne koyması açısından önemlidir. Çıkar gruplarının karar alma mekanizmalarına olan etkisini inceleyen Moravcsik, süpranasyonel alanda oluşacak entegrasyon alanının belirlenmesinde bu çıkar gruplarının yarattığı rekabet ortamına parmak basmaktadır.²³

Bu teori ile bir bakıma uluslarüstü kurumlar ile ulusal devletlerin entegrasyon süreçlerindeki sentezi ön plana çıkarılmaktadır ve her iki aktörün de sağlam bir şekilde ayakta kalmaları doğal kabul edilmektedir. Ancak Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu gibi karar alıcı kurumların teori içinde göz ardı edilmesi bu teorinin

²¹ Nugent, op. cit., s. 432.

²² Ayrıntılı bilgi için bkz.; “Intergovernmentalism & Liberal Intergovernmentalism”, **University of Portsmouth - European Studies**, <http://hum.port.ac.uk/europeanstudieshub/learning/module-4-theorising-the-european-union/3-intergovernmentalism-liberal-intergovernmentalism/> (e.t.: 15.01.2020)

²³ Ibid.

entegrasyon süreçlerini açıklayıcı altyapısını zedelemektedir.²⁴ Çalışmamız itibarıyla ise devletler ve liderler bazında analizler geliştirilecek olması dolayısıyla liberal hükümetlerarasıcılık teorisi tercih edilmeyecektir.

1.2.2. Avrupa Entegrasyonunda İşlevselcilik (Fonksiyonalizm)- Yeni İşlevselcilik (Neo-Fonksiyonalizm) Yaklaşımları ve Teorik Kısıtlamalar

David Mitrany tarafından ortaya atılan “*ramification* (dallanma)”²⁵ ve yine 1966 yılında Ernst Haas tarafından ortaya konulan “*spill-over*”²⁶ kavramları bir sektörde sağlanan başarılı entegrasyonun diğer sektöre transferi sonucunda geniş ölçekli iş birliğinin nasıl derin bir ekonomik entegrasyonu sağladığını açıklamaya yardım etmektedir.²⁷

D. Mitrany’i Avrupa entegrasyonu sürecinde etkileyen unsurun Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) olduğunu belirten Rosamund, savaş sonrası Avrupa’da ortaya çıkan kurumsal eksikliğin AKÇT ve AET gibi kurumların gözlemlenerek aşılacağı fikrini uyandırdığını belirtmekte ve entegrasyonun bu kurumsal çerçeveler sayesinde gelişeceğini savunmaktadır.²⁸ Bu yönden doğuşu itibarıyla işlevselci teorinin ekonomik tabanlı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Öyle ki Mitrany, yarattığı işlevselci konseptin tabanlarını Laissez-Faire kapitalizmine dayandırmaktadır.²⁹

1930’lu yıllarda Mitrany tarafından geliştirilen işlevselciliğin özünde, sahip oldukları yetkiler ve bu yetkilerin kullanımı doğrultusunda işlevsel şekilde oluşturulan uluslararası örgütlerin ekonomik ve teknik sorunları çözmede ulus devletlere nazaran daha başarılı oldukları varsayımı bulunmaktadır.³⁰

Bir diğer taraftan Rosamund, Avrupa entegrasyonu söz konusu olduğunda yeni işlevselciliğin (neo-fonksiyonalizm) de göz ardı edilemeyecek bir teori olduğunu

²⁴ S. Sezgin Mercan, “Siyasal Bütünleşme Kuramları Işığında AB Genişlemesi”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 1, 2011, s.70 .

²⁵ Tayyar Arı, “**Uluslararası İlişkiler Teorileri**”, Aktüel Yayınları, 9. Baskı, 2018, s. 287.

²⁶ “Spill-over” kavramı Ernst Haas’ın AKÇT üzerine yaptığı değerlendirmeler üzerinden ortaya çıkan bir kavramdır. Bu kavram entegrasyon sürecinde belirli bir alanda oluşan altyapının zaman ilerledikçe diğer alanlara da etki edebileceğini ve hatta yeni entegrasyon alanlarına yön verebileceği üzerine kuruludur. Ernst Haas’ın spill-over kuramı AB entegrasyonunu açıklamada diğer global entegrasyon kuramlarına göre daha etkili bir entegrasyon kuramıdır. Çünkü bölgesel entegrasyonun küresel entegrasyona göre daha pratik ve başarılı sonuçları olduğunu savunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Ibid., s. 288.

²⁷ Ibid.

²⁸ Ben Rosamund, **Theories of European Integration**, New York: St. Martin’s Press, 2000, s. 38.

²⁹ Ibid., s. 40.

³⁰ Mercan, op. cit., s.70.

savunmakta ve Jean Monnet, Robert Schuman gibi isimlerin savaş sonrası Avrupa’da birliğin kurulmasındaki etkilerinin bu alanda ön plana çıktığını belirtmektedir.³¹

Yeni işlevselcilik kendini en belirgin şekilde Ernst Haas’ın çalışmalarında göstermektedir. 1958 yılında AET’nin ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (Euratom)’nun kuruluşundan az bir zaman sonra Haas tarafından yazılan “*The Uniting of Europe*” adlı çalışma bölgesel entegrasyon teorilerine Yeni-İşlevselciliği eklelemiştir.³² Haas aslında politik entegrasyonun bir şekilde ekonomik entegrasyonun tamamlanmasının bir sonucu olarak ortaya çıkabileceğini savunmaktadır. “Sadakatler (*loyalties*)” adını verdiği kavram üzerine birtakım açıklamalar getiren Haas, toplumların beklentilerini gerçekleştirebilmek için üst otoritelere zamanla daha çok önem atfedebildikleri üzerinde durarak, yeni işlevselci bakış açısının nasıl politik entegrasyon olasılığını güçlendirdiği noktasında teoriyi güçlendirmeye çalışmıştır.³³

Bir anlamda yeni işlevselcilik teorisi uluslarüstü yapılara verdiği önemle bireylerin ve çıkarlarını maksimize etmeye odaklı, devletlerin bütünleşme süreçlerinde egemenliklerinden vazgeçip derin entegrasyon alanlarının oluşumuna vurgu yapmakta ve bu süreçleri ele almaktadır.³⁴ Avrupa birleşmesinin mimarlarından biri olan ve teoriye önemli ölçüde katkısı bulunan Jean Monnet de bir sektörde sağlanan başarının diğer sektörlerde de yayılacağına inanmıştır.

Nitekim 1950 yılına gelindiğinde Schuman Planı neticesinde AKÇT kurulmuş ve ekonomik entegrasyon süreçlerinin başlaması sağlanmıştır.³⁵ Yeni işlevselciliğin AB politika yapım mekanizmasına getirdiği en önemli katkının Topluluk Metodu (*Community Method*) olduğunu öne süren Mark Pollack, Komisyon ve üye devlet hükümetlerinin içinde bulunduğu pazarlık süreçlerine işaret etmekte ve De Gaulle döneminde olduğu gibi egemenlik konusunda zorluklar yaşansa da zaman içinde gelişen bir yapısal uluslarüstü kurum inşasına değinmektedir.³⁶

³¹ Rosamund, op.cit., ss. 50-51.

³² Mark A. Pollack, “Theorizing EU Policy-Making”, Helen Wallace, William Wallace, Mark A. Pollack, (Ed.), **Policy-Making in the European Union**, 5th Edition, Oxford: Oxford University Press, 2005 s. 15

³³ Rosamund, op.cit., ss. 66-67.

³⁴ Mercan, op. cit., s. 71.

³⁵ Dunn, op. cit., s. 1.

³⁶ Pollack, “Theorizing EU Policy-Making”, op.cit., ss. 16-17

Lakin Michael E. Smith'in de belirttiği gibi dış politika konuları söz konusu olduğunda spesifik olarak ekonomik entegrasyon modellerini açıklayıcı özelliğe sahip işlevselcilik yerine başka teorilerden yararlanılması gerekebilmektedir.³⁷ Ekonomik ve buna benzer entegrasyon yapılarının oluşum süreçlerinin açıklanmasında dallanma ve dağılma kavramları başarılı olsalar dahi politik entegrasyonun süpranasyonel kurumlara yetki devri konusunda ortaya çıkardığı tartışmalar ve görüş ayrılıkları nedeniyle işlevselciliğin yeterliliği bu entegrasyon sektöründe eksik kalmaktadır.

Haas ve Mitrany'nin öne sürdüğü kavramlar ve teorik çerçeve, ekonomik ve sosyal sektörler için başarılı sonuçlar verse bile güvenlik ve dış politika konularındaki gelişmeleri açıklamakta bir bakıma eksik kalabilmektedir. Ernst Haas'ın da ifade ettiği gibi devletler ve hükümetler her ne kadar entegrasyonların başarılı olması için kilit noktaları oluştursalar da dağılma her zaman kendiliğinden ortaya çıkamamakta, kurumsal merkezi otoritenin belirleyici rolü de bazen ön plana çıkmaktadır.³⁸

2008 Euro Krizi'nin ekonomik entegrasyon alanlarında ortaya çıkardığı sorunlar göz önüne alındığında politika ve dış politika konularında entegrasyon için iş birliği alanlarının ne ölçüde ve hangi yönde genişletileceğini belirlemek yeni işlevselciliğin cevaplamakta zorlandığı sorular olarak ortaya çıkmaktadır. Yine de gerek Lizbon Antlaşması sonrasında gerekse 2016 Global Strateji sonrasında ortaya çıkan PESCO, EDF ve CARD gibi yeni bürokratik yapılar ile kurumsal altyapısı giderek güçlenen OGSP alanlarının devletlere getirdiği sorumluluklar ve entegrasyon sektörünün geleceğine sağladığı öngörüler neticesinde bu tez içerisinde yeni işlevselci teoriden kurumsal altyapı gelişim süreçlerindeki açıklamalarda yararlanılacak ve geleceğe dair çıkarımlarda dallanma ve dağılma etkileri göz önüne alınarak öngörülebilir sonuçlar ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1.2.3. Yeni Kurumsalcılık (New-Institutionalism)

Hükümetlerarasıcılık teorisi açıklanırken belirtildiği gibi belirli bir entegrasyon alanının oluşum ve genişleme süreçlerinde devletlerin pozisyonları ve etkileri oldukça önemlidir. AB içerisinde ortak bir dış politika geliştirilebilme isteği çok eskilere kadar uzanan bir süreç ve bu süreçte devletlerin kurumsal bir ortak dış politika mekanizması oluşumunda yarattıkları etkilerin yanında AB kurumlarının

³⁷ Michael E. Smith, **Europe's Foreign and Security Policy: The Institutionalization of Cooperation**, Cambridge: Cambridge University Press, 2004, s. 17.

³⁸ Ernst B. Haas, Philippe C. Schmitter, "Economics and Differential Patterns of Political Integration: Projections about Unity in Latin America", **International Organization**, 18 (4), 1964, s. 713.

geçmişte ve bugün ne kadar iç içe hareket ettikleri, ne kadar politika yapım süreçlerine katıldıkları ve hangi alanlarda daha etkili çözümler geliştirebildikleri noktalarına değinmek gerekmektedir.

Avrupalılaşıma (*Europeanisation*) olgusu bu noktada ilk olarak dikkati çekmektedir. Avrupalılaşıma kavramı Avrupa kurumlarının AB üye devletlerine dayattıkları normlar, ilkeler ve kurallar olarak tanımlanabilmektedir. Bu kavram AB üye devletleri içerisinde kurumların etkisiyle doğrudan orantılı olarak gelişen içsel değişimlerle ilgilidir.³⁹ AB seviyesinden üye devletlere inerek yukarıdan aşağıya doğru bir dönüşüm sürecini ele alan Avrupalılaşıma olgusu, AB'nin üye devletleri nasıl etkilediğini açıklama noktasında gücünü yeni kurumsalcılıktan almaktadır.⁴⁰ Nitekim AB her üye devletinin harmonize bir şekilde çalışabilmesi ve uyum sürecini başarıyla tamamlaması için belirli bir kurumsal dönüşüme gitmesini beklemektedir.⁴¹

Yeni kurumsalcılık siyasi bilimler içerisinde tahmin edileceği üzere AB çalışmaları için oluşturulmuş bir teori olarak ortaya çıkmamıştır lakin kurumlara verilen önem neticesinde giderek daha fazla AB'nin işleyişini açıklamada kullanılan bir teori haline almıştır.⁴² Kurumların etki alanları ve sahip oldukları yetenekler buldukları entegrasyon alanlarına göre elbette birtakım farklılıklar göstermekte ve bazen atfedilen önem değişebilmektedir. Rosamund bunu "*kurumlar özellikle kurumsal konfigürasyonların siyasi sonuçlar üzerindeki etkisi nedeniyle önemlidir*"⁴³ diyerek açıklamaktadır. Bu söylem üzerinden hareket edildiğinde birçok farklı alanda pek çok farklı kurumsalcılık teorisinin ortaya çıkabileceği görülebilmektedir.

Nitekim literatürde kurumsalcılık, tarih, sosyoloji, ekonomi ve uluslararası ilişkiler gibi birçok alana yayılmış interdisipliner bir teori olarak karşımıza çıkmaktadır. Peter Hall ve Rosemary Taylor 1996 yılında üç farklı okulu temsil eden ve her birinin kendine özgü karakteristiğe sahip olduğu kurumsalcılık modellerini sırası ile Rasyonel Kurumsalcılık, Sosyolojik Kurumsalcılık ve Tarihsel Kurumsalcılık ayırmışlardır.⁴⁴

³⁹ Önder A. Avşar, "Rasyonel Kurumsalcılık Ve Sosyolojik Kurumsalcılık Açısından Avrupalılaşıma Yaklaşımı", *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 17, 30. Yıl Özel Sayısı, 2017, s. 67.

⁴⁰ Ibid., s.73.

⁴¹ Ibid. s.72.

⁴² Mark A. Pollack, "The New Institutionalisms and European Integration", Antje Wiener, Thomas Diez, (Ed.), *European Integration Theory*, 2nd Edition, Oxford: Oxford University Press, 2009, s.125.

⁴³ Rosamund, op.cit., s. 114.

⁴⁴ Peter A. Hall, Rosemary C. R. Taylor, "Political Science and the Three New Institutionalisms" *Political Studies*, Vol. 44, No. 5, 1996, s. 936.

1.2.3.1. Rasyonel Seçim Kurumsalcılığı

Rosamund'un belirttiği gibi farklı kurumsalcılık modelleri yapılar arasındaki ilişkileri ve anlamlarını çok farklı şekillerde açıklayabilmektedir. Örneğin rasyonel seçim kurumsalcılığı kurumları, kendi çıkarlarını gözeten siyasi aktörlere yükümlülükler yükleyen, resmi, yasal varlıklar ve karar kuralları dizisi olarak tanımlama eğilimindedir.⁴⁵ 1970'lerde William Riker gibi Amerikan politika bilim insanları tarafından, ABD Kongre kurumlarının işlevlerini ve köklerini anlamak adına geliştirilen Rasyonel Seçim Kurumsalcılık literatürü, Kenneth Shepsle gibi bilim insanlarının çalışmalarıyla son halini almış ve karar alıcıların nasıl ortak kazançlarını güvence almak için kurumları seçerek dizayn ettiklerini ve bu kurumların zamanla değişip değişmediklerini anlama noktasında yeni açıklamalar getirmişlerdir.⁴⁶ Yani devletlerin neden kurumlara sorumluluklar yüklediklerini açıklayan rasyonel seçim kurumsalcılığı bu şekilde devletlerin faydalarını maksimize etmek istediklerini varsaymakta ve bu haliyle hükümetlerarasıcılık teorisi ile benzeşmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki kurumların devletlerin egemenliğini bir noktada kısıtlayıcı rolünü ortaya atması nedeniyle yeni kurumsalcılık bu teorilerden farklılık göstermektedir.

Rasyonel kurumsalcılık için kurumlar, düzenleyici ve işlevsel görevler üstlenebilir. Örneğin AB özelinde kurumlar entegrasyon süreçlerine katılan devletleri ödüllendirici olabilirken, kurallara uymayan veya aksatan devletleri bu ödüllerden mahrum bırakmayı da öngörebilmektedir.⁴⁷ Yani karar vericilerin fayda - maliyet analizi sonucu şekillendirdikleri kararları kendi faydalarını en maksimum seviyede tutmak için vereceklerini varsayan rasyonel seçim kurumsalcılığı karar vericilerin "sonuç mantığı" ile hareket ettiklerini varsaymaktadır.⁴⁸ Hall ve Taylor bu okulun dört belirgin özelliğinin ön plana çıktığını savunmaktadır. İlk olarak denilmektedir ki tarihsel kurumsalcılar, kurumlar ve bireysel davranışlar arasındaki ilişkiyi görece geniş bir çerçevede kavramsallaştırma eğilimindedirler. İkincisi, kurumların işleyişi ve gelişimi ile ilişkili iktidar asimetrisini vurgulamaktadırlar. Üçüncüsü, yol bağımlılığını (*path dependence*) ve istenmeyen sonuçları vurgulayan bir kurumsal

⁴⁵ Rosamund, op.cit., s. 116.

⁴⁶ Pollack, "The New Institutionalisms...", op.cit., s. 126

⁴⁷ Avşar, op.cit., s. 74.

⁴⁸ Ibid.

gelişme görüşüne sahip olma eğilimindedirler. Son olarak ise kurumsal analiz gibi diğer faktörlerin siyasi sonuçlara sağlayabileceği katkı ile ilgilenirler.⁴⁹

1.2.3.2. Tarihsel Kurumsalcılık

Tarihsel kurumsalcılık söz konusu olduğunda karşılaşılan en belirgin kavramın “yol bağımlılığı (*path dependence*)” olduğu dikkat çekmektedir.⁵⁰ Yol bağımlılığı fikri, siyasi süreçlerdeki bireylerin neden başka kurumları yaratmak yerine mevcut kurumları ve kalıpları takip etmeyi tercih ettiklerini açıklamada tarihsel Kurumsalcılara yardım etmektedir. Rosamund bu konsept üzerinden hareketle bahsetmektedir ki karar alıcılar, kurumların belirlediği düzlem üzerinden kararlarını şekillendireceklerdir. Yani kurumlar “ara değişkenler (*intervening variables*)” olarak vardır.⁵¹

AB'nin gelişim kronolojisi üzerinden hareketle dış ve iç aktörlerin belirlediği uluslararası konjonktürde yaratılan AB kurumları, üye devletlerin atacakları adımlarda önceden dolaylı veya doğrudan söz sahibi olma gücünü içlerinde barındırmaktadırlar. Tarihsel kuramsalcıların işlevselci yaklaşımı eleştirdiği nokta da buradan başlamaktadır. İşlevselcilerin kurumlara yükledikleri geçici aktörler tarafından belirli işlevlerin yerine getirilmesi için tasarlandıkları varsayımı ve bu kurumların geçmişine önem verilmemesi tarihsel kurumsalcılar tarafından genellikle reddedilir.⁵²

Avrupa entegrasyonu söz konusu olduğunda tarihsel kurumsalcılığın uygulanabilir bir teori olmasının nedeni Avrupa kurumlarının kendi geçmişlerinden gelen yol bağımlılıklarına sahip olmasından kaynaklı olarak bireysel girişimlerin bu yapıların kurumsal yapılanma kontrolünün ele geçirememesi veya bu kurumlar üzerinde bir üst otoriter baskı kuramamasıdır. OGSP gelişim sürecinde kurumsallaşmaya başlayan AB için yol bağımlılığının güvenlik ve savunma alanında da sağlanıp sağlanamayacağı da tezin ilerleyen bölümlerinde de analiz edilecektir. Lakin 1970'lerde ortaya çıkan ASİ'den 20 yıl sonra oluşturulan ODGP'ye giden süreci açıklama noktasında Michael E. Smith Avrupa Toplulukları (AT) üyelerinin ASİ ile

⁴⁹ Hall, Taylor, op.cit., ss. 944-945.

⁵⁰ Rosamund, op.cit., s. 117.

⁵¹ Rosamund, op.cit., s. 116.

⁵² Pollack, “The New Institutionalisms...”, op. cit., s. 127.

tek ses olmadıklarını savunan yazarları eleştirerek ODGP'ye giden süreci olağanüstü başarılı bir ortak politika geliştirme süreci olarak tanımlamıştır.⁵³

1.2.3.3. Sosyolojik Kurumsalcılık

Sosyolojik kurumsalcılık kurumsal yapılara, kurumların uyguladıkları kurumlar içerisindeki süreçlere ve kurumların dayattıkları teşvik ve maliyetlere odaklanmaksızın kurumların normlardan ve ortak değerlerden oluşan sosyolojik niteliklerine ve dolayısıyla bu değerlerden doğan politikaların özüne odaklanmaktadır.⁵⁴ Sosyolojik kurumsalcılık kurumlar ile insan faktörü arasındaki ilişkiyi en çarpıcı şekilde açıklamaya çalıştığı için diğer iki Kurumsalcı yaklaşımdan daha kapsamlı olduğu savunulabilir. Hall ve Taylor'a göre sosyolojik kurumsalcılar organizasyonların neden belirli kurumsal formlar, prosedürler veya semboller üstlendiklerine dair açıklamalar aramaktadırlar ve bu tür uygulamaların örgütsel alanlar veya uluslar arasında nasıl yayıldığını açıklamaya çalışırlar.⁵⁵

Sosyolojik kurumsalcılık üç ayırt edici özellik ile diğer kurumsalcılık türlerinden ayrılmaktadır. İlk olarak "kültür" bir kurum olarak tanımlanmıştır. İkinci olarak kurumsalcılığın tanımını çok geniş bir yelpazede tutarak sadece biçimsel kuralları, prosedürleri veya normları değil, insan eylemlerine rehberlik eden "anlam çerçevelerini" sağlayan sembol sistemlerini, bilişsel senaryoları ve ahlaki şablonları da dahil etme eğilimindedirler. Son olarak kurumların neden ortaya çıkarıldığı ile ilgili bir açıklama geliştiren Hall ve Taylor sosyolojik kurumsalcılığın, örgütlenmelerin yeni bir kurumsal uygulamayı benimsediğini, kurumun araç-amaç verimliliğini artırdığı için değil, kurumun ya da katılımcılarının sosyal meşruiyetini arttırdığı için oluşturulduğunu savunurlar.⁵⁶

Teorik yaklaşımların değerlendirmesi yapıldığında ise AB, ulus devletlerin oluşum süreçleri dışında bırakılırsa, dünya üzerinde en sıkı kurumsal yapıya sahip yapılardan biri olarak belirmektedir.⁵⁷ Bazıları hükümetlerarası iş birliği ile bazıları ise süpranasyonel olarak karşımıza çıkan bu kurumsal yapının işlevselliğini açıklamak adına yeni kurumsalcılık teorilerinin çeşitliliğinin anlaşılması gerekmektedir. Çünkü

⁵³ Michael E. Smith, "Institutionalization, Policy Adaptation and European Foreign Policy Cooperation" **European Journal of International Relations**, Vol. 10, No. 1, 2004, s. 96.

⁵⁴ Rosamund, op. cit., s. 119.

⁵⁵ Hall, Taylor, op. cit., s. 947

⁵⁶ Ibid., ss. 947 – 950.

⁵⁷ Nugent, op.cit., s. 430.

yeni kurumsalcılık teorisinin bu tez içerisinde kullanılacak diğer iki teori için bir köprü vazifesi taşıması amaçlanmaktadır.

AB'nin güvenlik ve savunma entegrasyonun kurumsal boyutunun güçlendirmesinde kullanılacak olan Yeni-Kurumsalcı teoriden yararlanılırken, hükümetlerarasıcılık teorisi ile üyelerin OGSP oluşum sürecinde sahip oldukları motivasyonlar açıklanmaya çalışılacaktır. Tarihsel süreçte kurumların birbirleri ile geliştirdikleri iletişimi de inceleyen yeni işlevselci teoriden ise OGSP'nin diğer alanlardan kurumsallaşma açısından ayrılan ve diğer kurumsal entegrasyon alanlarına benzeyen yönlerinin ortaya çıkarılması sırasında yararlanılması amaçlanmaktadır. En temel hali ile bu üç teori ile yatay ve dikey düzlemlerde AB'nin OGSP yaratmak için sahip olduğu avantajlar ve dezavantajlar detaylı bir şekilde incelenecek ve karşılaşılan bütün olgular teorik varsayımlar ve öngörüler ile birleştirilmeye çalışılacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA SAVUNMA ENTEGRASYONUNUN TARİHSEL SÜREÇ ANALİZİ

John J. Mearsheimer 1990 yılında, Soğuk Savaş'ın bitişi ile birlikte Avrupa entegrasyon sürecinin ortadan kalkacağı ve Avrupalı devletlerin tekrar bencil bir şekilde ulusal güç peşinde koşacakları⁵⁸ öngörülerini, Soğuk Savaş sonrasında ortaya çıkan gelişmelerle karşılaştırıldığında tutarlılığını yitirmiş görünmektedir.

Tarihsel anlamda birçok alanda entegrasyon girişimlerini başarmış Avrupa devletlerinin güvenlik ve dış politika konularında tam anlamıyla birlik sağlayamamalarını birçok yazar farklı sebeplere bağlamış ve bu durum üzerinde sayısız analiz ve çalışma yapılmıştır. 1990'lı yıllara kadar ertelemeli bir gelişim göstermek zorunda kalan güvenlik entegrasyon sürecinin ilk oluşum fikrinde ise 1950'li yıllarda Soğuk Savaş ile ortaya çıkan güvenlik kaygısının tetikleyici olduğu göz ardı edilmemelidir.⁵⁹ Bu sebeple Avrupa'nın güvenlik ve savunma yapısının kaynağını 2. Dünya Savaşı sonrası konjonktürde aramak yanlış olmayacaktır. 1948 yılında imzalanan ve Batı Avrupa Birliği (BAB)'nin tohumlarını eken Brüksel Antlaşması ve 1951 yılında stratejik kaynakları süpranasyonel bir otorite altında yönetilebilmeyi mümkün kılan AKÇT'nin⁶⁰ yaratılması bu süreçte anahtar gelişmeler olarak kaydedilmektedir.⁶¹

9 Mayıs 1950 tarihinde dönemin Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schuman'ın önerisi olan AKÇT bugün birçok meselede ortak kararlar almayı başarabilen, ortak para birimine kadar ekonomik, kültürel ve enerji bazlı sayılı alanda entegrasyon

⁵⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz.; John J. Mearsheimer, "Back to the Future: Instability in Europe after the Cold War", **The MIT Press**, Vol. 15, No. 1, 1990, s. 5-56.

⁵⁹ Hakan Samur, "Avrupa Birliği'nde Güvenlik Meselesi ve Türkiye", İlhan Sağsen, Mehmet Dalar, (Ed.), **Avrupa Birliğinin Uluslararası İlişkileri ve Türkiye**, Orion Kitabevi, 2018, s. 177.

⁶⁰ AKÇT'nin kuruluşundaki asıl amacın altında silah sanayinin en önemli iki ana hammaddesi sayılabilecek kömür ve çelik üretiminin ve kullanımının kayıt altına alınması yatmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Haydar Çakmak, **Avrupa Birliği - Türkiye İlişkileri**, 4. Baskı, Ankara: Barış Kitabevi, 2014, s. 20.

⁶¹ Gustav Lindstrom, "The Development of CFSP and CSDP", Jochen Rehr, Hans-Bernhard Weisserth, (Ed.), **Handbook on CSDP - The Common Security and Defence Policy of the European Union**, 2nd Edition, Vienna: Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, 2013, s. 14, http://www.eeas.europa.eu/archives/docs/csdp/structures-instruments-agencies/european-security-defence-college/pdf/handbook/handbook_csdp_2_aufgabe-revised.pdf (e.t.: 10.08.2020)

süreçlerini başarıyla tamamlamış AB'ye evrimleşmiştir.⁶² Bu süreç bazı alanlarda zaman zaman sekmelere uğrasa da doğrusal bir ivmeye sahip olması dünyanın en büyük ortak pazarının yaratılmasına olanak sağlamış ve süjelerinin özgür dolaşımına imkan vermiştir.⁶³

Avrupa'nın bütünleşmesi için önemli bir adım da Hollanda Dışişleri Bakanı Johan Willem Beyen'den gelmiş ve 1953 yılında Avrupa Ekonomik İş birliği Örgütü'nün dışında daha kapsamlı bir ekonomik entegrasyon modeli öne sürmüştür.⁶⁴ Eski Belçika Başbakanı Paul Henri Spaak'ın hazırladığı Rapor (Spaak Raporu olarak da anılmaktadır) AET ve EURATOM'u kuran anlaşmalara giden süreci başlatmış ve 1957 yılında Roma'da imzalanan Antlaşma ile AET resmen yürürlüğe girmiştir.⁶⁵

Genel ve soyut olarak aktardığım özet bilgiler bağlamında çalışmanın bu bölümü boyunca Avrupa devletlerinin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikalarının entegrasyonunun geçmişten günümüze kadarki süreçte geçirdiği dönüşümün bir resmi çizilmeye çalışılacak ve bazı kilometre taşları üzerinde durulacaktır.

2.1. Maastricht Antlaşması Öncesinde Avrupa Güvenlik İnisyatiflerinin Tarihsel Süreç Analizi

Günümüz itibarıyla AB üye devletlerinin OGSP konusunda sahip oldukları motivasyonları ve karşılaştıkları kısıtlamaları anlama noktasında bu zorlu sürecin kronolojik ve doğrusal bir şemasının çizilmesi, çalışmanın geleceği ve sağlıklı sonuçlar verebilmesi açısından gerekli görülmektedir. İdeallerin hızlı bir şekilde şekillendirmeye başladığı 2. Dünya Savaşı sonrası Avrupa entegrasyon sisteminden, bugünkü bürokratik ve kurumsallaşma çabasını içeren karmaşık sisteme nasıl geçildiğinin anlaşılması, hem sistemin bugün ve yarınki muhtemel gelişim yönü hakkında ipuçları verebilecek, hem de çalışma itibarıyla ele alınan iki büyük gücün (Fransa ve Almanya) bu süreçteki etkilerinin anlaşılması noktasında geleceğe ve bugüne dair daha temiz açıklamalar sunabilecektir.

⁶² Schuman Deklarasyonu için bkz.; "Schuman Declaration May 1950", **European Union**, https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/europe-day/schuman-declaration_en (e.t.: 10.08.2020)

⁶³ "The European Union is Having a Bad Crisis", **The Economist**, 2020, <https://www.economist.com/leaders/2020/05/14/the-european-union-is-having-a-bad-crisis> (e.t.: 18.08.2020)

⁶⁴ Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü, 2. Dünya Savaşı'nın ardından ABD'nin Avrupalı devletlere gönderdiği Marshall Yardımlarını düzenlemek üzere kurulan bir örgüttür. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Oral Sander, **Siyasi Tarih (1918-1994)**, 15. Baskı, İstanbul: İmge Kitabevi, 2007, s. 345.

⁶⁵ Ibid. s. 346.

Belirtmek gerekir ki bölüm boyunca konunun kapsamı dışına çıkmamak amacıyla Avrupa siyasi ve savunma entegrasyonunun geçmişini incelenecek olup, diğer sektörlerle (ekonomi, enerji, kültür vs.) atıf yapılması dışında analitik olarak değinilmeyecektir. Ayrıca bölüm boyunca sürecin daha mantıklı bir şekilde aktarılabilmesi için olgular ve olaylar, 2. Dünya Savaşı sonrası süreç ve Maastricht Antlaşması sonrası gelişen süreç olarak iki temel bölüme ayrılarak aktarılacaktır.

2.1.1. Avrupa Savunma Topluluğu ve Avrupa Savunma Birliği

Avrupa'nın savunma alanında ortak bir ses oluşturma çabasını yalnızca Balkanlar'da yaşanan krizlerden (Bosna ve Kosova) sonra farkına varılmış bir gerçeklik olarak aramak yanılsamalara ve süreci anlamada eksikliklere neden olacaktır.⁶⁶ Nitekim bu arayış 1950 yılına, Pleven Planı'na kadar götürülebilmektedir. Dönemin Fransız Başbakanı Rene Pleven'in Ekim 1950 yılında Fransa Meclisi'nde görüşülen ve kendi adını taşıyan planı Avrupa'da uluslararası bir güvenlik işbirliği mekanizması oluşturulması adına atılmış ilk girişim olmuştur.⁶⁷

Tüm Avrupalı devletlerin katkısının bulunacağı bir "Avrupa Ordusu" kurma fikri de ilk olarak bu planda geçmektedir ve Avrupa'da bulunan bütün birliklerin bu kurulacak olan yapının emrine verilmesi dahi öngörülmüştür.⁶⁸ Planın bir diğer önemli noktası ise AKÇT'nin örnek alınarak uluslararası bir *Avrupa Savunma Topluluğu* (AST / European Defense Community - EDC) oluşturulmasıdır.⁶⁹ AST'nin kurumsal yapısı AKÇT'nin yapısına benzer olarak tasarlanmış ve hükümetlerarası bir işbirliğinden ziyade süpranasyonel özellikler tanınarak yürürlüğe girmesi planlanmıştır. Yani

⁶⁶ Yugoslavya'nın dağılma sürecinde o zamanki AB'nin Bosna olaylarına etkisiz kalması ve ancak NATO'nun müdahalesinin savaşa son verebilmesi Amsterdam Antlaşması'na giden süreçte üye devletleri ODGP'nin kısmi başarısızlığı nedeniyle oldukça rahatsız etmiş ve beklentilerin düşmesine neden olmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz.; İrfan Kaya Ülger, **Avrupa Birliği'nde Siyasal Bütünleşme**, İstanbul: Gündoğan Yayınları, 2002, ss.166-167.

⁶⁷ M. Hakan Keskin, **Avrupa Birliği El Kitabı**, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları, 2016, s. 51.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Plan, Fransız Meclisi'nde onaylanarak NATO üyesi devletlere götürülmüş ve 1951 yılında görüşülerek kurucu anlaşma taslağı 1952 yılında AKÇT örnek alınarak hazırlanmıştır. Avrupa Ordusunun kurulması ve denizaşırı hariç üye devletlerin bütün kuvvetlerinin bu orduya bağlanması, kurulacak ordunun ortak bir genelkurmay başkanlığına sahip olması, kurumsal olarak "Adalet Divanı", "Yüksek Otorite", "Avrupa Savunma Bakanlar Konseyi" ve "Avrupa Meclisi"nden oluşan dört ana organdan oluşması belirlenmiştir. Kısaca taslak hayata geçirilmiş olsaydı Avrupa'da bulunan tüm orduları kontrol eden bir yapı olarak ortaya çıkmış olabilecekti. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Özdal, "Avrupa Birliği Siyasi...", op. cit., s. 73.

hayata geçirilmesi durumunda AST'nin bütçe ve kolluk kuvvetlerini kullanma yetkisini dahi elinde bulundurabilecek bir örgüt olması öngörülmüştür.⁷⁰

Bu aşamada ilk görüşmelerin Fransa Parlamentosu'nda yapılması oldukça mantıklı görülmektedir. Çünkü 2. Dünya Savaşı sonrasında ABD'nin birleşmiş bir Avrupa devletine verdiği destek ve Birleşik Krallık'ın bu inisiyatiflerin dışında kalmaya özen göstermesi, Fransa'yı bu inisiyatifleri başlatma noktasında lider bir pozisyona getirmiştir.⁷¹ Ancak burada dikkat etmek gereken bir diğer nokta şudur ki Fransa her ne kadar güvenlik konularında aktif bir rol üstlense de "Almanya'nın silahlandırılması" çıkmazı dönem itibarıyla Fransa'yı oldukça zor durumda bırakmıştır.⁷² AKÇT üyesi devletlerin en nihayetinde Almanya'nın silahlandırılmasına sıcak bakması ve ABD'nin bu yöndeki baskıları Fransa'yı AKÇT'yi kurtarma yönünde adımlar atmaya zorlamış ve bu ikilem de nihai olarak aşılmıştır.⁷³ Sonuç olarak Almanya da bu topluluk içerisinde aktif olarak yer almış, 1952 yılında AST kurulmuş ve kurulacak Avrupa Ordularının barış zamanında NATO'ya verilmesi dahi kararlaştırılmıştır.⁷⁴ AST Kurucu Anlaşması'nın yedinci ve sekizinci maddeleri gereği AST'nin tüzel bir kişiliğe sahip olması, uluslararası arenada üye devletleri temsil statüsünü elinde bulundurması ve üye devletlerin iç tüzüklerine müdahale edebilme yetkilerini kazanması öngörülmüştür.⁷⁵

Avrupa Siyasi Birliği (ASB / European Defense Union - EDU) ise AST'nin NATO üyesi devletlerin iç hukuklarında onay süreci devam ederken yine Fransa'nın girişimleriyle siyasi entegrasyonu öngören Avrupa'da siyasi bir birlik kurma amacına yönelik olarak başlatılmıştır.⁷⁶ 23 Temmuz 1952'de AST Meclisi'nin göreve gelmesi bile beklenilmeden Altılı Hükümet, eski Belçika Dışişleri Bakanı Paul-Henri Spaak başkanlığındaki AKÇT Meclisi'ni altı ay içinde bir Avrupa Siyasi Tüzüğü hazırlama göreviyle görevlendirmiştir. Ancak ATS Antlaşması taslağına uymak için AKÇT Meclisi'nin, gelecekteki AST Meclisi'nde her ülke için belirlenen delege sayısını

⁷⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz.; **European Defense Community Treaty**, <https://aei.pitt.edu/5201/1/5201.pdf> (e.t.: 20.06.2020)

⁷¹ Özdal, "Avrupa Birliği Siyasi...", op. cit., s. 72

⁷² Ülger, op. cit., s. 51.

⁷³ Ibid., s. 52.

⁷⁴ Haydar Efe, "AB'nin 'Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası' Oluşturma Çabaları", **Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 2, 2007, s. 5.

⁷⁵ Kısacası bu maddeler gereği AST yetkileri bakımında üye devletlere göre üstün bir pozisyona konulmak istenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; **European Defense Community Treaty**, <https://aei.pitt.edu/5201/1/5201.pdf> (e.t.: 20.06.2020)

⁷⁶ Keskin, op. cit., s. 52 .

içercek şekilde genişletilmesi gerekmiştir. Almanya, Fransa ve İtalya'dan üçer delege Avrupa Konseyi Danışma Meclisi'ne katılmış, Alman delegesi Heinrich von Brentano başkanlığındaki bir Anayasa Komitesi hemen Meclis'e atanarak, oluşturulan yeni organ ASB tüzüğünü oluşturma görevini yerine getirmek için kurulan "Ad Hoc Meclisi" adını almıştır.⁷⁷ Yapı itibarıyla AST'nin henüz oluşum sürecinde olması nedeniyle ASB'nin kuruluşu ve yürürlüğe girmesine dair planlar AST'nin faaliyete geçişinin sonrasına ertelenmiştir.⁷⁸ Bütün bu gelişmelerin ardından 1954 yılında De Gaulle Fransa'sının Almanya'nın silahlandırmasına soğuk bakması ve egemenlik haklarına getirilebilecek kısıtlamaları göz önünde bulundurması sonucu AST inisiyatifi ve bu inisiyatife bağlı olarak kurulması öngörülen ASB dolaylı olarak yine Fransa tarafından sonlandırılmıştır.⁷⁹

ASB'nin başarısızlığı aslında sonrasında gelişen süreçle bağlantılı olarak kendi içinde anlamlar taşımaktadır. Michael E. Smith mevcut konjonktür için "*savunmacı ve edilgen*" ifadelerini kullanmıştır.⁸⁰ ASB girişimi kurulacak siyasi ve askeri girişimlerin zamana ihtiyacı olduklarını ve aceleye getirilmemesi gerektiğini göstermesi açısından önemlidir.⁸¹ Smith'e göre eğer bu plan başarılı olsaydı, Almanya'nın Fransız hedeflerine itiraz edecek konumda olmaması ve Birleşik Krallık'ın henüz AB üyesi olmaması nedeniyle, Avrupa siyasi entegrasyonunun Fransız liderliği güvence altına alınmış olunacaktı.⁸² Ancak bugün bakıldığında Fransa'nın inisiyatifleri ile başlayan süreçlerin, ironik bir şekilde, yine Fransa'nın edilgen tutumları sonucunda son bulması, siyasi entegrasyon alanının Avrupa kıtasında aceleye getirilmemesi gerektiğini göstermesi açısından önemlidir. Hükümetlerarasıcılık teorisinin öne sürdüğü argümanlara paralel bir sonuç veren AST/ASB süreçleri, çok ihtiyaç duyulmadıkça devletlerin egemenliklerinden kolayca vazgeçemeyeceklerinin altını çizmektedir.

⁷⁷ Mart 1953'te Meclis tarafından neredeyse oybirliğiyle kabul edilen antlaşma taslağı, AKÇT'nin altı Dışişleri Bakanı'nın önüne konulmuş ancak tepkiler çekingen kalmıştır. Bazıları, siyasi bir toplumun kurulmasıyla başa çıkmadan önce AST'nin kurulmasının her şeyden önce gerekli olduğunu düşünürken, diğerleri meclis gücünün çok güçlü olmasını sorgulamış ve yasama gücünü Yürütme Kurulu ile Ulusal Bakanlar Kurulu arasında bölecek yeni bir planın hazırlanmasını önermişlerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; "The European Political Community (EPC)", **Centre Virtuel de la Connaissance sur l'Europe (CVCE)**, <https://www.cvce.eu/en/recherche/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/6550430e-98c0-4441-8a60-ec7c001c357b> (e.t.: 20.06.2020)

⁷⁸ Özdal, "Avrupa Birliği Siyasi...", op.cit., s. 76.

⁷⁹ Ibid, ss. 76-77

⁸⁰ Michael E. Smith, "Europe's Foreign and...", op. cit., s. 5.

⁸¹ Keskin, op. cit., s. 53.

⁸² Michael E. Smith, "Europe's Foreign and...", op. cit., s. 66.

2.1.2. Batı Avrupa Birliği

Batı Avrupa Birliği (BAB), Avrupa güvenliği ve savunma konularının koordinasyonu için bir ortak forum özelliği taşıyan, 10 devletin⁸³ üyelik barındırdığı bir örgüt olarak 1955 ile 2001 yılları arasında faaliyet göstermiştir. NATO'nun kurulmasında katkısı bulunan ve NATO ile iş birliği içinde alışan BAB'ın, 2001'de⁸⁴ rolünden vazgeemesine rağmen, 1990'larda dönüşüme uğrayarak AB'nin birincil savunma kurumu haline geldiği de göz ardı edilmemelidir. Özellikle Almanya'nın ardından Avrupa için temel tehdit haline gelen Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin karşısında yanlarında ABD ve diğer Avrupa devletlerinin desteğine ihtiyaç duyan BAB yeleri, Kuzey Atlantik Antlaşması (North Atlantic Treaty)'na giden süreçte aktif roller üstlenmişlerdir. Bilindiği zere NATO, 1949 yılında, Kuzey Atlantik Antlaşması ile kurulan ve askeri konularda Soğuk Savaş boyunca Batı Bloğunun temel savunma rgt olarak işlevselliğini sürdüren bir örgüt olarak bugün bile varlığını başarılı bir şekilde sürdürmektedir.⁸⁵

1947 tarihinde Birleşik Krallık ve Fransa arasında Dunkirk Antlaşması imzalanmış ve bir yıl geçmeden Belçika, Fransa, Lüksemburg, Hollanda ve Birleşik Krallık bir araya gelerek Brüksel Antlaşması (Ortak Savunma, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel iş birliği Antlaşması)'nı imzalamışlardır.⁸⁶ 23 Ekim 1954'te İtalya ve Batı Almanya'nın da revize edilen Brüksel Antlaşması'na taraf olmaları sonucu BAB Kurucu Antlaşması son halini almıştır.⁸⁷

AST'nin başarisızlığı ve NATO ile yakından bağlantılı BAB'ın kurulması, Batı Avrupa'nın ABD olmadan bir savunma sistemi geliştirmeyeceğini o zaman için ortaya koymuş ve BAB, savunma ve güvenlikten sorumlu ilk Avrupa rgt olsa bile, AST'nin başarisızlığı, savunma alanındaki Avrupa'da siyasi bütünleşme sürecinin o dönem için sonunu işaret etmiştir. Avrupa entegrasyon sürecinin bir kez daha

⁸³ Bu devletler; Belçika, Fransa, Almanya, Yunanistan, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz, İspanya ve İngiltere'dir.

⁸⁴ Brüksel Antlaşması'nda belirtilen sosyal ve kültürel hedefler daha sonra AB Konseyi'nce devralınmış, AGSP ile BAB'ın işlevselliği devam etse de Lizbon Antlaşması'nın getirdiği değişimler ve devraldığı işlevleri sonucunda BAB resmi olarak ortadan kaldırılmıştır.

⁸⁵ "A Short History of NATO", NATO, https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_139339.htm (e.t.: 25.06.2020)

⁸⁶ Barış zdal, "Lizbon Reform Andlaşması'nın Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'na İlişkin Düzenlemelerinin Analizi", **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 7, 2008, s. 128.

⁸⁷ Ibid.

başlayabilmesi için 1955 Messina Deklarasyonu'nun beklenmesi gerekmiştir.⁸⁸ Avrupa devletleri, 25 Mart 1957 Roma Antlaşmaları uyarınca AET ve Eurotom'un kurulmasıyla bütünleşme çabalarını bir kez daha ekonomik entegrasyona odaklamışlardır.⁸⁹

BAB yapısı itibarıyla ortak savunmaya yönelik konuların tartışıldığı ve kararların alındığı bir örgüt değil, NATO'nun üstlendiği kolektif savunma inisiyatiflerinin yanında daha çok sivil görevlerin tartışıldığı bir forum vazifesi üstlenmiştir. Burada belirtilmesi gereken bir diğer husus ise BAB'ın kuruluşunda temel amacın Batı Almanya'nın tekrar silahlanmasının önlenmesi olduğudur. NATO ve AT'nin varlıklarının en yoğun hissedildiği dönemlerde ortaya çıkan BAB için temel parlama noktasının 1980'lerden sonrası olduğunu söylemek de yanlış olmayacaktır. Özellikle ABD'nin gözünü farklı tehdit alanlarına çevirmesi ve Avrupa'nın kendi savunmasını oluşturmasının istenmesi BAB'ı tekrar denkleme sokan önemli gelişmeler olarak kaydedilmiştir.

Bütün bu süreç boyunca BAB'ın temel işlevi olan AB ve NATO üyeleri arasında bir köprü görevi üstlenmesi, Batı Almanya'nın da Avrupa savunmasına dahil edilmesi, Batı Almanya'nın tekrar aşırı silahlanmasının önüne geçmiş ve BAB, Fransa ve Birleşik Krallık için başarılı sayılabilecek sonuçlar ortaya koyabilmiştir. Sonuç olarak belirtmek gerekir ki NATO ve Varşova Paktı'nın oluşturduğu güvenlik kompleksi içerisinde topluluk üyesi devletlerin kendi başlarına bir güvenlik geliştirmelerine de çok ihtiyaç duyulmamıştır. Öyle ki BAB'ın, NATO'nun en kudretli ve ihtiyaç duyulan zamanlarında ikilik yaratması da zaten istenmemiştir.⁹⁰

2.1.3. Fouchet Planları ve Avrupa Siyasi İşbirliği'nin Kuruluşu

AST ve ASB ile ortaya atılan kısmen başarısız girişimlerin ardından Avrupalı devletler entegrasyon sürecinin ekonomik alandan başarılabileceği fikrine daha sıkı sarılmaya başlamışlardır. Politik entegrasyon açısından ise topluluk üyesi devletlerin tekrar bir inisiyatif geliştirme istekleri 1969 Hague (Lahey) Zirvesi'nde tekrar ortaya

⁸⁸ Messina Konferansı veya Avrupa Atılımı olarak tarihe geçen konferans birleşmiş bir Avrupa fikrinin tekrar ortaya konulması açısından "ikinci doğuş" olarak nitelendirilmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki bu bütünleşmenin ekonomik alandan başlatılması öngörülmüştür. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Keskin, op. cit., ss. 66-67.

⁸⁹ "The establishment of Western European Union (WEU)", **Centre Virtuel de la Connaissance sur l'Europe (CVCE)**, <https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/803b2430-7d1c-4e7b-9101-47415702fc8e/6d9db05c-1e8c-487a-a6bc-ff25cf1681e0> (e.t.: 26.06.2020).

⁹⁰ Edward Best, **Understanding EU Decision-Making**, Maastricht: European Institute of Public Administration, 2016, s. 112.

çıkacaktır. Bu sürece giden dönemde ise yine De Gaulle Fransa'sının ön ayak olduğu Fouchet Planları ön plandadır.

1950'li ve 60'lı yıllarda ekonomik entegrasyon alanında ciddi başarılar elde eden Avrupa Altılısının yeniden siyasi entegrasyona yönelmesini ise Smith, Altı-Gün Savaşı'nda Topluluk devletlerinin ortak bir ses oluşturamamasına bağlamaktadır.⁹¹ Özellikle savaş sırasında gerçekleşen Roma Zirvesi'nde üyelerin karşı karşıya kaldıkları neredeyse utanç verici görüş ayrılıklarına dikkat çeken Smith, dış politika argümanları geliştirme konusunda işlevsel bir mekanizmanın yoksunluğunun üye devletleri harekete geçirmesi konusunda teşvik edici olduğunu belirtmektedir.⁹²

Fouchet Planları AT içerisinde siyasi entegrasyon fikrini yeniden alevlendirmek için kıvılcım olmaları açısından önemlidir. Lakin Fransa'nın Danimarka büyükelçisi Christian Fouchet tarafından AKÇT üyelerine siyasi ve savunma açılarından daha elverişli bir entegrasyon fikri sunan ilk rapor, üye devletlerin NATO ile olan ilişkilerine zarar gelebileceği endişesi ile reddedilmiştir.⁹³

Avrupa Parlamentosu (AP) ve AET komisyonu tarafından reddedilen I. Fouchet Planı, Fransa Cumhurbaşkanı De Gaulle'ün daha "Avrupalılaştırmış bir Avrupa" öngörmesi, Birleşik Krallık'ı dışlaması ve ABD etkisini Kıta Avrupası'nda kırmayı amaçlaması açılarından dikkat çekmektedir.⁹⁴ Nitekim Avrupa entegrasyon sürecine daha geniş bir dış politika boyutu geliştirme çabaları mütevazî sonuçlarla yetinmek zorunda kalmış ve 1960'ların başında Avrupa siyasi yönetiminde köklü değişiklikler öngören Fouchet Planlarının reddi en azından Avrupa Siyasi İşbirliği (ASİ)'ne giden süreci başlatmıştır.⁹⁵

De Gaulle Fransa'sının Avrupa'yı ABD'den uzaklaştırarak üyelerin kendi içerisinde bir güvenlik işbirliği oluşturma çabaları netice itibarıyla derin tartışmalara yol açmış ve Smith'in belirttiği gibi yaratılacak kurumların süpranasyonel mi yoksa hükümetlerarası mı olmaları gerektiği konusunda sürekli görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır.⁹⁶ De Gaulle için Birleşik Krallık ve ABD'nin Atlantik İş birliği içerisindeki

⁹¹ Michael E. Smith, "Europe's Foreign and...", op. cit., s. 63.

⁹² Ibid., s. 64.

⁹³ Özdal, "Avrupa Birliği Siyasi..." op. cit., s. 82.

⁹⁴ Stanley Hoffman, "Towards a Common Foreign and Security Policy?", **Journal of Common Market Studies**, Vol. 38, No. 2, 2000, s. 62'den aktaran Ibid., ss. 85-86

⁹⁵ Allen G. Sens, "The Changing Politics of European Security", Stefan Ganzle, Allen G. Sens, (Ed.), **The Changing Politics of European Security: Europe Alone?**, London: Palgrave Macmillan, 2007, s. 8.

⁹⁶ Michael E. Smith, "Europe's Foreign and...", op.cit., s. 67.

varlığı güvenlik konularını domine ettiği için, Birleşik Krallık'ın topluluklara katılımı bu süreçte veto edilmiş ve Fransa bu şartlar içerisinde Almanya ile yakınlaşarak "Elysee Antlaşması"nı imzalamıştır.⁹⁷ Elysee Antlaşması Fransa'nın uzun zamandır kendini görmek istediği Avrupa lideri koltuğuna sahip olamamasının bir yansıması olarak görülebilmektedir. Nitekim Fransız-Alman ilişkileri bu tarihten itibaren giderek yakınlaşmaya başlamıştır. 1963 yılının ardından her sene 22 Ocak tarihinde kutlanılan Elysee Antlaşması bugün bile AB çatısı altında devam eden Fransız-Alman hegemonyasının başlangıcı olarak da görülebilmektedir.⁹⁸ Ayrıca Fouchet Planlarının başarısızlığı konusunda belirtmek gerekir ki ABD'nin güvenlik şemsiyesi altında uzun yıllar kendini güvende hisseden Topluluk üyesi devletlerin, sahip oldukları bu güvenceden bir anda vazgeçmeleri rasyonel bir tercih olmayacaktır. Fouchet Planlarının başarısızlığının yine de ASİ'ye giden süreci başlattığı yukarıda belirtilmiştir. 1969 yılında Lahey'de gerçekleştirilen zirve toplantısının ardından 1970 yılında Lüksemburg Raporu ve 1973 yılında Kopenhag Raporu, ASİ için atılan iki önemli adımı oluşturmuştur.

2.1.4. Lüksemburg (Davignon) Raporu'nun Avrupa Politik Entegrasyonuna Etkileri

1960'ların başarısız olunan denemelerinden sonra dış politikada iş birliğini yeniden başlatma girişimi 1969'da Hükümet ve Devlet başkanları nezdinde toplanan Lahey Zirvesi'nde gerçekleştirilmiştir.⁹⁹ 27 Ekim 1970 tarihine gelindiğinde, AT üye devletlerinin dışişleri bakanları, Lahey Zirvesi'nde Belçika Büyükelçisi Vincomte E. Davignon başkanlığında, rapor bazen ismiyle anılacaktır, Lüksemburg Raporu'nu kabul etmişlerdir. Ortaya koyduğu hedefler itibarıyla Lüksemburg Raporu 3 temel noktaya atıf yapmıştır;¹⁰⁰

- Düzenli bilgi alışverişi ve istişareler yoluyla uluslararası konularda daha iyi bir karşılıklı anlayış oluşturmak;
- İçinde buldukları pozisyonlar koordine edilerek üye devletlerin dayanışmasını artırmak;

⁹⁷ Michael E. Smith, "Europe's Foreign and...", op.cit., s. 68.

⁹⁸ Keskin, op. cit., s.79.

⁹⁹ Hazel Smith, **European Union Foreign Policy: What it is and What it Does**, London: Pluto Press, 2002, s. 64

¹⁰⁰ "Davignon Report (Luxembourg, 27 October 1970)", **Centre Virtuel de la Connaissance sur l'Europe (CVCE)**, https://www.cvce.eu/content/publication/1999/4/22/4176efc3-c734-41e5-bb90-d34c4d17bbb5/publishable_en.pdf (e.t.:25.08.2020)

- Uygulanabilir alanlarda ve gerekli görüldüğünde ortak eylemlerde bulunmak.

Bu hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için dışişleri bakanlarının 6 ayda bir düzenli bir şekilde bir araya gelmeleri, hükümet başkanları nezdinde gerçekleştirilecek zirve toplantılarının da önemli görülen konularda gerçekleştirilmesi saptanmıştır. Lüksemburg Raporu'nun kabul edildiği tarihten hemen sonra, 1970 yılında gerçekleştirilen Münih Toplantısı'nda bir araya gelen dışişleri bakanları için bu süreç oldukça yeni ve orijinal olmasından kaynaklı olarak kafa karışıklığına dahi sebebiyet vermiştir. Öyle ki bakanlar neye ulaşmaya çalıştıkları hakkında veya hangi konvansiyonlarda görev yapacakları konusunda emin olamamışlardır.¹⁰¹ Bugün AB Bakanlar Konseyi (The Council of the European Union) olarak bilinen kurumun tarihsel temelleri böylece 1967 yılında yürürlüğe giren Füzyon Antlaşması ile yaratılan Avrupa Toplulukları Bakanlar konseyi (The Council of the European Communities) ile atılmıştır.

Bu raporun dikkat çeken hedeflerinin temellerindeki çelişki ise tamamıyla devletlerarası iş birliğini öngörmesinden ve birleşmiş bir Avrupa hedefinin halen bahsedilmesinden kaynaklanmaktadır.¹⁰² Ancak sağladığı esnek çalışma ortamı sonucunda üye devletlerin katılımlarında daha rahat tartışabilecekleri bir forum süreci yaratması açısından önemlidir. Fouchet Planlarına nazaran Davignon Raporu ortak güvenlik ve kültür konularını kapsamına almamış; dış politikada birlik oluşturma fikrine daha çok önem vererek ABD'yi güvenlik politikalarında dışarıda bırakmak istemeyen üyeleri de etkisine almayı amaçlamıştır.¹⁰³ 1987 yılında kabul edilecek olan Avrupa Tek Senedi (ATS) sonrasında daha net ve bir çerçeveye sahip bir şekilde kurumsallaşan Lahey zirvesi sonuçları ODGP oluşturmak için devletlere bir yol öngörmüştür.¹⁰⁴ Lahey zirvesi ortaya koyduğu kararlar ve sonuçlar itibari ile ASİ sürecinin başlangıcı kabul edilebilir bir niteliktedir.¹⁰⁵

¹⁰¹ Simon Nuttall, **European Political Cooperation**, Oxford: Clarendon Press, 1992, s. 55'ten aktaran Michael E. Smith, "Europe's Foreign and..." op. cit., s. 78.

¹⁰² Kjell A. Eliassen, "Introduction: The New European Foreign and Security Policy Agenda", Kjell A. Eliassen, (Ed.), **Foreign and Security Policy in the European Union**, London: SAGE Publications, 1998, s. 4.

¹⁰³ Özdal, "Avrupa Birliği Siyasi...", op. cit., s. 88.

¹⁰⁴ Hazel Smith, op. cit., s. 64

¹⁰⁵ Haydar Efe, "Soğuk Savaş Döneminde Avrupa'da Ortak Dış Politika Oluşturma Çabaları", **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt: 9, No: 1, Ankara, 2010, s. 45.

Lüksemburg Raporu ayrıca Avrupa'nın birliğinin çekirdeğini Avrupa Topluluklarının oluşturduğunu belirtmekte ve yalnızca demokratik ülkelerin bu topluluklar içerisinde yer alabileceğini belirterek, dönem itibarıyla İspanya, Yunanistan, Doğu Avrupa devletleri ve Portekiz'i dışarıda tutan bir anlayışla hareket etmiştir.¹⁰⁶

2.1.5. 1973 Kopenhag Raporu'nun Avrupa Politik Entegrasyonuna Etkileri

Operasyonel anlamda ASİ için yenilikler getiren, 1973 yılında deklare edilen Kopenhag Raporu'nda ilk kez Avrupa'da bir birlik kurma fikri ön plana çıkmış ve uyum çalışmalarına hız kazandırılmıştır.¹⁰⁷ 1973 yılında yaşanan Petrol Krizi, ASİ için önemli bir kilometre taşı ihtiva etmektedir. Öyle ki AT'nin giderek politik konularda da söz alma çabası, politika konularının ekonomik konulardan ayrılması gerektiği yönündeki düşünceleri güçlendirmiş ve ATS'ye giden süreç hızlanmıştır.¹⁰⁸ Dış politika konularında artan ortak kararlar ve deklarasyonlara rağmen üye devletler hiçbir zaman ASİ'yi Avrupa Topluluklarına bağlama düşüncesi içerisinde girmemişler ve bu uyumlaştırma sürecini ayrı bir şekilde devam ettirme yoluna gitmişlerdir.¹⁰⁹ Hazel Smith'in de belirttiği gibi ASİ'nin oluşturulma prosedürlerinin farkı bu girişimin pragmatik, değiştirilebilir ve esnek yapısından süregelmektedir.¹¹⁰ Üye devletlerin egemenlik haklarını devretmelerini gerektiren bir inisiyatifin başarısızlığı 1950'lerde deneyimlenmiş ve bunun önüne geçmek için savunma ve güvenlik alanlarında kurumsallaşma daha özgür bir tabana oturtulmaya çalışılmıştır.¹¹¹

Lüksemburg ve Kopenhag Raporları uluslararası işbirliği için üye devletlere bir çerçeve mekanizma oluşturmaları bakımından ön plana çıkmaktadırlar. ASİ'nin temel işlevlerini ve sürecin nasıl işleyeceği hakkında bir yol çizen raporlar, süpranasyonel inisiyatiflerin başarısızlıkla sonuçlanmalarından sonra üyelerin egemenliklerin devri konusunda öğrendikleri derslerin bir yansımasıdır. Güvenlik konularının geri plana atılması ve Avrupa güvenliğinin NATO ittifakına dayandırılması da bunu destekleyici niteliktedir.¹¹² Lüksemburg Raporu ile

¹⁰⁶ Hazel Smith, op. cit., s. 68

¹⁰⁷ Özdal, "Avrupa Birliği Siyasi...", op. cit., s. 91.

¹⁰⁸ Eliassen, "Introduction: The New...", op.cit., s. 4.

¹⁰⁹ Ibid.

¹¹⁰ Hazel Smith, op. cit., ss. 64-65.

¹¹¹ Ibid.

¹¹² Ülger, op.cit., s. 66.

oluşturulan yeni temkinli ve pragmatik yapı, dış politika bağlamında kurumsallaşmayı reddeden ve isteyen devletler arasında bir köprü yaratırken, Kopenhag Raporu ile bu sistemin devam edebilirliğini kanıtlayan bir belgeyi, yani Toplulukların dış politikada başardıkları ortak hareket kabiliyetini raporun sonunda “sonuçlar” olarak belirten bir ek ile ortaya koymuştur.¹¹³ Lüksemburg Raporu ile yaratılan hükümetlerarası ve süpranasyonel öğelerin bir arada çalışabileceğini göstermesi açısından Kopenhag raporu önemlidir.

2.1.6. 1973 Avrupa Kimliğinin Deklare Edilmesi

Avrupa kimliğinin önemi, dış politika yapımı konusunda kendini göstermektedir. 14 ve 15 Ekim 1973 Kopenhag Zirvesi’nde deklare edilen Avrupa Kimliği, ortak dış politika yapma konusunda üye devlet başkanlarının kararlılıklarını ortaya koymaktadır.¹¹⁴ Deklarasyonun gerekliliği dış politikada tek sesli olmaktan kaynaklanmakta ve özellikle ABD ile olan ilişkilerini yeniden tanımlamaya çalışan AT üyesi devletlerin küresel arenada yeniden aktif bir üye olarak rol alma isteklerini ortaya koymaktadır.¹¹⁵

ASİ’ye katılan devletler güvenlik meselelerinde ABD’nin yani NATO’nun gücüne ihtiyaç duymakta ve güvenmekte, fakat aynı zamanda kendi seslerini de duyurarak ABD’den farklı politikalar geliştirebilmek istemektedirler.¹¹⁶ Bu çelişki sonraki 20 yıl boyunca Soğuk Savaş’ın bitimine kadar AT üyeleri arasında dış politika alanında işbirliğinin nasıl oluşturulabileceği tartışmalarına yol açmıştır. Maastricht ile de görülmüştür ki ABD’nin Topluluk üyeleri üzerindeki karar verme noktasındaki etkisi ne zaman azalırsa Topluluklar daha net sonuçlara varabilmektedirler. Avrupa kimliği bu açıdan bir ilki teşkil etmektedir. ABD ile olan ilişkileri bundan sonra nasıl ilerletileceği ve Toplulukların gelecekte kendilerini nerede görmek istedikleri sorularını kendilerine yöneltmeleri günümüze kadar uzanan ikilemleri beraberinde getirmiştir.

¹¹³ Hazel Smith, op. cit., s. 73.

¹¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz.; “Declaration on European Identity (Copenhagen, 14 December 1973)”, **Centre Virtuel de la Connaissance sur l’Europe (CVCE)**, https://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/02798dc9-9c69-4b7d-b2c9-f03a8db7da32/publishable_en.pdf (e.t.: 15.10.2020).

¹¹⁵ Hazel Smith, op. cit., s. 77.

¹¹⁶ Ibid., s.78.

2.1.7. 1974 Paris Zirvesi'nin Avrupa Politik Entegrasyonuna Etkileri

1974 yılında Paris'te gerçekleştirilen zirve toplantısında toplantıların daha sık gerçekleştirilmesi kararlaştırılırken, devlet ve hükümet başkanlarının bir araya gelmesiyle oluşan de Facto kurumun adı “Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi (AT/AB Konseyi - Avrupa Zirvesi - The European Council)” olarak anılmıştır.¹¹⁷ Yılda üç kez bir araya gelmeyi kararlaştıran devlet ve hükümet başkanlarının bu kararı ASİ'nin uluslararası niteliğini daha da sağlamlaştırırken Avrupa Zirvesi'nde AET ve ASİ'yi ilgilendiren kararların tartışılması devletlerin söz hakkını ve etkisini daha da genişletmiştir.¹¹⁸ ASİ'nin kurumsal çerçevesinin ne olacağına dair soruların ön plana çıktığı zirve toplantısında kurumsal yapının nasıl daha da güçlendirilebileceğine dair tartışmalar söz konusudur. Ortak kararlar alma noktasında politik bir forum niteliğinde olan ASİ zirvelerinde entegrasyonun derinleştirilmesine dair istek söz konusu olsa bile merkezi bir karar alma mekanizmasının oluşturulması noktasında zaman itibarıyla henüz kesin konuşulamamaktadır.

Bu süreçte önemli gelişmelerin biri de Birleşik Krallık, Danimarka ve İrlanda'nın topluluk üyelikleridir. Birleşik Krallık'ın süpranasyonel bir Avrupa entegrasyonuna olan soğuk bakışı her ne kadar bariz görünse dahi, sahip olduğu ekonomik ve politik güç düşünüldüğünde AT'ye ve ASİ'ye doğrudan katılımı çıkan kararlarda fark yaratmaktadır. Nitekim politik entegrasyon çerçevesinin bir sürece oturtulması amacıyla Belçika Başbakanı Leo Tindemans 1975 yılı sonuna kadar ASİ'nin kurumsal çerçevesini destekleyici bir rapor hazırlamakla görevlendirilmiştir.

2.1.8. 1975 Tindemans Raporu'nun Avrupa Politik Entegrasyonuna Etkileri

1975 yılına gelindiğinde Tindemans, Avrupa entegrasyonu ile bağdaşık kapsamlı bir rapor hazırlayarak bunu Lüksemburg'da Avrupa Liderler Zirvesi'nde üye devletlere sunmuştur.¹¹⁹ Raporunda Avrupa'nın tek bir karar alıcı mekanizmaya bağlanması gerektiğini açıklayan Tindemans, Zirve içerisinde oluşturulacak bu karar

¹¹⁷ Ülger, op. cit., s. 66

¹¹⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz.; “Final Communiqué of the Paris Summit (9 and 10 December 1974)”, **Centre Virtuel de la Connaissance sur l'Europe (CVCE)**, https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/be352e74-1857-489d-a975-8ffada2a408d/Resources#2acd8532-b271-49ed-bf63-bd8131180d6b_en&overlay (e.t.: 27.08.2020)

¹¹⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz.; **Text of Mr Leo Tindemans Letter**, http://aei.pitt.edu/942/1/political_tindemans_report.pdf (e.t.: 27.08.2020)

alıcı mekanizmanın bütün ilişkilerde etkisinin artırılmasının gerektiğini savunmuştur. Tindemans Raporu, yeni bir antlaşma yapılmasını önerecek kadar ileri gitmemekte, lakin mevcut kurumların güçlendirilmesini ve ortak politikaların geliştirilmesini savunmaktadır. Komisyonun yetkileri genişletilmek istenmiş ve bu amaçla Başkan'ın AT Konseyi tarafından atanması ve Avrupa Parlamentosu tarafından onaylanması rapor ile önerilmiştir. Tindemans ayrıca, 1978 sonundan önce genel oyla seçildiğini görmek istediği Avrupa Parlamentosu'nun yetkilerini, kendisine şimdiye kadar Komisyon'un tek ayrıcalığı olan yasama hakkı tanıyarak güçlendirmek istemiştir.¹²⁰ Rapor ayrıca Konsey'de çoğunluk oylamasının uzatılmasını ve her üye devletin AT Konseyi Başkanlığını yürüttüğü sürenin altı aydan bir yıla değiştirilmesini de savunmaktadır.¹²¹

İlimli ve pragmatik üslubuna rağmen Tindemans Raporu üye devletlerin hükümetlerinde fazla istek uyandırmayı başaramamıştır. Şiddetli ekonomik durgunluğun¹²² arka planına karşı Rapor, onu fazla suskun bulan federalistleri hayal kırıklığına uğratmıştır. Öte yandan ulusal siyasi liderler ulusal egemenliğin daha fazla kaybedilmesini istememişlerdir. Son olarak Hıristiyan ve demokrat Tindemans tarafından hazırlanan plan, Avrupa entegrasyonu sürecinde sağ kanadın inisiyatif almasına izin vermekten çekinen sol kanadı da rahatsız etmiştir.¹²³ Nitekim 30 Eylül 1976 tarihinde Lahey'de yapılan Avrupa Zirvesi toplantısında değerlendirilen Tindemans Raporu sahip olduğu bu denli radikal değişim önerileri neticesinde reddedilmiştir. Bütün bunların yanı sıra Tindemans Raporu kabul edilmese de zamanın AT üyeleri için bir patika öngörmesi açısından önemlidir. Çünkü raporda belirtilen birçok madde 1993 yılında yürürlüğe girecek olan Maastricht Antlaşması'na kadar parça parça yürürlüğe sokulacaktır.¹²⁴

Tindemans Raporu ASİ'nin hukuki statüsünü tamamı ile değiştirmeyi öngören bir rapor olması dolayısıyla, mevcut hükümetlerarası sistemden süpranasyonel kurumlara yetki devrini savunması açısından kendini gösteren bir rapordur. Politik entegrasyonun aceleye getirilmemesi gerektiği ve egemenlik haklarının devri söz

¹²⁰ Ayrıntılı bilgi için; "The Tindemans Report", **Centre Virtuel de la Connaissance sur l'Europe (CVCE)**, <https://www.cvce.eu/en/collections/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/63f5fca7-54ec-4792-8723-1e626324f9e3> (e.t.: 27.08.2020)

¹²¹ Ibid.

¹²² O zamanlar AET'de yaklaşık altı milyon işsiz bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Ibid.

¹²³ Ibid.

¹²⁴ Özdal, "Avrupa Birliği Siyasi...", op.cit., s. 94.

konusu olduğunda mevcut statükonun önemi bir kez daha Tindemans Raporu ile güncellenmiştir.

2.1.9. 1981 Londra Raporu ve Gercher-Colombo İnisiyatifi'nin Avrupa Politik Entegrasyonuna Etkileri

SSCB'nin Afganistan işgaline gerekli ve yeterli bir tepki gösterememelerinin şafağında Birleşik Krallık'ın uluslararası krizlere kapsamlı cevaplar verebilmeye yönelik daha etkili bir prosedür ve ASİ'ye daha fazla bağlılık isteği üzerine Londra Raporu ortaya çıkmıştır.¹²⁵ Birleşik Krallık'ın dönem başkanlığı sırasında kabul edilen rapora göre üye devletler dış politika hamleleri öncesinde birbirlerine danışma taahhüdünde bulunmuş, ASİ çerçevesi içerisinde “güvenliğin siyasi boyutu” ismi ile güvenlik kavramı gündeme getirilmiş ve üye devletlerin ileride ortak bir eylem ile hareket etmeleri isteği vurgulanmıştır.¹²⁶ Birleşik Krallık'ın yanı sıra Batı Almanya da raporu destekleyerek güvenlik meselelerinin daha sık ASİ çerçevesi içine çekilmesini istemiştir.¹²⁷

Dönemin Alman Dışişleri Bakanı Hans-Dietrich Gencher Ocak 1981 tarihinde yeni AB'nin savunma ve güvenlik sorumluluklarını üstlenmesini de isteyen birtakım öneriler ileri sürmüştür.¹²⁸ İtalyan Dışişleri Bakanı Emilio Colombo'nun da ASİ içerisinde yapılacak düzenlemeler ile güvenlik konularında ortak bir Avrupa yaklaşımını savunması sonucunda Gercher-Colombo inisiyatifi Kasım 1981 tarihinde üye devletlere sunulmuştur.¹²⁹ Ülger'in tabiri ile “Avrupa Senedi Projesi”, topluluk üyelerinin kendilerine yönelik tehditlerin ortak bir değerlendirmesini yapmalarını, bu tehditlere karşı ortak bir dış politika oluşturulmasını ve terörizme karşı ortak eylem ve kriz ortamlarında ortak tutumlar sergilenmesini öngörmektedir.¹³⁰ Yapısı itibarıyla yüksek seviyede Hükümetlerarası bir girişim olmasına rağmen gerçekleşebilseydi süpranasyonel bir noktaya ulaşma olasılığı bulunan bu inisiyatif üye devletlerin anlaşmazlıkları nedeniyle yürürlüğe girmemiştir.

¹²⁵ Hazel Smith, op. cit., s. 82.

¹²⁶ Ülger, op. cit., ss. 67-68

¹²⁷ Hazel Smith, loc. cit.

¹²⁸ Ibid., s. 85.

¹²⁹ Hazel Smith, op. cit., s. 85.

¹³⁰ Ülger, op. cit., ss. 68

2.1.10. 1985 Dooge Raporu'nun Avrupa Politik Entegrasyonu'na Etkileri

Hazel Smith'in aktarışıyla dönemin Fransız Başbakanı François Mitterand AB için yeni bir anlaşma hazırlanması konusunda 1983 Solemn Deklarasyonu'nun ve Avrupa Parlamentosu'nun taslak anlaşmasının kullanılması açısından en istekli aktör olarak belirlemektedir.¹³¹

Mitterand'ın fikirleri ile destek bulan ortak dış politikanın sağlam kurumsal temellere oturtma ideali 1984'te Fotainebleau Zirvesindeki tartışmalarda tekrar gün yüzüne çıkarıldıktan sonra İrlandalı temsilci James Dooge başkanlığında kurulan komiteye rapor hazırlama görevi verilmesi ile Avrupa Tek Senedi ve sonrasında Maastricht Antlaşması'na giden süreci belirlemiştir. Toplulukların karar alma mekanizmalarının değişmesine yönelik toplanan komite kurumsal reformlar gerçekleştirmek üzere birtakım öneriler sunmuştur.¹³²

2.1.11. Avrupa Tek Senedi ile Gelen Değişimler

Dış politika işbirliğinin 1950'lerde gerçekleştirilen girişimlerin kayıtsız kalmasından sonra başarılı bir şekilde yeniden başlatılması, 1969'da Devlet ve Hükümet Başkanları'nın Lahey Zirvesi'nde bir araya gelmesi ile gerçekleştirilmiştir. 1969 Zirvesi, siyasi birliğe yönelik isteği "daha mütevazı bir dış politikayı uyumlaştırma taahhüdü" hedefiyle birleştirmeye çalışırken, dış politikaya giderek daha kolektif bir yaklaşıma doğru uzun vadeli bir yönelim üzerinde anlaşma sağlamıştır.¹³³ 1987 Avrupa Tek Senedi'nden sonra, bu dış politika ortaklığı, belirli normatif taahhütleri ve bir dereceye kadar ortak politikalara dahil olma yasal zeminini ortaya koyarken aynı zamanda üye devletlerin kendilerine ait politik özelliklerine izin veren, antlaşmaya dayalı bir çerçeve içinde kurumsallaşmıştır.¹³⁴

AT 1980'lerde büyük değişiklikler geçirmiş ve uzun yıllar yalnızca Kuzey Avrupa'nın sanayileşmiş devletlerinden oluşan bir toplulukken, 1981'de Yunanistan'ın, 1986'da İspanya ve Portekiz'in katılımıyla Güney Avrupa'nın yükselen demokrasilerine kapılarını açan bir topluluk haline gelmiştir. Dolayısıyla siyasi istikrar ve Avrupa'nın Akdeniz bölgesindeki ekonomilerin gelişmesi de

¹³¹ Hazel Smith, op.cit., s. 88.

¹³² Alasdair R. Young, "The Single Market: A New Approach to Policy", Helen Wallace, William Wallace, Mark A. Pollack, (Ed.), **Policy-Making in the European Union**, 5th Edition, Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 100

¹³³ Ülger, op. cit., s. 64.

¹³⁴ Ibid.

ajandaya giren yeni konular olarak belirlemiştir. Ancak genişleme aynı zamanda on iki devlet arasında bölgesel dengesizliklerin artmasına neden olurken ortak bir bölgesel politika geliştirilmesi ihtiyacı giderek artmıştır. Önemli ekonomik ve sosyal engeller, bu tarım ülkelerinin oldukça sanayileşmiş Topluluğa entegrasyonunu zorlaştırıcı etkiler göstermiştir. Yeni üye devletlerin başarılı bir şekilde entegrasyonu için uzun süreli müzakereler ve geçiş dönemleri öngörülmüştür.

Sırasıyla 17 ve 28 Şubat 1986'da Lüksemburg ve Lahey'de, on iki dışişleri bakanı Avrupa Tek Senedi'ni imzalamışlardır. Hükümetlerarası bir konferansın parçası olarak uzun müzakerelerin sonucu olan bu antlaşma, özellikle Topluluk kurumlarının reformuna, Topluluğun yetki ve sorumluluklarının genişletilmesine ve Avrupa'daki işbirliğine ilişkin hükümleri tek bir metinde birleştirmektedir. Ayrıca, 1992 Hedefine ulaşmanın hızlandırılmasını ve desteklenmesini sağladığından, tek pazarın tamamlanmasında önemli bir aşama olan Avrupa Tek Senedi, 1 Temmuz 1987'de yürürlüğe girmiştir.¹³⁵ Avrupa Tek Senedi, Komisyon'un dış politika yapımında eşit ve meşru bir ortak olarak kabul edilmesini simgelemiştir.

ATS'nin ASİ ile ilgili hükümlerinin kökenleri, Londra Raporu'nun hükümlerini bir adım daha ileri götürmeyi amaçlayan 1983 Stuttgart Deklarasyonu'nda bulunabilir.¹³⁶ Stuttgart Bildirgesi, ASİ ve Topluluklar arasında "tutarlı eylemlerin" öneminden bahsederken dört yıl sonra yürürlüğe girecek olan Avrupa Tek Senedi hükümlerini öngörmüştür.¹³⁷ Yapı itibarıyla ATS sistemin hükümetlerarası, hükümetlerarası ve kurallarla yönetilen yönlerini içeren, ASİ'nin oluşturulmasından bu yana dış politika işbirliğine ilişkin en karmaşık hükümleri içermiştir.¹³⁸ Süreç içerisinde ekonomik karakterini bir kenara bırakmaya çalışan ve daha sıkı bir şekilde birbirine geçmiş siyasi ve sosyal alanlarda daha geniş çaplı entegrasyon idealine sarılan topluluk için Avrupa Birliği'ne giden süreç daha da hızlanmıştır. Avrupa Tek Senedi, Avrupa dış politikası için önemli bir adım teşkil etmiş ancak AT, dünyanın büyük bir kısmı gibi, Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla

¹³⁵ "1980-1986 Enlargement to the south and the Single European Act", **Centre Virtuel de la Connaissance sur l'Europe (CVCE)**, <https://www.cvce.eu/en/collections/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/cd165215-8327-4583-922d-58a974e65ca5> (e.t.: 27.07.2020)

¹³⁶ Michael E. Smith, "Europe's Foreign and...", op.cit., s. 149.

¹³⁷ Christopher Hill, Karen E. Smith, (Ed.), "European Foreign Policy: Key Documents", New York: Routledge, 2000, s. 125.

¹³⁸ Michael E. Smith, "Europe's Foreign and...", op.cit., s. 151.

başlayıp Sovyetler Birliği ve Yugoslavya'nın parçalanma süreçleriyle sona eren 1989-1991 arası döneme hazırlıksız bir şekilde yakalanmıştır.¹³⁹

Ortak hareket kabiliyeti ve ortak duruş sergileyebilme kararlılığı hem Lüksemburg ve Kopenhag Raporlarında hem de ATS'de ortaya konulmaya çalışılmış fakat istenilen sonuçlar en nihayetinde alınamamıştır. Almanya'nın yeniden birleşmesi ve yeni bir dünya düzenine geçişin başlaması ise topluluk üyeleri için yeni fırsatlar ve yeni zorluklar doğurmuştur.

2.2. Ortak Güvenlik ve Dış Politikası Oluşum Süreci

1980'lerde Topluluk dış politikası üzerine tartışmalar, dış politika oluşturma ve uygulamanın, antlaşma ve antlaşma dışı yönlerinin uyumlaştırılması yönünde yoğunlaşmıştır. Topluluğun dış politikası iki uluslararası antlaşmada güvence altına alınmıştır. Üye devletler ve Birlik için ortak ancak münhasır olmayan bir dış ve güvenlik politikasının varlığını tanıyan 1987 Avrupa Tek Senedi ve kurumsal yapıyı anayasallaştıran 1993 Avrupa Birliği Kurucu Antlaşması (ABKA)'dır. Bu bağlamda çalışmanın bu başlığı altında söz konusu düzenlemeler analiz edilecektir

2.2.1. Avrupa Birliği Kurucu (Maastricht) Antlaşması

Avrupa Birliği'nin kurulması, 19-21 Ekim 1972 tarihleri arasında Paris'te düzenlenen AT'nin dokuz üye devletinin zirve toplantısında 1980 yılı için belirlenmiş ve amaç, 1970'ten beri Topluluğun görev alanı dışında kalan alanlarda, özellikle de dış politikada, Topluluk sisteminin kurallarına göre yönetilip yönetilmediğine bakılmaksızın, üye devletler arasındaki tüm ilişkileri kapsayan yeni bir yapı oluşturmak olarak ortaya çıkmıştır.¹⁴⁰ Oldukça belirsiz bir terim olan "Birlik" terimi, bir Avrupa federasyonu veya bir konfederasyon lehine olanlar arasında karar vermek zorunda kalmamak için seçilmiştir.¹⁴¹

Belçika Başbakanı Leo Tindemans tarafından hazırlanan ve 29 Aralık 1975'te sunulan raporda; 19 Haziran 1983'te Stuttgart Avrupa Zirvesi tarafından yayınlanan

¹³⁹ Ibid., s. 176.

¹⁴⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz.; "Statement from the Paris Summit (19 to 21 October 1972)", **Centre Virtuel de la Connaissance sur l'Europe (CVCE)**, https://www.cvce.eu/obj/statement_from_the_paris_summit_19_to_21_october_1972-en-b1dd3d57-5f31-4796-85c3-cfd2210d6901.html (e.t.: 28.07.2020)

¹⁴¹ Ayrıntılı bilgi için bkz.; "The Treaty on European Union", **Centre Virtuel de la Connaissance sur l'Europe (CVCE)**, <https://www.cvce.eu/en/collections/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/1ee58066-3c8b-4e0f-82b9-bad73ec67a9a> (e.t.: 28.07.2020)

AB Bildirgesi'nde ve özellikle 14 Şubat 1984'te Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilen ancak üye devletlerin hükümetleri tarafından reddedilen AB Antlaşması Taslağı'nda entegrasyonun nasıl sağlanabileceği konusunda çıkarımlar ve çözümler önerilmiştir. 17-27 Şubat 1986'da yürürlüğe giren Avrupa Tek Senedi, Avrupa Toplulukları sistemiyle birlikte dış politika işbirliğini kurumsallaştırarak AB'nin kurulmasına yönelik ilk adımı oluşturmuştur.¹⁴²

Aralık 1991'de Maastricht'te kararlaştırılan, Şubat 1992'de imzalanan ve 1 Kasım 1993'te Birleşik Krallık, Danimarka ve Fransa nüfusunun ciddi şüphelerinden kaynaklanan sarsıntılarından ardından yürürlüğe giren ABKA, Topluluk için o dönem itibarıyla geçmiş mücadeleler göz önüne alındığında bir dönüm noktası niteliğindedir.¹⁴³ ABKA ile ASİ, AB'nin ODGP'sine dönüştürülmüştür.¹⁴⁴ ODGP'nin antlaşmaya dayalı olarak oluşturulması, Birliğin diğer devletlerle ilişkilerinde, tüm üye devletler tarafından az ya da çok paylaşılan ortak bir dış politikayı giderek daha fazla benimsediğini ve bu alanda entegre olmaya daha fazla özen gösterdiğini göstermektedir.¹⁴⁵

AB'nin o zamanlarda henüz savunma veya askeri kapasitesi olmamasına rağmen, Maastricht ve Amsterdam Antlaşmaları'ndan bu yana bir savunma kurumu olan BAB ile kurumsallaşan bir bağ geliştirmiş ve BAB'a "*Birliğin savunma ile ilgili sonuçları olan kararlarını ve eylemlerini detaylandırma ve uygulama*" yetkisi verilmiştir.¹⁴⁶ BAB'ın AB ile birleştirilmesi konusunda ise, ki bir savunma sistemi oluşturulması düşünüldüğünde bu gerekli hale gelmiştir, NATO'ya bağlılıklarının zarar göreceğini ve Batı'nın savunmasının bundan zarar göreceğini düşünen üye devletlerin ve ABD'nin bu konuda endişeleri ön plana çıkmıştır.¹⁴⁷ 1993 sonrasında da yeni birliğe askeri veya polislik işlevleri tahsis edilmemiştir. Zira ABKA, BAB'a savunmayla ilgili konulara ilişkin gerekli pratik düzenlemeleri yapma sorumluluğunu vermiş olsa bile ne Maastricht ne de Amsterdam Antlaşmaları Birliğin askeri işlevlerle ilgili olarak üye devletlerin faaliyetlerini koordine etmeye yönelik artan girişimlerini

¹⁴² Marit Sjøvaag, "The Single European Act", Kjell A. Eliassen, (Ed.), "**Foreign and Security Policy in the European Union**", London: SAGE Publications, 1998, s. 22.

¹⁴³ Hill, Smith, op. cit., s. 151.

¹⁴⁴ Arnhild Spence, David Spence, "The Common Foreign and Security Policy from Maastricht to Amsterdam", Kjell A. Eliassen, (Ed.), "**Foreign and Security Policy in the European Union**", London: SAGE Publications, 1998, s. 43.

¹⁴⁵ Hazel Smith, op. cit., s. 65.

¹⁴⁶ Ibid., s. 113.

¹⁴⁷ Hill, Smith, op.cit., s. 152.

kurumsallaştıracak ve faaliyete geçirecek kadar ileri gitmeye cesaret edememişlerdir.¹⁴⁸ Petersberg Görevleri¹⁴⁹ ise BAB'ın ODGP içerisindeki rolünü anlama noktasında farklı bir perspektif sunmaktadır. Bu görevler BAB'ın operasyonel kapasitesini genişletmekle kalmamış aynı zamanda Amsterdam Antlaşması'nda görüleceği gibi savunma entegrasyonu için kurumsal kapasitenin gelişmesine de katkı sağlamıştır.¹⁵⁰

ODGP'nin daha önce endişelere sebep olan “savunma” terimi, gerektiği takdirde ortak bir savunmaya geçme olasılığı ile tartışılmaya başlanırken, BAB ve ODGP'nin birleşme fikri o an için arka plana atılmış olsa dahi, BAB'ın ODGP ile yakından ilişkili olması ve NATO ile AB arasında etkili bir köprü vazifesi görmesi güvenlik entegrasyonunu geliştirici sonuçlar vermiştir.¹⁵¹

Üç sütunlu bir yapı olarak ortaya çıkan AB, birinci sütununda Avrupa Topluluklarını, ikinci sütununda Ortak Dış Politika, Savunma, Güvenlik ve üçüncü sütununda Adalet ve İçişleri'ni barındırmıştır.¹⁵² Hukuki kişiliği açısından ABKA içerisinde herhangi bir düzenlemeye sahip olmayan AB, Avrupa Topluluklarının kurumlarından yararlanmış ve bu kurumlar vasıtasıyla eylemler gerçekleştirebilmiştir.¹⁵³

ABKA¹⁵⁴'nın “*Birliğin Dış Eylemine İlişkin Genel Düzenlemeler ve Ortak Güvenlik ve Dış Politika ile İlgili Düzenlemeler*” isimli V. Başlığı ODGP ile ilgili düzenlemeleri içermektedir. ABKA'ya göre yetki kullanma yetkisi AB Konseyi'ne ve AB Bakanlar Konseyi'ne verilmiştir.¹⁵⁵ Buna göre üye devletler AB Konseyi

¹⁴⁸ Hazel Smith, op. cit., s. 119.

¹⁴⁹ Bu görevler, Haziran 1992'de BAB Bakanlar Konseyi'nde kabul edilen Petersberg Deklarasyonu'nda belirtilmiştir. Bu vesileyle BAB üyesi devletler, konvansiyonel silahlı kuvvetlerinin tüm yelpazesinden BAB'a ve ayrıca NATO ile AB'ye askeri birlikler sağlamaya hazır olduklarını beyan etmişlerdir. Bu anlamda Petersberg Görevleri; insani yardım ve kurtarma görevleri; çatışma önleme ve barışı koruma görevleri; barış sağlama dahil olmak üzere kriz yönetiminde savaş güçlerinin görevleri; ortak silahsızlanma operasyonları; askeri tavsiye ve yardım görevleri; çatışma sonrası stabilizasyon görevleri gibi geniş bir alanı kapsamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz.; “Petersberg Tasks”, **EUR-Lex**, https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/petersberg_tasks.html (e.t.: 28.07.2020)

¹⁵⁰ BAB, kendisini desteklemek için Planlama Hücresi, Durum Merkezi, Uydu Merkezi ve Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü gibi birkaç yeni kalıcı organizasyon kurmuş ve Sekreterliğini Londra'dan Brüksel'e taşımıştır. Amsterdam Antlaşması'nın ardından AB ile tam bir birleşmeyi kolaylaştırmak için başkanlığını bir yıldan altı aya indirmiştir. Michael E. Smith, “Europe's Foreign and...”, op. cit., s. 232.

¹⁵¹ Hill, Smith, op.cit., s. 152.

¹⁵² Kamuran Reçber, **Avrupa Birliği Hukuku ve Temel Metinleri**, Bursa: Dora Yayınları, 2012, s. 37.

¹⁵³ Ibid., s. 38.

¹⁵⁴ AB Kurucu Antlaşması (ABKA)'nın Türkçeye çevrilmiş tam metni için bkz.; Reçber, op. cit., ss. 467-500.

¹⁵⁵ ABKA, Başlık V., Madde 24, Paragraf 1.

tarafından alınan kararları uygulama yükümlülüğü altına girmişlerdir.¹⁵⁶ Alınan kararlarda oybirliği prensibinin uygulanması¹⁵⁷ hükümetlerarası yapının korunmasına hizmet etse de çıkarılacak kararların üye devletlerce benimsenmesini ve tutarlılığının da artmasını sağlamıştır. Antlaşma ASI'nin hükümetlerarası işbirliğine dayalı mekanizmasını devam ettirmiş ama aynı zamanda ODGP'nin yapısını da kurumsal bir zemine oturtarak genişletmiştir.

2.2.2. 1997 Amsterdam Antlaşması

1992'de imzalanan ABKA, AB içinde entegrasyonun güvenlik boyutunu canlandırma girişimlerinin yeniden alevlendiğini göstermiş, hükümetlerarası karakterini değiştirmeden ASI'yi ODGP'ye dönüştürmüş ve AB çerçevesinde kararlaştırılan savunma görevlerini yerine getirmek için BAB'a başvurma seçeneğini ortaya çıkarmıştır.¹⁵⁸

1990'ların başında Balkanlar'da ortaya çıkan iç savaş neredeyse 10 yıl boyunca bölgeyi kriz merkezi haline getirmiş ve AB'nin bölgeye yakınlığı neticesinde bu durum AB üyesi ülkeleri harekete geçme konusunda baskı altına almıştır. Bosna Krizi'nde AB'nin politik ve askeri yetersizliği ön plana çıkmış ve NATO'nun hava müdahalesi ile ancak kriz aşılabilmektedir.¹⁵⁹ Bu olaylar ODGP'nin henüz yetersiz oluşunu gözler önüne sererken, üye devletleri harekete geçmeye teşvik etmiştir.

Amsterdam Antlaşması, 2 Ekim 1997'de AB üye devletleri tarafından imzalanmış ve Mart 1999'da tüm AB üye devletleri tarafından onaylanmıştır.¹⁶⁰ Antlaşma'nın ikinci ayağında yer alan ODGP, hükümetlerarası statüsünü korumuş, uluslararası arenada daha büyük bir rol oynamasına izin verecek şekilde bu sütunun güçlendirileceği umulsa da eylem kapasitesini geliştirmek için yalnızca küçük değişiklikler yapılabilmektedir.¹⁶¹

AB Konseyi'ne karar verme hakkı verilmiş ve ODGP'nin bir Yüksek Temsilcisi, uygulanmasından sorumlu olan altı aylık Konsey Başkanlıklarına yardımcı

¹⁵⁶ ABKA, Başlık V., Madde 24, Paragraf 3.

¹⁵⁷ ABKA, Başlık V., Madde 24, Paragraf 1.

¹⁵⁸ Freire, op. cit., s. 10.

¹⁵⁹ Aydın Babuna, "European Integration, Bosnia-Herzegovina and Stability in the Western Balkans: A New Strategy", *Perceptions*, Vol. 19, No. 2, 2014, s. 4.

¹⁶⁰ Michael E. Smith, "Europe's Foreign and...", op. cit., s. 226.

¹⁶¹ Ülger, op. cit., s. 88.

olması için atanmıştır.¹⁶² AB operasyonlarının, özellikle Petersberg Görevlerinin, BAB tarafından yerine getirileceği yine Amsterdam Antlaşması'nın J.7. maddesinde tekrarlanırken BAB'ın AB ile birleşmesi konusunda yine yalnızca muğlak ifadelerin ötesine geçilememiştir.¹⁶³ Washington, AGSP'nin NATO şemsiyesi altında gelişmesini beklemiş ve bu sebepten BAB'ın bir savunma enstrümanı olarak kullanılmasının AB'nin Atlantik İttifakı'ndaki savunma pozisyonunu belirleyeceğini düşünmüştür.¹⁶⁴

Amsterdam Antlaşması, AB için gelecekte ortak bir savunma politikası geliştirme olasılığını da işaret etmiş ve ODGP'ye Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın (AGSP) dahil edilmesi, Birliğin güvenlik sorunlarıyla başa çıkmakta tutarlı bir yaklaşım benimsemesini sağlamak üzere tasarlanmıştır.¹⁶⁵ Bu gelişme dönem itibarıyla değişen dünya ve Avrupa konjonktüründe AB üyelerinin savunma politikası ihtiyaçlarının bir dışavurumudur.

2.2.3. 1998 St. Malo Zirvesi

Amsterdam Antlaşması'nın imzalanmasından önceki süreçte AB'nin bir savunma kimliğine sahip olma düşüncesi 1994 NATO Brüksel Zirvesi'nde ABD'nin önerisi ile oluşturulmuştur.¹⁶⁶ Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliğinin (AGSK / European Security and Defence Identity - ESDI) Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'na (AGSP) evrimleşmeye başlayacağı yer ise 1998 St. Malo Zirvesi'dir. St. Malo'ya giden süreçte Kosova Krizi'nde başarısızlık gösteren AB'nin altında bulunduğu baskı ve Avrupa'nın sıcak savaş durumunda halen ABD'ye olan bağımlılığı kendini gösteren önemli olgular olarak ortaya çıkmıştır.¹⁶⁷

Amsterdam Antlaşması imzalandıktan sonra İngiliz ve Fransız hükümetleri ESDI için yakınlaşmaya başlamışlar, dönemin İngiliz Başbakanı Tony Blair ve Fransız Başkan Jacques Chirac güvenlik güçlerince desteklenen bir özerk eylem kapasitesi

¹⁶² "The Provisions of the Treaty of Amsterdam", **Centre Virtuel de la Connaissance sur l'Europe (CVCE)**, <https://www.cvce.eu/en/collections/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/360e9a19-6f83-4d9c-abd0-c1404d9657f3> (e.t.: 05.10.2020)

¹⁶³ Ülger, op. cit., s. 102.

¹⁶⁴ Freire, op. cit., s. 11.

¹⁶⁵ "Shaping of a Common Security and Defence Policy", **European External Action Service (EEAS)**, https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/5388/shaping-of-a-common-security-and-defence-policy-_en (e.t.: 10.10.2020)

¹⁶⁶ Özdal, "Avrupa Birliği Siyasi...", op.cit. s. 139.

¹⁶⁷ Maria R. Freire, "The European Security and Defence Policy: History, Structures and Capabilities", Michael Merlingen, Rasa Ostrauskaite, (Ed.), **"European Security and Defence Policy an Implementation Perspective"**, New York: Routledge, 2008, ss.11-12.

oluşturulması noktasında anlaşmışlardır.¹⁶⁸ St. Malo Zirvesi, askeri gücün ortaya çıkarılması amacı gütmesi açısından AB savunma entegrasyonuna yeni anlamlar yüklemiştir. Lakin ODGP'nin kurumsallaşması adına herhangi bir değişim getirmemesi hükümetlerarası kimliğin bozulmadan devam etmesine sebebiyet vermiştir.

2.2.4. 2000 Nice Antlaşması

AGSP, St. Malo Deklarasyonu'nun ardından gerçekleşen 1999 NATO Washington Zirvesi'nde, 1999 Köln, Helsinki, ve Feria Zirvelerinde de etkisini korumuş, Aralık 2000 tarihli Nice Antlaşması'nda ise AGSP'nin, ODGP'nin bir uzantısı olduğu AB üyeleri tarafından resmen açıklanmıştır.¹⁶⁹ 1999 yılında Köln'de düzenlenen AB Konseyi toplantısında NATO'nun dışında Avrupa'nın kendi askeri gücünün oluşturulması fikri sağlamlaştırılmış ve üye devletler İspanya'dan Javier Solana'yı Amsterdam Antlaşması ile oluşturulan ODGP Yüksek Temsilcisi olarak atamışlardır.¹⁷⁰ Bir alt politika alanı olarak AGSP, ODGP'nin yapısı altında gelişmeye devam ederken 1999 Helsinki Liderler Zirvesi'nde, AB üye ülkeleri Petersberg Görevlerinin yerine getirilmesi için askeri güçlerin geliştirilmesini bir kez daha vurgulamışlar ve 2003 yılına kadar Petersberg Görevlerinde kullanılmak üzere yeni hedefler belirlemişlerdir.¹⁷¹

Uzun ve zorlu bir müzakere sürecinin ardından, Aralık 2000'de Nice Antlaşması imzalanmış ve Amsterdam'dan geriye kalan sorunlar ile başa çıkmak için toplanan Hükümetlerarası Konferans sona ermiştir.¹⁷² Nice Antlaşması, AB Konseyi içinde yeni kurulan kriz yönetimi yapılarını, özellikle AB Siyasi ve Güvenlik Komitesi (Political and Security Committee - PSC), AB Askeri Komitesi (Military Committee - EUMC) ve AB Askeri Personelini (Military Staff - EUMS) meşrulaştırmış ve eski BAB ajanslarını 2001 yılında Konsey Ortak Eylemleri yoluyla AB ajanslarına dönüştürmüştür.¹⁷³

¹⁶⁸ Hazel Smith, op. cit., s. 102.

¹⁶⁹ Özdal, "Avrupa Birliği Siyasi...", op.cit., s.145.

¹⁷⁰ "Shaping of a Common Security and Defence Policy", **European External Action Service (EEAS)**, https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/5388/shaping-of-a-common-security-and-defence-policy-_en (e.t.: 08.10.2020)

¹⁷¹ Ayrıntılı bilgi için bkz.; "Helsinki European Council 10 And 11 December 1999 Presidency Conclusions, **European Parliament**, https://www.europarl.europa.eu/summits/hel1_en.htm (e.t.: 08.10.2020)

¹⁷² Edward Best, "The Treaty of Nice: Not Beautiful but It'll Do", **Eipascoppe**, 2001, s. 2.

¹⁷³ Lindstrom, op. cit., s. 14.

Nice Antlaşması'ndan sonra, Alman ve Fransız liderler ikili iyi ilişkilerini geri getirmek, tutumlarını birbirine daha da yakınlaştırmak ve tek bir sesle konuşmaya çalışmak için açıklamalarda bulunmuşlardır. 30 Ocak 2001'de, Almanya Dışişleri Bakanı Joschka Fischer, Avrupa entegrasyonunun başarılı olabilmesini ancak Fransa ve Almanya'nın bunu ortak bir amaç haline getirmesine bağlamış, Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac 21 Şubat'ta verdiği yanıtta, iki ülkenin tüm Avrupa'yı ileriye taşıyabilmesi için gerekli olan zorunluluktan bahsetmiştir.¹⁷⁴

2.2.5. 2003 Berlin Plus Anlaşması

Berlin Plus Anlaşması, NATO ile AB arasında NATO Washington Zirvesi'nin sonuçlarına dayanan kapsamlı bir anlaşma paketi için kullanılan bir başlık olarak belirmektedir.¹⁷⁵ 1999 Köln Avrupa Birliği Zirvesi'nde üye devletler, Birliğin güvenilir askeri güçler tarafından desteklenen eylem yetenekleri geliştirme konusundaki isteklerini yenilemişler ve AB'ye belirli şartlar altında NATO'nun sahip olduğu envanter ve yeteneklerine erişim hakkı veren Berlin Plus Anlaşmasını 2003 yılında kabul etmişlerdir.¹⁷⁶ Berlin Plus düzenlemeleri uyarınca, AB organları Mons/Belçika'daki daimi NATO karargahından da yararlanmaya başlamışlardır.¹⁷⁷

Berlin Plus Anlaşması NATO'nun AB savunma gücünü tanıması açısından önemlidir lakin burada belirtmek gerekir ki Berlin Plus, bağlayıcı olmayan bir anlaşma olarak doğmuştur. Bunun en önemli nedeni ise AB'nin o zaman için anlaşma yapma yetkisinden yoksun olmasıdır. Zira anlaşma, ABKA'da bu gibi durumlarda öngörülen yasal organ tarafından değil, ODGP Yüksek Temsilcisi tarafından imzalanmıştır.¹⁷⁸ Hukuki durum bir kenara bırakıldığında ise NATO ile OGSP'nin eşgüdümlü hareket

¹⁷⁴ "The signing and ratification of the Treaty of Nice", **Centre Virtuel de la Connaissance sur l'Europe (CVCE)**, <https://www.cvce.eu/en/collections/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/b326b381-ce93-4d9b-9e38-edc49fe37d1f> (e.t.: 08.10.2020)

¹⁷⁵ "Berlin Plus Agreement", **European Parliament**, https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/berlinplus_/berlinplus_en.pdf (e.t.: 10.10.2020)

¹⁷⁶ "The Nato-EU Strategic Partnership", **NATO**, <https://www.nato.int/docu/comm/2004/06-istanbul/press-kit/006.pdf> (e.t.: 12.10.2020)

¹⁷⁷ Jochen Rehr, "Crisis Response System and Management Procedures", Jochen Rehr, Galia Glume, (Ed.), **Handbook on CSDP Missions and Operations: The Common Security and Defence Policy of the European Union**, Vienna: Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, 2015, s. 29, https://eeas.europa.eu/archives/docs/csdp/structures-instruments-agencies/european-security-defence-college/pdf/handbook/final_-_handbook_on_csdp_missions_and_operations.pdf (e.t.: 15.12.2020)

¹⁷⁸ Martin Reichard, "Some Legal Issues Concerning the EU-NATO Berlin Plus Agreement", **Nordic Journal of International Law**, Vol. 73, 2004, s. 37.

kabiliyetini geliştiren anlaşma Atlantik İttifakı için statü açısından önemli bir yer tutmaktadır.

ODGP sürecinin değerlendirmesi yapıldığında ise 50 yıldan fazla bir süre boyunca Avrupa'nın bir savunma mekanizmasına sahip olma arzusunun defalarca tekrarlandığı görölmektedir. St. Malo Zirvesi'ne kadar gelinebilen aşamada ise yalnızca kurumsal zeminin eksikliklerle de olsa oturtulabildiği anlaşılmaktadır. Sürekli olarak başarısızlıkla sonuçlanan Avrupa savunma entegrasyonu girişimlerinin bu talihsizliğini Howorth, Fransa ve Birleşik Krallık'ın çekişmesine bağlamış ve bu süregelen çekişmenin merkezinde aslında ABD'nin, dolayısıyla NATO'nun olduğunu dile getirmiştir.¹⁷⁹ Howorth, Birleşik Krallık'ın, eğer Avrupa kendi gücünü yaratırsa ABD'nin izolasyonist bir politika geliştireceğini düşüneceğinden dolayı NATO'nun zarar göreceğini varsaydığını ve Fransa'nın ise eğer Avrupa daha güçlü bir duruş sergilerse ABD'nin daha sıkı bir işbirliğine hazır olacağını düşündüğünü belirtmektedir.¹⁸⁰

NATO Soğuk Savaş boyunca Avrupalı müttefikler için açıkça bir “konfor alanı” yaratmış ve birçok kez belli üye devletler bu konfor alanının bozulmasını istemediklerinden savunma alanında entegrasyondan kaçınmayı tercih etmişlerdir. St. Malo Zirvesi ise Atlantikçi Birleşik Krallık ile Avrupalı Fransa arasında savunma konusunda ve özellikle askeri konularda mutabakat sağlanan ilk tarih olması açısından AB için devrimsel anlamlar taşımıştır.¹⁸¹ Hatırlanacak olursa ABKA, Almaya ve Fransa'nın önderliğindeki Avrupalılar ve Birleşik Krallık'ın başrolde bulunduğu Atlantikçi grup arasında süren çok uzun tartışmalar sonucunda imzalanabilmiştir.¹⁸² Bu durumda bile ABKA kurumsal anlamda zayıf bir çerçeve sunabilmiş ve geliştirilmesi için Bosna ve Kosova Krizlerinden dersler alınması gerekmiştir.

2000'li yılların başlarında ABD'nin değişen dünya stratejisi ve 2003'te kabul edilen Avrupa Savunma Stratejisi (European Security Strategy - ESS), Lizbon Antlaşması'na giden süreçte önemli anlamlar taşımaktadır. Ekonomik sektöre göre

¹⁷⁹ Jolyon Howorth, “**The Security and Defence Policy in the European Union**”, New York: Palgrave Macmillan, 2007, s. 37.

¹⁸⁰ Ibid.

¹⁸¹ St. Malo Zirvesi birçok yazar tarafından AGSP'nin doğuşu olarak nitelendirilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Jochen Rehr, Galia Glume, (Ed.), **Handbook on CSDP Missions and Operations: The Common Security and Defence Policy of the European Union**, Vienna: Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, 2015, s. 16.

¹⁸² Özdal, “Avrupa Birliği Siyasi...”, op. cit., s. 121.

güvenlik ve dış politika alanının girilen yüzyılda giderek daha fazla ön plana çıkması küreselleşme olgusu ile bağdaştırılabilmektedir. Ulusal dış politika ve güvenlik meselelerinin artık ekonomik faktörlerle daha fazla iç içe olması hükümetleri vazgeçemedikleri egemenlikleri konusunda daha fazla düşünmeye teşvik etmektedir.¹⁸³

Sonuç olarak ODGP'nin ASİ gibi sadece hükümetlerarası düzleme dayanmayan yapısı üye devletlere kurumsal görünüme sahip bir işbirliği ve entegrasyon modeli sunmuş, ortak tutarlı eylemlerin girilen yüzyılda giderek arttığı bir atmosfer yaratmıştır. Hem hükümetlerarasıcı hem de kurumsalcı modellerin kolayca görülebileceği bu süreçte AGSP'nin giderek daha etkin kullanıldığı bir ortam sağlanmış ve AB'nin aktif özerk operasyon sayısı 2000'ler ile birlikte hızla artışa geçmiştir.

¹⁸³ Gianni Bonvicini, "Making European Foreign Policy Work", Martin Westlake, (Ed.), **"The European Union beyond Amsterdam: New Concepts of European Integration"**, London: Routledge, 1998, s. 56.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MAASTRICHT ANTLAŞMASI SONRASI AB'NİN OPERASYONEL KABİLİYETİNİN VE OGSP'NİN LİZBON ANTLAŞMASI SONRASI DÖNÜŞÜMÜNÜN ANALİZİ

Maastricht Antlaşması (ABKA) ile gelen üç sütunlu sistem içerisinde ikinci sütunda kendini gösteren ODGP, gerçekleşmesi ekonomik alana göre çok daha zorlu olacak bir entegrasyon olarak ortaya çıkmıştır.¹⁸⁴ Soğuk Savaş'ın bitmesi ile ortadan kalkan hegemon güçler algısı AB üye devletlerini daha karmaşık ilişkiler kurmaya iterken, bir yandan da Birlik içinde daha sıkı entegrasyona gitmeyi teşvik edici durumları beraberinde getirmiştir.¹⁸⁵ Küreselleşme ve entegrasyon kavramlarının iç içe girdiği bu ortam içerisinde üye devletlerin politikaları da Soğuk Savaş sonrası uluslararası sistemdeki belirsizlikler, Avrupa yakın çevresinde ortaya çıkan krizler ve değişen güvenlik alanlarının yarattığı yeni tehditler etrafında güncellenmiştir.

Böyle bir ortamda AB üyelerinin nasıl ortak bir politika uygulayabilecekleri sorusuna ise Hazel Smith büyük ölçüde olumlu yaklaşmış ve bağımsız bir otoriteye sahip olmamasına rağmen AB'nin bir ortak dış politikasının zaten olduğuna dikkat çekmiştir.¹⁸⁶ Maastricht sonrası dönemde AB'nin kendi askeri gücüne sahip olmaması da yine burada üzerinde durulması gereken bir diğer konudur. 1990'lı yıllarda AB üyeleri hala NATO'nun askeri operasyonel kabiliyetine güvenmektedir ve Bosna Krizi'nde görüldüğü üzere ortak hareket etme konusunda dönem itibarıyla başarısız bir tablo çizmektedirler. Ancak dış politika ile askeri kapasite farklı kavramlardır. Nitekim askeri güce sahip olmayan devletlerin dış politikalarının da olamayacağı tezi Kosta Rika ve Lüksemburg örnekleri ile çürütülebilmektedir.¹⁸⁷

¹⁸⁴ Eliassen, "Introduction: The New...", op. cit., s. 1.

¹⁸⁵ G. Pinar Tank, "The CFSP and the Nation - State", Kjell A. Eliassen, (Ed.), "**Foreign and Security Policy in the European Union**", London: SAGE Publications, 1998, s. 13.

¹⁸⁶ Hazel Smith, op. cit., s. 2.

¹⁸⁷ Kosta Rika, ordusunu 1948 yılında tamamen dağıtmış olmasına ve Lüksemburg güçlü bir orduya sahip olmamasına rağmen hala aktif bir şekilde dış politika yürütmektedirler. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Ibid., s. 5.

3.1. Avrupa Birliği'nin Maastricht Antlaşması Sonrasında ODGP ile Gelişen Operasyonel Kabiliyetinin Analizi

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ESDI için yeni zorunlulukları ve beklentileri beraberinde getirmiştir. ESDI uluslararası sistemde AB'nin almak istediği kolektif rolün bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır.¹⁸⁸ 1949 yılından Maastricht sonrası döneme kadar ulusal bir Avrupa savunmasından bahsetmek oldukça zor olduğu için Howorth'un tabiriyle ESDI Avrupa için alternatif güvenlik alanları yaratılmasına ön ayak olabilecek bir girişim olarak doğmuştur.¹⁸⁹

ABD'de Bill Clinton hükümetinin de bir Avrupa savunma kimliğine sıcak bakması süreci hızlandıran başka bir gelişmedir. Çünkü NATO ile sıkıntıya düşmemek isteyen her üye devlet için bu yeşil ışık anlamına gelmiştir. Avrupalı devletler her ne kadar NATO güvenlik şemsiyesi altından çıkmayı göze alamazlar dahi Ağustos 1996 yılında yine Clinton yönetiminin Libya ve İran ile bağlantısı olan Avrupalı şirketleri cezalandırması Atlantik ittifakının sorunlarla dolu geleceğini AB devletlerine göstermesi açısından önemli bir gelişme olmuştur.¹⁹⁰ NATO ise ESDI'nin organizasyona bağlı bir Avrupa ayağı olarak gelişeceğini düşündüğünden dolayı BAB'ın AB'ye bağlanması noktasında herhangi bir çekince görmemiştir.¹⁹¹

Bu noktada John Peterson'ın argümanlarına göz atıldığında ise ODGP'nin herhangi bir kimliğe sahip olmadığı, Avrupa kamuoyu olmadan ortak bir dış politikanın imkansızlığının ve çıkarların uyuşmasının sanıldığından çok daha zor olduğunun, ayrıca zayıf kurumsallaşmanın altyapıda ciddi hasarlar yaratmasının altının çizildiği görülmektedir.¹⁹² Kurumsallaşma her ne kadar ilk iki eleştirel argüman kadar kuvvetli olmasa bile ODGP'nin uygulandığı alanlarda üye devletlerin çıkar çatışmaları kendini göstermekte ve ODGP'yi ortaya çıkaran kurumlar üzerinde 1997 Amsterdam Antlaşması'nda dahi çok az bir düzeltme öngörülmektedir.¹⁹³

¹⁸⁸ Jolyon Howorth, "National Defence and European Security Integration: An Illusion Inside a Chimera", Jolyon Howorth, Anand Menon, (Ed.), **The European Union and National Defence Policy**, New York: Routledge, 1997, s. 11.

¹⁸⁹ Ibid., s. 12.

¹⁹⁰ Ibid., s. 19.

¹⁹¹ Maria Raquel Freire, "The European Security and Defence Policy History, structures and capabilities", Michael Merlingen, Rasa Ostrauskaite, **European Security and Defence Policy an Implementation Perspective**, New York: Routledge, 2008, s.11.

¹⁹² John Peterson, "The European Union as a Global Actor", John Peterson, Helene Sjursen, (Ed.), **A Common Foreign Policy for Europe? Competing Visions of the CFSP**, New York: Routledge, 1998, s. 3.

¹⁹³ Ibid., s. 4.

Her ne kadar Amsterdam Antlaşması reform alanında beklentileri karşılayamamış olsa da dışişleri bakanlarına ortak stratejiler belirleme noktasında rehberlik etmesi için Avrupa Birliği Zirvesi'ne sorumluluk yüklemesi, ODGP'nin bütçe durumunu düzenlemesi, ODGP'nin başı olarak hareket etmesi için bir “yüksek temsilci” atamasını kararlaştırması ve istihbarat ve planlama kabiliyetinin geliştirilmesi için bir “Siyasi Planlama Birimi”ni kurması önemli başlıklar olarak dikkat çekmektedir.¹⁹⁴ 2000 yılında imzalanan Nice Antlaşması'na kadar AB'nin savunma karakteri oluşturulmuş ve 2003 ile 2004 yıllarında gerçekleştirilen ilk operasyonlar ile ODGP aktif olarak sahada uygulanabilmiştir.¹⁹⁵

Howorth'un üzerinde durduğu bir diğer nokta ise Ortak Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (OAGSP)¹⁹⁶'dır. Bu dönemde geleneksel hükümetlerarası ve güçlü bir şekilde hükümetlerarası etmenlerin politika yapımına etkili bir şekilde nüfuz ettiklerini belirten Howorth, AB üyelerinin, gerek NATO'nun beklentileri, gerekse Maastricht Antlaşması'nın ilgili maddeleri yorumlandığında toplu bir savunma sorumluluğunu almaya hazır olduklarını belirtmektedir.¹⁹⁷

Bürokratik olarak zorlayıcı ve ortak karar alma mekanizmasının çokça filtrelemeye maruz kaldığı OGSP entegrasyon alanında nasıl bir yol çizileceğinin analiz edileceği bu bölümde AB'nin kurumsal yeterliliği, askeri operasyonlardaki rolü ve Lizbon Antlaşması'na kadar geçen süre içerisinde hangi alanlarda başarılı olup hangi alanlarda hayal kırıklığına uğradığı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Bu noktada bölüme giriş yapmadan önce AB'nin bürokratik değişimine göz atılmalıdır. Tezin ikinci bölümünde tarihsel sürece değinilirken gelişmelerin her zaman hükümetlerarası bir nitelikte hareket ettiği görülmektedir. Gerek zirveler gerek bu zirvelerde ortaya konulan raporlar bunu doğrular niteliktedir. Bu durum açıkçası Maastricht ve Amsterdam Antlaşmaları ile de fazla değiştirilmemiştir.¹⁹⁸

¹⁹⁴ Michael E. Smith, “The EU as an International Actor”, Jeremy Richardson, (Ed.), **European Union, Power and Policy-Making**, New York: Routledge, 2006, s. 281.

¹⁹⁵ Ibid.

¹⁹⁶ OAGSP terimi dönem içerisinde henüz OGSP kavramının çok kullanılmıyor olması sebebiyle yazarlar tarafından AGSP ile OGSP'nin sentezi olarak kullanılmaktadır. OAGSP Lizbon Antlaşması sonrası terim olarak OGSP olarak kullanılmaktadır.

¹⁹⁷ Jolyon Howorth, “European Defence and the Changing Politics of the European Union: Hanging Together or Hanging Separately?”, **Journal of Common Market Studies**, Vol. 39, 2001, s. 766.

¹⁹⁸ Moritz Pieper, “Taking Stock of the Common in the European Union's Common Foreign and Security Policy”, Jaap de Zwaan, Martijn Lak, Abiola Makinwa, Piet Willems, (Ed.), **Governance and Security Issues of the European Union**, Den Haag: T.M.C. Asser Press, 2016, s. 275.

3.1.1. 1992 – 1995 Bosna Krizi'nin Çözümlemesinde AB'nin Rolü

Yugoslavya'nın Josip Broz Tito'nun ölümü sonrası dönemde sancılı dağılış süreci AB için özellikle savunma konusundaki yetersizliklerini anlama noktasında katalizör görevi gören bir olgu olmuştur. Öyle ki bu dönemde Fransa'nın tekrar NATO ile olan ilişkilerini yumuşattığı ve Almanya'nın profesyonel militarizme olan negatif bakışında ve sorunlara genellikle sivil açıdan yaklaşmaya olan tercihlerinde değışimler meydana geldiği görülmektedir.¹⁹⁹

Yugoslavya Soğuk Savaş sırasında iki blok için de önemli pozisyonunu koruyan bir devlet olmuştur. Soğuk Savaş'ın yarattığı derin ayrımın bitmesi bölgesel krizleri tetiklerken Yugoslavya'nın da sonunun başlangıcı olmuştur. Sloven ve Hırvat hükümetlerin daha gevşek bir federasyon modeli önerileri Sırp'ların daha merkezîyetçi bir devlet modeli ile ters düşmüş ve ilk çatışmalar başlamıştır. Slobodan Milosevic'in Yugoslavya'yı tekrar birleştirmek için askeri yöntemlere başvurması sonucu çatışmalar önce Slovenya, sonrasında Hırvatistan ile başlamış, Bosna'nın bağımsızlık ilanı ile de Bosna'ya sıçramıştır.

1993 yılında onaylanan Maastricht Antlaşması üye devletler arasında daha çok yük paylaşmasını öngörürken, AB'nin bu yeni antlaşma ile ortaya çıkacak dış politika ve ortak savunma inisiyatiflerinin analiz edilmesinde birçok akademisyene fırsat yaratmıştır. Bosna Krizi'nin AB içerisinde yarattığı denklemleri anlama ve yeni oluşan ODGP'nin işlevselliğini ölçme noktasında Robert Dover, Christopher Hill'in "kabiliyetler / beklentiler aralığı" çerçevesini kullanmış ve birtakım analitik sonuçlara ulaşmıştır.²⁰⁰ Dover çalışmasında Hill'e atıf yaparak AB'nin Bosna Krizi rolünü değerlendirirken AB'nin devlet benzeri bir yapı olarak değil, hükümetlerarası bir organizasyon olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır.²⁰¹

1992 ve 1995 yılları arası süren Bosna Krizi, ASİ'nin gelişmiş bir hali olan ODGP'nin test edileceği ilk sınav olmuştur. Dönem itibarıyla AB'yi tam anlamıyla bir dış politika aktörü olarak tanımlamak problem teşkil etmektedir.²⁰² ODGP henüz

¹⁹⁹ Howorth, "European Defence and...", op. cit., s. 767.

²⁰⁰ Robert Dover, "The EU and the Bosnian Civil War 1992–95: The Capabilities - Expectations Gap at the Heart of EU Foreign Policy", **European Security**, Vol. 14, No. 3, 2005, s. 297.

²⁰¹ Ibid, s. 298.

²⁰² Ibid., s. 298.

yalnızca oybirliği ile harekete geçebilmekte ve hükümetlerarası bir nitelikte olduğundan AB'nin ani krizlere hızlı cevap verebilme yeteneği o yıllar için yoktur.²⁰³

Nitekim Bosna Krizi AB'nin henüz ortak bir şekilde hareket edemeyişini gözler önüne sermiştir. Krizin henüz erken aşamalarında üye devletlerin içinde buldukları ikili müttefiklik ilişkileri ortak karar almanın önünü kapattığı gibi krizin çok daha hızlı tırmanmasına sebep olmuştur.²⁰⁴ Böylelikle AB'nin krizin başında sahip olduğu kısıtlı kabiliyet alanı da üye devletlerin bireysel çıkarları tarafından kesilmiştir.

AB Bosna Krizi'nde genel anlamda yalnızca ekonomik yardımlar ile aktif olabilmıştır. Bakanlar Konseyi'nin sağladığı 240 Milyon Euro yardım ve Belgrad yönetimine yönelik yaptırımlar ilk olarak dikkati çekmektedir.²⁰⁵ AB savaş sırasında çok fazla aktif olmayan bir rol üstlenmiş olsa da sağladığı ekonomik yardımlarla en azından savaş sonrası insani bir krizin daha yaşanmasını önleyebilmiştir. AB savaş sırasında kendine yeterince güvenememiş ve Rusya Federasyonu (RF) ile ABD'nin krizin çözülmesinde aktif rol üstlenmesini beklemiştir. Kısaca AB henüz hükümetlerarası bir nitelikte olan ODGP'den Bosna Krizi boyunca faydalanamamış ve istenilen siyasi ve askeri varlığı gösterememiştir. ABD'nin geç kalan müdahalesi sonucu 1995 Ekim ayında ateşkes ilan edilerek bir ay sonra Dayton Anlaşması imzalanmış ve Bosna'da savaş kesin olarak sona ermiştir.²⁰⁶

3.1.2. 1999 Kosova Krizi'nin Çözümünde AB'nin Rolü

1998 yılının sonlarında Yugoslavya'da Sırp hükümeti ile Arnavutlar arasında başlayan sıcak çatışmalar hem Almanya hem de AB için yeni bir kilometre taşı ihtiva etmiştir. Almanya Kosova Krizi'nde ilk defa NATO müdahalesinde aktif olarak yer almış ve AB, Maastricht Antlaşmasından beridir üzerinde çalıştığı AGSP'yi uygulama imkanına ve şansına sahip olmuştur. Ancak ne var ki bu imkân dahilinde bile AB'nin yükselen krizi önleme, sınırlandırma ve sonlandırma noktasında yetersizliği tekrar ortaya çıkarmıştır.²⁰⁷ 1999 yılının mart ayında Avrupa Birliği Zirvesi'nin Avrupa'nın göbeğinde yaşanan bu insanlık trajedisine AB'nin cevap verme noktasında moral bir

²⁰³ Dover, op. cit., s. 300.

²⁰⁴ Ibid., s. 310.

²⁰⁵ Ibid., s. 311.

²⁰⁶ Thomas Mühlmann, "The Police Mission EUPM in Bosnia", Michael Merlingen, Rasa Ostrauskaite, (Ed.), "European Security and Defence Policy an Implementation Perspective", New York: Routledge, 2008, s. 54.

²⁰⁷ Alistair J. K. Stepherd, "A Milestone in the History of the EU: Kosovo and the EU's International Role", *International Affairs*, Vol. 85, 2009, s. 513.

sorumluluğu bulunduğunu belirtmesine rağmen Kosova'daki Sırp ilerlemesini yine Amerikan öncülüğünde NATO müdahalesinin durdurduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.²⁰⁸

Müttefik Güç Harekatı (Operation Allied Force) isimli operasyon ile stratejik ve operasyonel kabiliyetin neredeyse tamamen ABD tarafından uygulanması AB'nin askeri anlamda yetersizliğini anlama noktasında önemlidir. Yine de AB'nin AGSP'den beklentilerinin özellikle Bosna Krizi'nden öğrenilenler sonrasında yüksek olması ESDI içinde üye devletler arasındaki kapasite farklarının görülmesinde etkili olmuştur. AB içerisinde ortak bir siyasi tavır eksikliğinin soruna kesin bir çözüm üretmede başarısızlığa yol açması üye devletlerin savunma ve güvenlik önceliklerinin değiştiğini göstermiş ve bütçe dengesizliklerini de ayrıca gün yüzüne çıkarmıştır.

NATO'nun askeri liderleri hava müdahalesi hazırlıklarını sürdürürken bazı müttefik devlet liderlerinin bu operasyondan endişe duydukları ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK)'nden onay çıkmadıkça böyle bir operasyonun hukuki boyutunun eksik olacağı argümanları dikkat çekmektedir.²⁰⁹ Ancak Kosova'ya yapılan müdahale öncesinde, sırasında ve sonrasında dikkati çeken olgu ABD'nin müdahale konusu söz konusu olduğunda işleyen kusursuz bir mekanizmaya sahip olmasıdır, AB'nin henüz ortak hareket etme kabiliyetinden yoksun olmasıdır. AB halen müdahale için BM'den gelecek bir karar beklerken ABD'nin NATO'nun 5. maddesinin kendilerine gereken hukuki dayanağı verdiğini belirtmeleri belki de Kosova'dan yeni bir insanlık dramının önüne geçmiştir.²¹⁰

ABD Kosova'da gerçekleştirdiği operasyon ile Avrupalı müttefiklerine NATO'nun askeri harekatlarda ki başarısını bir kez daha gösterirken, stratejik açıdan hava hareketinin seçilmesi de yine NATO'nun taktiksel başarısını ön plana çıkarmıştır. 19 AB üyesinin resmi olarak katıldığı operasyona en fazla Fransa'nın katılım sağladığı görülmektedir.²¹¹ Operasyona 100 hava aracı ile destek sağlanan Fransa 2414 sorti ile AB'nin Birleşik Krallık ile birlikte en çok katılım sağlayan üyesi olmuştur.²¹² Aynı

²⁰⁸ Shepherd, op. cit., s. 513.

²⁰⁹ John E. Peters, Stuart Johnson, Nora Bensahel, Timothy Liston, Traci Williams, (Ed.), **European Contributions to Operation Allied Force: Implications for Transatlantic Cooperation**, Project Air Force: RAND, 2001, ss. 12-13.

²¹⁰ Peters vd., op. cit., s. 12

²¹¹ Ibid., s. 18.

²¹² Ibid., s. 19.

zamanda 1600'ün üzerinde sorti gerçekleştiren 30 yardımcı hava aracı ile de ABD dışında en çok destek aracı uçuran devlet unvanına sahiptir.²¹³

Alman *Luftwaffe*'de bu operasyon boyunca önemli bir rol üstlenmiş ve 636 sorti ile Düşman Hava Sahası Bastırma (The Suppression of Enemy Air Defences) Harekatı'na katılmıştır.²¹⁴ Özellikle keşif ve gözlem insansız hava araçları ile etkili olan Almanya NATO'nun şemsiyesi altında oldukça başarılı bir operasyon yürütmüştür.²¹⁵ Çoğu NATO yetkilisinin oldukça kısa süreceğinden emin olduğu operasyon nihayetinde beklenilenin aksine 78 gün boyunca devam etmiştir.²¹⁶

3.1.3. AGSP'nin Tanımlanması ve 2003 Avrupa Güvenlik Stratejisi

Avrupa Güvenlik Stratejisi (*The European Security Strategy - ESS*) 2003 yılında kabul edilmiş ve AB Konseyi tarafından onaylanmıştır.²¹⁷ OGSP'nin 2003 yılından itibaren gerçekleştireceği bütün gelişmeler bu metne dayanmaktadır. Avrupa'nın dışında ve içinde gelişen yeni tehditler, küreselleşme ile gelen yeni yüzyılda kıta Avrupa'sını daha çok etkilemeye başlamıştır. Terörizm, organize suçlar, başarısız devletler, bölgesel çatışmalar ve kitle imha silahlarının giderek yayılması burada başlıca tehditler olarak sıralanabilmektedir.²¹⁸

2003 yılına göre AB'nin bu yeni tehditlere vereceği cevap noktasında oldukça hırslı bir konumda olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim ESS metninde geçen “*gerekli olduğunda erken, hızlı ve ani bir müdahale etme becerisini sağlayacak ortak bir savunma kültürü geliştirilmesi*”²¹⁹ konusu çok ileriki yıllarda bile AB kurumlarında OGSP söz konusu olduğunda tekrar tekrar hatırlanacaktır. Ancak ESS'in sunduğu önemli bir nokta uluslararası kurumsallaşmaya verdiği önem olarak ön plana çıkmaktadır. Üye devletlerin hükümetleri ile AB kurumları arasında sağlanacak daha derin bir uyumun sağlanması ile kriz yönetimi konusunda AB'ye daha elverişli bir kapasite kullanım imkânı sağlanması planlanmıştır.²²⁰ AGSP'nin hedeflerini kısa ve uzun vadede göstermesi açısından ESS başarılı gibi görünse bile nasıl başarılması

²¹³ Peters vd., op. cit., s. 19.

²¹⁴ Ibid., s. 21.

²¹⁵ Ibid.

²¹⁶ Ibid., s. 18.

²¹⁷ “European Security Strategy: A Secure Europe in a Better World”, **Council of the European Union**, 2009, s. 10, <https://www.consilium.europa.eu/media/30823/qc7809568enc.pdf> (e.t.: 20.12.2020)

²¹⁸ “A Secure Europe in a Better World”, **Council of the European Union**, 8 December 2003, ss. 5-6, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15895-2003-INIT/en/pdf> (e.t.: 20.12.2020)

²¹⁹ Council of the European Union, “**European Security Strategy...**”, op. cit., s. 13.

²²⁰ Ibid., s. 15.

gerektiği ne yazık ki belirtilmemekte bu durum dokümanı muğlak bir pozisyonda bırakmaktadır.

Sven Bishop EES'in AB'ye kriz yönetimi noktasında nasıl yardımcı olacağı ile ilgili birtakım açıklamalar getirmektedir. Örneğin 2002 yılında İran ile ABD'nin gerçekleştiremediği müzakere sürecinin gidişatında AB kritik bir rol alarak İran'ı 2004'te protokol imzalamaya giden sürece sokmuştur.²²¹ Benzer bir şekilde Lübnan'da da 2006 yılındaki savaşta da BM barış koruma gücü için AB'den destek beklemiştir.²²² AB ise AB komutası altında bir AGSP operasyonu fikrini PSC içersinde değerlendirmiş fakat bütün partiler tarafından AB'nin mevcut UNIFIL (United Nations Interim Force in Lebanon) güçlerine destek vermesi kabul görmüştür.²²³ AB 2003 yılından itibaren birçok inisiyatifte kendini gösterme noktasında aktif davranarak kabiliyetlerini geliştirmeye ve eksikliklerini gidermeye çalışmıştır. Lakin kabul edilen yükümlülüklerle birlikte başarısız olma riski de giderek artma eğilimi göstermiştir.

3.1.4. Avrupa Savunma Ajansı

Maastricht, ODGP ile yeni bir savunma entegrasyon sistemini öngörmeye çalışsa da bu entegrasyonu ilerletecek kapasite sorunu ve kurumsal altyapı eksikliği üye devletleri harekete geçmek zorunda bırakmıştır. Avrupa Savunma Ajansı (ASA / European Defence Agency - EDA) bu kapasite sorununu çözmek ve çoğunlukla ulusal düzeyde olan savunma harcamalarını geliştirmek ve üye devletlerin kapasitelerini arttırmak amacıyla 2004 yılında kurulmuştur.²²⁴ EDA 26 üye devlet arasında (Danimarka hariç) savunma işbirliğini geliştirmeyi amaç eden, devletlere teknolojik altyapı desteği sağlayan, OGSP operasyonları için eğitim ve yürütme alanlarında kabiliyet geliştirme avantajı sunan bir kurum olarak hala birçok anahtar konumda aktif rol almaktadır.²²⁵

²²¹ Sven Biscop, "The EU and Middle-Eastern Security: A New Departure?", **10th Biennial Convention**, 2007, s. 3.

²²² Ibid., s. 2.

²²³ Ibid.

²²⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz.; "European Defence Agency (EDA)", **European Union (EU)**, https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/eda_en (e.t.: 30.03.2021)

²²⁵ Ibid.

Yüksek Temsilci tarafından yönetilen EDA'nın sorumluluğu doğrudan Avrupa Birliği Zirvesi'ne karşıdır.²²⁶ İleride de görüleceği gibi Avrupa Dış Eylem Servisi (European External Action Service - EEAS) ile PESCO inisiyatifinin sekretaryasını oluşturmaktadırlar.²²⁷ EDA 2006 yılından beri üye devletlerin savunma harcamalarına dair veri toplayarak bunları raporlama görevini de üstlenmiştir. 26 üye devletin Savunma Bakanlıkları bu verileri sağlarken EDA veri toplayarak bu verileri yayınlama görevini yerine getirmektedir.²²⁸ Lizbon Antlaşması ise EDA'nın varlığını daha somut bir hale getirmiştir. Antlaşma'nın 45. Maddesi ile üye devletlerin askeri kapasitelerini gözlemeleme statüsüne sahip olan EDA gerektiğinde üye devletlerin ihtiyaçlarını da değerlendirebilecektir.²²⁹

3.1.5. AGSP'nin Diğer Operasyonel Alanları ve Bürokratik Gelişimi

Kosova Krizi'nden sonra AB'nin çıkardığı sonuçlardan belki de en bariz olanı operasyonel kapasitesinin zamanın gereksinimlerine göre yetersiz kalması olmuştur. 1999 yılında Köln'de²³⁰ ve Helsinki'de²³¹ de toplanan iki Avrupa Birliği Zirvesi'nde AGSP'nin nasıl daha etkili kullanılabileceği tartışılmıştır. 2003 yılında ilk Güvenlik Stratejisinin kabulünden Lizbon Antlaşması'na kadar geçen süre zarfında AB 24 farklı kriz yönetimi operasyonu gerçekleştirmiştir ve bunların 14'ü askeri nitelikli, 7'si sivil ve 3'ü askeri-sivil olarak gerçekleştirilmiş fakat kısa süreli ve küçük olmaları ile literatürde yer edinmişlerdir.²³²

²²⁶ "EDA and Commission to Work Closely Together on Research", **European Defence Agency (EDA)**, https://eda.europa.eu/news-and-events/news/09-05-18/EDA_and_Commission_to_work_closely_together_on_research (e.t.: 30.03.2021)

²²⁷ Alessandro Marrone, "Permanent Structured Cooperation: An Institutional Pathway for European Defence", **The Center for Security Studies (CSS)**, <https://isnblog.ethz.ch/defense/permanent-structured-cooperation-an-institutional-pathway-for-european-defence> (e.t.: 30.03.2021)

²²⁸ "Defence Data", **European Defence Agency (EDA)**, <https://eda.europa.eu/publications-and-data/defence-data> (e.t.: 05.04.2021)

²²⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz.; "The Treaty on European Union", **EUR-Lex**, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF (e.t.: 05.04.2021)

²³⁰ "Birlik, uluslararası krizlere NATO'nun eylemlerine halel getirmeksizin yanıt verebilmek için güvenilir askeri güçler tarafından desteklenen özerk eylem kapasitesine, bunları kullanmaya karar verme araçlarına ve bunu yapmaya hazır olmalıdır." Ayrıntılı bilgi için bkz.; "Cologne European Council (3 - 4 June 1999) Conclusions of the Presidency", **European Parliament**, https://www.europarl.europa.eu/summits/kol2_en.htm#an3 (e.t.: 18.04.2020)

²³¹ "Helsinki European Council (10 and 11 December 1999) Presidency Conclusions", **European Parliament**, https://www.europarl.europa.eu/summits/hel2_en.htm#IVa (e.t.: 18.04.2020)

²³² Sophie Vanhoonacker, Hylke Dijkstra, Heidi Maurer, "Understanding the Role of Bureaucracy in the European Security and Defence Policy: The State of the Art", **European Integration online Papers (EIoP)**, Vol. 14, 2010, s. 4.

AGSP'nin başlama noktası olarak 1998 yılında Fransa ve Birleşik Krallık arasında imzalanan St. Malo Deklarasyonu'nu almak doğru olacaktır. Deklarasyon'un 2. Maddesi açıkça "*Birlik, uluslararası krizlere yanıt verebilmek için güvenilir askeri güçler tarafından desteklenen özerk eylem kapasitesine, bunları kullanmaya karar verme araçlarına ve bunu yapmaya hazır olmalıdır*" diyerek aslında Avrupa güvenliği konusunda tarihte tamamen farklı düşüncelere sahip olan iki devletin nihai uzlaşısını ortaya koymaktadır.²³³ Bu tarihten itibaren öncelikli iş üye devletlerin sivil ve askeri kapasitelerinin belirlenmesi ve bu kapasitelerin kullanımının maksimize edilmesi için uygun yapıların kurulması olmuştur. Helsinki temel hedeflerinin belirlendiği Aralık 1999 Helsinki Zirvesi'nde üye devletler 2003 yılına kadar en az bir yıllık bir süre boyunca altmış gün içinde 50.000 ila 60.000 askeri konuşlandırabilmeyi taahhüt etmişlerdir.²³⁴

Sivil kabiliyetin geliştirilmesi için 2000 yılında toplanan Santa Maria de Feira zirvesinde dört öncelik noktası belirlenmiştir. Polis, hukukun gülendirilmesi, sivil yönetimler ve sivil koruma olarak sıralanabilecek öncelikler ile 5.000 polis gücünün oluşturulması öngörülmüştür.²³⁵ Helsinki ve Feira Zirvelerinde belirlenen hedeflere ulaşmak AGSP'nin başarısı için 2003 yılına kadar öncelikle hedef olmuştur. Nihai olarak Berlin Plus Anlaşması'nın AB üyelerine NATO imkanlarına erişim vermesinin ardından ilk sivil ve askeri AGSP operasyonu 2003 yılında AB Polis Misyonu'nun (European Union Police Mission - EUPM) Bosna-Hersek'teki BM Polis Eğitim Misyonu'nu (the United Nations Mission in Bosnia and Herzegovina - UNMIBH) devralmasıyla başlamıştır.²³⁶

Bu operasyonun ardından AB, Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti (the Former Yugoslav Republic of Macedonia - FYROM)'nde Concordia Askeri Operasyonu ile önceki bir NATO operasyonunu Berlin Plus düzenlemelerinden de

²³³ "Franco-British St. Malo Declaration (4 December 1998)", **Centre Virtuel de la Connaissance sur l'Europe (CVCE)**, https://www.cvce.eu/content/publication/2008/3/31/f3cd16fb-fc37-4d52-936f-c8e9bc80f24f/publishable_en.pdf (e.t.: 18.04.2020)

²³⁴ Maartje Rutten, "From St. Malo to Nice European Defence: Core Documents", **Institute For Security Studies Western European Union**, 2001, s. 82. Ayrıca bkz.; "Helsinki European Council (10 -11 December) Presidency Conclusions: II. Common European Policy on Security and Defence", **European Parliament**, http://www.europarl.europa.eu/summits/hell_en.htm#b (e.t.: 18.04.2020)

²³⁵ "Presidency Conclusions Santa Maria da Feira European Council (19 and 20 June 2000)", **European Council**, https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00200-r1.en0.htm (e.t.: 18.04.2020)

²³⁶ Vanhoonaeker, Dijkstra, Maurer, op. cit., s. 6.

yararlanarak etkin bir şekilde devralmıştır.²³⁷ Bunları takiben çerçeve millet (Framework Nation) kavramı altında Fransız tesislerini kullanan “Artemis” adlı ilk özerk AGSP askeri misyonu, ülke içinde yerinden edilmiş sivilleri korumak ve BM misyonuna destek sağlamak amacıyla Demokratik Kongo Cumhuriyeti’nde konuşlandırılmıştır.²³⁸

Üye devletler Bosna, Gürcistan, Filistin, Aceh (Endonezya) ve Kongo Demokratik Cumhuriyeti’nde AGSP operasyonları başlatmaya devam etmişler (2004-2006), sivil ve askeri kriz yönetimindeki başarılar devam etse de misyon sayısı ve büyüklüğü açısından gerçek bir nicel atılım ancak üye ülkelerin Afganistan ve Kosova’daki iddialı sivil misyonları ve Çad’daki askeri operasyonu planlamaya başladıkları 2007 ve 2008’de gelmiştir.²³⁹ Kısacası 2003 yılından bu yana AB, AGSP kapsamında 34²⁴⁰ operasyon gerçekleştirmiş, bu operasyonlardan on iki tanesi 2009’da Lizbon Antlaşması’nın yürürlüğe girmesinden bu yana başlatılmıştır. Devam eden misyonların sayısını Mayıs 2015 itibarıyla 16’ya çıkararak toplam 6.000 personel görevlendirmiştir.²⁴¹

Bürokratik gelişimine bakıldığında Köln Zirvesi’nde, Siyasi ve Güvenlik Komitesi (PSC), AB Askeri Komitesi (EUMC) ve AB Askeri Personeli (EUMS) gibi siyasi-askeri organların oluşturulmasının gerekliliğinin yanı sıra AB Uydu Merkezi (SatCen) ve AB Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü (EUISS) gibi önceden var olan ajansların önemine atıf yapmışlardır.²⁴² Nitekim PSC, EUMC ve EUMS Nice Antlaşması ile kurulmuştur. Bu kurumlardan ilk ikisi, her üye devletin bir sandalyeye sahip olduğu AB Konseyi organları iken, üçüncüsü Konsey Sekreterliği’ne bağlı entegre bir askeri bürokrasi olarak oluşturulmuştur. PSC’nin ilk toplantılarından birinde (Mart 2000), dışişleri bakanlarına Kriz Yönetiminin Sivil Yönleri için bir Komite (Committee for Civilian Aspects of Crisis Management - CivCom) kurmaları önerilmiştir.²⁴³ Resmi olarak, PSC’nin tüm dosyaları, bakanlar düzeyinde tartışılmadan önce Daimi Temsilciler Komitesi (Committee of Permanent

²³⁷ Ibid., s. 6-7.

²³⁸ Ibid., s. 7.

²³⁹ Vanhoonaeker, Dijkstra, Maurer, op. cit., s. 7.

²⁴⁰ Daniel Fiott, “The CSDP in 2020: The EU’s Legacy and Ambition in Security and Defence”, **EU Institute for Security Studies**, 2020, s. 3.

²⁴¹ Thierry Tardy, “CSDP in Action: What Contribution to International Security?”, **Chaillot Papers**, No: 134, 2015, s. 7.

²⁴² Fiott, “The CSDP in...”, op.cit., s. 8.

²⁴³ Vanhoonaeker, Dijkstra, Maurer, op. cit., s. 9.

Representatives - COREPER)²⁴⁴nden geçmektedir, fakat uygulamada, COREPER'in gündemi o kadar aşırı yüklenmiştir ki, PSC²⁴⁵ fiilen AGSP'deki en yüksek idari organ konumunda görülmektedir.²⁴⁶ EUMC²⁴⁷ ise AB Konseyi içindeki en yüksek askeri organdır ve tüm üye devletlerin Savunma Şeflerinden oluşmaktadır. Daimî temsilciliklerde, çoğu aynı zamanda NATO Askeri Komitesi'ndeki ulusal temsilciler olan askeri temsilcileri aracılığıyla temsil edilmektedirler.²⁴⁸ Görevi Yüksek Temsilci'nin yanı sıra EUMC'ye askeri uzmanlık sağlamak olan EUMS²⁴⁹ hükümetler arası bir organdan daha ziyade genel müdürlük olarak kurulan ve Zirve Sekreterliği'nde bulunan hiyerarşik olarak organize edilmiş bir uzman bürokrasidir.²⁵⁰

Bu üçlü gruba destek-rapor sağlamak ve işlerin hızlandırılmasına yardım etmek için kurulan diğer birçok bürokratik organ bu tezin ilerleyen bölümlerinde açıklanacağı üzere kurulmuş ve kurulmaya devam etmektedir. Lizbon Antlaşması ile gelişen kurumsal yapılara 2016 Global Stratejisi ile eklenen yeni organlar AB'nin

²⁴⁴ COREPER herhangi bir AB karar alma organı değildir ve vardığı herhangi bir uzlaşma veya anlaşma, asıl karar verme yetkisine sahip olan Konsey tarafından sorgulanabilir. Asli görevleri farklı Konsey konfigürasyonlarının çalışmalarını koordine etmek ve hazırlamak, AB politikalarının tutarlılığını sağlamak ve Konsey tarafından kabul edilmek üzere sunulan anlaşmalar ve uzlaşmalar üzerinde çalışmalar yapmaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz.; “Coreper I”, **European Council**, <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/coreper-i/> (e.t.: 18.02.2021)

²⁴⁵ Siyasi ve Güvenlik Komite, AB'nin ODGP ve OGSP'sinden sorumludur. Asli görevleri uluslararası durumu izlemek, Konseye stratejik yaklaşımlar ve politika seçenekleri önermek, Askeri Komite, Siyasi-Askeri Grup ve Kriz Yönetiminin Sivil Yönleri Komitesine rehberlik etmek ve kriz yönetimi operasyonlarının siyasi kontrolünü ve stratejik yönünü sağlamaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz.; “Political and Security Committee (PSC)”, **European Council**, <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/political-security-committee/> (e.t.: 18.02.2021)

²⁴⁶ Vanhoonaeker, Dijkstra, Maurer, op. cit., s. 9.

²⁴⁷ EUMC, Komiteyi oluşturan 22 Ocak 2001 tarihli Konsey kararı ile Konsey bünyesinde kurulmuş en yüksek askeri organdır. Temel görevleri Siyasi ve Güvenlik Komitesi'ne (PSC) AB içindeki tüm askeri konularda tavsiye ve görüşlerde bulunmak, herhangi bir harekât sırasında Harekât Komutanının sorumluluğu altında yürütülen askeri hareketlerin uygun şekilde yürütülmesini izlemek ve EUMS tarafından geliştirilen stratejik askeri seçenekleri değerlendirmek ve askeri tavsiyeleri ile birlikte PSC'ye iletmek bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz.; “European Union Military Committee (EUMC)”, **European External Action Service (EEAS)**, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/5428/european-union-military-committee-eumc_en (e.t.: 18.02.2021)

²⁴⁸ Vanhoonaeker, Dijkstra, Maurer, Ibid.

²⁴⁹ AB Askeri Personeli (EUMS), Avrupa Dış Eylem Servisi (EEAS) içindeki askeri uzmanlık birimidir ve EUMS'nin rolü erken uyarı, durum değerlendirmesi, stratejik planlama, iletişim ve Bilgi Sistemleri, konsept geliştirme, eğitim ve öğretim ve ortaklıkların desteklenmesini sağlamaktır. EUMS, EEAS'ı yöneten ve Dışişleri Konseyi ve Savunma'ya başkanlık eden Yüksek Temsilci / Başkan Yardımcısı'nın (HRVP) doğrudan yetkisi altında çalışmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz.; “The European Union Military Staff (EUMS)”, **European External Action Service (EEAS)**, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/5436/european-union-military-staff-eums_en (e.t.: 18.02.2021)

²⁵⁰ EUMS gelecekte, aynı zamanda Dış Eylem Hizmetinin bir parçası haline gelecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Vanhoonaeker, Dijkstra, Maurer, Ibid.

özellikle operasyonel kabiliyetini arttırmak için sarf ettiği çabanın açık bir dışavurumudur.

3.2. Lizbon Antlaşması Sonrası OGSP'nin Kurumsal Dönüşümü

2000'li yılların getirdiği genişleme politikası üye devletleri daha önceki antlaşmaları yenilemeye zorlamış ve çerçeve anlaşmanın yenilenmesi ile yeni üyelerin adil bir şekilde sisteme dahil edilmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Kurumsal açıdan OGSP için de yenilikler ve geliştirmeler barındıran Lizbon Antlaşması, 27 üyeli birliğin en etkili şekilde çalışabilmesi için hazırlanmıştır. 2002 yılından başlayarak hazırlanan AB Anayasası Birliğin hem güvenlik hem de savunma yapılarının oluşum süreçlerini daha kurumsal bir zemine oturtmayı amaçlamıştır.²⁵¹ 2004 yılında Roma'da bu amaçla Avrupa Anayasası imzalanmış ve daha önce imzalanan birçok anlaşma tek bir çatı metin altında toplanmaya çalışılmıştır. 2005 yılında Fransa ve Hollanda'nın veto etmesi sonucu yürürlüğe giremeye bile bu metin 2007 yılında imzalanacak olan Lizbon Antlaşması için öncül bir konumu ihtiva etmiştir. Bütün onayların tamamlanmasının ardından 1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması, Maastricht Antlaşması'nın kurduğu üçlü yapıyı ortadan kaldırarak bu üç yapıyı tek bir AB çerçevesi altında birleştirmiştir.

Lizbon Antlaşması'nın OGSP açısından getirdiği en önemli değişikliklerden biri AB'nin tüzel bir kişilik kazanması ve dış politikada anlaşmalar imzalayabilme yetkisine artık sahip olmuş olmasıdır.²⁵² Bir diğer önemli reform ise AB Konseyi'nin ve Yüksek Temsilci'nin gücünde meydana getirdiği artıştır. Madde 27'nin 1. Paragrafı uyarınca Yüksek Temsilci ve üye devletler istedikleri takdirde bu Konsey'e OGSP ile alakalı inisiyatifler ve teklifler sunabileceklerdir.²⁵³ Aynı zamanda eğer hızlı bir çözüm gerekiyorsa Yüksek Temsilci 30. Maddenin 2. Paragrafı uyarınca 48 saat içinde olağanüstü zirve toplantısı çağrısında bulunabilmektedir.²⁵⁴ Bütün bunlar Yüksek Temsilci'nin süpranasyonel doğasını arttırıcı etkiler olmakta, lakin 31. Madde'de yer

²⁵¹ Michael E. Smith, "The EU as...", op. cit., s. 281.

²⁵² Münevver Cebeci, "AB'nin Güvenlik ve Savunma Politikalarında Güncel Tartışmalar", Sanem Baykal, Sinem Akgül Açıkmeşe, Belgin Akçay, Çağrı Erhan, (Ed.), **Hukuki, Siyasi ve İktisadi Yönleriyle Avrupa Bütünleşmesinde Son Gelişmeler ve Türkiye-AB İlişkileri**, Ankara: ATAUM, 2018, s. 161.

²⁵³ Lizbon Antlaşması'nın tam metni için bkz.; "Consolidated Versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union", **Eur-LEX**, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016ME/TXT&from=EN#d1e302-13-1> (e.t.: 30.05.2021) Ibid., Article 27.

²⁵⁴ Ibid., Article 30, Paragraph 2.

alan “AB Konseyi üyesi, ulusal politikanın hayati ve belirtilen nedenleriyle, nitelikli çoğunlukla alınacak bir kararın kabulüne karşı çıkmak niyetinde olduğunu beyan ederse, oylama yapılmayacaktır.”²⁵⁵ söylemi asıl kontrolün halen ulus devletlerde olduğunu gösteren bir olgudur. Aynı maddenin 4. paragrafında belirtilen “askeri ve savunma” konularında nitelikli çoğunluğun geçerli olmayacağını belirtilmesi de Yüksek Temsilci’nin hareket kabiliyetini üye devletler tarafından kısıtlayan bir diğer unsurdur.

AGSP’nin OGSP terimi ile değiştirilmesi de yine Lizbon Antlaşması’nın kavramsal olarak getirdiği bir yeniliktir. EEAS’ın kurulması da OGSP’nin işleyişine yönelik getirilen önemli bir adım olarak sayılabilir.²⁵⁶ AB’nin tüzel bir kişilik kazanmasının ardından diplomatik olarak varlığını sağlayacağı bu kurum AB’nin dünya üzerindeki temsiliyetini sağlamaktadır.²⁵⁷

Lizbon Antlaşması’nın Konsey’de yarattığı değişimlerin biri de madde 12, 5. paragrafta Dış İlişkiler Konseyi’nin, Genel İşler Konseyi’nin ve Dışişleri Konseyi’nin ayrılmasıdır.²⁵⁸ Madde 17 ile Yüksek Temsilci’nin Komisyon’a başkan yardımcısı yapılması da aynı zamanda AB Konseyi ile Komisyon arasında fazladan bir bağ yaratmıştır.²⁵⁹ Başkanlığını Yüksek Temsilci’nin yaptığı²⁶⁰ Dışişleri Konseyi (The Foreign Affairs Council) AB’nin dış politika, savunma ve güvenlik, ticaret, kalkınma işbirliği ve insani yardım içeren dış eyleminden sorumludur.²⁶¹

Lizbon Antlaşması aslında Kosova Krizi’nden bu yana AB’nin oluşturmak istediği OGSP bürokratik ve kapasite çerçevesi ile alakalı birçok boşluğu kapatmaya yönelik maddeler içermektedir. İleride görüleceği üzere PESCO, CARD, EDF ve Askeri Planlama ve Davranış Yeteneği (The Military Planning and Conduct Capability

²⁵⁵ Ibid., Article 31, Paragraph 1.

²⁵⁶ Lizbon Antlaşması’nın tam metni için bkz.; “Consolidated Versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union”, **Eur-LEX**, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016ME/TXT&from=EN#d1e302-13-1> (e.t.: 30.05.2021) Article 27, Paragraph 3.

²⁵⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz.; “European External Action Service (EEAS)”, **European Union**, https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/eeas_en (e.t.:14.02.2021)

²⁵⁸ “Consolidated Versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union”, Article 12, Paragraph 5, **Eur-LEX**, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016ME/TXT&from=EN#d1e302-13-1> (e.t.:14.02.2021)

²⁵⁹ Ibid., Article 17, Paragraph 4.

²⁶⁰ Ibid., Article 18, Paragraph 3.

²⁶¹ Ayrıntılı bilgi için bkz.; “Foreign Affairs Council Configuration (FAC)”, **European Council**, <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/configurations/fac/> (e.t.:14.02.2021)

- MPCC) gibi birçok işbirliğini ve ortak hareketi destekleyen inisiyatifin çıkış noktası Lizbon Antlaşması'dır. Bu bölümde de Lizbon sonrasında yaşanan gelişmeler, krizler ve fırsatlar açıklanmaya ve analiz edilmeye çalışılacaktır.

3.2.1. 2011 Libya Krizi'nde AB'nin Rolü ve Lizbon Antlaşması ile Kurulan Operasyonel Kabiliyetin Analizi

Şubat 2011'de baş gösteren iç savaş, Mısır ve Tunus örneklerinden etkilenen göstericilerin Kaddafi diktatörlüğüne karşı başlattıkları protestolar sonucu ortaya çıkmıştır. Kosova'dan bu yana OGSP'yi uygulama fırsatı Libya ile kendini göstermiş ve BMGK'nın 1973 No.'lu kararı ile OGSP müdahale ve kendini sahada test etme şansı yakalamıştır. 21. yüzyılın bir diğer NATO müdahalesi 2011 yılında Libya'da başlamıştır. Libya'yı Afganistan ve Irak'tan ayıran özelliği ise buraya yapılacak olan müdahalenin terörizm odaklı değil, insani odaklı olmasıdır.²⁶²

AGSP kuruluşundan itibaren katıldığı operasyonlarda genellikle kriz yönetimi aşamasında etkili olmuş ve bu operasyonlara katılım genellikle hükümetlerarası işbirliğine dayalı gelişmiştir. AB'nin OGSP'yi kurumsallaştırma çabası ise 1999 Köln Zirvesi kararlarına kadar götürülebilmektedir.²⁶³ Bu kurumsallaşma çabasının ve sonuçlarının anlaşılması hem bir OGSP misyonunun nasıl yönetildiğini ve uygulandığını anlamada hem de AB'nin politik işleyişini daha net görme noktasında faydalı olacaktır.

Lizbon Antlaşması'nın 15. maddesi uyarınca Yüksek Temsilci'nin ve AB Konseyi başkanının özellikle dış ilişkilerdeki rolünde bir etki artışı görülmektedir.²⁶⁴ 18. madde uyarınca Yüksek Temsilci'nin doğrudan Birliğin ODGP'sini yürütme ile görevlendirildiği görülürken²⁶⁵ AB Konseyi'nin nitelikli oy çokluğu ile görevinden alabilmesi aslında Yüksek Temsilci'nin stratejik olarak ön planda tutulduğu izlenimini vermektedir. Bir diğer yandan da Lizbon Antlaşması ile AB Konseyi Başkanı'nın ve Yüksek Temsilci'nin görevlerine yardım etmesi için oluşturulan büyük bir bürokratik ve operasyonel ağ yaratılmıştır. EEAS madde 27 ile doğrudan Yüksek Temsilci'ye

²⁶² Noor-ul-Ain Khawaja, "The Libyan Crisis and UNSC Resolution 1973: Authority, Legitimacy and Prospects", **Pakistan Horizon**, Vol. 64, No. 3, 2011, s. 73.

²⁶³ Ayrıntılı bilgi için bkz.; "Cologne European Council (3 - 4 June 1999) Conclusions of the Presidency: Common European Security and Defence Policy", **European Parliament**, https://www.europarl.europa.eu/summits/koll_en.htm#IV (e.t.:17.02.2021)

²⁶⁴ "Consolidated Versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union", Article 15, Paragraph 5, **Eur-LEX**, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016ME/TXT&from=EN#d1e302-13-1> (e.t.:14.02.2021)

²⁶⁵ Ibid., Article 18.

yardım etmekle görevlendirilmiştir.²⁶⁶ Yüksek temsilciye verilen olağanüstü durumlarda AB Liderler Zirvesini toplama yetkisi bir bakıma dış politikada halen devletlerin asıl söz sahibi sùjeler olduğunun izlenimini verirken üçüncül partiler ile doğrudan iletişimde bulunma yetkisi ile süpranasyonel bir kimliğe de sahip olmaktadır.

Madde 16'nın 7. paragrafında bahsi geçen COREPER ile 38. Madde'de yer alan PSC politika önerme ve uluslararası konjonktürü izleme konularında aktiftirler.²⁶⁷ Bunların yanında EUMC, EUMS, CivCom²⁶⁸, Kriz Müdahale ve Operasyonel Koordinasyon Departmanı (Crisis Response & Operational Coordination Department)²⁶⁹, AB İstihbarat ve Durum Merkezi (the EU Intelligence and Situation Centre - EU INTCEN)²⁷⁰, Siyasi-Askeri Grup (Politico-Military Group (PMG))²⁷¹, Sivil Planlama ve Uygulama Yeteneği (The Civilian Planning and Conduct Capability

²⁶⁶ Ibid., Article 27.

²⁶⁷ "Consolidated Versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union", Article 16 - 38, **Eur-LEX**, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016ME/TXT&from=EN#d1e302-13-1> (e.t.:14.02.2021)

²⁶⁸ CivCom, siyasi ve güvenlik komitesine kriz yönetiminin sivil yönleri hakkında tavsiyelerde bulunmakla görevlidir. Yeni misyonlar için planlama belgelerini hazırlar, siyasi ve güvenlik komitesine (PSC) tavsiyelerde bulunmakta ve sivil kriz yönetimi ve sivil kabiliyet için stratejilerin geliştirilmesi ile ilgilenmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; "Committee for Civilian Aspects of Crisis Management (CivCom)", **European Council**, <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/committee-civilian-aspects-crisis-management/> (e.t.: 18.02.2021)

²⁶⁹ EEAS Kriz Müdahale ve Operasyonel Koordinasyon Departmanı, EEAS Kriz Müdahale Sisteminin (Kriz Platformu, AB Durum Odası, Kriz Yönetim Kurulu) etkinleştirilmesinden sorumludur ve bu nedenle aktörlerin ve araçların hem hızlı hem de etkin seferber edilmesini sağlamada merkezi bir rol oynamaktadır. AB sisteminin yanı sıra kriz yaşam döngüsünün çeşitli aşamaları boyunca politika ve eylemlerin tutarlılığını sağlamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz.; "Crisis Management and Response", **European External Action Service (EEAS)**, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/412/crisis-management-and-response_en (e.t.: 18.02.2021)

²⁷⁰ AB İstihbarat ve Durum Merkezi (EU INTCEN), Avrupa Birliği'nin (AB) Dış Eylem Servisi'nin (EEAS) AB Yüksek Temsilcisinin (HR/VP) yetkisi altındaki istihbarat organıdır. EU INTGEN'in misyonu, Yüksek Temsilciye ve Avrupa Dış Eylem Servisi'ne, çeşitli AB karar alma organlarına ve Ortak Güvenlik ve Dış Politika ile Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası ve Terörle Mücadele alanlarında AB Üye Devletlerine istihbarat analizleri, erken uyarı ve durumsal farkındalık sağlamaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz.; "Ilkka Salmi: Director of the Situation Centre of the European Union", **European Parliament**, https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede041011cvsalmi_/sede041011cvsalmi_en.pdf (e.t.: 18.02.2021)

²⁷¹ Siyasi-Askeri Grup (PMG), OGSP'nin Siyasi ve Güvenlik Komitesi (PSC) alanında hazırlık çalışmaları yürütmektedir. Kabiliyet ve operasyonlar/misyonlar da dahil olmak üzere AB askeri ve sivil-askeri meselelerinin siyasi yönlerini kapsamaktadır. Siyasi-Askeri Grup, Konsey sonuçlarını hazırlar ve bunların etkin uygulamalarını izlemesi için PSC'ye tavsiyelerde bulunmaktadır, ayrıca horizontal politikaların geliştirilmesine katkıda bulunmakta ve bilgi alışverişini kolaylaştırmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz.; "Politico-Military Group (PMG)", **European Council**, <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/politico-military-group/> (e.t.: 18.02.2021)

- CPCC)²⁷² ve 2012’de aktif hale gelen Avrupa Birliği Operasyon Merkezi (European Union Operations Centre-EU OPCEN),²⁷³ EEAS’a ve PSC’ye detaylı bilgi akışını sağlamak, mevcut konjonktür hakkında değerlendirmelerde bulunmak ve OGSP operasyonlarının yürütülüşünü gözlemlemek ve yeni operasyonların yapılışını düzenlemek ile görevlendirilmişlerdir.

Bu detayda ve dallanmış bir OGSP mekanizması OGSP operasyonlarının nasıl ve hangi prosedürler ile yürütülmesi gerektiğine dair AB’ye gerekli kurumsal mekanizmayı sağlamaktadır. AB’nin dönem itibarıyla sahip olduğu Acil Mukabele Gücü (the EU Rapid Reaction Force - ERRF)²⁷⁴ öncesinde katıldığı operasyonlar bulunmasına rağmen Libya’da kullanılmamış ve AB krizin tırmanmasını beklemekle yetinmiştir. Nitekim yıllarca OGSP için kurumsallaşmış bir mekanizma oluşturmak için çabalarda bulunmuş, hiyerarşik bir idari sistem ve karar verme prosedürlerinde geliştirmelerine gitmiştir. Bu konjonktür içinde AB’den güvenlik alanı olarak belirlediği Kuzey Afrika’da ortaya çıkan bir krize daha etkin ve hızlı tepki vermesi gerekirken Libya’da durum sanıldığı gibi olmamış ve yine NATO’nun gücüne ihtiyaç duyulmuştur. Durumun bu şekilde olmasının birden çok sebebi varken temelde halen AB devletlerinin ulusal çıkarlarını koruma içgüdüğü ile hareket etmeleri asıl etken olarak belirmektedir.

²⁷² Sivil Planlama ve Yürütme Yeteneği (CPCC), sivil OGSP Misyonları için Operasyonel Karargah olarak hizmet veren EEAS Müdürlüğüdür. Sivil OGSP Misyonlarının yetkileri, Avrupa Birliği Üye Devletleri tarafından kabul edilir ve uygulama, Sivil Operasyonlar Komutanı’nın stratejik liderliği tarafından ve Siyasi ve Güvenlik Komitesi (PSC) ile Yüksek Temsilci (HR/VP)’nin siyasi yönlendirmesi altında yürütülmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; “The Civilian Planning and Conduct Capability (CPCC)”, **European External Action Service (EEAS)**, [https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_nl/5438/The%20Civilian%20Planning%20and%20Conduct%20Capability%20\(CPCC\)#:~:text=The%20Civilian%20Planning%20and%20Conduct%20Capability%20\(CPCC\)%20is%20the%20EEAS,Operations%20Commander%20Francisco%20Esteban%20Perez](https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_nl/5438/The%20Civilian%20Planning%20and%20Conduct%20Capability%20(CPCC)#:~:text=The%20Civilian%20Planning%20and%20Conduct%20Capability%20(CPCC)%20is%20the%20EEAS,Operations%20Commander%20Francisco%20Esteban%20Perez) (e.t.: 18.02.2021)

²⁷³ 2020’den itibaren, OPCEN’in yürütme operasyonlarındaki rolü, Askeri Planlama ve Davranış Yeteneğine (The Military Planning and Conduct Capability - MPCC) devredilmiştir. MPCC ise doğrudan Siyasi ve Güvenlik Komitesine (PSC) rapor hazırlamakta ve AB Askeri Komitesini (EUMC) bilgilendirmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; “Factsheet: The Military Planning and Conduct Capability”, **European External Action Service (EEAS)**, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/54031/factsheet-military-planning-and-conduct-capability_en (e.t.: 18.02.2021)

²⁷⁴ EUROFOR, 1993’te, konumu çok uluslu personel tarafından kalıcı olarak doldurulmuş kalıcı bir karargâha ve İtalya, Fransa, İspanya ve Portekiz olmak üzere dört devletin katkılarıyla oluşturulan çağrı birimlerine sahip tümen düzeyinde bir Kara Gücü oluşturmayı amaçlayan bir İtalyan siyasi-askeri girişiminin sonucudur. EUROFOR Karargâhı, başta Arnavutluk (2000-2001), Fyrom (2003), Bosna-Hersek (2007) olmak üzere birçok operasyonda ve 2011’in ikinci yarısında AB Savaş Grubu (AB Battlegroups) olarak görev yaptıktan sonra 2 Temmuz 2012’de dağıtılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz.; “Army Report – Raporto Esercito 2012”, **Italian Army - Ministry of Defence**, 2012, s. 23, http://www.esercito.difesa.it/comunicazione/editoria/Rapporto-Esercito/Documents/Rapporto_Esercito_2012.pdf (e.t.: 05.03.2021)

Yukarıda Yüksek Temsilci'nin artan etkisinden ve doğrudan inisiyatifler önerme yetkisinden bahsedilmişti, dönemin Yüksek Temsilcisi Catherine Ashton 20 Şubat 2011'de AB adına ilk tepkisini aşağıdaki açıklama ile dile getirmiştir; “AB, Libya’da meydana gelen olaylardan ve çok sayıda göstericinin rapor edilen ölümlerinden son derece endişeli. Barışçıl göstericilere yönelik baskıyı kınıyor, şiddet olaylarını ve sivillerin ölümünü küçümsüyoruz. Kurbanların ailelerine ve arkadaşlarına başsağlığı diliyoruz.”²⁷⁵

AB'nin yakın çevresinde ortaya çıkan bir krize sıradan sayılabilecek bir yaklaşımla herhangi bir aksiyon planı geliştirmeden gösterdiği yaklaşım ayrıca dikkat çekicidir. AB Konseyi ancak BM Güvenlik Konseyi'nin 1970 No.'lu Kararı'nın ardından ortak bir bildiri yayınlayarak ambargo kararı almıştır.²⁷⁶ Sonuç olarak AB'nin Libya'daki rolü Kosova'daki duruma benzer şekilde sivil bir halde kalmıştır. AB kendi inisiyatifine dayanarak bir operasyonda bulunmak yerine BM isteği üzerine bölgede yer almış ve EUFOR, insani yardımın ulaştırılması ve tahliye işlemlerinin güvenli bir şekilde gerçekleştirilmesi için 1 Nisan 2011'de alınan Konsey kararı ile harekete geçmiştir.²⁷⁷

3.2.2. Çerçeve Milletler Konsepti

2013 yılında Almanya tarafından NATO'da yük paylaşımını yeniden dengelemek ve NATO'nun kabiliyet boşluklarını doldurmak için önerdiği Çerçeve Milletler Konsepti (Framework Nations Concept - FNC) NATO tarafından 2014 yılında kabul edilmiştir.²⁷⁸ 20 üyesi ile NATO'ya bağlı olarak gelişen FNC özellikle Avrupa içerisinde büyük ve küçük devletlerin nasıl gruplar oluşturarak koordine bir şekilde hareket edecekleri ile ilgilidir. Almanya bu noktada hem NATO'ya olan

²⁷⁵ “Declaration by the High Representative, Catherine Ashton, on behalf of the European Union on events in Libya”, **European Council**, 20 February 2011, Brüksel, https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/cfsp/119397.pdf (e.t.: 10.03.2021).

²⁷⁶ “Brussels, 28 February 2011 Libya: EU Imposes Arms Embargo and Targeted Sanctions”, **European Commission**, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/PRES_11_41 (e.t.: 10.03.2021).

²⁷⁷ “Council Decision 2011/210/CFSP of 1 April 2011 on a European Union Military Operation in Support of Humanitarian Assistance Operations in Response to the Crisis Situation in Libya (EUFOR Libya)”, **EUR-Lex**, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:089:0017:0020:en:PDF> (e.t.: 30.04.2021)

²⁷⁸ Eva Hagström Frisell, Emma Sjökvist, **Military Cooperation Around Framework Nations: A European Solution to the Problem of Limited Defence Capabilities**, Swedish Defence Research Agency (FOI), 2019, s. 15.

bağlılığını korumak isterken hem de Avrupa içerisinde daha etkili bir savunma modeli geliştirmek istemiştir.²⁷⁹

FNC'nin altyapısında Almanya'nın AB savunmasını güçlendirmek istemesi yatmaktadır. Çünkü bugün bile küçük Avrupa devletlerinin kendi başlarına başarılar elde etmesi zor görünmektedir. FNC bu anlamda 3 temel noktadan hareketle ortaya çıkmaktadır. İlk olarak, ABD gelecekte NATO'nun harekât kabiliyetinin sadece %50'sini sağlayacağını açıklamasına bağlı kalacaktır ve Avrupalılar gerisini sağlamak zorunda kalacaklardır. İkinci olarak hiçbir Avrupa devleti artık askeri operasyonları tek başına yürütmek zorunda kalmayacaktır. Son olarak mali krizin kamu bütçeleri üzerindeki etkileri ileriki yıllarda da devam ettikçe, Avrupa silahlı kuvvetlerinin çoğu küçülmeye devam edecektir.²⁸⁰ Özellikle bütçe krizi zamanlarında tüm devletlerin her şeyi sağlamasına gerek olmadan, ihtiyaç duyulduğunda tüm gerekli kabiliyete sahip olmak için Avrupalıların birbirleriyle koordine olmaları ve kimin hangi ekipmanda uzmanlaştığını planlamaları mantıklı olacağı için Almanya FNC önerisinde bulunmuştur.²⁸¹ Bu paylaşımın daha kurumsal ve daha büyük kapsamlı hali ileride görüleceği üzere CARD ve PESCO ile hayata geçirilecek olsa da FNC, NATO'nun "*akıllı savunma*" bağlamında ideal bir savunma sistemi yaratmaya adanmış bir girişim olarak ortaya çıkmıştır.

FNC'nin bürokratik mekaniği incelendiğinde, Avrupa devletlerinin kimin hangi varlıkları ve birlikleri uzun vadede sağlayacağını daha yakından koordine edecek olan kümeler, yani daha küçük ve daha büyük devlet grupları olarak bölünmeleri öngörülmektedir. "Çerçeve ulus (framework nation)" böyle bir kümenin başında yer almaktadır. Gruba her şeyden önce askeri bütünlük, yani lojistik, komuta ve kontrol ve benzeri kabiliyetleri sağlayacak devletin çerçeve devlet olması planlanmaktadır. Bu yapı içerisinde, daha küçük ülkelerden hava savunma veya mühendislik birimleri gibi özel yeteneklerini ön plana çıkarmaları beklenmektedir. Böylece çerçeve devlet altında kümenin tamamı daha etkili ve sürdürülebilir yani daha uzun ve daha karmaşık operasyonları gerçekleştirebilecek kabiliyete kavuşabilecektir.²⁸²

²⁷⁹ Ibid.

²⁸⁰ Claudia Major, Christian Mölling, "The Framework Nations Concept: Germany's Contribution to a Capable European Defence", **German Institute for International and Security Affairs**, No. 52, 2014, s. 1.

²⁸¹ Ibid.

²⁸² Major, Mölling, "The Framework Nations...", op. cit., s. 1.

FNC Almanya tarafından NATO içerisinde oluşturulmak istenen bir inisiyatif olarak belirlemekte ve henüz AB ayağında ön plana çıkarılmamıştır. Almanya'nın FNC konusundaki hırs ve isteği dördüncü bölümde tekrar incelemeye tabi tutulacaktır.

3.2.3. Brexit'in AB Operasyonel Kapasitesi Üzerindeki Etkisinin Analizi

Brexit referandumu Birleşik Krallık'ın 2016 yılında AB'den ayrılmaya karar verdiği referandumdur. Bu referandum sonucunda Birleşik Krallık %51.9'a karşı %48.1 ile ayrılma kararı almıştır.²⁸³ Brexit 2021 yılı itibarıyla dahi AB'nin geleceğinde belirsizliklerle kaplı sonuçları da beraberinde getirecek gibi görünmektedir. AB'nin sürekli olarak "Büyük Üçlü" olarak lanse edilen grubundan bir devletin üyelikten çıkması özellikle güvenlik ve savunma alanında köklü değişiklikleri de tetiklemiştir. Bir yandan NATO ile ilişkilerini OGSP düzleminde belirlemeye çalışan AB'nin Brexit'i kendi avantajına kullanması burada önemlidir çünkü AB bazı yazarların bahsettiği gibi 60 yılda gelemediği yolu üç yıl gibi kısa bir sürede kat etmeye gayret etmektedir ve bu çaba en nihayetinde NATO, Birleşik Krallık ve RF tarafından dikkatle izlenmektedir.²⁸⁴ Avrupa savunma inisiyatiflerinde OGSP'ye katılmaksızın yer alması beklenen Birleşik Krallık'ın NATO-OGSP ilişkileri arasında da merkezi bir rol oynaması ayrıca beklenmektedir.²⁸⁵

Birleşik Krallık'ın AB için öneminin anlaşılması için öncelikle 1998 yılına yani Fransız-İngiliz inisiyatifi olan St. Malo Zirvesi'ne gitmek gerekmektedir. St. Malo Howorth'un belirttiği üzere birçok konuda önemli bir zirvedir. AET-AT-AB içerisinde savunma tartışmaları üzerindeki Birleşik Krallık vetosunu kaldırması bile önemli bir adımken, Birleşik Krallık'ın hem askeri hem de siyasi düzeyde bir Avrupa savunma kapasitesine duyulan ihtiyacı tanınmasını beraberinde getirmiş ve AB'nin kendi başına bir güvenlik aktörü olarak ortaya çıkmasında önemli bir kilometre taşı olmuştur.²⁸⁶ St. Malo AB'nin askeri anlamda iki anahtar aktörünü bir araya getirerek birliğin bir güvenlik aktörü olma yolundaki engellerden birini daha kaldırmıştır.

Birleşik Krallık ve AB arasındaki Brexit sonrası süreç genellikle ekonomik olarak incelemeye tabi tutulmakta ve Brexit sonrası yapılacak anlaşmalı ayrılmanın

²⁸³ Ayrıntılı bilgi için bkz.; "EU Referendum Results", **BBC News**, https://www.bbc.co.uk/news/politics/eu_referendum/results (e.t.: 09.12.2021)

²⁸⁴ Maria Eleni Koppa, "The relationship between CSDP and NATO after Brexit and the EU Global Strategy", **The Foundation for European Progressive Studies (FEPS)**, 2019, s. 2.

²⁸⁵ Ibid.

²⁸⁶ Howorth, "European Defence and...", op. cit., s. 769.

üzerinde durulsa da bu çalışma genel itibarıyla Birleşik Krallık'ın Avrupa savunma sistemi içerisindeki rolüne ve bu rolün geleceğine odaklanmaktadır. Birleşik Krallık'ın birlikten ayrılması ilk zamanlarda varoluşsal bir problem olarak görülmüş olsa da referandumdan 5 yıl sonra görülmektedir ki AB tekrar kendi kimliğini tanımlamış ve daha özgüvenli politikalar geliştirmeye başlamıştır.

Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılığı temel olarak güvenlik tabanlı olmamasına rağmen AB'nin ve Birleşik Krallık'ın gelecek güvenlik işbirliğinde kesin sonuçlar doğuracağı aşıkardır.²⁸⁷ Birleşik Krallık 2016 sonrası dönemde ekonomik olarak olduğu kadar güvenlik konularında da ne kadar AB dışında kalmak istemektedir henüz kesin olarak belirgin görünmemektedir. Ancak global ve kıtasal olarak düşünüldüğünde söylenebilir ki Birleşik Krallık kesin olarak AB ile ilişkileri koparmak istememektedir ve Fransa'da Birleşik Krallık gibi bir müttefiki kaybetmek istememektedir. Paylaşılan değerler ve coğrafi yakınlık AB ve Birleşik Krallık arasında işbirliğini zorunlu kılarken, Birleşik Krallık'ın ne derece AB normlarına uyacağı ve uygulamalarına katılacağı henüz kesin olarak görülememektedir.

3.3. 2016 Global Stratejisi

Lizbon Antlaşması'nın imzalanmasının ardından AB güvenlik ve savunma atmosferine en büyük değişiklikleri getiren yıl olarak 2016 ön plana çıkmaktadır. Bu yıl itibarıyla üç büyük inisiyatif hayata geçirilerek AB'nin yeni savunma vizyonunun rotası çizilmeye çalışılmıştır. İlk olarak AB Global Stratejisi (European Union Global Strategy - EUGS) hayata geçirilmiş, Avrupa Savunma Aksiyon Planı (European Defence Action Plan - EDAP) oluşturulmuş ve AB ile NATO arasında *Ortak Deklarasyon* yayınlanmıştır. Avrupa'nın kendi başına yetebilen bir güç olabilme iddiasının en son ayağını oluşturan bu atılımlar AB'nin hem iç politikada hem de dış politikada karşı karşıya kaldığı birtakım zorlukların yansıması olarak görülebilmektedir. 2011'de başlayan Suriye İç Savaşı sonrası karşılaşılan Göç Krizi, RF'nin Kırım'ı işgali, Kuzey Afrika ve Orta Doğu'da ortaya çıkan krizler bu meydan okumaların yalnızca birkaçını temsil etmektedir.²⁸⁸

²⁸⁷ Malcolm Chalmers, "Brexit and European Security", **RUSI Briefing Paper**, 2018, s. 1.

²⁸⁸ "A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy", **European External Action Service (EEAS)**, June 2016, s.7.

AB Konseyi'nin 14 Kasım 2016 yılında aldığı Güvenlik ve Savunma Üzerine Uygulama Planı, EUGS için bir kabiliyet alanı yaratmaya çalışmıştır.²⁸⁹ Bu plana bakıldığında AB'nin yakın çevresinde gerçekleştirilecek ortak kriz yönetimi hareketleri veya ortak istikrar operasyonları gibi AB'nin aktif rol üstlenebileceği birtakım operasyonlar listelenmiştir.²⁹⁰ Brexit'in AB'nin bu dönüşüm sürecine olan katkısı ise oldukça önemli bir yapıtaşını ihtiva etmektedir. AB'nin 2016 sonrası OGSP'ye verdiği önem bir bakıma AB'nin üye devletlerine ileriye dönük dönüşümün ve yeniliğin varlığını doğrular bir nitelik taşımaktadır.²⁹¹

Avrupa Komisyonu Eski Başkanı Jean Claude Juncker'ın 2016 yılındaki konuşması sırasında dile getirdiği “*koruyan, güçlendiren ve savunan bir Avrupa*”ya olan gereksinimin vurgulanması²⁹² EDAP'ın oluşmasında etkili olmuş gibi görünmektedir. Bütünsel olarak bakıldığında AB dünyanın ikinci en büyük askeri harcama yapan aktörü olarak ortaya çıkmakta²⁹³ ve bu harcamaların optimum düzeyde kullanılması ve doğru yerlere aktarılması AB için öncelik teşkil etmektedir.

3.3.1. Daimi Yapılandırılmış İşbirliği

PESCO²⁹⁴ yani Daimi Yapılandırılmış İşbirliği (DYİ / Permanent Structured Cooperation), Aralık 2017'de Brüksel'in güvenlik ajandasında ODGP'nin önemli bir dalı olarak ortaya çıkmıştır.²⁹⁵ ODGP'nin AB üç sütunlu yapısına eklenildiği Maastricht Antlaşması'ndan bu yana güvenlik alanında ortaya atılan en son inisiyatiflerden olan PESCO, bu çalışmada öneminin ve gerekliliğinin daha iyi anlaşılabilmesi için hükümetlerarasıcılık teorisinin yardımıyla incelemeye alınmıştır.

Lizbon Antlaşması ile kesinleşen PESCO, Avrupa savunmasının “*uyuyan güzeli*”, temel olarak üye devletlerin daha efektif ve birbirleri ile daha koordineli

²⁸⁹ Sven Biscop, “European Defence: What's in the CARDS for PESCO?”, **EGMONT Royal Institute for International Relations**, No. 91, 2017, s. 4.

²⁹⁰ Ibid.

²⁹¹ Stretia Andreea, “The French-German Approach on the Future of the European Union” **On-line Journal Modelling the New Europe**, No. 25, 2018, s. 163.

²⁹² “State of the Union Address 2016: Towards a better Europe - a Europe that Protects, Empowers and Defends”, **European Commission**, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_16_3043 (e.t.:14.02.2021)

²⁹³ “European Defence Action Plan”, **EUR-Lex**, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2016:950:FIN> (e.t.:14.02.2021)

²⁹⁴ Türkçe literatürde yazarların Daimi Yapılandırılmış İşbirliği'nin orijinal İngilizce kısaltması olan PESCO'ya sadık kalmaları dikkate alınarak bu tezde de İngilizce kısaltma kullanılmıştır.

²⁹⁵ Emre Kürşat Kaya, “European Defence Ecosystem, Third Countries' Participation and the Special Case of Turkey”, **Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi (EDAM)**, 2019, <https://edam.org.tr/en/european-defence-ecosystem-third-countries-participation-and-the-special-case-of-turkey/> (e.t.: 09.02.2021).

hareket etmelerine olanak sağlayan bir yapısal mekanizma kurmayı amaçlamaktadır. Lizbon Antlaşması'nın 2009 yılında yürürlüğe girdiği düşünüldüğünde 2017 yılında hayata geçirilen PESCO örneğinde olduğu gibi güvenlik konularında devletlerin halen çok temkinli ve gecikmeli hareket ettikleri gözlemlenebilmektedir. Brexit sonrası üye sayısı 27'ye düşen AB'den 25 üye devletin yer aldığı inisiyatif, savunma konusunda üyelere teknolojik, mali ve bilimsel sorumluluklar yüklemektedir.²⁹⁶

PESCO'nun hukuksal zemini ise Lizbon Antlaşması'nın 42(6) ve 46. maddelerine ve AB'nin ortak güvenlik ve savunma politikasını ele alan ilgili Protokol No. 10²⁹⁷'a dayanmaktadır.²⁹⁸ 2018 ve 2019 yıllarında toplam 47 proje ortaya koyan AB, PESCO'nun siber güvenlikten hava savunma sistemlerine, uzay teknolojilerinden askeri eğitimlere kadar birçok alanda etkin olmasını amaçlamaktadır.²⁹⁹ AB Konseyi ve Proje Seviyeleri olmak üzere iki aşamalı bir yapı halinde oluşturulan PESCO'nun karar alma mekanizmasına bakıldığında yasal düzenlemelerin oybirliği esasına göre ilerlediği görülmektedir.³⁰⁰ AB hükümetlerini katılmaya zorlamayan ancak katılma sonrası bağlılık isteyen PESCO, katılımcı devletlere ayrıca operasyonel, finansal ve askeri katılım kriterleri getirmektedir.

PESCO devletlerin savunma kabiliyetlerini planlama, geliştirme ve uygulama alanlarında daha sıkı bağlayıcı taahhütler altına girmelerini gerektirmiştir.³⁰¹ Ne var ki Almanya ve Fransa'nın ortak destek verdikleri PESCO, NATO için bir alternatif olarak görülmemelidir. Nitekim bir Avrupa ordusu fikrinin henüz tam olarak AB

²⁹⁶ Elena Lazarou, Tania Latici, "PESCO: Ahead of the Strategic Review", **European Parliament**, 2020, s. 4, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652051/EPRS_BRI\(2020\)652051_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652051/EPRS_BRI(2020)652051_EN.pdf) (e.t.: 09.02.2021).

²⁹⁷ "Consolidated Version of the Treaty on European Union - Protocol (No 10) on Permanent Structured Cooperation Established by Article 42 of the Treaty on European Union", **EUR-Lex**, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12008M/PRO/10&from=EN> (e.t.: 10.02.2021)

²⁹⁸ "PESCO", **Bundesministerium der Verteidigung (BMVG)**, <https://www.bmvg.de/de/themen/dossiers/europaeische-sicherheit-und-verteidigung/pesco> (e.t.: 09.02.2021).

²⁹⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz.; **Permanent Structured Cooperation (PESCO)**, <https://pesco.europa.eu/> (e.t.: 09.02.2021).

³⁰⁰ Yalnızca üye alımı ve üyeliğin askıya alınmasını gerektiren kararlarda oyçokluğuna başvurulduğunu da burada belirtmek gerekir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; "Permanent Structured Cooperation (PESCO) Factsheet", **European External Action Service (EEAS)**, November, 2020, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/pesco_factsheet_2020-11-9-version-20-nov.pdf (e.t.: 09.02.2021).

³⁰¹ Ayrıntılı bilgi için bkz.; "Permanent Structured Cooperation (PESCO) Factsheet", **European External Action Service (EEAS)**, November, 2020, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/pesco_factsheet_2020-11-9-version-20-nov.pdf (e.t.: 09.02.2021).

güvenlik atmosferi içerisinde canlandırılmaması söylemlerde dikkat çekmektedir. Bu noktada Economist'in 2019 yılında yaptığı değerlendirmeye bakıldığında Almanya ve Fransa açısından PESCO'nun içerisinde farklı anlamlar barındırdığı dikkati çekmektedir. Öyle ki Almanya için savuna inisiyatiflerinin geliştirilmesi AB girişimi için yeni bir itici güç oluşturabilecekken, Fransa için fazla kapsayıcılık olumsuz anlamlar taşımış, bu sebeple Makron'un "ortak müdahale gücü", "ortak savunma fonu" ve "ortak doktrin" istekleri ön plana çıkmıştır.³⁰² Fransa açısından bakıldığında 2018 yılı itibarıyla açıklanan 34 projenin 8'inin koordinasyonunu gerçekleştirdiği ve 24'üne aktif katılım sağladığı görülmektedir.³⁰³

Almanya ise 6 projenin koordinasyonunu üstlenirken 2020 yılında yeni bir proje ortaya konulmamış ve ilk üç yılın değerlendirilmesi planlanmıştır.³⁰⁴ Fransa'nın gerek yer aldığı projelere gerekse liberal hükümetlerarasıcılık anlayışıyla veto hakkını elinde tutmaya çabalaması da Almanya'nın bakış açısı ile farklılaşmaktadır. Proje bazlı bir mekanizma olan PESCO'nun sekretarya işleri EDA, EEAS ve EUMS tarafından ortaklaşa yürütülmektedir.³⁰⁵

PESCO'nun kendi başına ayakta durabilen bir askeri yapıdan ziyade, üye devletleri ortak bir noktada birleşmeleri noktasında kolaylıklar sağlayan, savunma giderlerini optimize etmelerine yardım eden ve daha efektif bir savunma atmosferi oluşturmalarını elverişli kılan bir inisiyatif olarak değerlendirmek gerekmektedir. Günümüz şartlarında güvenlik kavramının geçirdiği transformasyon göz önüne alındığında AB vatandaşlarının yalnızca askeri bir işgali değil, aynı zamanda düzensiz göç, siber saldırılar, terörizm ve çevresel sorunlar gibi birçok alanı da tehdit olarak algılamaları kaçınılmaz bir olgudur. AB karar alıcıları ise bu noktada yeni güvenlik alanlarına cevap verebilmede daha başarılı olabilmek, NATO ile özellikle yük paylaşımı noktasında daha sağlıklı bir işbirliği geliştirebilmek ve küresel güç olabilme iddiası içinde olan birliğin bu amaç doğrultusunda daha ihtiyatlı bir gelişim modeli

³⁰² "France and Germany are Pushing Rival Models for Defence Cooperation", **The Economist**, 2019, <https://www.economist.com/europe/2019/02/02/france-and-germany-are-pushing-rival-models-for-defence-co-operation> (e.t.: 09.02.2021).

³⁰³ "La Coopération Structurée Permanente", **Ministère des Armées**, <https://www.defense.gouv.fr/dgris/action-internationale/la-csp/la-csp> (e.t.: 09.02.2021).

³⁰⁴ "PESCO", **Bundesministerium der Verteidigung (BMVG)**, <https://www.bmvg.de/de/themen/dossiers/europaeische-sicherheit-und-verteidigung/pesco> (e.t.: 09.02.2021).

³⁰⁵ Cebeci, op. cit., s. 173.

geliştirebilmek amacıyla PESCO gibi askeri koordinasyonu maksimize etmeye yardım eden bir inisiyatife yönelmişlerdir.

PESCO'nun asıl amacının ise AB'nin kurulduğundan beri başarmaya çalıştığı güvenlik ve savunma alanlarındaki entegrasyon fikrinin bir parçası olabileceği düşünüldüğünde, ortaya çıktığı dönem itibarıyla AB üyeleri için oldukça avantajlı bir statüko göze çarpmaktadır. Lizbon Antlaşması'nı takip eden süreç içerisinde ortaya çıkan terörist faaliyetler gibi AB'nin hem içinde hem de Rusya'nın Ukrayna'yı işgali gibi yakın çevresinde artan tehditler, Brexit ile gelen belirsizlik ortamı ve ABD'nin politika önceliklerini değiştirmesi, ayrıca Kuzey Afrika ile Orta Doğu'da bitmeyen karışıklıklar aslında dolaylı olarak AB'nin hiç olmadığı kadar kendi içinde güçlenmesini teşvik edici roller oynamaktalar.³⁰⁶

“*Kapasite geliştirme (capacity building)*” seçeneği belki de PESCO'nun en öne çıkan özelliği olarak belirlemektedir. Guerzoni'ye göre Eurocorps ile halihazırda AB misyonlarında görev yapan askeri gücün birleştirilmesi ile oluşturulacak bir askeri mekanizma hem NATO ile olan operasyonel kabiliyeti artırıcı bir etki gösterebilecek hem de üye devletler arası kopyalanma sonucu ortaya çıkan verimsizliği azaltabilecektir.³⁰⁷ PESCO aynı zamanda Brexit sonrası morali zedelenen AB üyelerinin Birliğe olan inançlarının yenilenmesi olarak da yorumlanabilmektedir. AB literatürüne OGSP'ye dayalı birçok kısaltmayı da beraberinde getiren PESCO ilk üç yılında getirdiği yenilikler ile önümüzdeki yıllarda da önemini koruyacak gibi görünmektedir.

3.3.2. Avrupa Savunma Fonu

2016 yılında Avrupa Komisyonu tarafından hayata geçirilen PESCO'ya bağlı EDF yani Avrupa Savunma Fonu (ASF / European Defence Fund) Avrupa'nın savunma araştırmalarını ve geliştirmelerini finanse etmek için kurulan bir birimdir.³⁰⁸ Araştırma için 2017 ve 2019 yılları arasında 90 milyon Euro olan kapasitesinin 2020 yılından itibaren her yıl 500 milyon Euro olması öngörülen EDF'nin, askeri materyal geliştirme ve askeri kabiliyet kazanma amacıyla 2017 – 2019 yılları arasında 500

³⁰⁶ Francesco Guerzoni, “A European Integrated Force for an Ambitious Permanent Structured Cooperation”, **Union of European Federalists**, 2017, s. 1, 2017_Nov_Reflection_Paper_Francesco_Guerzoni.pdf (federalists.eu) (e.t.: 09.02.2021)

³⁰⁷ Ibid.

³⁰⁸ “Launching the European Defence Fund”, **EUR-Lex**, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=celex:52017DC0295> (e.t.:16.02.2021)

milyon Euro ve 2020'den itibaren 1 milyar Euro kapasiteye sahip olması planlanmıştır.³⁰⁹ PESCO üye devletlerinin bu bütçeye erişim istekleri de PESCO'nun başarısı noktasında teşvik edici bir rol oynamaktadır. Komisyon'un EDF'nin PESCO dışı projelerin %20'sinde, PESCO içi projelerin %30'unda ortak finansör olarak rol almasını açıklaması da diğer teşvik edici unsurlar olarak ön plana çıkmaktadır.³¹⁰ EDF bütçe ve hukuki düzlemde tamamlayıcı iki pencere halinde oluşturulmuştur. Araştırma Penceresi işbirliğine dayalı yenilikçi teknolojilerin gelişimini destekler iken, Kapasite Penceresi üye devletlerin belirli ürünleri birlikte tedarik ederek harcamalarını azaltmaya yönelik oluşturulmuştur.³¹¹

Üye devletler arası işbirliği eksikliği her yıl AB'ye 25 ile 100 milyar Euro kayıp olarak geri dönmekte olduğu tahmin edilmektedir ve Birlik içerisinde savunma tedarikinin %80'i halen ulusal düzeyde yürütülmektedir.³¹² Bunun bir yansıması ve sonucu olarak ortaya çıkan EDF birlik içerisinde şirketlere AB için çalışma olanağı getirmiş ve 2017 – 2019 yılları arasında 90 milyon Euro'yu yalnızca Ar-Ge çalışmaları için harcamayı öngörmüştür.³¹³ Ancak yalnızca işbirliğini teşvik edici projeler bu fon için uygun görülmüştür. Daha öncede bahsedildiği gibi üyeler arasındaki ayrı ayrı gerçekleştirilen savunma harcamalarının yarattığı verimsizlik ortamı işbirliğini teşvik eden veya zorunlu kılan inisiyatifler ile aşılmaya çalışılmaktadır. İş birliği ile tekrarlanmanın azaltılması, ekipman standardizasyonunun sağlanması ve silahlı kuvvetler arasında daha hızlı gelişen bir koordinasyonun geliştirilmesi istenmektedir ancak NATO'nun Atlantik kanadından gelen yük paylaşımı isteğinin geleceği halen muğlak görünmektedir.

2016 yılında üye devletlerinin savunma harcamalarında ufak bir artış görülmeye başlamış olsa da en son 2000 yılında kolektif olarak %2 seviyesini gören NATO üyesi Avrupa devletleri için bu oran halen biraz uzak görünmektedir.³¹⁴

³⁰⁹ Ibid.

³¹⁰ Marrone, op. cit.

³¹¹ “European Defence Action Plan: Towards a European Defence Fund”, **European Commission**, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_16_4088 (e.t.:19.02.2021)

³¹² “Proposal for a Regulation Establishing the European Defence Fund”, **European Parliament**, <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-new-boost-for-jobs-growth-and-investment/file-mff-european-defence-fund> (e.t.:16.02.2021)

³¹³ Jean-Pierre Maulny, “The European Defence Fund: Challenges and Opportunities for The Land Armament Industry”, **The Armament Industry European Research Group (Ares Group)**, 2018, s. 2, <https://www.iris-france.org/wp-content/uploads/2018/06/Ares-26.pdf> (e.t.:16.02.2021)

³¹⁴ Gabriela Baczyńska, “Defense Spending by European NATO Allies Inches up in 2016”, **Reuters**, <https://www.reuters.com/article/us-nato-spending/defense-spending-by-european-nato-allies-inches-up-in-2016-idUSKBN16K1G7> (e.t.: 30.03.2021)

PESCO ve EDF ile işbirliğine daha çok gitmeleri beklenen üye devletler için bu oran giderek artan bir seyir izleyecek gibi görünmektedir. SIPRI 2016, 2017,2018 ve 2019 verilerine bakıldığında AB kolektif savunma harcamalarında yükseliş görünmekte ve bu yükselişin 2015 yılından sonra başladığı dikkat çekmektedir. Bu verilere göre 2015 yılında %1.312 olan AB GSMH oranlı savunma harcama oranı 2016 yılında 1.335'e yükselmiş, 2017'de %1.345, 2018'de %1.358, 2019'da %1.394 ve 2020'de %1.563 olarak gerçekleşmiştir.³¹⁵

EDA'nın da doğruladığı bu savunma harcaması yükselişi nitekim işbirliğine dayalı savunma harcaması söz konusu olduğunda ters bir oranda gelişmiş; 2019 yılı itibarıyla üye devletler 2017'ye kıyasla yeni ekipman tedariki için %6'lık bir düşüşle 7 milyar Euro harcamışlardır.³¹⁶ Yine 2017'de %27 olan işbirliğine dayalı toplam tedarik oranının yanı sıra 2019'da beklenen %35'lik beklentinin gerisinde kalarak %20'lik bir orana ulaşabilmişlerdir.³¹⁷ Araştırma ve geliştirme konularında ise yine üye devletler EDA'nın ortaya koyduğu beklentilere ulaşamamış ve %2'lik beklentinin çok gerisinde yalnızca %0.9'luk bir oran kaydedebilmişlerdir.³¹⁸

3.3.3. Kapasite Geliştirme Planı

2018 yılında revize edilen CDP yani Kapasite Geliştirme Planı (Capacity Development Plan) üye devletler için anahtar bir referans noktası olarak ortaya çıkmıştır. Savunma planlaması noktasında AB'yi bütüncül şekilde ve üye devletleri birer birer kapsayan CDP savunma harcamalarının koordine bir şekilde en etkin şekilde kullanmayı mümkün kılmayı amaçlamaktadır.³¹⁹ EDA çatısı altında revize edilen CDP üye devletlerin mevcut plan ve programlarını incelemekte, OGSP operasyon ve misyonlarından öğrenilen eksiklikleri analiz etmektedir.

2016 yılında birçok AB projesi gibi CDP'nin de ortaya çıkması AB'nin gelecekte üye devletler arasında bütüncül bir savunma entegrasyonu başarma

³¹⁵ "Military expenditure (% of GDP) - European Union", **The World Bank**, <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS?end=2019&locations=EU&start=2010&type=shaded&view=chart> (e.t.: 30.03.2021)

³¹⁶ "European Defence Spending Hit New High in 2019", **European Defence Agency (EDA)**, 2021, <https://eda.europa.eu/news-and-events/news/2021/01/28/european-defence-spending-hit-new-high-in-2019> (e.t.: 09.03.2021)

³¹⁷ Ibid.

³¹⁸ Ibid.

³¹⁹ "Capacity Development Plan", **European Defence Agency (EDA)**, https://eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/2018-06-28-factsheet_cdpb020b03fa4d264cfa776ff000087ef0f (e.t.: 09.03.2021)

çabasının bir parçasıdır. Hükümetlerarası bir yapıdan daha kurumsal ve işlevselci bir yapı ortaya çıkarmak istenishi AB'nin uzun vade hedeflerini anlamak açısından oldukça önemlidir. PESCO, EDF ve CARD gibi inisiyatiflerin yanında CDP'nin kapasite geliştirme için referans noktası olması beklenirken CDP için hazırlanan Fact Sheet'te üç zaman perspektifi dikkati çekmektedir. Kısa vadede askeri yeterliliklerin karşılaştırılarak OGSP'nin yetersiz kaldığı ve risk teşkil eden durumlar belirlenecek, böylece sorun kaynaklı bir analiz yapılması mümkün kılınacaktır.³²⁰ Orta vadede 2018 ila 2030 yılları arasında üye devletlerin katılmak isteyecekleri ilgili programlar belirlenecek ve burada bilgiler AB İşbirlikçi Veri Tabanı'ndan (EDA tarafından yönetilen "Collaborative Database" - CODABA) alınacaktır. Son olarak uzun vadede geleceği inceleyecek olan CDP 2035 yılı sonrasını, ortaya çıkabilecek teknolojiler dahilinde incelemekte ve muhtemel Araştırma ve Teknoloji çalışmalarını ilgili raporlar sunmayı öngörmektedir.

Bütün üye devletlerinin katılmayı amaç edindiklerini belirtmesinin ardından AB Kapasite Geliştirme Öncelikleri ortaya çıkmış ve CDP bütün üye devletlere açık web tabanlı bir sistem olarak açılmıştır.³²¹

3.3.4. Savunmanın Koordineli Yıllık İncelemesi

19 Kasım 2018 tarihinde ise üye devletler CARD'ın yani Savunmanın Koordineli Yıllık İncelemesi (Coordinated Annual Review of Defence)'nin hayata geçirilmesi konusunda ulaşmaya vararak AB'nin savunma harcama seviyesini, ulusal yatırımları ve araştırma çabalarını daha etkili anlamaya yönelik ilk adımı atmışlardır.³²² EDA savunma alanında raporlar hazırlama amacıyla 2004 yılından beri düzenli olarak çalışmalar yürütse de üye devletlerin daha şeffaf ve derin bir şekilde işbirliği geliştirmeleri OGSP'ye olan bağlılıklarını anlama noktasında halen gerekli görülmüştür.³²³

CARD'ın deneme çalışması 18 Mayıs 2017 tarihinde kurulması kararlaştırıldıktan sonra 2017 sonbaharından başlayarak bütün üye devletleri

³²⁰ Bu bilgi girişleri ise AB Askeri komitesi ve AB Askeri Personeli tarafından sağlanacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Ibid.

³²¹ 2018 yılında ortaya çıkan AB kapasite geliştirme öncelikleri için bkz.; "Capacity Development Plan", **European Defence Agency (EDA)**, https://eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/2018-06-28-factsheet_cdpb020b03fa4d264cfa776ff000087ef0f (e.t.: 09.03.2021)

³²² Roland Van Reybroeck, "What's in the CARDS?", **EGMONT Royal Institute for International Relations**, No. 103, 2019, s. 1.

³²³ Daniel Fiott, "The CARD on the EU Defence Table", **European Union Institute for Security Studies (EUISS)**, 2017, s. 1.

kapsayacak şekilde gerçekleştirilmiş ve EDA, CARD sekreteryası rolü ile gerekli bütün verileri toplayarak üç başlık altında toplamıştır.³²⁴ 2017 ve 2018 deneme çalışmasının ardından ilk tam CARD döngüsü 2019 sonbaharında hayata geçirilmiş ve Kasım 2020’de EDA’nın Yürütme Kurulundaki Savunma Bakanları Toplantısı’na sunulan nihai bir raporla tamamlanmıştır.³²⁵

CARD’ın temel işlevi Avrupa savunma kapasitesinin temel bir resmini çıkarmak ve potansiyel işbirliği alanlarını belirlemektir.³²⁶ Avrupa devletlerinin ulusal savunma kapasitelerine AB seviyesinde gerçekleştirebilecek bir kapasiteden daha çok önem vermeleri geçmişte işbirliği seviyesini minimum seviyelere çeken bir olgu olarak ortaya çıkmıştır.³²⁷ PESCO ve EDF ile yakından bağlı olan CARD üye devletlerin savunma giderlerini ve kapasitelerini raporlayarak nasıl geliştirilebileceğine dair raporlar sunmaktadır. AB kurumları ve üye devletler arasındaki diyalogdan yola çıkarak EDA, EEAS ve EUMS ile koordineli bir şekilde veri toplamakta, bu diyaloglar bittiğinde savunma harcamaları ve planlamaları üzerinde yoğunlaşarak CDP’den doğan öncelikli konuların uygulanması üzerinde ve savunma işbirliğinin mümkün olduğu alanlar üzerinde analizler yapılmakta, son olarak CARD raporu hazırlanarak öneriler ve fırsatlar halinde üye devletlerin savunma bakanlıkları ile daha sonrasında tekrar izlemek ve değerlendirmek üzere paylaşılmaktadır.³²⁸

Düzenli olarak 2 yılda bir rapor hazırlaması öngörülen CARD’ın 2020 raporu üye devletler için hem uyarıları hem de önerileri içermektedir. Savunma Harcamaları, Savunma Planlaması ve Savunma İş birliği olarak üç sütun halinde incelemelerde bulunan 2020 raporuna bakıldığında üye devletler arasındaki savunma yapısının bölünmüş ve bütüncül olmaktan uzak olduğu açıklanmış, mevcut kapasitelerin çok

³²⁴ Bu başlıklar sırasıyla, üye devletlerden toplanan savunma planları, Kapasite Geliştirme Planından doğan kapasite geliştirme önceliklerinin uygulanması ve Avrupa işbirliğinin geliştirilmesidir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; “Coordinated Annual Review on Defence (CARD)”, **European Defence Agency (EDA)**, https://eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/2018-11-26-factsheet_card (e.t.: 25.03.2021)

³²⁵ “Coordinated Annual Review on Defence (Card)”, **European Defence Agency (EDA)**, [https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-\(card\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-(card)) (e.t.: 28.03.2021)

³²⁶ Ibid.

³²⁷ “2020 CARD Report”, **European Defence Agency (EDA)**, <https://eda.europa.eu/docs/default-source/reports/card-2020-executive-summary-report.pdf> (e.t.: 12.04.2021)

³²⁸ “Results of First Coordinated Annual Review on Defence”, **European Defence Agency (EDA)**, <https://eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/2020-11-20-card-factsheet-final.pdf> (e.t.: 12.04.2021)

fazla çeşitlenen teçhizatlara bölündüğü ve modernizasyon ile birlikte çalışabilirlik seviyelerinin farklı olduğu belirtilmiştir.³²⁹ OGSP operasyonlarına bağlılığın da çok düşük kaldığı belirtilen raporda üye devletlerin ağır bir şekilde farklılaşan katılım çerçevelerine ve operasyonel çabalarına da değinilmiştir.³³⁰ 2020 raporunda kapasite gelişimi için 55 işbirliği fırsatı öneren CARD, Araştırma ve Teknoloji için 56 işbirliği seçeneği sunmuştur.³³¹

AB'nin senkronize olmaya çalışan savunma alanında kurumsallaşma mücadelesi halen devam etmektedir. Yukarıda belirtilen CDP, PESCO, CARD ve EDF inisiyatifleri AB'nin OGSP'yi yalnızca daha çok kurumsallaşarak gerçekleştirebileceğinin farkına varmasının bir yansıması olarak görülebilir.

Üye devletlerin savunma konusunda ortak kararlar almasının veya diğer bir deyişle farklı ulusal dış politikalara sahip devletlerin ortak bir sorunda oybirliği ile harekete geçmesinin zorluğunun bir sonucu olarak AB içinde OGSP'nin kurumsallaşarak ve üye devletleri AB'ye daha bağımlı hale getirerek başarılmaya çalışıldığı göze çarpmaktadır. PESCO'nun bağlılık ve taahhüt gerektiren yapısı da burada bu duruma örnek gösterilebilir. CARD her ne kadar öneriler sunarak üye devletlere yalnızca yol haritası gösteriyor gibi görünse de PESCO'nun taahhüt bazlı yapısı ve EDF'nin teşvik edici bütçe desteği, ki PESCO projeleri için %30'a varan desteği, üye devletleri daha senkronize olmaya itmek için ideal görünmektedir.

Henüz kesin sonuçlar verilmesi için erken olduğu varsayılan bu inisiyatiflerin geleceği için kesin bir yorum getirilmese de 2016 yılından bu yana AB içerisinde savunma harcamalarının artması ve PESCO şemsiyesi altında gerçekleştirilen işbirliği projelerinin her yıl giderek çoğalması OGSP'nin giderek daha ön plana çıkan bir entegrasyon alanı olmasını sağlamaktadır. CARD son raporunda görüldüğü üzere üye devletlere bölünmüş ve ulusal olmanın olumsuz sonuçlarını hatırlattıkça AB'nin savunma geleceğinin ne olacağı sorusu sıklıkla karşılaşılabilecek bir olgu olarak üye devletlerin ajandasında yer alacak gibi görünmektedir.³³²

³²⁹ “2020 CARD Report”, **European Defence Agency (EDA)**, <https://eda.europa.eu/docs/default-source/reports/card-2020-executive-summary-report.pdf> (e.t.: 12.04.2021)

³³⁰ Ibid.

³³¹ “2020 CARD Report”, **European Defence Agency (EDA)**, <https://eda.europa.eu/docs/default-source/reports/card-2020-executive-summary-report.pdf> (e.t.: 12.04.2021)

³³² 2020 Raporu'nda üye devletlerin deneme çalışmasından bu yana öngörülen alanlarda çok az ilerleme katettikleri belirtilerek ulusal çıkarların bir kenara bırakılması ve ilerleyen raporlarda verilen önerilere daha çok dikkat etmeleri istenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Ibid.

3.3.5. Askeri Planlama ve Yönetim Kapasitesi

8 Haziran 2017 tarihinde 2016 EUGS'un uygulanmasına yönelik olarak kurulan MPCC yani Askeri Planlama ve Yönetim Kapasitesi (The Military Planning and Conduct Capability) AB'nin sınırları dışında daha etkili bir operasyonel kabiliyete sahip olabilmesi adına oluşturulmuştur.³³³ EEAS'ya bağlı olarak görev yapan EUMS içerisinde sürekli kumanda ve kontrol mekanizması olarak işlev gören MPCC, bağımsız misyonların sürdürülmesinde ve operasyonel planlamalardan sorumludur.³³⁴ Aynı zamanda 2020 yılı sonu itibari ile Hükümet ve Devlet Başkanları Konsey kararıyla AB Muharebe Grubu seviyesinde bir operasyon için de sorumluluk alabilecek olan MPCC şu an AB'nin üç askeri eğitim misyonunu yürütmektedir.³³⁵

2017 yılında kurulan kumanda merkezi (Headquarters - HQ) bazı kesimler tarafından Avrupa Ordusunun çekirdeği olarak anlaşılmış bunun üzerine Frederica Mogherini MPCC'nin herhangi bir "Avrupa Ordusu" olmadığını yalnızca askeri işleri yürütmenin daha etkili bir yolu olduğunu belirtmiştir.³³⁶ MPCC AB'nin askeri entegrasyon alanını güçlendirici bir girişim olarak ortaya çıkmıştır. Her ne kadar bu durum AB için kurumsallaşma açısından iyi bir gelişme olarak görülse de ki Ursula von Der Leyen bu durumu doğrular şekilde "*Avrupa Güvenlik ve Savunma Birliği için önemli bir adım attıklarını*" söylemiştir.³³⁷ Birleşik Krallık'ın bu duruma tepkisi gecikmemiş ve İngiliz Savunma Bakanı Michael Fallon AB'nin ordusu fikrinin NATO'ya zarar vereceğini belirterek AB'nin MPCC'yi önemsiz gibi gösterecek bir şekilde yeni bir askeri genel merkezin kurulamayacağından bahsetmiştir.³³⁸

MPCC AB'nin sürekli bir Askeri Genel Merkez'e sahip olma noktasında gelebileceği en yakın nokta olarak ön plana çıkmaktadır.³³⁹ AB günümüzde bir ordu görünümünde olmasa dahi askeri kurumlar, yetenekler ve gerekli teçhizatlar ile çevrelenmiş bir şekilde yakın coğrafyasında birçok askeri operasyonu

³³³ "The Military Planning and Conduct Capability (MPCC)", **European External Action Service (EEAS)**, https://eeas.europa.eu/sites/default/files/mpcc_factsheet_november_2018.pdf (e.t.: 21.06.2021)

³³⁴ Ibid.

³³⁵ Bu misyonlar, EUTM Somalia (2010), EUTM Mali (2013) ve EUTM RDC (2016)'dir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Ibid.

³³⁶ "EU Military HQ to Take Charge of Africa Missions" **Euobserver**, <https://euobserver.com/foreign/137127> (e.t.: 14.05.2021)

³³⁷ Ibid.

³³⁸ "EU Military HQ to Take Charge of Africa Missions" **Euobserver**, <https://euobserver.com/foreign/137127> (e.t.: 14.05.2021)

³³⁹ Yf Reykers, "A Permanent Headquarters Under Construction? The Military Planning and Conduct Capability as a Proximate Principal", **Journal of European Integration**, Vol. 41, 2019, s. 784

sürdürebilmektedir. Bu operasyonel kabiliyetin bir karargahla desteklenmesi ise MPCC vasıtası ile bir nebze olsun giderilmeye çalışılmaktadır. 2007 yılında kurulan CPCC, OGSP'nin sivil operasyonlarının sorumluluğunu üstlenirken, askeri operasyonlar genellikle çatı devletin inisiyatifinde yönetilmiştir.³⁴⁰ Örneğin Başkan Jean-Claude Juncker'ın deyimiyle AB'nin Mali'deki onurunu yalnızca Fransa'ya yüklemesi ve Fransa'nın üzerinden geçinmesi artık beklenmemelidir.³⁴¹

3.3.6. Avrupa Müdahale Girişimi

25 Haziran 2018 tarihinde 9 Avrupa devleti Lüksemburg'da bir araya gelerek EII'nın geliştirilmesine yönelik Niyet Mektubunu imzalamışlardır.³⁴² Emmanuel Macron'un AB savunma inisiyatiflerinin ek bir inisiyatifle desteklenmesinin yardımıyla üye devletlerin güçlerini daha kolay ve çabuk entegre edilebileceğini savunan görüşü sonucu ortaya çıkan EII yani Avrupa Müdahale Girişimi (European Intervention Initiative – E2I), 2017 yılında yine Macron tarafından önerilmiştir.³⁴³

AB'nin diğer güvenlik inisiyatiflerinden tamamen bağımsız ve Fransa'nın öncülüğünde kurulan EII sahip olduğu karar alma mekanizması ile NATO ve AB'den ayrılmaktadır.³⁴⁴ AB ve NATO ile herhangi bir bağının bulunmadığı Fransız Savunma Bakanlığınca doğrulanan EII inisiyatifinin böylece Danimarka ve Birleşik Krallık'ın katılımlarına, Brexit'e bakılmaksızın, izin verdiği anlaşılmaktadır.³⁴⁵

EII inisiyatifi Almanya ve Fransa'nın yakın zamanda üzerine oldukça kafa yordukları ve yapı itibarıyla farklılaştıkları bir alan olarak ortaya çıkmıştır. Fransa'nın EII'den beklentileri ve Almanya'yı bu inisiyatif içine çekme çabaları, Angela Merkel'in EII'nin AB kurumsal yapısına bağlı olması gerektiği argümanı ile çatışmaktadır.³⁴⁶ Ayrıca AB'nin 2016 EUGS sonrası girdiği OGSP'nin kurumsal

³⁴⁰ Reykers, op. cit., s. 785

³⁴¹ “State of the Union Address 2016: Towards a Better Europe - a Europe that Protects, Empowers and Fefends”, **European Commission**, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_16_3043 (e.t.: 20.04.2021)

³⁴² Niklas Nováky, “France’s European Intervention Initiative: Towards a Culture of Burden Sharing”, **European View**, 2018, s. 2.

³⁴³ Nováky, op. cit., s. 2.

³⁴⁴ Claire Mills, “The European Intervention Initiative (EII/EI2)”, **UK Parliament House of Commons Library**, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8432/CBP-8432.pdf> (e.t.: 23.06.2021)

³⁴⁵ Mills, op. cit.

³⁴⁶ Christian Mölling, Claudia Major, “Why Joining France’s European Intervention Initiative is the Right Decision for Germany”, **EGMONT Royal Institute for International Relations**, 2018, <https://www.egmontinstitute.be/why-joining-frances-european-intervention-initiative-is-the-right-decision-for-germany/> (e.t.: 08.04.2021)

dönüşümü içerisinde Fransa'nın tamamen bağımsız bir işbirliği modeli ortaya atmasının nedeni de yine sorulması gereken kritik bir sorudur. Nitekim PESCO gibi güvenlik projelerinin inşası ile uğraşan AB kurumlarının Birleşik Krallık'ı bu projelere dahil etme konusunda, özellikle EII gibi inisiyatifler buldukça, atacakları adımlar oldukça muğlak görülmektedir.

2007 yılında yayınlanan Güvenlik ve Ulusal Savunma'nın Stratejik Değerlendirme raporunda açıkça görülmektedir ki Fransa hem sahip olduğu BMGK ve nükleer güç kartlarını kullanmayı istemekte hem de savunma konusunda daha güçlü bir Avrupa birlikteliğini, ulusal egemenliğine zarar vermeyecek bir şekilde, desteklemek istemektedir.³⁴⁷ Bu ikilem belki de AB'nin bugün ve gelecekte karşılaşacağı OGSP'nin başarısına etki edecek en önemli soruyu ortaya çıkarmaktadır; üye devletler egemenliklerine bu denli sıkı sıkıya sarılmış halde hareket ederken tam entegrasyona ulaşabilecek bir OGSP'den bahsetmek ne kadar mümkündür?

AB'nin kurumsal mekanizmasının hantal karar alma mekanizmasının önüne geçilmesi, PESCO'nun Fransa'yı tatmin etmeyen operasyonel kabiliyet yetersizliği ve Fransa'nın Alt-Sahra ve Sahel (Sahra çölü güneyi) bölgelerinde yürüttüğü operasyonlara Avrupalı partnerlerini dahil etmeye ve yükünü azaltmaya çalışması burada Fransa'nın tezleri olarak sunulabilmektedir.³⁴⁸ Ulusal güvenliği bakımından Fransa güney komşularını en önemli alan olarak görmektedir ve Avrupalı partnerlerinden gerekli desteği bu alanda göremediğini düşünmektedir. Ayrıca AB'nin hızlı müdahalelere izin vermeyen bürokratik yapısı Fransa'yı yine hayal kırıklığına uğratan bir diğer noktadır ki PESCO gibi güvenlik alanındaki gelişmelerin sadece konuşmadan ibaret olabileceği korkusu Fransa için halen mevcuttur, nitekim PESCO'nun operasyonel bir ayağı henüz bulunmamaktadır.³⁴⁹

Bütün bunlar göz önüne alındığında Fransa'nın neden AB'nin güvenlik inisiyatiflerine ek olarak farklı bir önceliği olduğu daha net olarak ortaya çıkmaktadır. Fransa daha fazla bürokrasi yerine hızlı ve etkili operasyonel kabiliyet aramaktadır. Almanya ise Fransa'nın içinde bulunduğu bu ikilemden korkarak EII'nin 2016'da beri

³⁴⁷ “2017 Strategic Review of Defence and National Security”, **Représentation Permanente de la France auprès de l'Organisation du Traité de l'Atlantique Nord**, 2017, <https://otan.delegfrance.org/2017-Strategic-Review-of-Defence-and-National-Security> (e.t.: 03.07.2021).

³⁴⁸ Nováky, op. cit., s. 4.

³⁴⁹ Mölling, Major, “Why Joining France's...”, op. cit.

uygulanmaya çalışılan AB güvenlik ve savunma politikasına zarar verebileceğini düşünmektedir.³⁵⁰ Burada görülmektedir ki Almanya'nın kurumsalcı OGSP yaklaşımı Fransa'nın daha hükümetlerarasıcı yaklaşımına ters düşmekte ve Fransa'yı mecburen ikili oynamaya zorlamaktadır.

Fransa'nın bu tutumuna karşın AB yüksek temsilcisi Federica Mogherini ve Şansölye Angela Merkel ise ellerinden geldiğince yapıcı yaklaşmaktadırlar. 2018 yılında yapıla bir basın toplantısında Mogherini'nin yaptığı yapıcı açıklamalar ve EII'nın PESCO ve diğer AB inisiyatifleri ile tamamlayıcı olma özelliği taşıdığını belirtmesi burada örnek gösterilebilir.³⁵¹ Merkel'in de yine yaptığı açıklamalarda böyle bir inisiyatife sıcak bakması ve Birleşik Krallık'ın de buna dahil edilebileceğini söylemesi yine dikkati çeken diğer bir olgudur.³⁵² Bu açıklamalar görünüşte entegrasyona bağlı kalmayı ve savunma alanında kararlılıkla devam etmeyi gerektiren pozitif anlamları taşıyalar da AB'ye bağlı olmayan ve Avrupa devletleri ile yine Avrupa içinde gerçekleştirilmeye çalışılan bağımsız bir proje'nin OGSP mekanizmalarına sağlayacağı yararlar ve zararlar şu anda olmasa bile zamanla ortaya çıkacak gibi görünmektedir.

3.4. Lizbon Antlaşması Sonrası Avrupa Savunma Dönüşümünün Analizi

Avrupa şu an paralel olarak kapsamı farklılık gösteren iki ayrı savunma projesi ile aynı anda uğraşmaktadır. Savunma entegrasyonunu derinleştirmeye çalışan PESCO, birleşik ve yenilikçi araştırma ve kabiliyet projelerinin fonlanmasına yönelik EDF ve AB savunma planlamalarını senkronize etmeye çalışan CARD ile Paris öncülüğünde gerçekleştirilmeye çalışılan EII.³⁵³ Avrupalıların önüne iki seçenek sunulmaktadır; Birlik içinde mi yoksa dışında mı işbirliğine gidilmelidir. Lizbon Antlaşması ve 2016 EUGS sonrası AB savunma ve güvenlik altyapısına yapılan büyük

³⁵⁰ Ibid.

³⁵¹ Dış İlişkiler Konseyi'nin ardından basın toplantısında dönemin Yüksek Temsilcisi ve Başkan Yardımcısı Mogherini'nin açıklamaları için bkz.; "Remarks by HR/VP Mogherini at the Press Conference Following the Foreign Affairs Council", **European External Action Service (EEAS)**, 2018, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/47303/remarks-high-representativevice-president-federica-mogherini-press-conference-following_en (e.t.: 16.06.2021).

³⁵² Angela Merkel ile gerçekleştirilen röportaj için bkz; "Europa muss handlungsfähig sein", **Der Bundeskanzler**, <https://www.bundeskanzler.de/bk-de/aktuelles/europa-muss-handlungsfachig-sein-1141498> (e.t.: 11.07.2021).

³⁵³ Claudia Major, Christian Mölling, "France Moves From EU Defense to European Defense", **DGAP-Standpunkt**, No. 16, 2017, https://dgap.org/system/files/article_pdfs/2017-16-dgapviewpoint.pdf (e.t.: 26.07.2021).

yatırımlar birçok zamanlar “Avrupa Ordusu mu kuruluyor?” sorusunu sordursa da ne Lizbon Antlaşması’nda ne de sonrasında bu argüman kullanılmamıştır.

AB şimdiye kadar her zaman yumuşak gücü ile övünmüş ve bunu ön plana çıkarmıştır. OGSP operasyon ve misyonlarının çerçevelerine bakıldığında da bunu destekleyici biçimde her zaman sıcak çatışma sonrası statükoyu korumaya yönelik hareketler olarak gerçekleşmiştir. PESCO, CARD veya CDP ile ilgili olarak da denilebilir ki bu inisiyatiflerin hepsi aslında üye devletlerin askeri kapasitelerinin daha koordineli ve etkin bir şekilde kullanılabilirliği üzerinde yoğunlaşmaktadır. AB bütün yarattığı kurumlara OGSP misyonlarını işletecek kaynaklara ve bilgiye sahip olsa da daha en başında Libya örneği göstermektedir ki siyasi irade OGSP’nin belkemiğini oluşturmaktadır.

Bahsettiğimiz 2016 Küresel Strateji öncesi ve sonrası yaratılan kurumsal çerçeve OGSP’nin yürütülmesine olanak sağlıyor olsa da mekanizmanın işlevselleşmesi için yakıt üye devletlerin siyasi iradesi olarak belirlemektedir. Çünkü yaratılan kurumsal çerçeve her defasında hükümetlerarası karakteristiği de içine almaktadır. Lizbon Antlaşması’nın Avrupa Ordusuna yönelik bir maddesinin olmadığı daha önce belirtilmişti. Global strateji sonrası ortaya çıkan PESCO, CARD ve hatta EII inisiyatiflerinin hepsi hükümetlerarası düzlemde üye devletlerin daha koordineli çalışabilmesi için yaratılan oluşumlar olarak dikkat çekmektedir. AB nasıl Kosova Krizi’nden sonra kurumsal bir yapının gerekli olduğu dersini çıkardıysa Libya ve Kırım örneklerinden de ortak dış politikanın yalnızca ortak irade ile yürütülebileceği dersini çıkarmıştır.

2010 ve sonrasında ABD’nin asıl odak noktası Pasifik olmaya başlamış ve savunma harcamalarını giderek azaltacağını Barack Obama 2011 yılında açıklamıştır.³⁵⁴ 2016 yılında başa gelen Donald Trump’ın da özellikle NATO üzerinden AB üyelerini savunma harcamaları üzerinden eleştirmesi³⁵⁵ AB için itici bir etki yaratmıştır. Brexit, Trump’ın yönetime gelmesi ve 2015’te zirve yapan Göç Krizi

³⁵⁴ Adrian Croft, Phil Stewart, “NATO Urges Allies to Reverse Defense Spending Cuts” , **Reuters**, 2013, <https://www.reuters.com/article/us-nato-spending-idUSBRE91K0YN20130221> (e.t.: 26.07.2021).

³⁵⁵ Donald Trump; “*ABD NATO’ya diğer ülkelerden çok daha fazla para harcıyor. Bu adil değil, kabul edilebilir de değil. Bu ülkeler göreve geldiğim günden bu yana katkılarını artırırken, çok daha fazlasını yapmak zorundalar. Almanya %1, ABD %4 ve NATO Avrupa’ya ABD’den çok daha fazla fayda sağlıyor...*”. Açıklama için bkz.; Louis Nelson, “Trump Criticizes NATO Members Ahead of Summit”, **Politico**, 2018, <https://www.politico.eu/article/nato-summit-donald-trump-criticizes-members/> (e.t.: 27.07.2021).

AB için kritik dönüm noktaları olmuştur. Bu dönüm noktalarından sonra AB'nin nasıl ilerleyeceği de geçen 5 yıl içerisinde kendini göstermeye başlamıştır.

ASİ, ODGP ve AGSP'den OGSP'ye kurumsallaşma evreleri AB üye devletlerinin davranış ve politikalarını etkilerken, bu süreç aynı zamanda üye devletler tarafından etkilenmekte ve şekillenmektedir. Bu birbirine bağlı düzlem içerisinde ulusal çıkarların önemi yadsınamayacak kadar fazladır. Kurumsallaşma bugünde görüldüğü üzere harcamalar, uzlaşma ve ortak hareket için önemli yenilikler ve çözümler sunarken, tam anlamıyla her konuda ulusal çıkar bütünlüğü sağlamak neredeyse imkânsız görülmektedir. AB'nin OGSP noktasında artı sonuçlara ulaşması hem iç faktörlerin uzlaşması hem de dış faktörlerin zorlaması ile tamamlandığında başarılabilir bir olgudur. Ulusal egemenliğin merkezinde yer alan güvenlik ve savunma konularında, ortak bir güvenlik ve savunma oluşturma hedefine hızla ulaşmak AB için imkânsız değil ancak yakın da değildir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ALMANYA VE FRANSA’NIN GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKALARI

Çalışmanın son bölümü olan bu bölümde Avrupa savunma entegrasyonunun inşasında özellikle 2016 yılında gerçekleşen Brexit sonrasında AB’nin iki en önemli gücü olarak ortaya çıkan Fransa ve Almanya’nın OGSP’ye ve Avrupa savunmasına yaklaşımları değerlendirilecektir. Fransa ve Almanya, AKÇT’nin kurulmasından günümüze kadar kağıt üzerinde her zaman yakın ilişkilere sahip ve Avrupa projesini destekleyen iki AB üyesi devlet profili çizmektedirler. Ancak özellikle OGSP’nin gelişimi, yönü ve uygulanması gibi konularda ne gibi farklılıklar göstermektedirler? Bu devletlerin öncelikleri ve sınırları nelerdir? AB için oluşturulacak bir savunma mekanizması için ne kadar taviz verebiliyorlar ve verebilecekler? Bu sorular AB’nin şu anki ve gelecekteki askeri alandaki kapasitesini ve başarısını incelemek için sorulması gereken önemli sorular olarak belirmektedirler.

İki devlet NATO’nun önemli üyeleri olarak varlık gösterirlerken, bu devletleri AB içinde savunma sistemi oluşturmaya iten sebepler var mıdır ve varsa nelerdir? Bu savunma sistemi başarılı olduğunda dahi NATO ile birlikte var olacak yeni statüko içerisinde Avrupa ayağı (*European pillar*) olarak tek ses oluşturabilecekler midir? Bireysel çıkarları söz konusu olduğunda bu iki devlet birbirlerini ne şekilde destekleyebilecekler ve AB misyonlarını kullanmak için yeterli güveni oluşturabilecekler midir? Bu sırada diğer AB üyesi devletlerin birlik içinde Almanya ve Fransa gibi güçlü devletlere bakış açılarında ne gibi değişimler söz konusu olacaktır? Bütün bu sorulara cevap vermek tarihsel ve güncel mevcut bilgiler dahilinde imkansız olsa bile bu bölüm boyunca oluşturulacak şema ve yapılacak analiz sonucunda bu iki devlet özelinde AB’nin savunma ve güvenlik geleceğine yönelik çıkarımlar yapılmaya çalışılacaktır.

Fransa ve Almanya AB’nin ekonomik anlamda en güçlü iki üye devleti olarak³⁵⁶ 22 Ocak 2019 tarihinde Almanya’nın Aachen (Fransızca: Aix-la-Chapelle)

³⁵⁶ 2020’de AB’nin GSYH’sinin dörtte birinden biraz fazlasını Almanya (%25,1) oluşturmuştur. İkinci ve üçüncü sırada Fransa (%17,2) ve İtalya (%12,3), dördüncü ve beşinci sırada ise İspanya (%8,4) ile Hollanda (%6,0) yer almıştır. GSYİH verileri hakkında Ayrıntılı bilgi için bkz.; “Which EU Countries

kentinde bir araya gelmişler ve Fransız-Alman işbirliğini güçlendirmek ve iki devlet arasındaki yakınlaşmayı daha ileriye taşımak için yeni bir anlaşma imzalamışlardır.³⁵⁷ Elysée Antlaşması'nın³⁵⁸ 56. yıldönümünde imzalanan Aachen Antlaşması ile özellikle Lizbon Antlaşması sonrasında AB'nin yaşadığı Göç Krizi, Kırım'ın Rusya tarafından işgali ve Brexit gibi krizlerin Almanya - Fransa ilişkilerini daha çok güçlendirdiği mesajı verilerek AB projesine olan güven yenilenmek istenmiştir. Antlaşma'nın bu çalışma bakımından odakta olan güvenlikle ilgili maddelerinde oldukça önemli noktalara değinmektedir. Antlaşma'nın üçüncü maddesi ile Avrupa'nın artık tek başına hareket edebilme kabiliyetine sahip olmasına vurgu yapılmıştır.³⁵⁹ Dördüncü maddenin birinci paragrafında ise iki devletin askeri kapasitelerinin daha sıkı senkronize edilmesi ve her iki devletten birinin ülke sınırlarına bir askeri müdahale söz konusu olduğu takdirde birbirlerine yardım etmeleri kararlaştırılmıştır.³⁶⁰ Verilen taahhütlerin kontrolünü ve devamlılığını sağlamak adına ise Fransız - Alman Savunma ve Güvenlik Konseyi kurulmuştur.³⁶¹ Ayrıca Fransa'nın Almanya'nın daimi BM Güvenlik Konseyi üyeliğine sahip olması için destek vereceği sekizinci maddenin ikinci paragrafında yer almaktadır.³⁶²

Sembolik açıdan Aachen Antlaşması'nın Elysée Antlaşması'nın yıldönümünde yapılması AKÇT'nin kuruluşundan beri süregelen Alman - Fransız dostluğunu tazelerken, Birleşik Krallık'ın yeniden birlik dışında olmasının bu antlaşmanın tekrarlanmasında etkili olup olmadığı bir iddiadan öteye geçmeyecektir. Ancak Atlantikçi bakış açısına sahip Birleşik Krallık'ın birlikten ayrılmasının Avrupalı

Had the Highest GDP in 2020?", **EUROSTAT**, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20211220-1> (e.t. 21.09.2021)

³⁵⁷ "Treaty of Aachen: A New Treaty to Strengthen Franco-German Cooperation and Facilitate Convergence between the Two Countries", **French Government**, <https://www.gouvernement.fr/en/treaty-of-aachen-a-new-treaty-to-strengthen-franco-german-cooperation-and-facilitate-convergence> (e.t. 21.09.2021)

³⁵⁸ 22 Ocak 1963'te Fransa ve Almanya, Élysée Sarayı'nda iki devlet arasındaki güvenlik ve diplomasi bağlarını güçlendiren Elysee Antlaşması'nı imzalamışlardır. Antlaşma ile Fransa ile Federal Almanya Cumhuriyeti (FRG) arasında dışişleri, savunma, eğitim ve gençlik alanlarında yakın işbirliği sağlanması amaçlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz.; "The Signing of the Élysée Treaty (22 January 1963)", **Centre Virtuel de la Connaissance sur l'Europe**, <https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/c3c5e6c5-1241-471d-9e3a-dc6e7202ca16/3947ea20-4ae8-4717-8e6d-7bb3dd88821f> (e.t. 21.09.2021)

³⁵⁹ Aachen Antlaşması, Madde 3, Paragraf 1. Aachen Antlaşması'nın tam metni için bkz., "Franco-German Treaty of Aachen", **Ministry for Europe and Foreign Affairs (Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères)**, <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/germany/france-and-germany/franco-german-treaty-of-aachen/> (e.t. 21.09.2021)

³⁶⁰ Aachen Antlaşması, Madde 4, Paragraf 1.

³⁶¹ Aachen Antlaşması, Madde 4, Paragraf 4.

³⁶² Aachen Antlaşması, Madde 8, Paragraf 2.

üyeler için güvenlik alanında yeni fırsatları da beraberinde getireceği açıktır.³⁶³ Aachen Antlaşması'nın yarattığı konjonktür Fransa ve Almanya için oldukça olumlu bir atmosfer yaratmış olsa da OGSP ve dolayısıyla Avrupa savunması için daha büyük bir perspektiften analiz zorunludur.

Almanya ve Fransa'nın Avrupa "liderliği" algısı öncelikle söylemsel bazda incelemeye tabi tutulmalıdır. AB Brexit sonrasında 27 üyeden oluşan bir topluluktur ve "ortak" dış politika veya "ortak" savunma sisteminin oluşturulmasını yalnızca Fransa ve Almanya üzerinden başarılabilir bir durum olarak algılamak yanıltıcı olacaktır. Stefan Lehne 2012 yılında yayınlanan yazısında "büyük" devletler ile geri kalan devletler arasında ki dikotomiye dikkat çekmiştir. Henüz Birleşik Krallık'ın Birlik içinde bulunduğu dönemde "büyük üçlünün" gayri resmi önderliğinin, sistemin diğer üyelere uluslararası gelişmeler üzerinde aksi takdirde sahip olabileceklerinden daha büyük bir etki sunduğundan dolayı sistemin kabul edildiğine dikkat çeken Lehne bu durumun uzun vadede ortaya çıkaracağı sorunlara atıf yapmaktadır.³⁶⁴ Lehne görece küçük devletlerin uzun vadede önceden büyük devletlerce zaten hazırlanmış dış politikaların önlerine sunulmasından ve dolaylı olarak üzerlerinde hegemonya oluşmasından çekindiklerini belirtmektedir.³⁶⁵ Bu durumdan nasıl kaçınılabileceği noktasında EEAS'ın zaman içinde geliştirilmesinin ve kurumsallaştırılarak güçlendirilmesinin önemini vurgulamakta, güçlü bir EEAS ile Avrupa dış politikasının sağlam zemine oturtulması gerektiğine dikkat çekmektedir.³⁶⁶

Kurumsallaşma AB için OGSP'nin başarısında önemli anlamlar taşımaktadır. Büyük devletler üzerinden yürütülecek dış politika, küçük devletlerdeki popülist hareketlerin güç kazanmasına ve Birliğin bütünlüğünün tehlike altına girmesine dahi yol açabilecektir. Nitekim 2016 yılı bütün bu kaygılar ve dezavantajlar için çözümler getirebilecek Küresel Strateji'nin ve beraberinde getirdiği yeniliklerin yılı olmuş ve AB bu kez OGSP için büyük adımlar sayılabilecek kapasite senkronizasyonu ve

³⁶³ Örneğin 2017 yılında verdiği demeçte Boris Johnson, Birleşik Krallık'ın uzun süre boyunca engellemeye çalıştığı Brüksel'de kurulması planlanan Avrupa Karargahı için "Britanya artık engel teşkil etmeyecek." diyerek AB devletlerinin savunma alanında daha fazla harcama yapmalarını istemiştir. "Britain will Not Stand in the Way of a Military Headquarters for the EU, Says Boris Johnson as He Urges the Bloc to Spend More on Defence", **DailyMail**, 15 May 2017, <https://www.dailymail.co.uk/news/article-4506930/UK-not-stand-way-closer-EU-defence-links-says-Boris-Johnson.html> (e.t. 22.08.2021)

³⁶⁴ Stefan Lehne, "The Big Three in EU Foreign Policy", **Carnegie Europe**, 5 July 2012, <https://carnegieeurope.eu/2012/07/05/big-three-in-eu-foreign-policy-pub-48759> (e.t. 21.09.2021)

³⁶⁵ Ibid.

³⁶⁶ Ibid.

geliştirilmesi için birçok inisiyatifler oluşturmuştur. Bu inisiyatifler ile küçük devletlerin de Fransa ve Almanya gibi Avrupa savunma gücünde katkılarının olması sağlanmak istenirken aynı zamanda AB ile olan bağlarının kuvvetlendirilmesi amaçlanmıştır.

Nitekim 2015 yılında yayınlanan yazısında Lehne, AB dış politikasının giderek devlet başkanları nezdinde hükümetlerarası bir kişiliğe büründüğünden bahsetmektedir.³⁶⁷ Dışişleri bakanlarının toplandığı AB Bakanlar Konseyi'nin gücünün Lizbon Antlaşması ile giderek daha da azaltıldığına dikkat çeken Lehne, AB Konseyi'nin AB dış politikasında tek söz sahibi kurum olarak ortaya çıktığını söylemektedir.³⁶⁸ Bu durum hem Birliğin dış politikasında yetersizliklere yol açarken hem de OGSP'nin gelişim hızını düşüren bir gelişme olarak ortaya çıkmaktadır ve hükümetlerarası geliştirilen dış politika yapım süreçlerinin kısıtlı etkiye sahip olmasını beraberinde getirmektedir. Kısaca Lehne dış politika üretiminde sözün büyük bölümünün hala devlet başkanlarında olduğundan bahsetmekte ve EEAS'ın sağladığı stratejik gözlem ve raporların daha iyi kullanılmasını önermektedir.

OGSP'nin başarısı AB Konseyi'nin, AB Bakanlar Konseyi'nin ve AB Yüksek Temsilcisi'nin tam koordinasyonuna, yaratılan bürokratik kurumsal yapının daha işlevsel hale getirilmesine ve en önemlisi mevcut üye devletlerin bu politikaları benimseyerek uygulamalarına bağlı görünmektedir. Savunma ve ekonomi birbirlerine bir paranın iki yüzü gibi bağlı iki değişken olduğu için AB içerisinde askeri güç ile ekonomik güç denildiğinde akıllara öncelikle Fransa ve Almanya'nın gelmesi normaldir. Diğer üye devletlerin de söz sahibi olacakları kurumsal mekanizmaların düzgün işlemesi halinde bu iki devlete Avrupa savunması noktasında büyük bir sorumluluk yüklenmesi kaçınılmaz bir gerçeklik olarak belirmektedir.

Tarihsel anlamda General De Gaulle ve Konrad Adenauer arasında başlayan iyi ilişkiler bugüne dek gelebilmiştir ve mevcut konjonktürde daha da ileri gidecek gibi görünmektedir. Aachen Antlaşması bu durumun en somut kanıtı olarak imzalanmıştır ve ikili iyi ilişkilerin zirve noktasını ihtiva etmiştir. Bu iki devletin geçmişten günümüze sahip oldukları kapasiteler, geliştirdikleri politikalar ve AB için yaptıklarının anlaşılması da OGSP'nin bugününün ve yarınının anlaşılması için büyük

³⁶⁷ Stefan Lehne, "Are Prime Ministers Taking Over EU Foreign Policy?", **Carnegie Europe**, 16 February 2015, <https://carnegieeurope.eu/2015/02/16/are-prime-ministers-taking-over-eu-foreign-policy-pub-59070> (e.t. 21.03.2021)

³⁶⁸ Ibid.

önem taşımaktadır. Bu sebeple bölüm boyunca Almanya ve Fransa'nın öncelikle tarihsel anlamda sübjektif olarak Avrupa savunma entegrasyonuna yaklaşımları incelenecek, Lizbon Antlaşması sonrasında sahip oldukları roller analiz edilecek ve kapasite ile politika karşılaştırmaları yapılacaktır.

4.1. Almanya'nın Güvenlik ve Savunma Politikası

Batı Almanya, İkinci Dünya Savaşı'ndan yenik olarak ayrılmasının ardından iki büyük savaşın ve Büyük Buhran'ın yıkımını Avrupa'da en çok hisseden devlet olarak ortaya çıkmıştır. Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden süreçte askeri isteksizliğini anlamak çok zor değildir. Zira Nazi yönetiminin savaş sırasında uyguladığı politikalar, Avrupa'da yarattığı yıkım ve despotizm Alman halkının ve Avrupa milletlerinin bilincinde uzun yıllar travmatik etkiler bırakmıştır. Bu travmatik etkilerin yankıları uzun yıllar Almanya'nın karşısına çıkmış ve Almanya her zaman "ehlileştirilmiş" (*tamed*)³⁶⁹ bir güç olarak varlığını devam ettirmiştir.

Alman Bundeswehr, Batı Almanya'nın yeni askeri gücü olarak 1955 yılında oluşturulmuş ve Almanya yine bu tarihte NATO'ya alınmıştır.³⁷⁰ Bu tarihten itibaren Alman askeri gücü yalnızca ülke sınırlarının korunmasına odaklanmıştır. Savaştan sonra görülmüştür ki dönemin dört büyük gücü Almanya'nın tekrar kolay kolay gerçek bir askeri güç olmaması için çabalamışlar ve Batı Almanya'yı NATO içine alarak ABD liderliği altında Batı Bloğu'nda tutmak istemişlerdir.

Almanya'nın bugün içinde bulunduğu ikilemleri ve çelişkilerini anlamak için öncelikle İkinci Dünya Savaşı'ndan günümüze kadar gelen süreçte savunma ve güvenlik alanında geçirdiği dönüşüm incelenecektir. Bu analiz Almanya'nın AB içindeki ve Atlantik ayağındaki beklentilerini, çekincelerini ve sahip olduğu potansiyeli anlamak için bir başlangıç noktasıdır.

4.1.1. Almanya'nın Savunma ve Güvenlik Politikaları'nın Tarihsel Analizi

Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki ilk şansölyesi Konrad Adenauer için ilk yıllar Batı Almanya'nın tekrar sistemdeki yerini alması ve egemen eşit bir devlet olması için çabalamakla geçmiştir. *Westpolitik* burada dikkati çeken aktif dış politika olarak ön plana çıkmaktadır. Bu politika gereği Batı Almanya, Batı'ya

³⁶⁹ "Tamed Power" kavramı ilk olarak Peter J. Katzenstein tarafından 1997 yılında "*Tamed Power: Germany in Europe*" isimli eserinde kullanılmıştır.

³⁷⁰ "Germany's Military Reluctance Rooted in History", **Deutsche Welle**, 12 April 2018, <https://www.dw.com/en/germanys-military-reluctance-rooted-in-history/a-43366599> (e.t. 21.09.2021)

tam anlamıyla bağıllık içinde olduğunu göstererek yeni çift kutuplu sistem içerisinde pozisyonunu sağlamlaştırmak istemiştir. Bu dönemin değerlendirmesini yaparken William Paterson “yarı-bağımsızlık” (*semi-sovereignty*) kavramını kullanmaktadır.³⁷¹ Bu kavrama göre içsel yarı-bağımsızlık Batı Almanya içinde Bonn dışında birden fazla güç merkezinin var olmasına olanak sağlarken, dışsal yarı-bağımsızlık ABD’nin gözünde Batı Almanya’nın sisteme dahil olmaya hazır hale geldiğini göstermektedir.³⁷²

1949 ile 1955 yılları arası Adenauer için Fransa ve ABD ile ilişkileri iyi tutma yılları olarak geçmiş ve bu dönemde Batı Almanya AT’ye ve NATO’ya üye olmuştur. Batı Almanya, 1955 yılında ilan ettiği Hallstein Doktrini ise Demokratik Alman Cumhuriyeti (Doğu Almanya)’nin üçüncü devletler tarafından tanınmasını dostane olmayan bir girişim olarak tanımlamış, bu sayede Batı Almanya küresel sistem içerisinde tek temsil iddiasını (*alleinvertretungsanspruch*) güçlendirmek istemiştir.³⁷³ Dış politikada oldukça aktif bir çizgi izleyen Batı Almanya’nın en yakın destekçisi Fransa gibi görünürken en yakın rakibi de yine Fransa olarak yeniden belirmeye başlamıştır. Fransa, Batı Almanya’nın yeniden silahlanmasına kesinlikle sıcak bakmazken, Batı Avrupa Birliği (BAB) içerisinde kurulacak Serbest Pazar’dan da en çok Batı Almanya’nın yararlanacağını düşünmüştür.³⁷⁴ Bu nedenle çözümü farklı yollarda arayan Fransa, AET Antlaşması’nın imzalanması sürecinde öncelikle çiftçisini korumaya yönelmiş, okyanus ötesi toprakları için imtiyazlar aramış ve ardından nükleer anlamda daha çok ayrıcalık elde etmek isteyerek enerji anlamında daha fazla bağımsızlık kazanmak istemiştir.³⁷⁵

Yine de Elysee Antlaşması bu iki devletin ilişkilerini ileriye taşıma noktasında önemlidir. Ancak Elysee Antlaşması’na giden süreçte De Gaulle Fransası’nın öncelikle Amerikanlar ile İngilizlerle oluşturulacak üçlü bir güç direktörlüğü önerdiğini ve bunun Washington ve Londra tarafından reddedildiği için Fransa’nın Batı Almanya ve diğer Batı Avrupa devletlerine yöneldiğini belirten Michael E. Smith, ASİ’ye giden sürecin ana belirleyicisi olarak Fransa’yı göstermektedir.³⁷⁶

³⁷¹ William E. Paterson, “From the Bonn to the Berlin republic”, **German Politics**, Vol. 9, No. 1, 2000, s. 27

³⁷² Ibid.

³⁷³ Ayrıntılı bilgi için bkz.; Barış Özdal, R. Kutay Karaca, **Diplomasi Tarihi II**, 3. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2021, s. 429

³⁷⁴ Nugent, op. cit., s. 45.

³⁷⁵ Ibid.

³⁷⁶ Michael E. Smith, “Europe’s Foreign and...”, op. cit., s. 66.

Ortak anlamda Batı Avrupa’da dış politikanın nasıl belirlenmesi gerektiğine dair sorular ASİ’nin kurulması ile cevaplanmaya başlanmıştır. ASİ bir anlamda güvenlik ve savunma konularını yeniden tartışabilmek için Batı Almanya’ya yeni bir alan yaratırken Fransa’nın da Batı Almanya’ya daha fazla ihtiyaç duyduğu bir mekanizmayı beraberinde getirmiştir. Batı Almanya için NATO yani Atlantik işbirliği savunma ve güvenlik anlamında Soğuk Savaş boyunca vazgeçilemeyen bir olgu olarak var olmuştur.³⁷⁷ Batı Almanya her zaman AB entegrasyonuna bağlılığını kesin olarak ortaya koyarken tamamen bağımsız bir Avrupa savunmasını engellemeye çalışması Alman-Fransız ve dolayısıyla Avrupa dış politikasının özünü oluşturmuştur.³⁷⁸

Soğuk Savaş’ın sona ermesi Avrupa için olduğu kadar Almanya için de yeni fırsatları ve meydan okumaları beraberinde getirmiştir. Alman güvenlik bakış açısı Soğuk Savaş boyunca NATO etrafında şekillenmiş ve ASİ’nin daha çok diplomatik bir kanal olması dolayısıyla Almanya, AB güvenlik yapılanmasına çok fazla önem atfetmek zorunda hissetmemiştir.³⁷⁹

Bu süreçte önemli terimlerden olan “Avrupalılaştırma” (*Europeanisation*) ön plana çıkmış ve giderek kurumsallaşan ODGP’nin en temelinde yer alan üye devletlerin politikalarını nasıl sistemselsel olarak Birlik politikalarına adapte etmeye çalıştıklarını açıklamaya çalışmıştır. Avrupalılaştırma Almanya için özellikle yeniden birleşme sonrasında önemli bir değişken olarak belirlemiştir. Çünkü dönemin Şansölyesi Helmut Kohl için Avrupa’ya Almanya’nın herhangi bir tehdit unsuru olmadığını göstermek için Almanya’nın olabildiğince Avrupalılaşması gerekmektedir.³⁸⁰ Üye devletler ne kadar egemenliklerinden ödün vermeye hazırlarsa Avrupa projesinin o kadar başarılı olacağını gösteren 1990 yılı ve kurumların önemi giderek daha da artan bir ivme kazanmış ve Almanya birleşme sürecinde gelebilecek eleştiri ve itirazları yine Avrupa kurumlarına olan sadakatini öne sürerek azaltabilmiştir.

Ancak Almanya’nın sivil gücü özellikle 1990’lı yıllarla birlikte hızlı bir dönüşüm sürecine girmek zorunda kalmıştır. Özellikle Bosna’da yaşanan acı ve geç kalınmış tecrübe AB’yi olduğu kadar Almanya’yı da zor durumda bırakmış ve pasif

³⁷⁷ Michael E. Smith, “Europe’s Foreign and...”, op. cit., s. 68.

³⁷⁸ Ibid.

³⁷⁹ Alister Miskimmon, **Germany and the Common Foreign and Security Policy of the European Union: Between Europeanisation and National Adaptation**, Palgrave Macmillan, New York, 2007, s. 3.

³⁸⁰ Thomas Banchoff, “German Identity and European Integration” **European Journal of International Relations**, Vol. 5, No. 3, 1999, s. 273.

dış politika yaklaşımı sorgulanmaya başlamıştır.³⁸¹ Almanya Birinci Körfez Savaşı'nın ve Bosna Krizi'nin kendi üzerinde ve AB üzerinde yarattığı baskıcı atmosfer sonucunda İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ilk defa aktif bir askeri müdahale ile Kosova'da yer almıştır.³⁸² Hatırlanacağı üzere 1990'lı yıllar AB için Maastricht ve Amsterdam gibi iki önemli antlaşmayı ve ODGP ile AGSP gibi kurumsal mekanizmaların oluşum süreçlerini içeren bir zaman dilimi durumundandır. Almanya'nın AGSP/ODGP ile olan ilişkisi 1990'lı yıllarda çift taraflı olarak gelişmiştir. Bir yandan Almanya AB içerisinde aktif dış politika izlemek için ODGP'yi desteklerken, ODGP'nin yapılış şekillerinden etkilenen politika yapıcılar Almanya'nın nasıl bir dış politika izlemesi gerektiğini değerlendirmişlerdir.³⁸³

Kosova Krizi sonrasında Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti (The Former Yugoslav Republic of Macedonia - FYROM)'nde³⁸⁴ ve 2001 yılında ABD'nin Afganistan Müdahalesi'nde³⁸⁵ Almanya'nın ve AB'nin içinde buldukları tutumlar 21. yüzyıla girerken önemli kilometre taşlarını oluşturmuşlardır. İki gelişme de AB'ye güç kullanma çağrısı yapmış ve AGSP sonrası Avrupa'dan cevap beklenmiştir.³⁸⁶ Genel Sekreter / Yüksek Temsilci Javier Solana FYROM Krizi'nde oldukça etkili bir dış politika izlemiş ve Almanya ilk askeri AGSP misyonuna kapı aralamıştır.³⁸⁷ “Concordia Operasyonu” olarak tarihe geçen operasyon boyunca Berlin öncelikle 2003 yılında imzalanan Berlin Plus Anlaşması'nın tamamlanmasını istemiştir ve AGSP operasyonundan önce Transatlantik ilişkilerine öncelik vermiştir.³⁸⁸ Almanya için 21. yüzyılın ilk yılları geçmiş tabularını yıkmaya çalışarak ve daha aktif bir dış

³⁸¹ Eva Gross, “Germany and European Security and Defence Cooperation: The Europeanization of National Crisis Management Policies?”, **Security Dialogue**, Vol. 38, No. 4, 2007, s. 502.

³⁸² Ibid.

³⁸³ Miskimmon, op. cit., s. 2.

³⁸⁴ 2001 yılında Kosova Savaşı gazilerinin oluşturduğu Ulusal Kurtuluş Ordusu (National Liberation Army) grupları'nın Makedonya güvenlik güçlerine saldırması sonucu ortaya çıkan ve yaklaşık 7 ay süren kriz Ohrid Anlaşması ile aşılabilmiş ve kriz sonrası Makedon yönetimi ülkede yaşayan Arnavutların statülerine yönelik birtakım olumlu güncellemeler getirmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Sinisa Jakov Marusic “20 Years On, Armed Conflict's Legacy Endures in North Macedonia”, **Balkan Insight**, 22 January 2021, <https://balkaninsight.com/2021/01/22/20-years-on-armed-conflicts-legacy-endures-in-north-macedonia/> (e.t. 25.10.2021)

³⁸⁵ ABD'nin Afganistan müdahalesi 11 Eylül 2001'de El Kaide terör örgütü üyelerinin dört ticari uçağı kaçırarak New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'ne ve Washington DC'deki Pentagon'a çarpması sonucu dönemin başkanı George W. Bush tarafından başlatılmıştır. ABD öncelikle Taliban rejiminden El Kaide lideri Usama Bin Ladin'in teslimini istemiş bu isteğin reddedilmesi üzerine ABD ve Birleşik Krallık koalisyonu ilk Afganistan bombardımanına başlamıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz.; “The U.S. War in Afghanistan 1999 – 2021”, **Council on Foreign Relations**, <https://www.cfr.org/timeline/us-war-afghanistan> (e.t. 25.10.2021)

³⁸⁶ Eva Gross, “Germany and European Security...”, op.cit., s. 507.

³⁸⁷ Ibid.

³⁸⁸ Ibid., s. 508.

politika izlemeye çalışarak geçmiştir denilebilir. Şansölye Gerhard Schröder bu bakımdan NATO içinde daha aktif bir Almanya izlenimi yaratmaya çalışmış ancak içişlerinde beklediği desteği alamamıştır.³⁸⁹ Kısaca Almanya'nın bu dönem itibarıyla Şansölye Schröder sayesinde daha dışa açık ve proaktif bir dış politika sergilemeye çalıştığı görülürken, bu durum içsel sürtünmelere maruz kalmıştır.

2006 yılında ise yirmi yıl aradan sonra güvenlik üzerine yeni bir White Paper yayımlanmış ve Almanya globalleşen dünyadaki yerini açıklamak istemiştir. Belge özelinde ilk dikkat çeken nokta Almanya'nın ve Avrupa'nın savunma garantörü olarak NATO'yu işaret etmesidir.³⁹⁰ ABD ile ilişkilerini mümkün olan en yakın derecede yakın tutmanın Almanya'nın güvenliğinin zirve noktası olduğundan bahseden belge Alman Bundeswehr'inin mümkün olduğunda NATO'ya adapte edilmesini öngörmektedir.³⁹¹ Belge içinde NATO ile olan ilişkilerin AB ile ilişkilerden önce açıklanması da yine dikkati çeken bir diğer durumdur. NATO'nun Soğuk Savaş boyunca Almanya ve diğer AB üyesi devletler için bir konfor alanı yarattığı çalışmanın ikinci bölümünde açıklanmıştır ve belge boyunca anlaşılmaktadır ki Almanya bu konfor alanını 21. yüzyılda da kaybetmek istememektedir. Belgede Almanya'nın özellikle Afganistan, Kosova ve Akdeniz bölgesinde yürütülen operasyonlara önemli ölçüde katkılar yaptığı belirtilerek NATO'nun değerli ve tartışmasız bir savunucusu olduğu gösterilmektedir.

Almanya AGSP Haziran 1999'da Köln'de doğduğundan beri özellikle AB'nin sivil ve askeri kriz yönetimi kapasitesine odaklanarak herhangi bir "Avrupa Ordusu" kurma fikrinden ve NATO'nun kopyalanmasında kaçınmıştır. 2003 yılında kabul edilen Avrupa Güvenlik Stratejisi açısından da AB'nin giderek daha etkin ve küresel bir aktör olmasını isteyen Almanya her zamanki gibi ABD ile bulunan "değiştirilemez" bağlarına atıf yapmayı ihmal etmemiştir.³⁹² Lizbon Antlaşması'na giden süreçte açıkça görülmektedir ki Almanya AB'nin otonom kriz müdahale gücüne verdiği desteği açıkça belirtse bile bunun kesinlikle NATO ile bulunan ilişkilerine halel getirmemesini istemektedir. AB'nin özerk bir savunma topluluğu olarak var

³⁸⁹ Eva Gross, "Germany and European Security...", op.cit., s. 509.

³⁹⁰ "White Paper 2006: On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr", **German Federal Ministry of Defence**, s. 24. https://issat.dcaf.ch/content/download/17423/203638/version/2/file/German_White_Paper_2006.pdf (e.t. 25.10.2021)

³⁹¹ Ibid.

³⁹² "White Paper 2006...", op. cit., s. 34.

olabilmesi için henüz oldukça erken olduğunu düşünen Almanya için gelecekte de NATO'nun sarsılmaz varlığının AB güvenliği için vazgeçilmez olduğunu dönem itibarıyla belirtilmektedir.

4.1.2. Lizbon Antlaşması Sonrası OGSP'nin Gelişimi Sürecinde Almanya'nın Rolünün Analizi

Almanya'nın Avrupa savunma mekanizmasındaki yeri belirlenirken göz önünde bulundurulması gereken bazı önemli anahtar söylemler vardır. Öncelikle bir önceki başlıkta incelendiği üzere Almanya'nın toplumunda ve stratejik kültüründe askeri güç kullanma isteksizliği oldukça belirgin bir gerçekliktir. İkinci olarak Almanya'da koalisyon hükümetlerinde genellikle sol ve merkez-sol hükümetlerinin ön planda olduğu görülmektedir. Bu partilerin de barış yanlısı partiler oldukları düşünüldüğünde Almanya'nın askeri rolünün kısa sürede köklü bir şekilde değişmesi beklenmemektedir.³⁹³ Üçüncü olarak Almanya müdahaleye ihtiyaç duyulması veya AB'nin içinde bulunduğu müdahalelere katılma gereksinimi olduğunda özellikle BM'nin hukuki mekanizmalarını ve NATO üyelerinin görüşlerini dikkate almakta ve müdahalenin yasallığını ve meşruiyetini aramaktadır.³⁹⁴ Son olarak denilebilir ki Alman askeri kuvvetleri olan Bundeswehr'in kurulması NATO'ya üyelik ile beraber gelişen bir durum olduğundan NATO Bundeswehr'in DNA'sında bulunmaktadır.³⁹⁵ Bu nedenle Almanya her ne kadar Avrupa'nın kendi savunmasını eline almasını istese de NATO'nun varlığı tarihsel anlamda Avrupa'nın güvenliği noktasında önemli bir parametre olarak hesaba katılmaktadır.

Lizbon Antlaşması'nın getirdiği bürokratik ve kurumsal dönüşüm ve OGSP'ye getirdiği yenilikler açısından Almanya'nın AB savunma sistemi denkleminde daha rahat bir askeri varlık geliştirebilmesi mümkün görünmektedir. Özellikle tarihsel anlamda toplumunun ve politik çevrelerinin askeri müdahalelere olan isteksizliğinin kırılma noktasında AB değerlerini korumanın ön plana çıkarılması Almanya'yı çok daha aktif bir pozisyona yöneltebilecektir. AB'de kurumsallaşma ile ortaya çıkan Birlik içinde farklı politikalar geliştirebilme kabiliyeti özellikle Almanya gibi sancılı askeri geçmişe sahip devletler için tekrar uluslararası sistemde aktif politikalar yürütebilmenin kapılarını aralamaktadır. 2009 yılında yürürlüğe girdiği tarihten

³⁹³ Marius Müller-Hennig, "Germany and the Future of European Security", **European Security after Brexit**, 2020, s. 10, <http://library.fes.de/pdf-files/id/16865-20201215.pdf> (e.t.: 26.20.2021)

³⁹⁴ Ibid.

³⁹⁵ Müller-Hennig, op. cit., s. 10.

itibaren Lizbon Antlaşması, AB'nin güvenlik anlamında birincil aktör olma iddiasının en somut örneğini sunmaktadır. Bu süreç içerisinde AB Yüksek Temsilcisi'nin ve EEAS'ın rolü çok büyük olsa da bilinmektedir ki üye devletlerin istekleri ve çıkarları her zaman AB dış politikasının temel itici gücü halindedir.

Spill-over etkisinin bir yansıması olarak AB entegrasyon sürecinde bir alanda yaşanan krizin diğer alanlara da etki etmesi kaçınılmaz bir olgu olarak belirmektedir. Örneğin 2010 Euro Krizi bu anlamda Alman halkı ve politika yapıcıları üzerinde olumsuz etkiler bırakmıştır. Yunanistan'ın 22.4 milyar Euro'luk kurtarma paketi özellikle Euro'nun ve dolayısıyla AB'nin kriz yönetimindeki başarısını test etmek için önemli bir kilometre taşı olmuştur.³⁹⁶ Alman Şansölye Angela Merkel'in Avrupa içindeki etkisi bu noktada kendini göstermiştir ki AB üyeleri mali sıkıntıda olan devletleri kurtarmak için Uluslararası Para Fonu'nu ve Avrupa Merkez Bankası'nı içeren bir mekanizmanın kurulmasını kabul etmişlerdir.³⁹⁷ Almanya'nın Avrupa maliyesindeki söz hakkı bu örnekte görüldüğü üzere yüksek önem derecesine sahiptir. Almanya'nın özellikle 1990 sonrası dış politika yapımında da bu güç önemli bir faktör olarak belirmektedir. 2016 yılı sonrasında görüleceği üzere Alman ekonomik lokomotifinin savunma alanına yönelmesi birçok anlamda AB için ar-ge projelerine fonlama anlamına gelecektir.

Öncelikle Lizbon Antlaşması'nın temel argümanlarından birisi üye devletlerin dış politikalarında senkronizasyonu geliştirmek ve AB'nin dış eylemlerinin tutarlılığını sağlamaktır.³⁹⁸ Arap Baharı da bu noktada AB'ye yeniden birlik halinde hareket etmenin zorluğunu göstererek geç kalınmış eylemlerin zararlarını ortaya koymuştur.³⁹⁹ Almanya açısından bunun en kalıcı sonucu Göç Krizi olmuştur. Bu kriz göstermektedir ki yalnızca AB içinde değil AB çevresinde ve dışında yaşanan krizler AB üyesi devletleri de zarara uğratmaya ve hatta ulusal güvenlik meseleleri yaratmaya başlamıştır.

Lizbon Antlaşması sonrası Almanya'nın savunma ve güvenlik alanına yaklaşımında kırılma noktası 2014 yılı olmuştur denilebilir. Halihazırda Göç Krizi ile

³⁹⁶ Christiane Lemke, "Germany's EU Policy: The Domestic Discourse", **German Studies Review**, Vol. 33, No. 3, 2010, s. 503.

³⁹⁷ Ibid., s. 504.

³⁹⁸ Antti Kaski, "The CSDP after Lisbon: Lost Opportunities or Changed Interests?", **GCSP Policy Paper**, No: 16, 2011, s. 1.

³⁹⁹ Ibid.

meşgul olan Almanya özellikle Kırım Krizi'ne karşı NATO'nun aldığı tedbirler neticesinde savunma alanında yeni girişimlere başvurmuştur. 4-5 Eylül 2014'de Birleşik Krallık'ta toplanan Galler NATO Zirvesi'nde ABD'nin Avrupa güvenliğine yeniden önem vermesinin beklenmesi ve Hazır Eylem Planı'nın (Readiness Action Plan) kabul edilmesi özellikle Doğu Avrupa'da yer alan NATO üyesi devletler için güvenlik garantisi niteliğinde olmuştur.⁴⁰⁰ Ekim 2014'te Alman Savunma Bakanı Ursula von der Leyen'in başlatmış olduğu Alman silahlı kuvvetlerinin geleceği hakkında yeni White Paper hazırlanması çabası ve Mart 2015'te Berlin'in savunma harcamalarını 2016 – 2019 yılları arasında %6.2 oranında arttıracığını açıklaması Almanya'nın yeniden savunmaya verdiği önemi göstermiştir.⁴⁰¹ Buna karşılık 2016 yılında yalnızca 176 bin aktif personelden oluşan yapısıyla Alman Bundeswehr 1955 yılında kuruluşundan bu yana en küçük halini almıştır.⁴⁰²

2014 yılında ortaya atılan bir diğer girişim olan Framework Nations Concept (FNC), her ne kadar eleştirilere ve önyargılara maruz kalsa da Avrupa içinde büyük ve küçük sayılabilecek devletlerin savunma kapasitelerini anlamlı bir şekilde birbirlerine bağlamayı amaçlayan bir fikir ile ortaya çıkmıştır. Bu inisiyatif ile amaç Almanya'nın merkezde olarak bütün Avrupa savunmasını kendine bağlaması değil, devletler arası koordinasyonu ve kapasite kullanımını senkronize ederek daha anlamlı hale getirmek olmuştur.⁴⁰³ Yine NATO'nun Galler Zirvesi'nde ortaya konulan bu fikir Avrupa içinde oluşturulacak savunma mekanizmasının küçük boyutta savunma kabiliyetine sahip devletlerin kolektif savunulması fikrine dayanmaktadır. Gerçeklik göstermektedir ki birçok üye devlet kendi ülke bütünlüğünü RF gibi askeri bir deve karşı koruyabilecek yeterliliğe sahip değildir.⁴⁰⁴

Dönem itibarıyla FNC sistematik olarak savunma işbirliğinin organize edilmesini önermektedir, bu inisiyatif 2016 sonrasında yaratılan PESCO ile bu açıdan benzerlikler taşısa da NATO şemsiyesi altında yapılmak istenmesi bu inisiyatifi 2016 sonrası oluşturulan bürokratik Avrupalı inisiyatiflerden ayırmaktadır. Almanya bu

⁴⁰⁰ **The Military Balance - 2015**, The International Institute for Strategic Studies – IISS, Vol. 115, No. 1, 2015, s. 58.

⁴⁰¹ **The Military Balance - 2016**, The International Institute for Strategic Studies – IISS, Vol. 116, No. 1, 2016, s. 58.

⁴⁰² **The Military Balance - 2017**, The International Institute for Strategic Studies – IISS, Vol. 117, No. 1, 2017, s. 63.

⁴⁰³ Claudia Major, Christian Mölling, "The Twenty-First-Century German Question in European Defense", **Carnegie Europe**, 20 July 2017, <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/71590> (e.t. 25.10.2021)

⁴⁰⁴ Ibid.

inisiyatifi üç amaçla istemektedir.⁴⁰⁵ Birincisi ekonomik kriz sonrası maruz kaldığı bütçe kesintilerinin sonucu olarak otaya çıkan operasyonların sürdürülebilirliğindeki sorunları diğer üye devletlerin yardımları ve destekleriyle aşmak istemiştir. İkincisi Berlin üye devletleri daha akıllı ve koordineli harcama yapma konusunda bağlayıcı bir sistem altına almak istemektedir. Böylece AB içinde ulusal düzeyde boşa harcanan paraların ve duplikasyonun önüne geçmek istemektedir. Üçüncü olarak ise artık Almanya diğer üye devletlerin gözünde statükoyu ne olursa olsun korumak isteyen bir devlet olarak değil, değişimi ve ilerlemeyi destekleyen bir devlet olarak görünmek istediğini göstermek için NATO'nun 2014 Galler Zirvesi'ni bir fırsat olarak görmüştür.

NATO üyeleri bu girişimi oldukça olumlu karşılayarak desteklemişlerdir. Fakat yine uygulanması noktasında üye devletlerin henüz cevap vermek istemedikleri sorular da bu girişimle beraber ortaya çıkmıştır. Öncelikle birbirlerine bağ(ım)lılığı çok daha ileriye taşıyan bir projede yer almak üye devletler için ne derecede cazip bir durumdur? Bireysel olarak bile devletler birçok ortak operasyonda ne kadar kabiliyet kullanmaları gerektiğini seçme noktasında partner devletlere bağlı hareket etmekteyken FNC'nin önerdiği çok uluslu birimlerden ayrılma çok daha zor görünmektedir.⁴⁰⁶ Bir diğer mesele ise çerçeve uluslar arasındaki kapasite farklılıklarının nasıl ve ne derecede bağlanacağı ile alakalıdır. Büyük devletler koordinasyon için çerçeve sunarlarken bu çerçeveye bağlanacak olan diğer devletlerin çıkarları ne derecede gözetilecektir veya büyük devletlerin siyasi liderlik iddiaları küçük devletlere dayatılacak mıdır?⁴⁰⁷ Bu soruların dışında FNC ile alakalı olarak Almanya'ya yöneltilen eleştiri Almanya'nın bu girişimi kendi askeri sanayisini geliştirmek için önerdiğidir. Bu girişim sonucu olarak küçük devletlerin ister istemez büyük devletlerin savunma sanayileri konusundaki çıkarlarına adapte olmaları gerekeceği varsayımı da ayrıca yapılmaktadır.

2014 yılında, Almanya'nın 2016 yılında bir White Paper yayınlayacağı yukarı da bahsedilmiştir. 13 Temmuz 2016 tarihinde 2015 yılı boyunca süren ulusal ve uluslararası konsültasyon süreci sonunda "Bundeswehr'in geleceği ve Alman Güvenlik Politikası" üzerine White Paper Alman kabinesi tarafından kabul

⁴⁰⁵ Major, Mölling, "The Framework Nations...", op. cit., s. 2.

⁴⁰⁶ Ibid., s. 3.

⁴⁰⁷ Major, Mölling, "The Framework Nations...", op. cit., s. 3.

edilmiştir.⁴⁰⁸ Bu White Paper özellikle Almanya'nın uluslararası sistemde daha aktif bir dış politika vaadi vermesi, daha fazla liderlik pozisyonu üstleneceğini söylemesi ve uluslararası barış ve güvenlik noktasında daha fazla sorumluluk kabul edeceğini açıklaması noktasında önemlidir.⁴⁰⁹ Bu tür vaatlerin yanında belgede, bölgesel ve kolektif savunma noktalarında NATO içinde hareket edileceğinden bahsedilmekte ve NATO ile AB arasında bir ayırım gözetilmemesine vurgu yapılmaktadır.⁴¹⁰

Almanya için Atlantik ittifakının devamlılığı Avrupa güvenliği için vazgeçilemez bir unsur olarak 2016 White Paper'da yer almaktadır.⁴¹¹ İttifak'ın devamlılığını ulusal güvenliği için kesin gören Almanya, AB'nin tam anlamıyla bağımsız ve ABD'yi dışlayan bir savunma sistemine sahip olmasına sıcak bakmadığını açıkça göstermektedir. White Paper içinde dikkati çeken bir diğer ufak ama önemli detay ise Almanya'nın NATO terimini her zaman AB'den önce kullanmasıdır. Almanya Lizbon Antlaşması sonrasında AB entegrasyonunu derinleştirmeye vurgu yaptığı açıklamalarda her zaman NATO'ya bağlılığını yineleyerek, ABD'yi uzaklaştırıcı söylemlerden kaçınmıştır. Örneğin Fransız Başkan Emmanuel Macron'un NATO'ya yönelik getirdiği “*NATO'nun beyin ölümü gerçekleştiği*”⁴¹² eleştirisi Angela Merkel tarafından eleştirilmiş ve Merkel, Makron'un görüşünü “*Emmanuel Macron sert sözler seçti, bu benim NATO'daki işbirliği görüşüm değil.*”⁴¹³ diyerek dışlamıştır.

NATO'ya ve ABD'nin güvenlik şemsiyesine verilen bu destek 2016 yılında Almanya Savunma Bakanlığı tarafından yayınlanan White Paper ile açıkça ortaya konulmuştur;

“NATO, Almanya, Avrupa ve transatlantik güvenliğinin vazgeçilmez bir garantörüdür. Kuzey Amerika ve Avrupa'ya hem siyasi hem de askeri bir

⁴⁰⁸ “The Military Balance - 2017”, op. cit., s. 64.

⁴⁰⁹ Ibid.

⁴¹⁰ “White Paper 2016: On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr”, **German Federal Ministry of Defence**, s. 38,

<https://issat.dcaf.ch/Learn/Resource-Library/Other-Documents/The-2016-German-White-Paper-Strategic-Review-and-Way-Ahead> (e.t. 25.10.2021)

⁴¹¹ Ibid., s. 49.

⁴¹² Emmanuel Macron, The Economist'e verdiği röportajda ABD'nin Avrupa projesine sırtını çevirdiğinden ve NATO'nun beyin ölümünün gerçekleştiğinden bahsetmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; “Emmanuel Macron Warns Europe: NATO is Becoming Brain-dead”, **The Economist**, 7 November 2019, <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead> (e.t. 25.10.2021)

⁴¹³ “Merkel Rallies Round NATO Following Macron ‘Brain Dead’ Claims”, **EURACTIV**, 8 November 2019, <https://www.euractiv.com/section/politics/news/merkel-rallies-round-nato-following-macron-brain-dead-claims/> (e.t. 25.10.2021)

organizasyonda birbirine bağlamaktadır. Altmış yıldan fazla bir süredir NATO, üyelerinin toprak bütünlüğünü ve ulusal egemenliğini garanti etmektedir. Transatlantik değerler ortaklığını her türlü tehdide karşı korumak için karşılıklı bir taahhüdü yansıtır ve ABD'nin Avrupa'nın güvenliğine vazgeçilmez taahhüdünü sağlar. Bu özel doğası nedeniyle NATO, Alman güvenlik ve savunma politikasının çıkışı ve ana eylem çerçevesi olmaya devam etmektedir. NATO'yu güçlendirmek aynı zamanda Transatlantik ortaklığımızı güçlendirmeye de hizmet eder.”⁴¹⁴

White Paper bir yandan NATO'ya çok büyük önem atfederken bir yandan da Alman askeri gücünü daha hızlı harekete geçirilebilir hale getirmekten bahsetmektedir. Almanya'nın 2020 yılına kadar giderek artan savunma harcamaları bu durumu doğrular nitelikteyken Almanya'nın mevcut personel sıkıntısını aşma noktasında Alman olmayan AB vatandaşlarını orduya alma düşüncesi oldukça önemli bir gelişmedir.⁴¹⁵ FNC'nin tekrar gündeme getirildiği White Paper'da Almanya hem NATO şemsiyesi altında kapasite senkronizasyonunu desteklerken hem de PESCO'ya yaptığı atıfla AB içinde kapasite geliştirme planlaması yapmaktadır.⁴¹⁶ Ayrıca Brüksel merkezli bir Sivil-Askeri Operasyonel Karargah kurulması fikrini desteklediğini açıklayan Almanya, silah ithalat ve ihracatının AB üyeleri arasında harmonize edici politikalar geliştirilmesini savunarak bölgesel savunma endüstrisinin Avrupalılaştırılmasını öncelik edinmiştir.⁴¹⁷

AB Küresel Stratejisi'nin kabul edildiği, Brexit'in sonuçlandığı ve Donald Trump'ın başkan seçildiği 2016 yılı sonrasında Almanya'nın AB savunması konusundaki görüşlerinde değişimler meydana geldiği görülmektedir. Alman Şansölye Angela Merkel'in “*Biz Avrupalılar kaderimizi kesin olarak kendi ellerimize almamız... Bilmeliyiz ki Avrupalılar olarak geleceğimiz için, kaderimiz için kendi başımıza savaşmalıyız.*”⁴¹⁸ açıklaması belki de bu değişimlerin en çarpıcı söylemi olarak belirmektedir. Daha bir sene öncesinde güvenliğini neredeyse tamamen NATO ve ABD ile ilişkilerine dayandıran Almanya için bu yeni geliştirilen söylem oldukça çarpıcıdır. Merkel'in bu söylemlerinin seçimlerin yaklaştığı dikkate alındığında ülke

⁴¹⁴ “White Paper 2016...”, op. cit., s. 64.

⁴¹⁵ “The Military Balance - 2017”, op. cit., s. 64.

⁴¹⁶ Ibid.

⁴¹⁷ Ibid.

⁴¹⁸ “After Summits with Trump, Merkel Says Europe Must Take Fate into Own Hands”, **Reuters**, 28 May 2017, <https://www.reuters.com/article/us-germany-politics-merkel-idUSKBN1800JK> (e.t. 25.10.2021)

içine yönelik söylemler olduğu düşünülse de NATO içerisinde de uyumun ne kadar kırılğan olduğunun anlaşılması noktasında yankı bulmuştur.⁴¹⁹

Gelişen dışsal tehdit tablosu ve Avrupa içinde özellikle Brexit sonrası ihtiyaç duyulan entegrasyona yeniden bağlılık Merkel'in söylemlerinde etkilidir. Göç Krizi, Brexit ve bu olguların beslediği popülist partilerin güçlenmesi Alman, Fransız ve İtalyan liderler üzerinde OGSP'nin artık daha yakın işbirliğine olanak sağlayan bir alan olduğunu görmelerini sağlamıştır.⁴²⁰ Avrupa vatandaşlarının beklentilerinin de aslında bu doğrultuda olduğu açıktır. Eurobarometer'in 2018 yılında yayınladığı veriler neticesinde görülmektedir ki Avrupalıların %76'sı OGSP'yi desteklerken %70'i Ortak Dış Politika yaratılmasını desteklemektedir.⁴²¹ Avrupa Komisyonu'nun 2017 yılında yayınladığı, aynı zamanda EDF için de başlangıç noktası kabul edilebilecek olan Avrupa'nın Geleceği Üzerine Düşünce Bildirisi'nde (Reflection Paper on the Future of Europe) Avrupa güvenliğinin geliştirilmesinin şart olduğuna dikkat çekilmiş ve Komisyon dolaylı olarak üye devletleri harekete geçmeye çağırmıştır.⁴²²

Bildiri tarihi anlamda üye devletlere sorumluluk yükleyici birtakım sorular sormaktadır:

*“Avrupa güvenliğinin artırılması bir şarttır. Üye devletler sürücü koltuğunda olacaklar. AB kurumlarının desteğiyle Avrupa hedef düzeyini belirleyecekler ve uygulayacaklar. Halihazırda devam etmekte olan girişimler, üye devletlerin ve AB kurumlarının bu yola çoktan girmiş olduğunu açıkça göstermektedir. Ancak üye devletler gerçek bir Avrupa Güvenlik ve Savunma Birliği'ni ne kadar çabuk inşa etmek istemektedirler? Stratejik bağlama tepki vermek yerine tahmin etmeye ne ölçüde istekliler? Avrupa güvenliğinin bir Avrupa sorumluluğu olduğunu ne kadar düşünüyorlar?”*⁴²³

Bu soruların temelinde aslında üye devletlerin hala asıl karar vericiler olduğu ve bu kararları hangi yönde almak istedikleri yatmaktadır. Almanya öncelikle FNC ile başarmak istediği NATO zorunluluklarını giderek daha çok AB girişimleriyle

⁴¹⁹ **The Military Balance - 2018**, The International Institute for Strategic Studies – IISS, Vol. 118, No. 1, 2018, s. 65.

⁴²⁰ “The Military Balance - 2018”, op. cit., s. 66.

⁴²¹ “The European Union’s Global Strategy: Three Years on, Looking Forward”, **European Union’s Global Strategy**, s. 10, https://eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_global_strategy_2019.pdf (e.t.: 20.10.2021)

⁴²² “Reflection Paper on the Future of European Defence”, **European Commission**, 2017, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0315&from=EN> (e.t. 21.10.2021)

⁴²³ Ibid.

başarmak istiyor görünmektedir. Hatırlanacağı üzere 22 Haziran 2017 tarihinde Avrupa Komisyonu PESCO'nun hayata geçirilmesini onaylamış ve üye devletler katılım isteklerini Yüksek Temsilci'ye bildirmişlerdir.⁴²⁴ CARD da yine ulusal savunma planlarına dair bilgi paylaşımını kolaylaştıran ve üye devletlerin EDA'nın CDP'ye yapılacak katkılarını analiz etmeye yarayan bir inisiyatif olarak kurulmuş ve üye devletler arası kapasite geliştirme planlarının uyumlaştırılması süreçlerini beraberinde getirmiştir.⁴²⁵ Bu inisiyatiflerin hızla ve faydalı bir şekilde uygulanması ister istemez AB'nin OGSP entegrasyonu için yeni pozitif geri bildirimleri beraberinde getirmiştir. Almanya özellikle geçmiş yıllarda yaptığı bütçe kesintilerinin sıkıntılarını 2018 yılında da yaşamış ve askeri personel ve malzeme yetersizliği Almanya'nın temel savunma konuları olarak belirlemiştir.⁴²⁶

2019 yılı ise özellikle EUGS'un ilk 2 yılının gösterdiği hızlı bürokratik dönüşümü ve kapasite gelişimini daha da ileriye taşıyan bir ivmede geçmiştir. 2017 yılında Şansölye Angela Merkel ABD'nin artık tamamen güvenilir bir partner olmadığı sonucuna varmıştır.⁴²⁷ 2016 tarihinden itibaren savunma harcamalarında artışa giden devletlerden olan Almanya, Fransa ile beraber AB'nin 2017 ve 2018'de de en çok savunma harcaması yapan devlettir.⁴²⁸ Mart 2018'de kurulan yeni koalisyon hükümeti ise savunma bütçesinin 2019 yılında 50.2 milyar dolar olmasını kararlaştırmıştır ve bu rakam 2018 yılı rakamı olan 45.7 milyar dolara nazaran %11.4'lük bir artışı göstermektedir.⁴²⁹ Almanya'nın ekonomik gücünü giderek savunma alanına yansıtması AB içinde oluşturulan mekanizmaların işleyişinde de etkiler yaratmaktadır. Almanya 2019 yılında Çek Cumhuriyeti, Fransa, Hollanda ve Romanya ile yakın askeri işbirliği içine girmiş ve bazı birliklerin bağlanması söz konusu olmuştur.⁴³⁰ Almanya giderek AB kurumlarının yarattığı politikalara kendi ulusal politikasını uyumlaştıran süreçlerden geçmektedir. Bu durum AB'nin kurumsallığının bir başarısı olarak görülürken Almanya gibi ulus devletlerin AB kurumlarına atfettikleri güveni de arttırmaktadır.

⁴²⁴ "The Military Balance - 2018", op. cit., s. 68.

⁴²⁵ "The Military Balance - 2018", op. cit., s. 68.

⁴²⁶ Ibid., s. 106.

⁴²⁷ **The Military Balance - 2019**, The International Institute for Strategic Studies – IISS, Vol. 119, No. 1, 2019, s. 68.

⁴²⁸ Ibid., s. 74.

⁴²⁹ Ibid., s. 75.

⁴³⁰ Ibid., s. 110.

2019'un Almanya açısından getirdiği bir diğer sürpriz gelişme Savunma Bakanı Ursula von der Leyen'in Avrupa Komisyonu Başkanlığı'na 3 Haziran 2019 tarihinde aday olarak önerilmesi olmuştur.⁴³¹ Jean-Claude Juncker'ın ardından Komisyon Başkanı seçilen von der Leyen 2013 yılında göreve geldiği Savunma Bakanı pozisyonu boyunca Almanya'nın kriz sonrası süreçte savunma bütçesi kesintilerini düzeltmekle uğraşmıştır. 2014 yılı itibarıyla Alman askeri kapasitesindeki düzenli artış ve 2016 sonrası ortaya çıkan girişimlerde Almanya'nın izlediği rol düşünüldüğünde stabil bir ilerleme kaydeden von der Leyen'in yerini Annegret Kramp-Karrenbauer doldurmuştur.⁴³² Bundeswehr mevcut konjonktürde tamamıyla kendi gücüne dayanarak muhtemel bir saldırıyı önleyebilecek bir pozisyona gelmek için çabalamaktadır.⁴³³ Almanya, ulusal planlama belgelerinde ve NATO ile yaptığı diyaloglarda, 2023 yılına kadar tam donanımlı bir NATO Çok Yüksek Hazırlıklı Müşterek Görev Gücü (Very High Readiness Joint Task Force - VJTF), 2027 yılına kadar modernize edilmiş ve güçlendirilmiş bir zırhlı tümen ve 2032'ye kadar savaşa elverişli üç tümen hazırlayacağını öngörmektedir.⁴³⁴

Bütün bu veriler ışığında Almanya'nın giderek daha kullanışlı ve hızlı bir askeri güce sahip olması beklenirken gerek NATO şemsiyesi altında gerekse AB içerisinde güvenilir bir savunma kabiliyeti geliştirmesi beklenmektedir. Özellikle 2016 sonrası gelişmeler ışığında Almanya'nın daha pro-Avrupa tabanlı bir güvenlik ve savunma politikası geliştireceği mevcut kurumsal yapıya olan bağlılığı ve üye devletlerle, özellikle Fransa ile olan ilişkileri dikkate alındığında söylenebilmektedir.

4.1.3. Almanya'nın OGSP'nin Operasyonel ve Mali Altyapısındaki Rolünün Analizi

Almanya'nın savunma altyapısında ve Avrupa'nın güvenliği konusunda NATO'ya verdiği önemin tarihsel süreçte ne kadar büyük olduğu ilk başlık altında incelenmişti. Almanya 21. yüzyılda giderek büyüyen bir ekonomiye sahipken askeri anlamda da yatırımlarına artan bir çizgide devam etmektedir. Ekonomik anlamda

⁴³¹ Paula Nörr, "Who Is the Woman at the Top of the Union? Ursula von der Leyen - A Portrait", **ECA Maastricht**, 3 August 2019, <https://ecamaastricht.org/blueandyellow-zoomingin/ursulavonderleyen-portrait> (e.t. 21.10.2021)

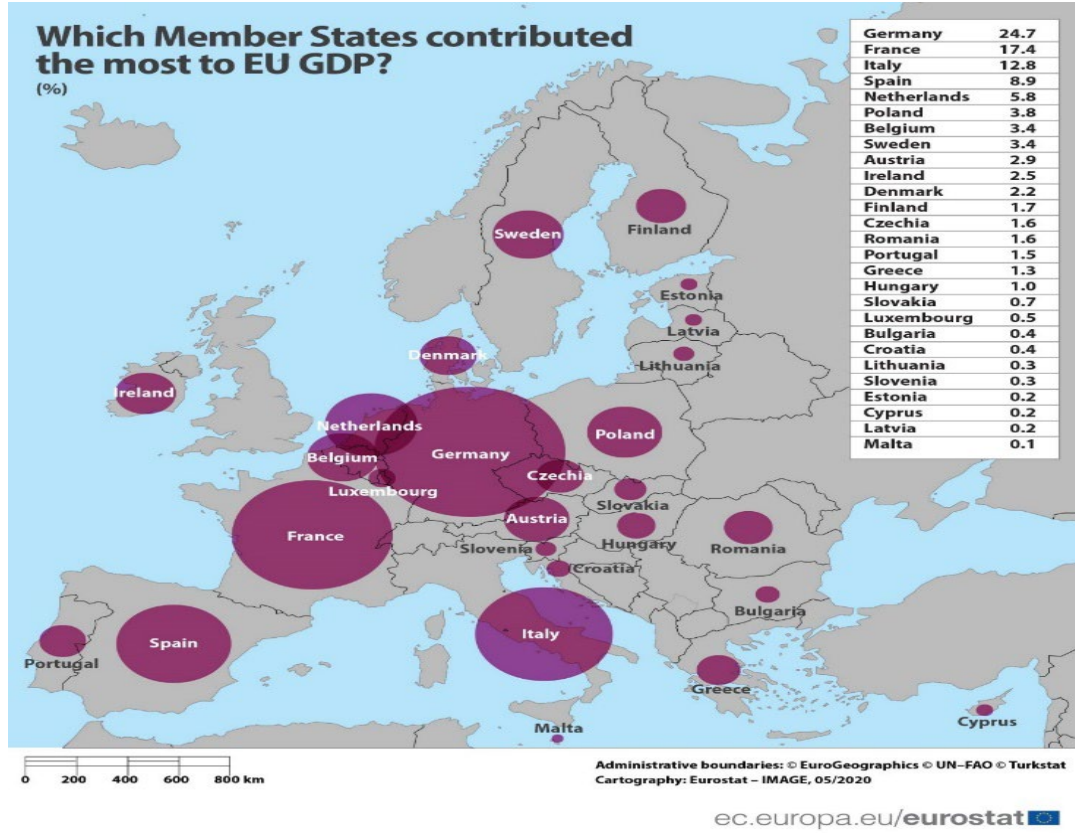
⁴³² **The Military Balance - 2020**, The International Institute for Strategic Studies – IISS, Vol. 120, No. 1, 2020, s. 75.

⁴³³ Ibid.

⁴³⁴ Ibid.

Almanya Avrupa'nın ekonomik süper gücü olarak kıta içerisinde en büyük GSYH ile neredeyse tüm AB toplamının 1/4'ünü oluşturmaktadır.⁴³⁵

Görsel 1: Hangi Üye Devlet AB GSYH'sına En Çok Katkıyı Sağlamıştır?

NATO'nun %2 savunma harcaması kistası hala geçerli olduğundan Almanya için gelen eleştiriler de devam etmektedir. 2016 yılında ABD Başkanı seçilen Donald Trump özellikle Twitter üzerinden 2017 yılında yaptığı açıklamalarla Almanya'nın savunma harcamalarının yetersiz olduğundan ve ABD'nin Almanya'ya güvenlik sağladığından bahsetmiştir.⁴³⁶ Ancak sahip olduğu büyük ekonomi ile karşılaştırıldığında görülmektedir ki Almanya'nın savunma alanında yaptığı harcamalar birçok NATO üyesi devletin harcamasını geride bırakmaktadır. Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü (Stockholm International Peace Research Institute - SIPRI)'nden alınan veriler neticesinde görülmektedir ki Almanya 2007 ve

⁴³⁵ Görsel 1 için bkz.; "Which EU Countries Had the Highest GDP in 2019?", **EUROSTAT**, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20200508-1> (e.t. 25.10.2021), Veriler hakkında daha Ayrıntılı bilgi için bkz.; "GDP and Main Components (Output, Expenditure and Income)", **EUROSTAT**, https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_gdp&lang=en (e.t. 25.10.2021)

⁴³⁶ "That's Not How It Works': Trump's Grasp of NATO Questioned", **The Guardian**, 2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/mar/18/trump-merkel-nato-germany-owe-money-tweet> (e.t. 25.10.2021)

2015 yılları arasında savunma harcamalarının GSYH oranlamasında genellikle %1.1 ve %1.3 bandında kalırmıştır.⁴³⁷ 2016 yılının getirdiği değişimler⁴³⁸ ise Savunma Bakanı olarak Ursula von der Leyen'in atanması ve 2014 yılında RF'nin Kırım ilhakı olup, Alman harcamalarında da yükselişleri beraberinde getirmiştir. SIPRI verilerine göre 2016 yılında savunma harcamalarının GSYH oranı %1,1 olan Almanya 2017'de bu oranı %1,2'ye, 2019 itibarıyla %1,3'e ve 2020 itibarıyla %1,4'e yükseltmiştir.⁴³⁹

Bu oranların ABD doları cinsinden değerlerine bakıldığında ise Almanya'nın 2015 yılında 40.566 milyar ABD doları olan savunma harcamasının 2016 yılı itibarıyla 42.269 milyar dolara yükseldiği anlaşılmaktadır. Bu harcamaların 2017 yılında 43.468 milyar dolara, 2018 yılında 44.670 milyar dolara, 2019 yılında 51.570 milyar dolara ve 2020 yılında 52.765 milyar dolara ulaştığı görülmektedir.⁴⁴⁰ Bu verilerin paylaşılmasındaki amaç sağlıklı bir kıyaslama yapabilmektir. Çünkü 2020 yılı verileri itibarıyla Almanya Fransa'dan daha fazla savunma harcaması yapmıştır.⁴⁴¹ SHY oranı söz konusu olduğunda ise Fransa %2,1 oranına sahipken bu oran Almanya için %1,4 oranına tekabül etmektedir.

Askeri kapasite açısından ise Almanya'nın en çok sıkıntı çektiği alanlar olarak Bundeswehr'in savunma kabiliyetinin modernizasyonu ve askeri kalifiye personel eksikliği ön plana çıkmaktadır. Özellikle 2016 sonrasında Almanya'nın bu alanlara daha çok önem verdiği görülmektedir. Yukarıda bahsedildiği üzere Almanya, Alman olmayan AB vatandaşlarının orduda istihdam edilmesi ile ilgili atılımlar gerçekleştirmektedir. Bu durum aslında Soğuk Savaş sonrasında giderek azalan askeri personel sorununa getirilen pragmatik bir çözümdür. Grafik 1'de görüleceği üzere

⁴³⁷ Her yıl için ayrı veri paylaşılacak olursa Almanya Savunma harcamalarını GSYH oranlamasında 2007 yılında %1.2, 2008'de %1.2 2009'da %1.3, 2010'da %1.3, 2011'de %1.2, 2012'de %1.2, 2013'de %1.2, 2014'de %1.1 ve 2015'de %1.1 olarak gerçekleştirmiştir. Veriler hakkında Ayrıntılı bilgi için bkz.; "SIPRI Military Expenditure Database", **Stockholm International Peace Research Institute**, 2020, <https://sipri.org/databases/milex> (e.t. 25.10.2021).

⁴³⁸ 2016 itibarıyla Birleşik Krallık AB'den ayrılmaya karar vermiş ve AB Küresel Stratejisi yayınlanmıştır.

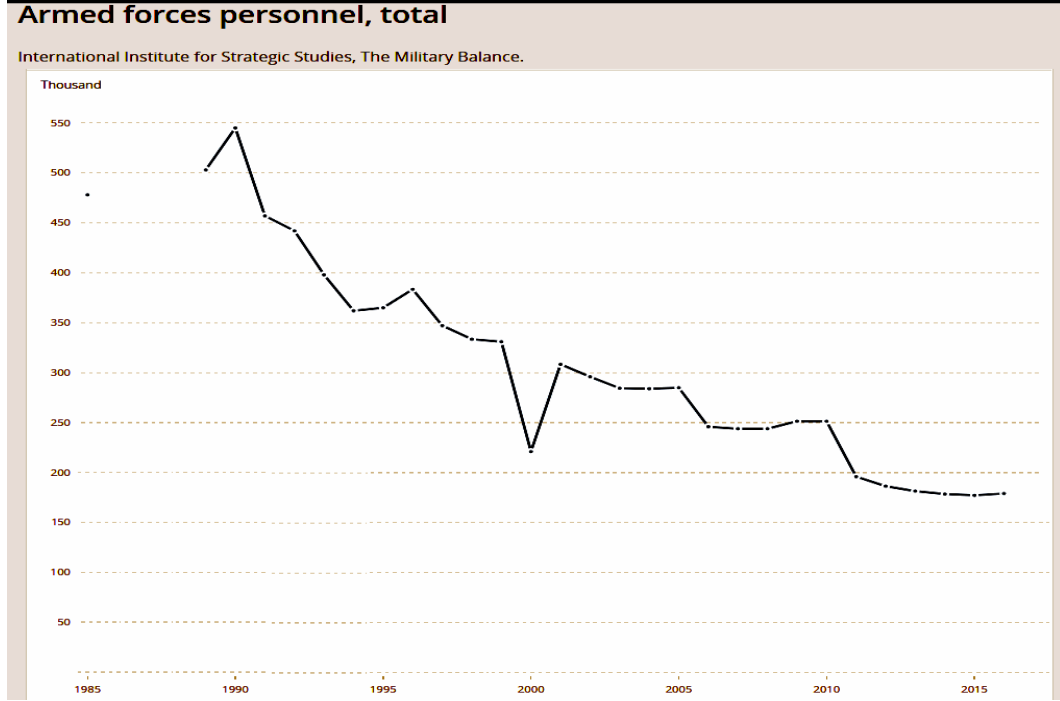
⁴³⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz., "Data for All Countries from 1988–2020 as a Share of GDP", **SIPRI**, 2020, <https://sipri.org/sites/default/files/Data%20for%20all%20countries%20from%201988%E2%80%932020%20as%20a%20share%20of%20GDP%20%28pdf%29.pdf> (e.t. 25.10.2021)

⁴⁴⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz.; "Data for All Countries from 1988–2020 in Constant (2019) USD", **SIPRI**, 2020, <https://sipri.org/sites/default/files/Data%20for%20all%20countries%20from%201988%E2%80%932020%20in%20constant%20%282019%29%20USD%20%28pdf%29.pdf> (e.t. 25.10.2021)

⁴⁴¹ Fransa 2020 itibarıyla 52747 milyar dolarlık bir harcama yapmıştır. Bkz., Ibid.

Soğuk Savaş'ın bitmesi ile birlikte askeri personel sayısında 2015'e kadar süren görece bir düşüş söz konusudur.

Grafik 1: Almanya'nın Silahlı Kuvvetler Personel Sayıları 1990-2015⁴⁴²

Uluslararası Stratejik Çalışmalar Enstitüsü (The International Institute for Strategic Studies - IISS)'nin yıllık yayınladığı The Military Balance (Askeri Denge) dergisinin sunduğu verilere göre Almanya'nın 2015 yılında sahip olduğu 181.550 aktif askeri personel sayısı⁴⁴³ 2017 yılına gelindiğinde 176.800'e düşmüştür⁴⁴⁴. 2020 yılında ise bu sayı tekrar 181.400 seviyelerine çıkmış⁴⁴⁵ ve Almanya 2021 yılında 183.500 aktif personele sahip olmuştur.⁴⁴⁶ Almanya'nın savunma harcamalarındaki ve asker alımlarındaki artışın giderek artması beklenmektedir. Alman Savunma Bakanlığı'ndan Ursula von der Leyen (Hıristiyan Demokrat) tarafından 21 Şubat 2017'de yapılan açıklamada yetkili aktif kuvvet sayısını 2024 yılına kadar 198.000'e çıkarılacağı açıklanmıştır.⁴⁴⁷ Von der Leyen'in sözleriyle; "*Bundeswehr daha önce*

⁴⁴² Grafik 1 için bkz.; "Germany - Military Personnel", **Global Security**, 30 June 2021, <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/de-personnel.htm> (e.t. 25.10.2021)

⁴⁴³ "The Military Balance - 2015", op. cit., s. 97.

⁴⁴⁴ "The Military Balance - 2017", op. cit., s. 117.

⁴⁴⁵ "The Military Balance - 2020", op. cit., s. 108.

⁴⁴⁶ **The Military Balance - 2021**, The International Institute for Strategic Studies – IISS, Vol. 121, No. 1, 2021, s. 107.

⁴⁴⁷ "Germany to Expand Bundeswehr to Almost 200,000 Troops", **Deutsche Welle**, 21 February 2017, <https://www.dw.com/en/germany-to-expand-bundeswehr-to-almost-200000-troops/a-37655018> (e.t. 25.10.2021)

hiç olmadığı kadar talep görüyor... Artan bu sorumlulukların ışığında, Bundeswehr'in buna göre büyümesine izin verilmelidir."⁴⁴⁸

Bu veriler ışığında görülmektedir ki Almanya 2016 yılından bu yana Avrupa içinde savunma endüstrisini geliştirmeye yönelik adımlar atmaya başlamıştır. EDF'nin 2021 - 2027 arası bütçesinin Avrupa Komisyonu tarafından sekiz milyar dolar olarak belirlenmesi Almanya ve Fransa arasındaki savunma endüstrisinin daha derin entegrasyonu için nitelikli bir başlangıç olarak görülmektedir.⁴⁴⁹ EDF'nin PESCO projelerini öncelikli hale getirmesi ve CARD analizlerinden beslenmesi, Avrupa savunma endüstrisinin gelişimi için oldukça başarılı bir kurumsal mekanizma yaratmaktadır. Almanya'nın içinde bulunduğu 2011 yılı bütçe kesintilerinin neden olduğu Bundeswehr'in modernizasyonu problemini aşma noktasında bu kurumsal altyapı oldukça pragmatik çözümler önermektedir. Almanya'nın özellikle ABD tarafından eleştirildiği ve Fransız-Alman ortaklığını Aachen Antlaşması ile daha da derinleştirdiği bu süreçte OGSP'ye daha sıkı bir şekilde bağlanacağı kurumsal ve hükümetlerarası gelişmeler ışığında oldukça mümkün görünmektedir.

4.2. Fransa'nın Güvenlik ve Savunma Politikası

Fransa'nın İkinci Dünya savaşı sonrasında günümüze kadar izlediği politikalar, yayınladığı stratejik güvenlik dokümanları ve söylemleri Almanya'ninkilere nazaran çok daha karmaşık ve çok yönlü incelenmesi gereken olgular içermektedir. Fransa özellikle savunma ve güvenlik bakımından ulusal çıkarlarını uluslararası sistemde daha özerk belirleyebilen ve bu çıkarların kazanımına yönelik uygun politikaları ulusal ölçekte geliştirebilen bir aktör olarak AB sistemi içerisinde yer almaktadır.

Fransa tarihsel anlamda Avrupalı-Atlantikçi ayrımında Avrupalı tarafın en güçlü savunucularından biri kabul edilmektedir. Fransa'nın AST'nin reddinden Maastricht'in kabulüne kadarki geçen süre zarfındaki politikalarını yalnızca küresel sistem bazında veya AT (sonrasında AB) sistemi içinde açıklamak mümkün olmayacağı gibi ulusal bazda yapılacak tek yönlü değerlendirmeler de yetersiz kalacaktır.

⁴⁴⁸ "Germany to Expand Bundeswehr to Almost 200,000 Troops", **Deutsche Welle**, 21 February 2017, <https://www.dw.com/en/germany-to-expand-bundeswehr-to-almost-200000-troops/a-37655018> (e.t. 25.10.2021)

⁴⁴⁹ Robin Emmott, "EU Keeps Defence Fund Alive with 8 billion Euro Proposal", **Reuters**, 27 May 2020, <https://www.reuters.com/article/us-eu-budget-defence-idUSKBN23328S> (e.t. 25.10.2021)

Fransa, örneğin, 4. Cumhuriyet dönemi boyunca içsel anlamda oldukça istikrarsız süreçlerden geçerken, uluslararası sistem düzeyinde Almanya'nın yeniden silahlandırılması sorunu ile uğraşmış ve sancılı bir dekolonizasyon sürecinden geçmiştir. Bütün bu çok yönlülük ve farklı analiz düzeylerinde çıkan meydan okumalar Fransa'yı bugün Avrupa'nın egemenliğinden ödün vermeyen ve Avrupa içinde Avrupa'yı savunacak bir savunma sistemi isteyen bir aktör haline getirmeye itmiştir.

Bu bölümde de günümüz Fransa'sının OGSP'den ve dolayısıyla AB'den beklentilerini ve isteklerini tam olarak kavrayabilmek için öncelikle tarihsel süreç detaylandırılacak, ardından Lizbon sonrası süreç ve Fransa'nın askeri operasyonel kabiliyeti analiz edilecektir.

4.2.1. Fransa'nın Savunma ve Güvenlik Politikalarının Tarihsel Analizi

Fransa'nın tarihsel anlamda Avrupa savunma sistemine odaklanması İkinci Dünya Savaşı sonrası konjonktürde kendini göstermektedir. Özellikle De Gaulle yönetiminin başta olduğu dönemde Fransa'nın iki kutuplu sisteme geçilirken Avrupa savunmasına önem atfettiği görülmektedir. Bunun en belirgin sebeplerinden birisi Howorth'un da belirttiği gibi Avrupa güvenliğinin tasarım ve oluşturulma isteği bakımından Fransız bir karaktere sahip olmasıdır.⁴⁵⁰

İlk olarak Atlantikçi ve Avrupacı tartışması üzerinden yapılan değerlendirmelerde Fransa'nın Avrupacı olarak NATO'ya ek olarak özerk bir savunma sistemi oluşturma isteği göze çarpmaktadır. Çalışmanın tarihsel süreç analizi kısmında belirtildiği gibi 1950 Plevin Planı bu amaçla oluşturulan ilk inisiyatif olmuş fakat kabul görmemiştir. Ardından 1952 yılında AST kurulmak istenmişse de bu tasarı da Fransa'nın egemenlik devri kaygıları neticesinde Fransız Parlamentosu'ndan geçememiştir. Ancak Avrupacı gruba dahil olan Fransa, Belçika ve Lüksemburg gibi devletler her zaman Avrupa'nın kendi savunmasına sahip olması gerektiği fikri ile hareket etmişlerdir.⁴⁵¹

De Gaulle Fransa'sı AT'nin kurulması ve siyasi bir platform oluşturulması sürecinde önemlidir. NATO'nun yani ABD'nin Avrupa savunma sistemine etkisinin kırılmasını isteyen Fransa için Atlantikçi kesimde yer alan Birleşik Krallık'ın AT'ye

⁴⁵⁰ Jolyon Howorth, Anand Menon, **The European Union and National Defence Policy**, London – New York: Routledge, 1997, s. 23.

⁴⁵¹ Cebeci, op. cit., s. 153.

üye olması De Gaulle hükümeti süresince mümkün olamamıştır.⁴⁵² De Gaulle'ün Avrupa güvenlik anlayışında Birleşik Krallık'a güvensizliği İkinci Dünya Savaşı'na dayanmakla beraber ABD'nin güvencesine çokça ihtiyaç duyan Birleşik Krallık'ın Avrupa'dan önce kendi çıkarlarını düşüneceği De Gaulle için Birleşik Krallık'ın girişini engellemek adına yeterli olmuştur.

Batı Almanya'nın silahlandırılması da De Gaulle hükümeti için sorun yaratan bir diğer faktör olsa da 1954 yılında BAB'ın kurulması ve 1955 yılında Batı Almanya'nın NATO üyesi olması ile Fransa bu konudaki olumsuz düşüncelerinden kurtulmuştur.⁴⁵³ Almanya'nın dönem itibarıyla yakınlığına sahip olan Fransa için güvenlik anlamında en tedirgin edici devletin Birleşik Krallık olduğu görülmektedir. Bu tedirginliğin kaynağı askeri saldırı veya müdahale endişesi değil, Avrupa projesini baltalama endişesi olarak kendini göstermiştir. Nitekim Benelux (Belçika – Hollanda - Lüksemburg) devletlerinin NATO ve BAB ile bağlarını zedelememek için zaman zaman temkinli hareket ettikleri gözlemlenmiştir. Örneğin De Gaulle'ün isteği üzerinde AT kurumları üzerinde bir üst otorite kurulması ve dış politikaların tartışıldığı bir forum oluşturulması fikrine bu devletler Birleşik Krallık'ı dışlayacağı ve Komisyon'u yalnızlaştıracağı gerekçesiyle çekimser yaklaşmışlardır.⁴⁵⁴ Nitekim De Gaulle ile hem tam bağımsızlığından taviz vermek istemeyen hem de Avrupa'da kolektif özerk bir savunma inisiyatifi isteyen Fransa 1963⁴⁵⁵ ve 1967⁴⁵⁶ yıllarında Birleşik Krallık'ın AT başvurularını iki defa veto etmiştir.

NATO ile olan ilişkilerinde de oldukça temkinli davranan Fransa 1966 yılında NATO'nun askeri kanadından çekilmiş ve kendi nükleer gücüne sahip olmak için çalışmalara başlamıştır.⁴⁵⁷ De Gaulle, yönetimi boyunca ABD ve Birleşik Krallık

⁴⁵² De Gaulle, Birleşik Krallık'ı bir ada devleti olarak Avrupalı görmemiş ve Avrupa projesine uygun olmadığını belirtmiştir. AET'ye girmesi halinde Birleşik Krallık'ın, ABD'nin "Truva Atı" olarak davranacağını belirten De Gaulle, ABD ile Birleşik Krallık arasındaki özel ilişkiye güvenmediğini açıkça göstermiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Al Murray "Why Does Everyone Hate the English?", **Sky History**, <https://www.history.co.uk/shows/al-murray-why-does-everyone-hate-the-english/articles/why-did-de-gaulle-hate-the-english> (e.t. 12.11.2021)

⁴⁵³ Cebeci, op. cit., s. 154.

⁴⁵⁴ Ibid.

⁴⁵⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz.; "General de Gaulle's First Veto", **Centre virtuel de la connaissance sur l'Europe (CVCE)**, <https://www.cvce.eu/en/recherche/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/e491121c-8e37-473f-afe6-ff52e349c1aa> (e.t 21.10.2021)

⁴⁵⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz.; "General de Gaulle's Second Veto", **Centre virtuel de la connaissance sur l'Europe (CVCE)**, General de Gaulle's second veto - Historical events in the European integration process (1945–2014) (cvce.eu) (e.t 21.10.2021)

⁴⁵⁷ Fransa bu kararı için Küba Krizi'ni gerekçe göstermiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Özdal, Karaca, op. cit., s. 428.

etkisinin daha az hissedildiği bir Avrupa için çaba harcarken Fransa'yı da Avrupa içinde lider pozisyonuna getirmek için çabalamıştır. AT'nin ilk yıllarına bakıldığında De Gaulle oldukça temkinli hareket ederek Fransa'nın ulusal egemenliğini zedeleyici bütün süpranasyonel oluşumlara soğuk bakmıştır.⁴⁵⁸ 1969 yılında De Gaulle'ün istifasından sonra egemenlik devrine yönelik korkular azalmış gibi görünse de hiçbir zaman kaybolmamış ve Fransa OGDG'nin hükümetlerarası kalması gerektiğini savunmuştur.⁴⁵⁹

1970'ler ile birlikte ise ASİ ile topluluk üyeleri 1993 yılında Maastricht ile oluşturulacak olan ODGP'ye kadar dış politikalarında koordinasyon sağlayabilecekleri bir forum yaratmışlardır. Fouchet Planlarının önerdiği üzere hükümetlerarası bir kimliğe sahip olan ASİ içerisine Birleşik Krallık'ın da katılımı özellikle Atlantikçi - Avrupacı tartışmasını yeniden gündeme getirmiştir. Nitekim diğer topluluk üyelerinin Fransa'nın De Gaulle yönetimindeki ulusal tavırlarının NATO ile olan ilişkilerini incitebileceği ve topluluk kurumlarını güçsüzleştireceği kaygısı 1970'ler ile birlikte devam etmiştir.⁴⁶⁰ Fransa bu dönem boyunca ulusal çıkarlarını korumaya özen gösterirken AT içerisinde de özellikle Batı Almanya ile ikili müzakerelerde bulunarak ortak kararlar almaya özen göstermiştir. ABD'nin dokuz üye devletin desteğini kazanma çabası da bu dönem boyunca Avrupalı devletlerin karşı koyması ile karşılaşmıştır. Fransa'nın örneğin Vietnam konusunda ABD'ye diğer üye devletler ile birlikte Kuzey Vietnam'ı suçlama noktasında karşı çıkması ASİ'nin birlikte hareket ettiği önemli noktalardan biri olmuştur.⁴⁶¹ Böylece Fransa ulusal çıkarlarına yönelik gelecek eleştirilere karşı veya diğer devletlerin politikalarına etki etme noktasında ASİ'yi bir araç olarak kullanmaktan çekinmemiştir. Kısaca ASİ Fransa için her zaman Avrupa'nın savunmasını ABD'den daha özerk hale getirmek için kullanılacak bir araç olarak görülürken Parlamento'nun ve Komisyon'un uluslararası bir güce sahip olmaması öncelik olmuştur.⁴⁶²

⁴⁵⁸ Nugent, op. cit., s. 27.

⁴⁵⁹ Ibid.

⁴⁶⁰ David Allen, William Wallace, "European Political Cooperation: The Historical and Contemporary Background", (Ed.), David Allen, Reinhardt Rummel, Wolfgang Wessels, **European Political Cooperation: Towards a Foreign Policy for Western Europe**, 1982, ss. 22-23.

⁴⁶¹ Beate Kohler, "Euro-American Relations and European Political Cooperation", (Ed.), David Allen, Reinhardt Rummel, Wolfgang Wessels, **European Political Cooperation: Towards a Foreign Policy for Western Europe**, 1982, s. 90.

⁴⁶² Michael E. Smith, "Europe's Foreign and...", op. cit., s. 70.

Maastricht Antlaşması sonrasında Fransa'nın Almanya ve Birleşik Krallık ile birlikte daha sıkı işbirliğine girme isteği belirtilmiş olsa da bu istek Amsterdam Antlaşması sonrasına kadar mümkün olmamış ve AB Kosova'da tekrar yetersiz operasyonel kabiliyetini görmüştür. Kosova'da NATO'nun AB'den çok daha etkili olması Fransa'nın da önceliklerinde özellikle Birleşik Krallık nezdinde farklılıklar yaratmış ve St. Malo Zirvesi ile iki devlet daha sıkı bir askeri işbirliğine gitme kararı almıştır.⁴⁶³ Fransa 1990'lar ile ESDI'ye olan desteğini sürdürmüştür ve Avrupa'nın kendi gücünün yaratılması gerektiğini savunmuştur. 1995 yılında Kosova'daki barışı koruma gücü olan IFOR (The Implementation Force, sonrasında "SFOR - The Stabilisation Force for Bosnia" olarak değişmiştir) altyapısını Fransız ve İngiliz askerler oluşturmuştur.⁴⁶⁴ 1998 St. Malo Zirvesi'nin ardından Fransa ve Almanya arasında düzenlenen 1999 Toulouse Zirvesi'nde iki devlet Avrupa'nın kriz zamanlarında harekete geçirebileceği bir mekanizmaya sahip olması gerektiği noktasında mutabık kalmışlardır.⁴⁶⁵ Bu zirvenin en önemli sonuçlarından biri Ani Müdahale Kuvveti (Rapid Reaction Force – RRF)'dir.⁴⁶⁶

AGSP'nin temellerini atan St. Malo sonrasında BAB'ın ODGP altyapısına dahil edilmesi ile Petersberg görevleri direkt olarak AB sorumluluğu haline gelmiştir.⁴⁶⁷ 1999 Köln Zirvesi'nde bu görevlerin NATO ekipmanları kullanılarak ya da doğrudan AB kabiliyeti ile yapılacağı kararlaştırılırken AGSP, OGDP'nin bir alanı olarak yaratılmıştır.⁴⁶⁸ Avrupa'nın stratejik bir vizyona sahip olması ancak 2003 Irak Krizi ile mümkün olmuş ve 2003 yılında biri NATO kabiliyetine başvurmaya gerek duymaksızın gerçekleştirilen Kongo'daki Artemis Operasyonu, diğeri ise 2003 Berlin Plus düzenlemelerinden faydalanarak ve NATO'ya başvurarak Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti'nde gerçekleştirilen Concordia Operasyonu AB'nin ilk askeri operasyonları olmuşlardır.⁴⁶⁹ Fransa bu dönemde AB'nin askeri, teknolojik ve endüstriyel kapasitesinin gelişmesini ve NATO'nun tekelinin kırılmasını istemektedir. Fransız White Paper'larında görüleceği üzere AB her zaman öncelikli konumda yer

⁴⁶³ Ibid., s. 233.

⁴⁶⁴ Hazel Smith, op. cit., s. 255.

⁴⁶⁵ Bertrand Badie, "Sovereignty and Intervention", (Ed.), Walter Carlsnaes, Helene Sjurjen, Brian White, **Contemporary European Foreign Policy**, Sage Publication, 2004, s. 166

⁴⁶⁶ Ibid.

⁴⁶⁷ Gülnur Aybet, "ESDP and New Security Challenges: How the Petersberg Tasks Have Come a Long Way", **Turkish Policy Quarterly**, Vol. 3 No. 2, 2004, s. 148

⁴⁶⁸ Aybet, op. cit., s. 148.

⁴⁶⁹ Aybet, op. cit., s. 149.

almış ve diğer üye devletlerin yaklaşımlarının aksine, özellikle Almanya, NATO'ya üstünkörü atıflar yapılmıştır.

Fransa 2000'li yıllarda da kurumsalcı ve hükümetlerarasıcı yaklaşımların belirttiği üzere ikilemler hissetmiştir. Özellikle AGSP için itici bir güç olma isteğini sürdürürken entegrasyonun hızının ve yönünün kendi isteği dışında gerçekleşmesini istemeyen Fransa ulusal egemenlik ve uluslarüstü kurumlara yetki devri ikilemini en çok hisseden aktör olarak belirlemektedir. Ancak yukarıda bahsedildiği üzere Avrupa savunması Fransa olmadan başarılabilecek bir politika alanı değildir. Ayrıca Lizbon sonrasında ortaya çıkan yeni konjonktür Fransa'nın yeni düzende elini güçlendiren olgular yaratmış ve AB mekanizmasını daha ileriye taşıyabilecek yeni yapılar ortaya çıkmıştır.

4.2.2. Lizbon Antlaşması Sonrası OGSP'nin Gelişimi Sürecinde Fransa'nın Rolünün Analizi

Fransa geçmişten bugüne stratejik ilişkilerin ve savunmanın devlet yapısına sıkı sıkıya bağlı olduğu bir devlet olmuştur. Savunma endüstrisinin devlet yönetimi ile iç içe geçtiği Fransız modelinde devlet, yüksek teknoloji firmalarına, özellikle de silah geliştirme ve üretiminde çalışanlara yapılan yatırımların kilit tedarikçisi olarak ön plana çıkmaktadır.⁴⁷⁰ Başkan anayasaya göre ordunun başı olarak kabul edilirken askeri stratejilerin ve organizasyonların belirlenmesinde yol gösterici olarak ön plana çıkmaktadır.⁴⁷¹ Bu açıdan bakıldığında Fransız savunma organizasyonunun oldukça merkezîyetçi bir yapıda olduğu görülmektedir. Fransa özellikle Afrika'da yürüttüğü operasyonlarda bu merkezî kurumsal yapının sağladığı olanaklar ile 1986 yılından beri Çad üzerinde Operasyon Epervier ve 2002 yılından beri Orta Afrika Cumhuriyeti'nde Operasyon Boali ile aktif varlık göstermektedir.⁴⁷² Fransız komuta zinciri Başkan'ın merkezî konumda olması ve kurumsal anlamda EMA⁴⁷³ (*Etat Major des Armées - Ordular Genelkurmay Başkanlığı*) ile DGA⁴⁷⁴ (*Direction Générale de l'Armement -*

⁴⁷⁰ Yves Boyer, "French Defence Policy in a Time of Uncertainties", **Das Austria Institut für Europa und Sicherheitspolitik (AIES)**, 2012, s. 1, <https://issat.dcaf.ch/Learn/Resource-Library/Other-Documents/The-2016-German-White-Paper-Strategic-Review-and-Way-Ahead> (e.t.: 15.11.2021)

⁴⁷¹ Boyer, op. cit., s. 1.

⁴⁷² Ibid., s. 2.

⁴⁷³ EMA hareketlarda kuvvetleri yürütmekte, hareketları planlamakta ve kuvvetlerin eğitiminden sorumlu yapı olarak belirlemektedir. Bkz.; Ibid.

⁴⁷⁴ DGA, savunma teçhizatının detaylandırılmasını ve üretimini denetlemektedir ve EMA ile birlikte Fransız savunma mimarisinin tutarlılığının garanti etmektedir. Bkz.; Ibid.

Silahlanma Genel Müdürlüğü) tabanlı politika oluşturması Batı demokrasileri için de özgün bir yapıya sahip varsayılmaktadır.⁴⁷⁵

Fransa özellikle OGSP özelinde AB'ye daha özgüvenle yaklaşabilen bir devlet olarak Almanya'dan farklılaşmaktadır. Almanya'nın NATO'ya sıkı sıkıya bağlı olduğunu 2016 yılına kadar yayınladığı her güvenlik belgesinde ifade etmesi Fransa'nın başvurduğu bir yaklaşım değildir. 2008 Savunma ve Ulusal Güvenlik Üzerine Fransız White Paper'ında savunma konusunda endüstrinin ve kapasitenin daha çok Avrupalılaştırılması ön planda olurken barış zamanlarında NATO emrine hiçbir Fransız kuvvetinin verilmemesi gibi ciddi kararlar yer almıştır.⁴⁷⁶ Fransa ulusal güvenliği noktasında kendi ulusal gücüne NATO'ya veya AB'ye güvendiğinden daha fazla güvenmekte ve ulusal savunma kabiliyetini güçlendirmeye odaklanmaktadır. Bu White Paper ile birlikte Fransa sınırları içinde veya dışarda ani ortaya çıkacak durumlara müdahale için güçlerini geliştirmeyi ve konuşlandırılabilirliği arttırmayı amaçlamaktadır.⁴⁷⁷ Dış operasyonlarda kullanılmak üzere 30.000 yer gücü ve ülke sınırları içinde 10.000 kişilik bir ek kuvvet bulundurmaya amaçlayan Fransa etki alanında bulunan Kuzey Afrika, Sahel ve Hint Okyanusu'na uzanan bölgedeki krizlere yönelik planlama yapmıştır.⁴⁷⁸

Nükleer güce sahip olması Fransa'yı diğer AB üyelerinden ayıran bir diğer özelliştir ve 2008 White Paper'ında belirtildiği üzere nükleer caydırıcılık Fransız ulusal güvenliğinin en temel konseptlerinden biri sayılmıştır.⁴⁷⁹ Fransa 1960'lardan beri Avrupa kıtasında nükleer güce sahip sayılı devletlerden biri olmuştur. Ancak konvansiyonel güç kullanımının çok daha ağırlıklı olduğu 21. yüzyılda Afganistan'da da aktif halde rol alan Fransa buradaki misyonun önemli olduğunun altını çizerek 3.000 kişiden oluşan kuvvetlerini arttıracığını 2008 yılında açıklamıştır.⁴⁸⁰ Ne var ki 2008 yılında yayınlanan White Paper aynı yıl baş gösteren küresel finansal krizi öngörmediği için yeni bir değerlendirme yapılmasını zorunlu kılmıştır. 2008 White Paper ile 2009 – 2020 aralığında öngörülen bütçe, askeri emeklilik maaşları hariç 377

⁴⁷⁵ Ibid.

⁴⁷⁶ “The French White Paper on Defence and National Security”, **Présidence de la République**, 2007, s. 8, <https://media.nti.org/pdfs/15-Fr.pdf> (e.t. 26.10.2021)

⁴⁷⁷ **The Military Balance - 2009**, The International Institute for Strategic Studies – IISS, Vol. 109, No. 1, 2009, s.104.

⁴⁷⁸ Ibid.

⁴⁷⁹ “The French White Paper on Defence and National Security”, **Présidence de la République**, 2007, s. 7, <https://media.nti.org/pdfs/15-Fr.pdf> (e.t. 26.10.2021)

⁴⁸⁰ “The Military Balance - 2009”, op. cit., s. 105.

milyar Euro olarak belirlenmiştir.⁴⁸¹ Ancak ekonomik kriz sonrası düzende Afganistan’da süren savaşa katılım ve 2011 yılında Libya’da yürütülen NATO öncülüğündeki operasyonda aktif yer alma gibi faktörler Fransız askeri harcamaları üzerinde etkili olmuştur. Fransa, Libya Müdahalesi’nde bilgi alma, gözetleme ve keşif yapma konusundaki yetersizliklerini görmeye başlamıştır.⁴⁸² Bunun dışında Başkan Nicolas Sarkozy 1966 yılında Charles de Gaulle yönetimi altında NATO’nun askeri kanadından çekilen Fransa’yı tekrar askeri kanata entegre etmiştir.⁴⁸³ Başkan Nicolas Sarkozy Libya Müdahalesi’ni Fransa’nın 2009 yılında yeniden NATO’nun birleşik komut yapısına yeniden entegrasyonu olarak açıklamıştır.⁴⁸⁴ Fransa’nın tekrar NATO’nun askeri kanadına dönüşü dönemin Başkanı Sarkozy’nin pragmatik bir hamlesi olarak görülmektedir ki Fransa geçmişten beri NATO’ya operasyonlarında aktif olarak destek vermiştir.⁴⁸⁵

Fransa tarihinde her zaman büyük devlet olduğu iddiası ile Washington’un sunduğu güvenlik şemsiyesi altına dolayısıyla etki alanına girmekten kaçınmış ve kendi dış politikasına bağımsız ve egemen bir şekilde sahip olmak istemiştir. Ancak 2009 yılına kadar geçen süreçte Berlin Plus Anlaşması’nın getirileri, Fransa’nın NATO dahilinde katıldığı operasyonlar ve NATO’nun dönüşüm süreci göz önüne alındığında Fransa’nın bu müdahalesi daha anlaşılabilir olmaktadır.⁴⁸⁶ Fransa bu hamlesi ile öncelikle OGSP’nin kurulması sonucu ABD’nin dışlanmasından korkan AB üyesi devletleri rahatlatmak istemiştir.⁴⁸⁷ Dönem itibarıyla EUMS veya CPCC’nin herhangi bir geniş çaplı kriz yönetimi operasyonunu üstlenebilecek kabiliyeti olmadığından NATO’nun var olan yeteneğinden faydalanmanın Paris’in bir diğer planı olduğu söylenebilir.⁴⁸⁸ NATO’ya entegre olmuş bir şekilde hareket eden Fransa hem ABD’nin Avrupa’dan beklentilerini karşılayacağı hem de Birleşik Krallık ve Almanya üzerindeki yük paylaşımını da etkileyeceği için Fransa’nın OGSP’nin

⁴⁸¹ “The Military Balance - 2009”, op. cit., s. 105.

⁴⁸² **The Military Balance - 2012**, The International Institute for Strategic Studies – IISS, Vol. 112, No. 1, 2012, s. 77.

⁴⁸³ **The Military Balance - 2010**, The International Institute for Strategic Studies – IISS, Vol. 110, No. 1, 2010, s. 104.

⁴⁸⁴ Ibid.

⁴⁸⁵ Ibid.

⁴⁸⁶ Chiara Rogate, “France Returns to NATO’s Integrated Military System: Sarkozy’s Sea Change?”, **Istituto per gli studi di politica internazionale (ISPI)**, 2009, s. 3. https://www.ispionline.it/sites/default/files/pubblicazioni/rogate_0.pdf (e.t. 26.10.2021)

⁴⁸⁷ Ibid.

⁴⁸⁸ Ronja Kempin, “Could France Bring NATO and EU Closer Together?”, **SWP Comments**, 2008, s. 3 <https://www.swp-berlin.org/en/publication/could-france-bring-nato-and-eu-closer> (e.t. 26.10.2021)

özellikle sivil ve askeri yanını geliştirmeye yönelik girişimleri bu devletler tarafından artık soğuk karşılanmayacaktır.⁴⁸⁹ Fransa için AGSP'nin dolayısıyla OGSP'nin gelişimi ve Avrupa'nın savunmasını sağlayabilmesi oldukça önemli görülmekte ve Fransa'nın NATO'ya tekrar girişine dair yapılan değerlendirmelerde bunun taktiksel bir hareket olduğu ve Fransa'nın AGSP'yi güçlendirmek için NATO'nun askeri kanadına geri dönmek istediği belirtilmiştir.

2008 Finansal Krizi sonrasında Fransa'nın askeri kapasitesinde küçülmeye gitmesi ve bütçe kesintileri ise OGSP'nin geleceği için yeni sorunları ortaya çıkarmıştır. 2013 yılında Fransız Başkan François Hollande'ın isteği üzerine hazırlanan ve yayınlanan 2013 Livre Blanc (White Paper), ekonomik kriz ve NATO entegrasyonu sonrası Fransız dış ve savunma politikasına yönelik güncel beklentileri ortaya koymuştur. 2008'den bu yana bağlamın değiştiğini vurgulayan metinde ABD'nin güvenlik odağının Asya-Pasifik olarak yeniden güncellediği belirtilerek Avrupa'nın kendi savunması için daha fazla sorumluluk üstlenmesi gerektiğinden bahsedilmiştir.⁴⁹⁰ Almanya'nın güvenlik konusunda NATO'dan vazgeçemediği önceki bölümlerde açıklanmıştı, bu noktada Fransa'nın da güvenlik ve savunma konularında “*egemenlik*” kavramından kopmadığı açık bir şekilde görülmektedir. Fransa, egemenliğinden güç aldığını ve bu sayede dış politikasında aktif ve özgür hareket edebildiğini 2013 White Paper ile bir kez daha açıklamaktadır.⁴⁹¹

Fransa için egemenliği ve bağımsızlığı her ne kadar önemli olsa da OGSP için avantajların ve fırsatların kullanılması da önemlidir. ABD'nin politika önceliklerinin değişmesi ve Fransa'nın artık NATO'nun askeri kanadının bir parçası olması bu noktada önemlidir. Dönem itibarıyla AB'yi artık ABD'nin güvencesi altındaki bir topluluk olmaktan ziyade kendi kanatlarını üretebilen bir topluluk olmaya itecek yeni tehditler, Birliğin güney ve doğusunda oluşmaya başlamıştır. Dolayısıyla yeni bir güvenlik dokümanınının 2003 ESS'i değiştirmesi Fransa için gerekli görülmüştür ve istenmiştir.

2008 Ekonomik Krizi'nin etkileri bütçe üzerinde hemen görülmemiş olsa da 2011 yılından itibaren GSHY oranlamasına göre tekrar %2 sınırının altına

⁴⁸⁹ Kempin, op. cit.

⁴⁹⁰ “White Paper on Defence and National Security - 2013”, **Ministère des Armées**, 2013, s. 7, <https://www.defense.gouv.fr/english/dgris/defence-policy/white-paper-2013/white-paper-2013> (e.t. 26.10.2021)

⁴⁹¹ Ibid.

düşmüştür.⁴⁹² Lizbon Antlaşması sonrasında özellikle AB kanadında OGSP alanında yeniliklerin gelememesi de Fransa'yı dönem itibarıyla tek başına hareket etmeye zorlayan başka bir sebep olarak görülebilmektedir. Fransa AB askeri operasyonlarının en aktif katılımcılarından biri olarak OGSP'nin çekirdeğinde yer almaktadır.⁴⁹³ 2013 sonrasında operasyonlarını ciddi bütçe kesintileri ile devam ettirmek zorunda kalan Fransa'nın stratejik otonomisine bağlılığı da hesaba katıldığında OGSP alanında ilerleme kaydedilememesinin, Fransa'nın giderek OGSP'den uzaklaşması anlamına gelebileceğinden bahsedilmektedir.⁴⁹⁴ 2008 yılında yayınlanan White Paper ile 2013 yılındaki karşılaştırıldığında Fransa'nın yapmak zorunda kaldığı azaltmalar gözle görünür oranda revize edilmiştir. 2008 yılında 30.000 kişilik birlik ve 70 savaş uçağını yüksek yoğunluğa sahip operasyonlara 6 ay içinde konuşlandırma amacıyla olan Fransa⁴⁹⁵ 2013 ile birlikte büyük muharebe misyonlarında görev alması planlanan 2 tugayın birleştirilmesinden oluşan 15.000 kişilik bir birlik ve yaklaşık 45 savaş uçağı öngörmüştür.⁴⁹⁶ Bu farklılığın dışında Fransa'nın giderek azalttığı askeri kadrosunun OGSP misyonlarını etkilemesi de bu senaryo doğrultusunda olanaklı görülmektedir.⁴⁹⁷

Fransa Lizbon sonrasında gerçekleştirilen birçok operasyonda stratejik otonomisinin verdiği hukuki altyapıya da dayanarak AB bayrağı yerine Fransız bayrağı altında yer almıştır. 2011 Libya, 2013 Mali, 2014 Orta Afrika Cumhuriyeti ve 2014 Irak Müdahaleleri bu durumun en somut örneği olurken Fransa'nın giderek AB misyonlarında kesintiler yapması dikkati çekmektedir.⁴⁹⁸ Somali sahilinde gerçekleştirilen Atlanta Operasyonu'na 2012 ve 2014 yılları arasında desteğini %75 oranında kesen Fransa, Mali'de yürütülen AB Eğitim Misyonu'ndaki birlik sayısını da 2015 yılında 55'ten 11'e düşürmeyi kararlaştırmıştır.⁴⁹⁹ Aynı şekilde Orta Afrika Cumhuriyeti'nde yürütülen 2014 yılında başlatılan EUFOR RCA ise bölgede 2000 kişilik birliğe sahip Fransa'yı ve 6000 kişiye sahip Afrika Birliği'ni desteklemek için

⁴⁹² Askeri harcamaların GSHY oranları hakkında veriler için bkz.; "SIPRI Military Expenditure Database", **Stockholm International Peace Research Institute**, <https://www.sipri.org/databases/milex> (e.t. 26.10.2021)

⁴⁹³ Lisa Watanabe, "Keeping France in the CSDP", **Center for Security Studies (CSS)**, Vol. 3, 2015, s. 1.

⁴⁹⁴ Ibid.

⁴⁹⁵ "The French White Paper on Defence and National Security", **Présidence de la République**, 2007, s. 9, <https://media.nti.org/pdfs/15-Fr.pdf> (e.t. 27.10.2021)

⁴⁹⁶ "White Paper on Defence and National Security - 2013", **Ministère des Armées**, 2013, s. 7, <https://www.defense.gouv.fr/english/dgris/defence-policy/white-paper-2013/white-paper-2013> (e.t. 26.10.2021)

⁴⁹⁷ Watanabe, op. cit., s. 2.

⁴⁹⁸ Ibid., s. 3.

⁴⁹⁹ Ibid., s. 2.

başlatılmış fakat Fransa hemen ardından birlik sayısını önce 1000 kişiye ve ardından 800 kişiye düşürerek kendi inisiyatifi olan Barkhane Operasyonu'nu (Sahel Bölgesi) desteklemeye aktarmıştır.

Fransa'nın giderek daha otonom hareket etmesi ve 2015 yılına kadar Birleşik Krallık ile ikili bir güvenlik konjonktürü yaratması Lancaster House Antlaşmaları'na götürülebilecek bir süreçtir. Lanchester House Antlaşmaları 2010 yılında Fransız Başkan Nicolas Sarkozy ve Birleşik Krallık Başbakanı David Cameron tarafından imzalanmıştır.⁵⁰⁰ Antlaşma gereği Fransa ile Birleşik Krallık arasında giderek artan savunma işbirliği 2015 yılına kadar Avrupa savunmasının ön planında yer almıştır. Ancak Sven Biscop'un değindiği üzere Birleşik Krallık'ın OGSP'ye sağladığı destek zaten sınırlı kalmıştır.⁵⁰¹ Bu olgular göz önüne alındığında 2016 yılı Fransa için yeni başlangıçların ve değişimlerin yaşanacağı önemli bir yılı temsil etmektedir.

Brexit, Birleşik Krallık'ın Birlikten ve ortak politikalarından çıkışını temsil ederken AB'nin en büyük savunma sağlayıcılarından birinin ayrılıyor olması Fransa üzerinde ciddi bir baskı yaratmıştır. Fransa 2016 yılına kadar Birleşik Krallık ile olan ikili ilişkilerini OGSP'nin önüne koyarak Birleşik Krallık'ın müttefikliğini AB üyelerine tercih etmiştir.⁵⁰² Paris ve Londra'nın sahip oldukları küresel stratejik bakış açıları, birlikte birçok operasyonda yer almaları ve yüksek yoğunluklu operasyonları yürütmelerine olanak sağlayan askeri yeterlilikleri bu iki devletin, Fransa ve Almanya müttefikliğine nazaran, daha derin bir işbirliği ve müttefiklik kurmalarını olanaklı kılmıştır.⁵⁰³ Bu ikili ilişkilerin kırılma noktası olarak görülen Brexit sonrasında ise ortaya çıkan yeni atmosfer Fransa için yeni öncelikler belirlemede etkili olmuştur.

2016 yılında ilan edilen Küresel Strateji ile AB savunma kapasitesini geliştirme yolunda hızlı adımlar atmak istediğini göstermiştir. PESCO, CARD, EDF ve CDP bu anlamda oluşturulurken Brexit sonrası Fransa yeni savunma ortağı olarak, en azından savunma kapasitesi geliştirme ortağı olarak, Almanya'ya yakınlaşmaya başlamıştır. 2008 Küresel Krizi'nden 2015'e kadar Fransız yönetimi tarafından beklenen AB

⁵⁰⁰ "UK-France Defence Co-operation Treaty Announced", **UK Government**, 2 November 2010, <https://www.gov.uk/government/news/uk-france-defence-co-operation-treaty-announced--2> (27.10.2021)

⁵⁰¹ Sven Biscop, "European Defence after Brexit: Flying on One Engine?", **Egmont Institute**, 11 January 2017, <https://www.egmontinstitute.be/european-defence-after-brexit-flying-on-one-engine/> (e.t. 28.10.2021)

⁵⁰² Ibid.

⁵⁰³ Ibid.

atılımları 2016 ile birlikte hızla başlatılırken Fransa'nın AB savunma atmosferine olan inancında da yeniden yükselme söz konusu olmuştur. 14 Mayıs 2017 tarihinde göreve gelen Emmanuel Macron'un açıklamaları bu inancın en somut örneklerini vermiştir.

Macron'un politikalarının anlaşılmasındaki en önemli noktalardan biri NATO'nun AB ile ilişkisi olarak belirmektedir. Donald Trump 2016 yılında ABD Başkanı olarak seçilmiş ve 8 yıllık Obama iktidarı sona ermiştir.⁵⁰⁴ Trump daha göreve gelmeden önce NATO ile ilgili endişelerini ve Avrupalı müttefiklere yönelik eleştirilerini belirtirken göreve geldikten sonra da bunları belirtmekten çekinmemiştir. Göreve başlamasından günler önce NATO'nun "modası geçmiş" bir topluluk olduğunu belirten Trump çok eskiden tasarlandığı için eskidiğini belirtmiştir.⁵⁰⁵ ABD başkanı Donald Trump'ın RF ile yapılan 1987 Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Antlaşması'ndan (The Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty - INF) çekileceğini belirtmesinden sonra 2018 yılında yaptığı açıklamada Macron, Avrupa'nın kendisini savunacak kapasiteye sahip olması gerektiğini açıkça dile getirmektedir.⁵⁰⁶ Donald Trump'ın NATO'nun Avrupa üyelerinden daha fazla harcama yapmalarını istemesi ve ABD'nin savunma kabiliyetine çok fazla bel bağladıklarını söylemesi de aslında Fransa'nın OGSP anlamında elini kuvvetlendiren bir başka olgudur.⁵⁰⁷

Bütün bu gelişmeler neticesinde Emmanuel Macron 2019 yılında The Economist'e verdiği röportajda "*Şu an yaşadığımız NATO'nun beyin ölümüdür.*" cümlesini kullanmış ve "*Avrupa kendi kaderinin kontrolünü kaybetmeden önce uyanmalı.*" diye eklemiştir.⁵⁰⁸ Macron verdiği röportaj boyunca değişen dünya düzeninin ve ABD önceliklerinin AB tarafından dikkate alınması gerektiğinden, ilk defa bir ABD Başkanı'nın AB üyeleri ile aynı değerleri paylaşmaktan kaçındığından ve Avrupa'nın özellikle 2015 Göç Krizi sonrasında çok narin bir dengede

⁵⁰⁴ Harrison Smith, "Donald Trump is Elected President of the United States", **Washington Post**, 9 November 2016, https://www.washingtonpost.com/lifestyle/kidspost/donald-trump-is-elected-president-of-the-united-states/2016/11/09/58046db4-a684-11e6-ba59-a7d93165c6d4_story.html (e.t. 28.10.2021)

⁵⁰⁵ "Donald Trump on NATO: Top Quotes", **Deutsche Welle**, <https://www.dw.com/en/donald-trump-on-nato-top-quotes/g-44588734> (e.t. 28.10.2021)

⁵⁰⁶ "France's Macron Pushes for 'True European Army'", **BBC News**, 6 November 2018, <https://www.bbc.com/news/world-europe-46108633> (e.t. 28.10.2021)

⁵⁰⁷ "European Union Gives Impetus to Joint Defence Plan", **BBC News**, 13 November 2017, <https://www.bbc.com/news/world-europe-41971867> (e.t. 28.10.2021)

⁵⁰⁸ "Emmanuel Macron Warns Europe: NATO Is Becoming Brain-dead", **The Economist**, 7 November 2019, <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead> (28.10.2021)

durduğundan bahsetmiş ve kendisinin Avrupa savunmasının güçlü bir savunucusu olduğunu ifade etmiştir.⁵⁰⁹

Konvansiyonel tehditlerin, modern ve mücadele edilmesi daha zor olan siber saldırılar, uluslararası terörizm, korsanlık, göç vb. tehditler ile güncellenmesi Fransa'nın da yeni uluslararası sistemdeki tedbirlere yönelik güncelleme yapmasını gerektirmiştir. 2017 yılında yayınlanan "Savunma ve Milli Güvenlik Stratejik İncelemesi" bu noktada yayınlanan önemli bir belgedir. Geçmişte kendi ulusal gücüne güveni doğrultusunda hareket eden Fransa'nın, OGSP'nin Fransız ideallerine hizmet etmesini istiyorsa yeni bir Avrupalılaştırma sürecine girmesi gerektiği 1990'lı yıllardan beri akademisyenlerin başvurduğu bir söylem olmuştur. Fransa'nın tek başına bütün meydan okumaları tamamıyla karşılayabilme şansı olmadığı için Avrupa'nın özerk bir savunma sistemine sahip olmasını arzuluyorsa Avrupa'nın sorunlarını kendi sorunu gibi kabullenmesi gerektiği ise bu belgede dile getirilmektedir.⁵¹⁰ Dolayısıyla Fransa'nın diğer üye devletlerin Avrupa savunması fikrinde birleşmeleri için çabalaması gerekecektir. 2015 Paris'te yaşanan terör saldırıları tehditlerin bütün AB üye devletlerine ne kadar yakın olduğunu göstermiştir.⁵¹¹

Fransa'nın bu tehditlere karşı diğer Avrupalı devletleri harekete geçirme inisiyatiflerinden biri olan Avrupa Müdahale Girişimi (European Intervention Initiative – EII) Emmanuel Macron tarafından 2017 Sorbonne konuşmasında duyurulmuştur.⁵¹² Fransa'nın bu girişimi ilk bakışta Avrupa'yı daha etkili bir savunma aktörüne dönüştürme olarak algılanmaktadır.⁵¹³ Ancak Fransa'nın tek taraflı girişimleri ile oluşturulan bu yapı ilk olarak Almanya nezdinde soğuk karşılanmıştır.

⁵⁰⁹ "Emmanuel Macron in His Own Words (English)", **The Economist**, 7 November 2019, <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-in-his-own-words-english> (28.10.2021)

⁵¹⁰ Bu fikir 2017 yılında yayınlanan Savunma ve Milli Güvenlik Stratejik İncelemesi Belgesi'nde açıkça belirtilmiş ve 2030 yılına kadarki süreçte giderek artan bir harmonizasyon süreci öngörülmüştür. Ayrıntılı bilgi için bkz.; "Defence and National Security Strategic Review 2017", **Représentation Permanente de la France auprès de la Conférence du Désarmement a Genève**, 2017, s. 51, <https://cd-geneve.delegfrance.org/Defence-and-National-Security-Strategic-Review-1890> (e.t. 28.10.2021)

⁵¹¹ Paris'te 13 Kasım Cuma gecesi silahlı kişiler ve intihar bombacıları tarafından bir konser salonuna, bir stadyuma, restoranlara ve barlara neredeyse aynı anda düzenlenen saldırılarda 130 kişi hayatını kaybetmiş ve yüzlerce kişi yaralanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz.; "Paris Attacks: What Happened on the Night", **BBC News**, 9 December 2015, <https://www.bbc.com/news/world-europe-34818994> (e.t. 28.10.2021)

⁵¹² Christian Mölling, Claudia Major, "Why Joining France's European Intervention Initiative is the Right decision for Germany", **Egmont Royal Institute for International Relations**, 15 June 2018, <https://www.egmontinstitute.be/why-joining-frances-european-intervention-initiative-is-the-right-decision-for-germany/> (e.t. 29.10.2021)

⁵¹³ Ibid.

Almanya, savunma girişimlerinin AB kurumsal çerçevesi içerisinde geliştirilmesini isterken Macron'un bu girişimi desteklemesindeki nedenlerin altında zaten AB'nin yavaş işleyen bürokratik yapısı yatmaktadır.⁵¹⁴ Bir yandan da analistler Fransa'nın bu girişim ile OGSP'ye paralel bir yapı oluşumuna işaret etmektedirler. AB, PESCO, CARD ve EDF gibi Avrupa savunmasını senkronize edebilecek girişimleri kutlarken Paris'in bu inisiyatif ile Avrupa devletlerini AB ve NATO dışında bir şemsiye altında toplamasının OGSP'nin geleceği için riskler barındırdığı ve PESCO'nun zıt anlamlısı olduğu söylenmektedir.⁵¹⁵

Girişim yapı itibarıyla hızlı, esnek, geniş çaplı ve operasyonel anlamda hazır bir müdahale anlayışı ile hareket ettiği için yalnızca savunma konusunda istekli devletleri barındırmayı amaçlamakta ve böylece AB veya NATO'da olduğu gibi düşük katılım oranına sahip devletleri dışlamayı amaçlamaktadır.⁵¹⁶ Yani Fransa'nın "AB savunmasından" ziyade "Avrupa savunmasına" kaydığını işaret eden girişim, AB'nin OGSP alanında başarısız olması ve NATO ile sıkıntılar yaşanması olasılıkları sonucu yeni bir alternatif olma amacı ile oluşturulmuştur.⁵¹⁷ PESCO açısından bakıldığında ise görülmektedir ki PESCO Fransa'nın beklentileri perspektifinde farklı yönde hareket etmiş ve operasyonel kabiliyetin kullanımı yerine geliştirilmesi tercih edilmiştir. Bu amaçla Fransa bu girişimin AB'nin sağlayamadığı kolektif birlik konuşlandırma kabiliyeti boşluğunu doldurmasını istemektedir. Burada OGSP anlamında sorulması gereken soru ise bu inisiyatifin tamamen AB kurumsal yapısı dışında mı yoksa PESCO'nun bir alt dalı olarak mı geliştirileceğidir. Fransa bu inisiyatifin yalnızca AB üyelerine bağlı kalmasını istememekte Birleşik Krallık ve Norveç gibi devletlerin de katılım isteklerini değerlendirmek istemekte ve ABD gibi Afrika kıtasındaki anahtar partnerlerinden birinin katılımını engellemek istememektedir.⁵¹⁸ EII ilk hayata geçirildiğinde Fransa'ya dokuz devlet evet demiş, 2021 itibarıyla bu sayı 11'e çıkmıştır.⁵¹⁹

⁵¹⁴ Mölling, Major, "Why Joining France's...", op. cit.

⁵¹⁵ Claudia Major, Christian Mölling, "France Moves From EU Defense to European Defense", **Carnegie Europe**, 7 December 2017, <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/74944> (e.t. 29.10.2021)

⁵¹⁶ Ibid.

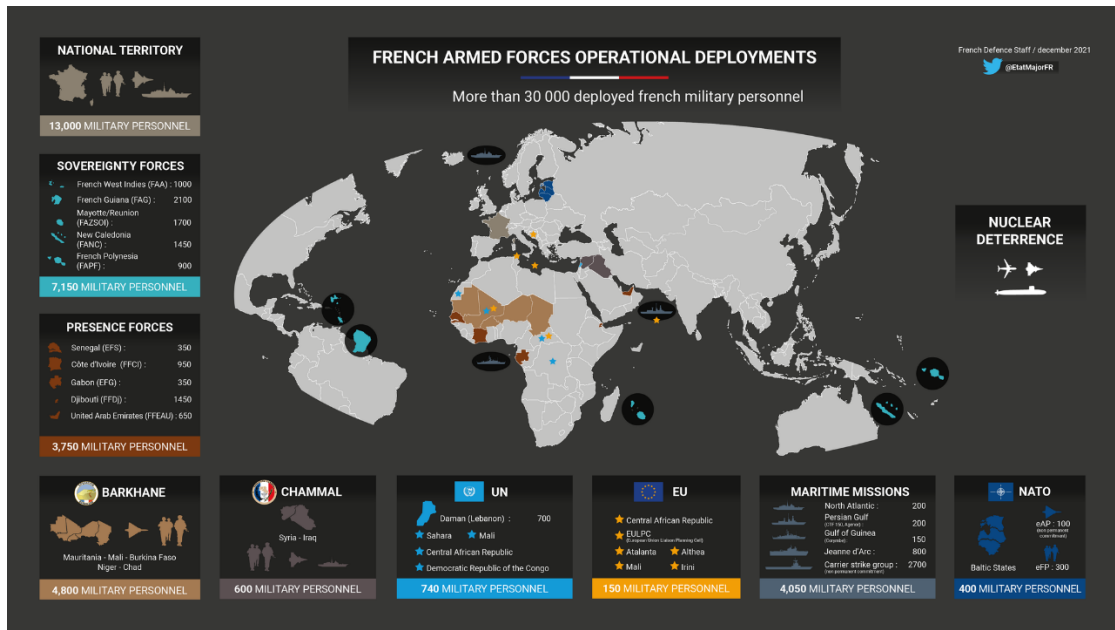
⁵¹⁷ Ibid.

⁵¹⁸ Alice Pannier, "Macron's European Intervention Initiative: More Questions Than Answers", **European Leadership Network**, 23 November 2017, <https://www.europeanleadershipnetwork.org/commentary/macrons-european-intervention-initiative-more-questions-than-answers/> (29.10.2021)

⁵¹⁹ "The Military Balance - 2021", op. cit., s. 101

The Military Balance 2018 yılı değerlendirmeleri neticesinde görülmektedir ki Fransa sahip olduğu ulusal savunma endüstrisi ve asker konuşlandırma kabiliyetleri bakımından AB üyesi devletler arasında askeri anlamda lider pozisyonda yer almıştır.⁵²⁰ Özellikle Afrika ve Orta Doğu’da gerçekleştirdiği operasyonlarla askeri varlığını gösteren Fransa’nın savunma bütçesi de paralel olarak artırılarak savunma gücünün modernizasyonu ve yenilenmesi çalışmaları devam ettirilmiştir.⁵²¹ Fransa 2021 yılı itibarıyla 30.000’den fazla askerini Güney Amerika, Afrika ve Asya kıtasında yürütülen operasyonlarda görevlendirmiştir. (bkz. Grafik 2)

Grafik 2: Fransız Askeri Kuvvetlerinin Operasyonel Konuşlandırılmaları

4.2.3. Fransa’nın OGSP’nin Operasyonel ve Mali Altyapısındaki Rolünün Analizi

Fransa kendi savunma kabiliyetini İkinci Dünya Savaşı sonrasında günümüze kadar geliştirmeyi ve ulusallaştırmayı başarmış bir devlet olarak belirmektedir. Soğuk Savaş ve sonrasında Afrika, Orta Doğu ve ulusal ölçekte gerçekleştirdiği operasyonlar Fransa’nın bugün askeri anlamda tek taraflı hareket edebilen bir kabiliyete ulaşmasını sağlamıştır. Bu durumun tarihsel arka planında 1960 yılında De Gaulle yönetimi altında gerçekleştirilen hamleler ön plandadır. 13 Şubat 1960 tarihinde Sahra Çölü’nde gerçekleştirilen “Mavi Çöl Faresi” kod adlı nükleer test

⁵²⁰ “The Military Balance - 2018”, op. cit., s. 102.

⁵²¹ Ibid.

başarı ile sonuçlanmış⁵²² ve Fransa bu tarihten itibaren nükleer caydırıcılığı ulusal bir güvenlik mekanizması olarak kullanmaya başlamıştır. Konvansiyonel anlamda Avrupa'nın GSYH bazında en çok harcama yapan devletlerinden olan Fransa 2007 ile 2021 yılları arasında %1,8 bandının altına hiçbir zaman düşmemiştir.⁵²³ 2021 yılı itibarıyla %2,1 oranında harcama yaparak NATO'nun belirlediği sınırı yakalayan sınırlı sayıdaki AB üye devletlerinden biri olmuştur.

Fransa'nın 2008 yılında yayınladığı White Paper ile ardından gelen Ekonomik Kriz bütçe anlamında sorunlar yaşatsa da Fransa, ordusunun modernizasyonu için gerekli bütçeyi ayırmayı tercih etmiştir. Bir yandan 21. yüzyıla birlikte siber uzay ve bilgi teknolojilerine daha fazla yatırım yapan Fransa Libya Krizi'nde gösterdiği katılım sonucunda ise özellikle keşif ve gözlem alanındaki yetersizliğini görmüştür. Fransa'yı bir diğer anlamda zorlayan operasyon NATO liderliğinde katıldığı Afganistan Operasyonu olmuştur. 2001 yılında NATO müdahalesine katılan Fransa toplamda 130.000 kişilik Uluslararası Güvenlik Destek Gücü (International Security Assistance Force - ISAF)'ne 3.600 askerden oluşan bir güç ile katılmış ve katkıda bulunan müttefikler arasında 5. sırada yer almıştır.⁵²⁴ Toplamda 89 askerini operasyonda kaybeden Fransa⁵²⁵ 2014 yılına kadar bütün birliklerini Afganistan'dan çekmiştir.⁵²⁶

2010 ile 2015 yılları arasında Fransa'nın giderek OGSP alanından uzaklaştığı ve operasyonlardaki varlığını azalttığı bir konjonktür söz konusu olmuştur. Bunun temel sebeplerine bakıldığında 2007 yılında operasyonel olarak ilan edilen EU Battlegroups konseptinin aktif olarak kullanılamaması ve AB'nin özellikle güvenlik konularında bürokratik işleyişinin yavaşlığı göze çarpmaktadır. Fransa 2011'de Libya'da, 2013 yılında Mali'de, 2014'de Orta Afrika Cumhuriyeti'nde ve 2014 yılında

⁵²² "13 February 1960 - The First French Nuclear Test", **Preparatory Commission for the Comprehensive Nuclear - Test - Ban Treaty Organization (CTBTO)**, <https://www.ctbto.org/specials/testing-times/13-february-1960-the-first-french-nuclear-test> (e.t. 29.10.2021)

⁵²³ Ayrıntılı bilgi için bkz.; "SIPRI Military Expenditure Database", **Stockholm International Peace Research Institute**, 2020, <https://sipri.org/databases/milex> (e.t. 29.10.2021)

⁵²⁴ "French Combat Troops Withdraw from Afghan War", **Reuters**, <https://www.reuters.com/article/us-afghanistan-france-idUSBRE8AJ11O20121120> (e.t. 29.10.2021)

⁵²⁵ Hayatını kaybeden askerler için bkz.; "In Memoriam", **Ministère des Armées**, <https://www.defense.gouv.fr/operations/missions-realisees/monde/operation-pamir-2001-2014/in-memoriam/in-memoriam> (e.t. 29.10.2021)

⁵²⁶ "Last Group of French Soldiers Leaves Afghanistan", **Euronews**, 31 December 2014, <https://www.euronews.com/2014/12/31/last-group-of-french-soldiers-leaves-afghanistan> (e.t. 29.10.2021)

Irak'ta DEAŞ (Devlet'ül Irak ve's Şam)'a karşı yürütülen operasyonları AB bayrağı altında değil kendi ulusal bayrağı altında yürütmüştür.⁵²⁷ Fransa OGSP alanına asker sayısı bakımından en çok katkı sağlayan devlet olarak AB kurumsal yapısından uzaklaşırken Birleşik Krallık ile yakınlaşmış ve bu dönemde ikili müttefiklik ilişkilerine daha çok önem atfetmiştir.

2016 sonrasında ilan edilen Küresel Strateji her ne kadar OGSP'ye yeni bir boyut kazandırmış olsa da Fransa'nın beklediği hızlı ve esnek birlik konuşlandırma kabiliyetine yönelik herhangi bir yenilik getirmemiş ve Fransa bu bakımdan da bir hayal kırıklığına uğramıştır. PESCO'nun daha çok kapasite geliştirme programı olması dolayısıyla da Fransa'nın 2019 yılında yer aldığı projelere bakıldığında 21 projede aktif katılım sağladığı ve 8 projeye öncülük ettiği görülmektedir.⁵²⁸ 2021 yılı itibarıyla PESCO 60 projeyi içerisinde barındırmaktadır.⁵²⁹ Fransa'nın özellikle projelerdeki yüksek öncülük etme oranı göze alındığında ulusal savunma endüstrisinin bu durumdan faydalanması kaçınılmaz olarak ortaya çıkmaktadır.

Bütçe anlamında Fransa 2008 Ekonomik Krizi'nin etkilerini ve kesintilerini 2013 ile aşmaya başlamış ve 2014-2019 yılları arasında Askeri Planlama Yasası ile 190 milyar dolarlık bir bütçe ayırmıştır. Özellikle askeri ekipmanların yenilenme ve bakım masraflarına ayrılan 102,7 milyar dolar endüstriyel alana verilen önemin bir yansıması olarak belirmiştir.⁵³⁰ SIPRI verilerine göre 2010 yılında 39.296 milyar Euro olan askeri harcama miktarı 2015 yılında 41.160 milyar Euro'ya çıkarmış ve kademeli bir yükseliş ile 2019 yılında 44.766 milyar Euro'ya ulaşmıştır.⁵³¹

Fransa ve Almanya özellikle 2016 sonrasında savunma bütçelerini ve askeri kapasitelerini giderek arttırmış ve GSYH oranında %2 seviyesinin üstüne çıkmayı amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda Fransa 2020 yılına gelindiğinde %2 sınırını geçmeyi başarırken Almanya 1.4 bandında kalmıştır fakat yükselen harcama ivmesi

⁵²⁷ Watanabe, op. cit., s. 3.

⁵²⁸ Projelerle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.; "Information Report", **French Senate**, No. 626, Extraordinary Session of 2018-2019, s. 123, <http://www.senat.fr/rap/r18-626-2/r18-626-21.pdf> (e.t. 29.10.2021)

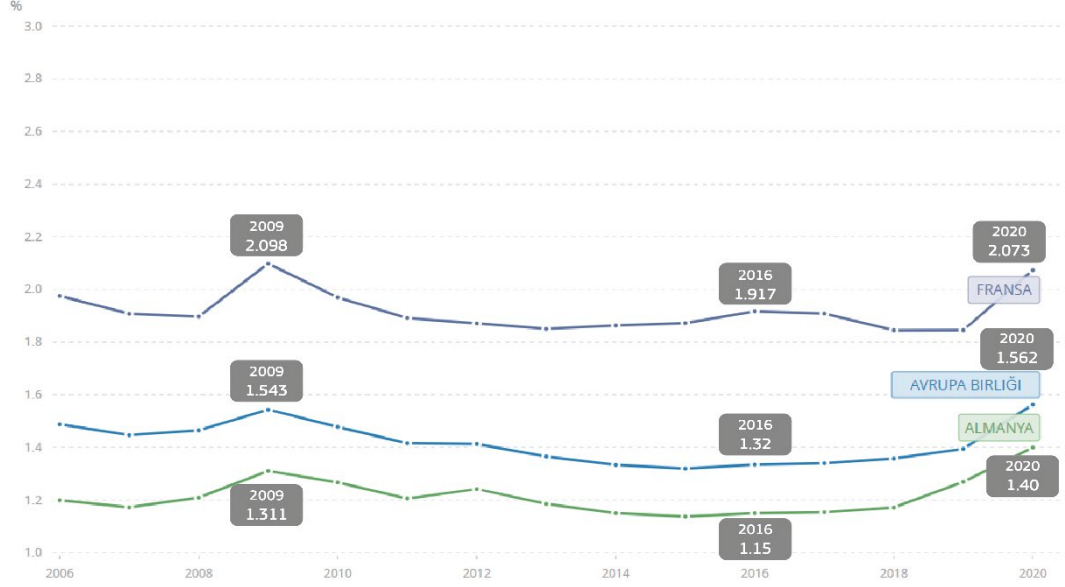
⁵²⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz.; **Permanent Structured Cooperation (PESCO)**, <https://pesco.europa.eu/> (e.t. 29.10.2021)

⁵³⁰ Watanabe, op. cit., s. 3.

⁵³¹ 1988 ile 2020 yılları arasındaki veriler için bkz.; "SIPRI Military Expenditure Database", **Stockholm International Peace Research Institute**, 2020, <https://sipri.org/databases/milex> (e.t. 29.10.2021)

göz önünde bulundurulduğunda bu trendin devam etmesi beklenmektedir.⁵³² (bkz. Grafik 3)

Grafik 3: 2009, 2016, 2020 Askeri Harcamalar (GSYH'nin yüzdesi) - AB, Almanya, Fransa

Her ne kadar Brexit süreci AB içindeki Fransız-İngiliz müttefikliği için umut kırıcı bir gelişme olsa da Fransa'nın 2015 sonrası Birleşik Krallık ile olan ikili müttefiklik ilişkileri devam etmiştir. 2015 yılında Libya'da terörle mücadelede ve Suriye'de DEAŞ'a karşı yürüyülen operasyonlarda İngiliz-Fransız ittifakı önemli bir rol üstlenirken, 2018 yılında Estanya'da NATO'nun Geliştirilmiş İleri Kuvvetlerine (Enhanced Forward Presence) destek veren iki önemli aktör olarak var olmaya devam etmişlerdir.⁵³³ Birleşik Krallık'ın Birlikten ayrılma isteği Fransa'yı Birlik içinde önemli bir pozisyona koymaktadır. Hatta bu pozisyonun güvenlik alanında lider pozisyon olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Fransız kuvvetlerinin zaman içinde geçirdiği dönüşüme bakıldığında otuz yıl öncesinde yalnızca barışı koruma operasyonlarına katılım görülürken, son 10 yılda ülke dışında (Sahel bölgesindeki Opération Barkhane) ve ülke içinde (Opération

⁵³² "Military Expenditure (% of GDP) - European Union, Germany, France", **The World Bank**, <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS?end=2020&locations=EU-DE-FR&start=2005> (e.t. 29.10.2021)

⁵³³ Alice Pannier, "France's Defense Partnerships and the Dilemmas of Brexit", **The German Marshall Fund of the United States**, 2018, <https://www.gmfus.org/news/frances-defense-partnerships-and-dilemmas-brexit> (e.t. 29.10.2021)

Sentinelle) terörle mücadeleye yönelik bir geçiş söz konusudur.⁵³⁴ Ancak Fransa'nın 2020 yılında yayınlanan 2030 İçin Stratejik Vizyonu'nda Fransız Ordusu'nun başı General Thierry Burkhard, yüksek yoğunluklu, devletler arası çatışmaya hazırlanma çağrısında bulunmuştur.⁵³⁵ Bu çağrının hedefindeki ülke henüz bilinmese bile, RF, Türkiye ve Kuzey Afrika'da bulunan devletler analistler tarafından göz önünde bulundurulmaktadır.⁵³⁶ Fransız Ordusu giderek daha yüksek teknolojiye yatırım yapan ve bütçesi oldukça büyüyecek olan savunma endüstrisinden yararlanan bir profil çizmektedir. Bu anlamda Fransız askeri modernizasyonunun çekirdeğinde, ordudaki hemen hemen her ön cephe motorlu ve zırhlı aracının yerini alacak 6.8 milyar dolarlık bir proje olan "Scorpion Programı" yatmaktadır.⁵³⁷ Fransa bugün itibarıyla Afrika'nın kuzeyinden Estonya'ya, Akdeniz'den Hindicini'ne uzanan bir alanda aktif olarak operasyonlar yürütmektedir. Bu operasyonların bazılarını AB, bazılarını NATO ve bazılarını ulusal bayrağı altında yürütmektedir. Ulusal anlamdaki mali ve askeri veriler neticesinde görülmektedir ki Fransa'nın OGSP alanında katıldığı ar-ge çalışmalarındaki rolü ve AB operasyonlarına yapacağı katkılar yadsınamayacak ölçüdedir. Ancak Fransa AB'nin kurumsal çerçevesinin hantallığını öne sürerek Birleşik Krallık ile olan ikili ilişkilerine ve EI2 gibi kendi girişimlerine kayma noktasında çekincesiz davranmakta ve OGSP alanını kimi zaman dışlayabilmektedir.

Bu çalışmanın yürütüldüğü tarih olan 2021 yılı verilerine bakıldığında AB OGSP alanında 2003 yılından beri 37 misyon ve operasyon gerçekleştirmiştir.⁵³⁸ (bkz. Görsel 2) 2021 itibarıyla devam eden 18 operasyonun 11'i sivil 7'si askeri olarak gerçekleştirilmektedir.⁵³⁹ Bu operasyonlarda AB'nin özellikle Afrika bölgesinde Fransa'ya sunduğu yardımlar da Fransa'nın vazgeçemeyeceği avantajlar sunmakta olduğundan Fransa Avrupa entegrasyonuna yönelik çok sert eleştiriler de getirmemektedir.

⁵³⁴ "The French Armed Forces Are Planning for High-intensity War", **The Economist**, 21 May 2021, <https://www.economist.com/europe/2021/03/31/the-french-armed-forces-are-planning-for-high-intensity-war> (29.10.2021)

⁵³⁵ "The French Armed Forces Are Planning for High-intensity War", **The Economist**, 21 May 2021, <https://www.economist.com/europe/2021/03/31/the-french-armed-forces-are-planning-for-high-intensity-war> (29.10.2021)

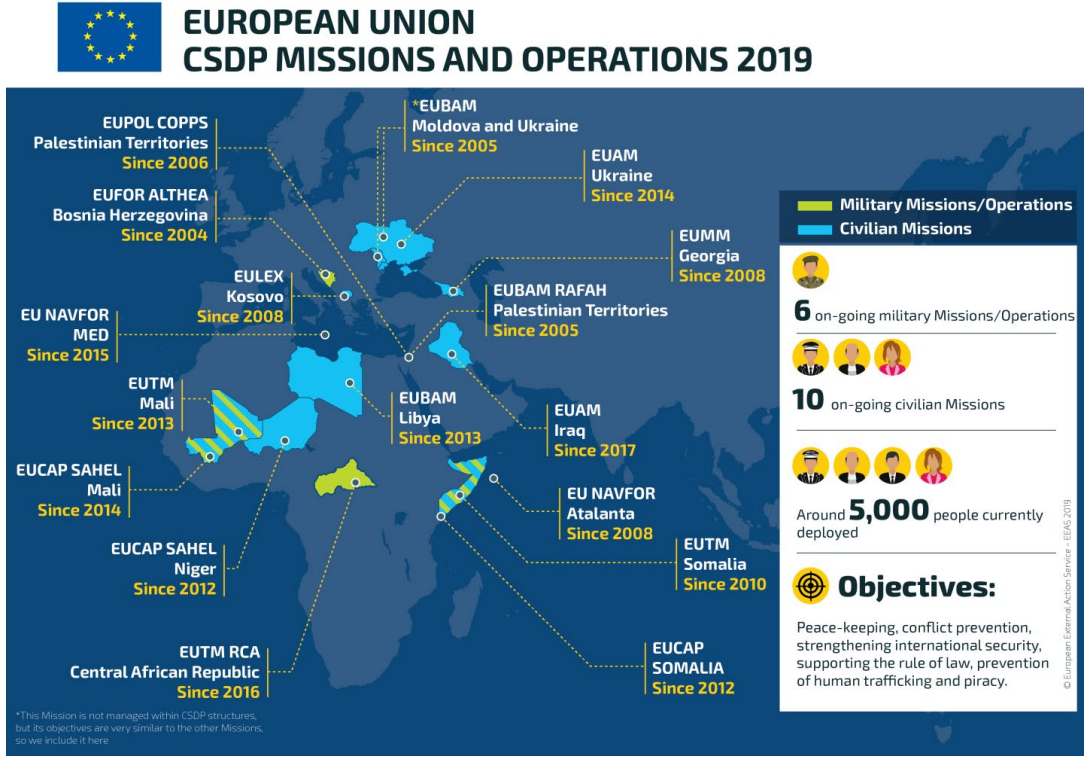
⁵³⁶ Ibid.

⁵³⁷ Ibid.

⁵³⁸ "EU CSDP Missions and Operations Factsheet", **European External Action Service (EEAS)**, 2021, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/83616/eu-military-operations-and-civilian-missions_en (29.10.2021)

⁵³⁹ Ibid.

Görsel 2: AB'nin OGSP Misyonları ve Operasyonları - 2019

SONUÇ

Avrupa’da ortak bir güvenlik ve savunma politikası oluşturma süreci forum özelliği taşıyan ve gayri resmi Hükümetlerarası bir statüye sahip ASİ ile başlatılmış ve Maastricht Antlaşması ile hukuki ve Kurumsal bir çerçeveye sahip olabilmıştır. ODGP kurumsal çerçevesinin yanında hükümetlerarası bir karakteristiğe de sahip olarak üye devletlerin politikalarını harmonize edebilmelerine az ya da çok olanak sağlayarak en azından üye devletlere bu entegrasyon alanında eksikliklerini görmelerine yardım etmiştir ve bu durum dolaylı olarak kurumsalcılığın AB içinde gelişebilmesine imkân sağlamıştır. ASİ ile başlayan bu süreçte Lüksemburg Raporu’nda belirtildiği gibi üye devletlerin ortak hareket edebilmeleri için pozisyonlarının uyumlaştırılması ön planda olmuş fakat bu çok fazla başarılı olamamıştır. Lakin yine de üye devletleri bir forum etrafında toplaması açısından OGSP’nin temellerini atması önemlidir çünkü ASİ çerçevesinde gerçekleştirilen hükümetlerarası toplantılar ODGP’ye giden sürecin yapı taşlarını oluşturmuştur yani hükümetlerarasıcılık bu dönem boyunca en etkili teorik çerçeveyi oluşturmuştur.

OGSP’nin ilk kurumsal yapılanması Maastricht Antlaşması ile gerçekleşmiş ve politik entegrasyona yönelik önemli bir adımı oluşturmuştur. Fakat içeriğine bakıldığında OSGP’nin nasıl gerçekleştirilmesi gerektiğine dair bir reçete sunmaması bu antlaşmanın eksik kaldığı noktalardan biri olmuştur. Amsterdam Antlaşması ile gelen en önemli değişikliklerden biri olan Yüksek Temsilci’nin atanması özellikle Hükümetlerarası düzlemde ilerleyen ODGP’nin üye devletler arasına arabulucu bir mekanizma koyması açısından önemlidir. Amsterdam sonrası ODGP’nin ilk test edildiği yer olan Kosova Krizi sonrasında AB kapasitesini sorgulamaya başlamış ve 1999 Köln AB Konseyi zirvesinde AGSP resmen kurulmuştur.

Hükümetlerarası düzlemde AGSP’ye geçiş, yetersizlikler dolayısıyla Kurumsal bir anlayış ile krizlerden öğrenen Avrupa için başarılı sayılabilmektedir. Özellikle Köln’den 4 yıl sonra ilk askeri operasyonunu gerçekleştirmesi bu kurumsal yapının sağladığı bir olanak olarak belirlemiştir. Böylece üye devletlerin çıkarlarını maksimize etmeleri noktasında kurumlara güvenmeleri teşvik edilmiş ve Lizbon Antlaşması’na giden süreç başlamıştır. Bu süreçte Kurumsal teori Hükümetlerarasıcılığa nazaran daha başarılı açıklamalar getirmektedir.

Almanya ve Fransa'nın öncelikleri ve tarihsel anlamda geçirdikleri politik entegrasyon süreçleri değerlendirildiğinde görülmüştür ki bu iki devletin AB'nin OGSP alanından beklentileri ulusal anlamda uzun vadede farklılıklar içermektedir. Almanya, Avrupa kurumsal entegrasyonuna Fransa'ya oranla daha bağlı ve politikalarını Avrupalılaştırma yönünde daha istekli görünmektedir. Daha Adenauer'in başta olduğu yıllarda dahi kurumsallaşmaya ve çok yönlü dış politikaya öncelik veren Almanya bu dönemde Batı ile tam anlamında entegre olabilmiş ve Batı Almanya'nın gelişmesi ve kendi politikalarını izleyebilmesi mümkün olabilmıştır. Almanya bu dönemde kendini uluslararası sisteme entegre etmeye çalışırken Fransa ulusal gücüne ve Avrupa kıtasında savaş sonrası düzende güçlü bir konumda olması dolayısıyla daha özgür bir politika alanına sahip olmuştur. Her ne kadar Avrupa'da bir entegre politik sistem görmek istese de bu sistemin oluşumunda Almanya gibi Kurumsalcı bir yaklaşım tercih etmektense hükümetlerarası bir yapıyı tercih ederek egemenliğinden ödün veremeyeceğini göstermiştir.

Almanya'da Braunt döneminde izlenen *Ostpolitik* boyunca da Almanya tamamen Avrupa entegrasyonunu dışlamamış ve ASI'nin oluşturulmasına önemli katkılar sağlamıştır. Belirtmek gerekir ki Almanya NATO ile bağlarını Fransa'ya nazaran çok daha sıkı bir şekilde kurmuş ve ABD'nin sunduğu güvenlik şemsiyesini hiçbir çekince hissetmeden kabullenmiştir. Fransa ise 1960 sonrası kazandığı nükleer silahlar ile NATO'nun askeri kanadından çıkma ve daha ziyade kendi çıkarlarına yönelik politikalar izlemekten çekinmemiştir. AB'nin politik ve savunma entegrasyonu sürecinde Fransa daha özerk ve bütüncül bir sistem arzu etmiştir. Her ne kadar Almanya ve Birleşik Krallık'ın ABD'yi dışlamayı göze alamaması bu dönemin kurumsal anlamda sancılı süreçlerden geçmesine yol açsa da Maastricht ile ODGP AB'nin önemli bir ayağı olarak oluşturulabilmiştir.

Helmut Kohl Almanya ve Avrupa Entegrasyonunu "*bir madeni paranın iki yüzü*" olarak tanımlarken NATO ile olan ilişkilerini de daha da sıkılaştırmayı tercih etmiştir. Bir yandan Almanya'nın sivil güç olma süreci devam ederken Fransa daha çok askeri operasyonlar ile Afrika ve Orta Doğu'da etkinlik göstermiştir. Kosova ve Afganistan örnekleri Almanya'nın Soğuk Savaş sonrası asker gönderdiği operasyonlar olurken Almanya sivil güç olma iddiasından bu operasyonlar sırasında da vazgeçmemiştir. 2011 Libya Müdahalesi'nde Fransa aktif olarak operasyonlara katılırken Almanya Merkel hükümeti sırasında hiçbir askeri unsurunu bu operasyonda

kullanmayacağını ve diplomatik çözüm yollarına başvuracağını açıkça belirtmiştir. Bu durum ilk başta Sarkozy hükümetinde tepkiyle karşılanırsa da 2008 Ekonomik Krizi'nden sonra Almanya'nın özellikle Euro'nun değerini korumaya yönelik politikaları AB içinde kurumsal yapıların önemini tekrar ortaya çıkarmıştır.

Almanya ve Fransa AGSP'nin başarısı noktasında ortak hareket etmişler ve 1999 Köln AB Zirvesi'nin başarılı sonuçlar vermesinde rol oynamışlardır. Almanya bu tarihten itibaren 2011 yılına kadar özellikle sivil alanda yürütülen operasyonlara yüksek katılım gösterirken 2012 yılından itibaren askeri yapısını da düzenleme ve geliştirme yoluna gitmiştir. Fransa için ise zaten güçlü olan ordusunun güçlendirilmesi ve yenilenmesi asıl önemli konu olmuştur. Fransa özellikle sırtındaki operasyonel yükü azaltmak için AB'nin katkılarda bulunmasını ve AB'nin kendi konuşlandırılabilir yapısına sahip olmasını isterken, bu istek *EU Battlegroups* ile cevaplanmış fakat yine de Battlegroups'tan beklenen performans alınamamıştır. 2016 yılına kadar yapılan analizlerde görülmektedir ki Almanya her zaman sivil bir bakış açısı ile OGSP'ye yaklaşırken Fransa daha çok askeri kapasite yönüne odaklanmaktadır. Almanya AB'nin sivil operasyonel kabiliyetine odaklanırken Fransa AB'nin askeri operasyonel kabiliyetini geliştirmek istemektedir. Bu ayrımın temelinde de bu iki devletin NATO'ya yaklaşımları yatmaktadır. Almanya için ABD bu dönem için hala kayda değer bir güvenlik partneridir ve zaten Almanya'nın kıta dışında herhangi bir operasyon yürütme isteği yoktur. Fakat Fransa daha aktif dış politikası ve ulusal askeri gücüne dayanarak bu gücün Avrupa için de itici olmasını böylece operasyonel kabiliyetini daha da geliştirmeyi amaçlamaktadır. Kısaca denilebilir ki 2016 yılına gelinen süreçte Almanya OGSP'ye bağlıdır fakat askeri operasyonel kabiliyetine çok fazla önem atfetmemektedir, Kurumsalcı bir anlayış ile kurumların sağladığı faydaları maksimize etmeye çalışmaktadır, Fransa ise bahsedilen askeri kabiliyetin oluşturulmasını istemekte fakat AB bunu sağlamada başarılı olamadığında Birleşik Krallık ile imzaladığı Lanchester House Antlaşmaları veya NATO'nun askeri kanadına geri dönme gibi esasen Hükümetlerarası teorinin savunduğu gibi kendi egemenliği noktasında taktiksel dış politika hamleleri gerçekleştirebilmektedir.

2016 yılı OGSP'nin kurumsallaşmasının AB üye devletleri üzerinde etkisini tekrar hissettirdiği bir sene olarak ortaya çıkmış, Brexit ile güç kaybeden Birliğin yeni bir itici güce ihtiyacı olduğunu anlayan Yüksek Temsilci Mogherini AB 2016 Küresel Stratejisi'ni açıklamıştır. Bu kurumsallaşma adına gelinen noktanın açıkça tezahürü

niteliğindedir çünkü artık AB kurumları üye devletlerin savunma politikalarına etki edebileceklerini göstermektedirler. Aynı yıl göreve başlayan Donald Trump'ın Avrupa'nın savunma gereksinimlerine ve NATO'ya getirdiği eleştiriler ise tarihte ilk defa Almanya'yı ABD'nin sunduğu güvenlik şemsiyesini sorgulamaya itmiştir. Kurumsal ve hükümetlerarası düzlemde yaşanan bu değişimler özellikle Fransa'ya söylem ve aksiyon bazında yeni avantajlar sunmuştur.

2010 ve 2015 yılları arasında Fransa'nın AB kurumlarından ve Almanya'dan özellikle Libya Müdahalesi'nde ve Irak'taki DEAŞ'la savaşta yeterli desteği görememesi Fransa'yı OGSP'den giderek uzaklaştırmıştır. 2016 yılından sonra ise Fransa'nın özellikle Brexit sonrasında tekrar Almanya'ya yaklaşması söz konusu olmuş ve Emmanuel Macron'un seçilmesi Avrupa savunma entegrasyonuna yeni bir ivme kazandırmıştır. Fransa 2016 yılına kadar kendi egemenliğine dayanarak birçok operasyon düzenlemiş ve kendi çıkarları doğrultusunda hareket edeceğini göstermiştir. CARD, EDF ve PESCO ile savunma harcamalarını ve kapasite geliştirmeyi optimum seviyeye çıkarma isteğini ortaya koyan AB'nin halen asker konuşlandırma kabiliyeti üzerine yenilik getirememesi sonucunda ise Fransa tekrar egemenliğine dayanarak EII girişimini oluşturmaya yönelmiştir. Böylece kurumsalcılık her ne kadar 2016 sonrası AB dönüşümünü anlamada önemli açıklamalara sahip olsa da hükümetlerin verdikleri kararlar ve çıkarları OGSP'yi etkileyen en önemli olguları oluşturmaya devam etmiştir. 2016'da başlayan Kurumsalcı sürecin sonunda Almanya ile 2020 yılında imzalanan Aachen Antlaşması Alman – Fransız savunma entegrasyonunu daha da ileriye taşımıştır. Donald Trump'ın verdiği röportajlarda ve Twitter üzerinden yaptığı açıklamaların hedefinde olan Almanya ise ilk defa Avrupa'nın kendi savunmasına sahip olmasına sıcak baktığını dile getirerek Fransa ile aynı çizgide yer aldığını göstermiştir. Özellikle popülist ve konservatif söylemlerin giderek arttığı 2015 Göç Krizi sonrası Avrupa içinde 2016 sonrası ilan edilen bürokratik girişimlerin başarısızlığı OGSP'nin büyük bir darbe almasına sebep olacağından Fransa ve Almanya'nın beraber hareket etmesi kaçınılmaz olmuştur. Kısaca Hükümetlerarası bir şekilde ilerleyen konjonktür aslında bu süreçte kurumsal mekanizmaların güçlerini koruması adına işletilmiştir.

Son olarak açıklık getirmek gerekmektedir ki OGSP'nin başarılı olması "*Avrupa Ordusu'nun kurulması*" olarak da algılanmamalıdır. Örneğin NATO her zaman müdahale ve asker konuşlandırılabilirlikte anlamlarında başarılı bir organizasyon

olarak anılmıştır fakat hiçbir zaman kendi ordusuna sahip olmamıştır. Nitekim PESCO, CARD veya EDF bu amaçla başlatılan girişimler değillerdir ve Fransa'nın da 2016 sonrası hayal kırıklığının ve EII girişimini başlatmasının sebebi burada yatmaktadır. OGSP'den beklenen Avrupa'nın Avrupa devletlerince savunulması ve bunun ortaklaşa ve koordineli bir şekilde yapılmasıdır. İlk etapta PESCO ile AB'nin savunma kapasitesinin ortaklaşa geliştirilmesi ve harmonize edilmesi mümkün olsa da AB'nin büyük ölçekli kriz yönetimi operasyonlarının altından kalkabilecek ölçüde bir savunma sistemi henüz oluşturulamamıştır. "Avrupa Ordusu" terimi de bu anlamda sürekli hazır tutulan AB bayraklı birlikler olarak değil, istenildiğinde harekete geçirilebilecek AB üye devletlerinin güçlerine dayalı bir sistem olarak değerlendirilmelidir.

Bunun temelinde yatan sebep ise Avrupalı kimliğinin Fransa gibi egemenliğine sıkı sıkıya bağlı üyelerde henüz tam olarak yerleşmemiş olmasıdır. Daha önce belirtildiği gibi Avrupalı vatandaşların %75'i OGSP'nin başarısını istemektedir ve %79 kadarı OGSP'nin ABD'den bağımsız yaratılması taraftarı olmuştur. Bu durum elbette ABD tarafında rahatsızlık verici bir durumdur çünkü ABD her zaman AB savunmasını istese de bunun NATO içerisinde gerçekleştirilmesi taraftarı olmuştur.

2021 yılı itibariyle yukarıda analiz edilen olguların ve teorik yönelimlerin yanında yeni fırsatların ve tehditlerin de ufukta belirdiği görülmektedir. Almanya (bkz. Görsel 3) ve Fransa (bkz Görsel 4)'nin güçlü ve zayıf yönlerini tam anlamıyla kabul ederek karşılarındaki fırsatlara ve tehditlere nasıl tepkiler verecekleri ise gelecek yıllarda gün yüzüne çıkacaktır.

Grafik 3: 2021 Yılı İtibariyle Almanya SWOT Analizi

Görsel 4: 2021 Yılı İtibariyle Fransa SWOT Analizi

Terim anlamında gerek Avrupa savunması olsun gerekse Avrupa Ordusu olsun OGSP'nin sadece Almanya ve Fransa özelinde gerçekleştirilmesi de ikili bir ittifaktan öteye geçemeyeceği gibi diğer üye devletlerde de hegemonya endişesi yaratacaktır. Fransa ve Almanya askeri ve ekonomik güçlerini ancak doğru bir şekilde Avrupa kurumsallığı çerçevesinde bütün üye devletleri kapsayacak şekilde kullanabilirlerse OGSP'nin tam olarak başarısından söz edilebilecektir. Elbette ki ilk etapta üye devletlerin NATO'nun sağladığı konfor alanından çıkarak kendilerini tamamen OGSP'ye adanmaları beklenmemektedir. Lakin Donald Trump'ın sert eleştirileri AB üyesi devletlere NATO'nun da zaman içinde kırılabilir olabileceğini göstermiştir. RF, Çin ve ABD gibi büyük güçlerin var olduğu yeni uluslararası sistemde hiçbir AB üye devleti kendi çıkarlarını koruyabilecek güce ve kaynağa sahip değildir. 2018 yılında ortak açıklama yapan Fransa ve Almanya'nın Avrupa savunmasını kendi ellerine alması gerektiği yaklaşımı bu düzlemde daha da anlamlı hale gelmektedir. Aachen Antlaşması bu anlamda önemli bir kilometre taşını ihtiva etmiş olsa da tek başına yeterliliği sorgulanabilir bir antlaşmadır. Almanya ile Fransa gerçekten ortak bir savunma politikası geliştirmek istiyorlarsa hükümetlerarası bir düzlemde mi yoksa AB kurumsal yapısı içinde mi başarabileceklerdir sorusunun cevabı PESCO ve EII'nin gelecek yıllardaki başarısına ve Trump sonrası ABD'nin Avrupa'ya yaklaşımındaki değişime bağlı olacaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

“Army Report – Raporto Esercito 2012”, **Italian Army - Ministry of Defence**, 2012, http://www.esercito.difesa.it/comunicazione/editoria/Rapporto-Esercito/Documents/Rapporto_Esercito_2012.pdf (e.t.: 05.03.2021)

ARI Tayyar, “**Uluslararası İlişkiler Teorileri**”, Aktüel Yayınları, 9. Baskı, 2018.

BEST Edward , **Understanding EU Decision-Making**, Maastricht: European Institute of Public Administration, 2016.

ÇAKMAK Haydar, **Avrupa Birliği - Türkiye İlişkileri**, 4. Baskı, Ankara: Barış Kitabevi, 2014.

FRISELL Eva Hagström, SJÖKVİST Emma, **Military Cooperation Around Framework Nations: A European Solution to the Problem of Limited Defence Capabilities**, Swedish Defence Research Agency (FOI), 2019.

HİLL Christopher, SMİTH Karen E., (Ed.), “**European Foreign Policy: Key Documents**”, New York: Rouledge, 2000.

HOWORTH Jolyon, “**The Security and Defence Policy in the European Union**”, New York: Palgrave Macmillan, 2007.

HOWORTH Jolyon, MENON Anand, **The European Union and National Defence Policy**, London – New York: Routledge, 1997.

KESKİN M. Hakan, **Avrupa Birliği El Kitabı**, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları, 2016.

MISKIMMON Alister, **Germany and the Common Foreign and Security Policy of the European Union: Between Europeanisation and National Adaptation**, Palgrave Macmillan, New York, 2007.

NUGENT Neill, **The Government and Politics of the European Union**, Palgrave: Basingstoke, 1994.

ÖZDAL Barış, **Avrupa Birliği Siyasi Bir Cüce, Askeri Bir Solucan mı?**, 2. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2020.

ÖZDAL Barış, KARACA R. Kutay, **Diplomasi Tarihi II**, 3. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2021

PETERS John E., JOHNSON Stuart, BENSANEL Nora, LISTON Timothy, WILLIAMS Traci, (Ed.), **European Contributions to Operation Allied Force: Implications for Transatlantic Cooperation**, Project Air Force: RAND, 2001.

REÇBER Kamuran, **Avrupa Birliği Hukuku ve Temel Metinleri**, Bursa: Dora Yayınları, 2012.

REÇBER Kamuran, **Avrupa Birliği Mevzuatı**, Bursa: Ezgi Kitabevi, 2003.

REHRL Jochen, GLUME Galia, (Ed.), **Handbook on CSDP Missions and Operations: The Common Security and Defence Policy of the European Union**, Vienna: Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, 2015.

ROSAMUND Ben, **Theories of European Integration**, New York: St. Martin's Press, 2000.

SANDER Oral, **Siyasi Tarih (1918-1994)**, 15. Baskı, İstanbul: İmge Kitabevi, 2007.

SMITH Hazel, **European Union Foreign Policy: What it is and What it Does**, London: Pluto Press, 2002

SMITH Michael E., **Europe's Foreign and Security Policy: The Institutionalization of Cooperation**, Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

The Military Balance - 2009, The International Institute for Strategic Studies – IISS, Vol. 109, No. 1, 2009.

The Military Balance - 2010, The International Institute for Strategic Studies – IISS, Vol. 110, No. 1, 2010.

The Military Balance - 2012, The International Institute for Strategic Studies – IISS, Vol. 112, No. 1, 2012.

The Military Balance - 2015, The International Institute for Strategic Studies – IISS, Vol. 115, No. 1, 2015.

The Military Balance - 2016, The International Institute for Strategic Studies – IISS, Vol. 116, No. 1, 2016.

The Military Balance - 2017, The International Institute for Strategic Studies – IISS, Vol. 117, No. 1, 2017.

The Military Balance - 2018, The International Institute for Strategic Studies – IISS, Vol. 118, No. 1, 2018.

The Military Balance - 2019, The International Institute for Strategic Studies – IISS, Vol. 119, No. 1, 2019.

The Military Balance - 2020, The International Institute for Strategic Studies – IISS, Vol. 120, No. 1, 2020.

The Military Balance - 2021, The International Institute for Strategic Studies – IISS, Vol. 121, No. 1, 2021.

ÜLGER İrfan Kaya, **Avrupa Birliği'nde Siyasal Bütünleşme**, İstanbul: Gündoğan Yayınları, 2002.

Kitap Bölümleri

ALLEN David, WALLACE William, “European Political Cooperation: The Historical and Contemporary Background”, (Ed.), David Allen, Reinhardt Rummel, Wolfgang Wessels, **European Political Cooperation: Towards a Foreign Policy for Western Europe**, 1982.

BADIE Bertrand, “Sovereignty and Intervention”, (Ed.), Walter Carlsnaes, Helene Sjurjen, Brian White, **Contemporary European Foreign Policy**, Sage Publication, 2004

BONVICINI Gianni, “Making European Foreign Policy Work”, Martin Westlake, (Ed.), **The European Union beyond Amsterdam: New Concepts of European Integration**, London: Routledge, 1998.

CEBECİ Münevver, “AB'nin Güvenlik ve Savunma Politikalarında Güncel Tartışmalar”, Sanem Baykal, Sinem Akgül Açıkmeşe, Belgin Akçay, Çağrı Erhan, (Ed.), **Hukuki, Siyasi ve İktisadi Yönleriyle Avrupa Bütünleşmesinde Son Gelişmeler ve Türkiye-AB İlişkileri**, Ankara: ATAUM, 2018.

ELIASSEN Kjell A., “Introduction: The New European Foreign and Security Policy Agenda”, Kjell A. Eliassen, (Ed.), **Foreign and Security Policy in the European Union**, London: SAGE Publications, 1998, s .4.

FREIRE Maria R., “The European Security and Defence Policy: History, Structures and Capabilities”, Michael Merlingen, Rasa Ostrauskaite, (Ed.), **European Security and Defence Policy an Implementation Perspective**, New York: Routledge, 2008.

HOWORTH Jolyon, “National Defence and European Security Integration: An Illusion Inside a Chimera”, Jolyon Howorth, Anand Menon, (Ed.), **The European Union and National Defence Policy**, New York: Roudledge, 1997.

KOHLER Beate, “Euro-American Relations and European Political Cooperation”, (Ed.), David Allen, Reinhardt Rummel, Wolfgang Wessels, **European Political Cooperation: Towards a Foreign Policy for Western Europe**, 1982.

LINDSTROM Gustav, “The Development of CFSP and CSDP”, Jochen Rehl, Hans-Bernhard Weisserth, (Ed.), **Handbook on CSDP - The Common Security and Defence Policy of the European Union**, 2nd Edition, Vienna: Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, 2013, http://www.eeas.europa.eu/archives/docs/csdp/structures-instruments-agencies/european-security-defence-college/pdf/handbook/handbook_csdp_2_aufgabe-revised.pdf (e.t.: 10.08.2020)

MÜHLMANN Thomas, “The Police Mission EUPM in Bosnia”, Michael Merlingen, Rasa Ostrauskaite, (Ed.), **“European Security and Defence Policy an Implementation Perspective”**, New York: Routledge, 2008.

PETERSON John, “The European Union as a Global Actor”, John Peterson, Helene Sjursen, (Ed.), **A Common Foreign Policy for Europe? Competing Visions of the CFSP**, New York: Routledge, 1998.

PIEPER Moritz, “Taking Stock of the Common in the European Union’s Common Foreign and Security Policy”, Jaap de Zwaan, Martijn Lak, Abiola Makinwa, Piet Willems, (Ed.), **Governance and Security Issues of the European Union**, Den Haag: T.M.C. Asser Press, 2016.

POLLACK Mark A., “The New Institutionalisms and European Integration”, Antje Wiener, Thomas Diez, (Ed.), **European Integration Theory**, 2nd Edition, Oxford: Oxford University Press, 2009.

POLLACK Mark A., “Theorizing EU Policy-Making”, Helen Wallace, William Wallace, Mark A. Pollack, (Ed.), **Policy-Making in the European Union**, 5th Edition, Oxford: Oxford University Press, 2005 s. 15

REHRL Jochen, “Crisis Response System and Management Procedures”, Jochen Rehl, Galia Glume, (Ed.), **Handbook on CSDP Missions and Operations: The Common Security and Defence Policy of the European Union**, Vienna: Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, 2015, https://eeas.europa.eu/archives/docs/csdp/structures-instruments-agencies/european-security-defence-college/pdf/handbook/final_-_handbook_on_csdp_missions_and_operations.pdf (e.t.: 15.12.2020)

SAMUR Hakan, “Avrupa Birliği’nde Güvenlik Meselesi ve Türkiye”, İlhan Sağsen, Mehmet Dalar, (Ed.), **Avrupa Birliğinin Uluslararası İlişkileri ve Türkiye**, Orion Kitabevi, 2018.

SENS Allen G., “The Changing Politics of European Security”, Stefan Ganzle, Allen G. Sens, (Ed.), **The Changing Politics of European Security: Europe Alone?**, London: Palgrave Macmillan, 2007.

SJOVAAG Marit, “The Single European Act”, Kjell A. Eliassen, (Ed.), **“Foreign and Security Policy in the European Union”**, London: SAGE Publications, 1998.

SMITH Michael E., “The EU as an International Actor”, Jeremy Richardson, (Ed.), **European Union, Power and Policy-Making**, New York: Routledge, 2006.

SPENCE Arnhild, SPENCE David, “The Common Foreign and Security Policy from Maastricht to Amsterdam”, Kjell A. Eliassen, (Ed.), **“Foreign and Security Policy in the European Union”**, London: SAGE Publications, 1998.

TANK G. Pinar, “The CFSP and the Nation - State”, Kjell A. Eliassen, (Ed.), **“Foreign and Security Policy in the European Union”**, London: SAGE Publications, 1998.

YOUNG Alasdair R., “The Single Market: A New Approach to Policy”, Helen Wallace, William Wallace, Mark A. Pollack, (Ed.), **Policy-Making in the European Union**, 5th Edition, Oxford: Oxford University Press, 2005

Makaleler

ANDREEA Stretea, “The French-German Approach on the Future of the European Union” **On-line Journal Modelling the New Europe**, No. 25, 2018.

AVŞAR Önder A., “Rasyonel Kurumsalcılık Ve Sosyolojik Kurumsalcılık Açısından Avrupalılaşma Yaklaşımı”, **Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 17, 30. Yıl Özel Sayısı, 2017.

AYBET Gülnur, “ESDP and New Security Challenges: How the Petersberg Tasks Have Come a Long Way”, **Turkish Policy Quarterly**, Vol. 3 No. 2, 2004

BABUNA Aydın, “European Integration, Bosnia-Herzegovina and Stability in the Western Balkans: A New Strategy”, **Perceptions**, Vol. 19, No. 2, 2014.

BANCHOFF Thomas, “German Identity and European Integration” **European Journal of International Relations**, Vol. 5, No. 3, 1999.

BEST Edward, “The Treaty of Nice: Not Beautiful but It’ll Do”, **Eipascope**, 2001.

BISCOP Sven, “The EU and Middle-Eastern Security: A New Departure?”, **10th Biennial Convention**, 2007.

BISCOP Sven, “European Defence: What’s in the CARDS for PESCO?”, **EGMONT Royal Institute for International Relations**, No. 91, 2017.

BOYER Yves, “French Defence Policy in a Time of Uncertainties”, **Das Austria Institut für Europa und Sicherheitspolitik (AIES)**, 2012, <https://issat.dcaf.ch/Learn/Resource-Library/Other-Documents/The-2016-German-White-Paper-Strategic-Review-and-Way-Ahead> (e.t.: 15.11.2021)

CHALMERS Malcolm, “Brexit and European Security”, **RUSI Briefing Paper**, 2018.

DOVER Robert, “The EU and the Bosnian Civil War 1992–95: The Capabilities - Expectations Gap at the Heart of EU Foreign Policy”, **European Security**, Vol. 14, No. 3, 2005.

DUNN Thomas M., “Neo-Functionalism and the European Union”, **E-International Relations**, 2012, <https://www.e-ir.info/2012/11/28/neo-functionalism-and-the-european-union/> (e.t.: 15.04.2020)

EFE Haydar, “AB’nin ‘Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası’ Oluşturma Çabaları”, **Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 2, 2007.

EFE Haydar, “Soğuk Savaş Döneminde Avrupa’da Ortak Dış Politika Oluşturma Çabaları”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt: 9, No: 1, Ankara, 2010.

FIOTT Daniel, “The CARD on the EU Defence Table”, **European Union Institute for Security Studies (EUISS)**, 2017.

FIOTT Daniel, “The CSDP in 2020: The EU’s Legacy and Ambition in Security and Defence”, **EU Institute for Security Studies**, 2020.

GROSS Eva, “Germany and European Security and Defence Cooperation: The Europeanization of National Crisis Management Policies?”, **Security Dialogue**, Vol. 38, No. 4, 2007.

GUERZONI Francesco, “A European Integrated Force for an Ambitious Permanent Structured Cooperation”, **Union of European Federalists**, 2017, https://www.federalists.eu/fileadmin/files_uef/Publications/Reflection_Paper/2017_Nov_Reflection_Paper_Francesco_Guerzoni.pdf (e.t.: 09.02.2021)

HAAS Ernst B., SCHMITTER Philippe C., “Economics and Differential Patterns of Political Integration: Projections about Unity in Latin America”, **International Organization**, 18 (4), 1964.

HALL Peter A., TAYLOR Rosemary C. R., “Political Science and the Three New Institutionalisms” **Political Studies**, Vol. 44, No. 5, 1996.

HOFFMANN Stanley, “Obstinate or Obsolete? The Fate of the Nation-State and the Case of Western Europe”, **Daedalus**, Vol. 95, No. 3, 1966.

HOWORTH Jolyon, “European Defence and the Changing Politics of the European Union: Hanging Together or Hanging Separately?”, **Journal of Common Market Studies**, Vol. 39, 2001.

KASKI Antti, “The CSDP after Lisbon: Lost Opportunities or Changed Interests?”, **GCSP Policy Paper**, No: 16, 2011.

KAYA Emre Kürşat, “European Defence Ecosystem, Third Countries’ Participation and the Special Case of Turkey”, **Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi (EDAM)**, 2019, <https://edam.org.tr/en/european-defence-ecosystem-third-countries-participation-and-the-special-case-of-turkey/> (e.t.: 09.02.2021).

KHAWAJA Noor-ul-Ain, “The Libyan Crisis and UNSC Resolution 1973: Authority, Legitimacy and Prospects”, **Pakistan Horizon**, Vol. 64, No. 3, 2011.

KNOTTER Lucas “The De Facto Sovereignty of Unrecognised States: Towards a Classical Realist Perspective?”, **Ethnopolitics**, Vol. 18, 2019.

KOPPA Maria Eleni, “The relationship between CSDP and NATO after Brexit and the EU Global Strategy”, **The Foundation for European Progressive Studies (FEPS)**, 2019.

LAZAROU Elena, LATICI Tania, “PESCO: Ahead of the Strategic Review”, **European Parliament**, 2020, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652051/EPRS_BRI\(2020\)652051_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652051/EPRS_BRI(2020)652051_EN.pdf) (e.t.: 09.02.2021).

LEGRAND Jérôme, “In-Depth Analysis: Does the New EU Global Strategy Deliver on Security and Defence?”, **European Parliament**, 2016.

LEMKE Christiane, “Germany’s EU Policy: The Domestic Discourse”, **German Studies Review**, Vol. 33, No. 3, 2010.

MAJOR Claudia, MÖLLING Christian, “The Framework Nations Concept: Germany’s Contribution to a Capable European Defence”, **German Institute for International and Security Affairs**, No. 52, 2014.

MAULNY Jean-Pierre, “The European Defence Fund: Challenges and Opportunities for The Land Armament Industry”, **The Armament Industry European Research Group (Ares Group)**, 2018, <https://www.iris-france.org/wp-content/uploads/2018/06/Ares-26.pdf> (e.t.:16.02.2021)

MEARSHEIMER John J., “Back to the Future: Instability in Europe after the Cold War”, **The MIT Press**, Vol. 15, No. 1, 1990-56.

MERCAN S. Sezgin, “Siyasal Bütünleşme Kuramları Işığında AB Genişlemesi”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 1, 2011 .

MILLS Claire, “The European Intervention Initiative (EII/EI2)”, **UK Parliament House of Commons Library**, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8432/CBP-8432.pdf> (e.t.: 23.06.2021)

MOGA Teodor Lucian, “The Contribution of the Neofunctionalist and Intergovernmentalist Theories to the Evolution of the European Integration Process”, **Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences**, 2009.

MÖLLING Christian, MAJOR Claudia, “Why Joining France’s European Intervention Initiative is the Right Decision for Germany”, **EGMONT Royal Institute for International Relations**, 2018, <https://www.egmontinstitute.be/why-joining-frances-european-intervention-initiative-is-the-right-decision-for-germany/> (e.t.: 08.04.2021)

MÜLLER-HENNIG Marius, “Germany and the Future of European Security”, **European Security after Brexit**, 2020, <http://library.fes.de/pdf-files/id/16865-20201215.pdf> (e.t.: 26.20.2021)

NOVÁKY Niklas, “France’s European Intervention Initiative: Towards a Culture of Burden Sharing”, **European View**, 2018.

ÖZDAL Barış, “Lizbon Reform Andlaşması’nın Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası’na İlişkin Düzenlemelerinin Analizi”, **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 7, 2008.

PATERSON William E., “From the Bonn to the Berlin Republic”, **German Politics**, Vol. 9, No. 1, 2000

POLLACK Mark A., “Theorizing the European Union: International Organization, Domestic Polity, or Experiment in New Governance?”, **Annual Review of Political Science**, Vol. 8, 2005.

REICHARD Martin, “Some Legal Issues Concerning the EU-NATO Berlin Plus Agreement”, **Nordic Journal of International Law**, Vol. 73, 2004.

REYBROECK Roland Van, “What’s in the CARDS?”, **EGMONT Royal Institute for International Relations**, No. 103, 2019.

REYKERS Yf, “A Permanent Headquarters Under Construction? The Military Planning and Conduct Capability as a Proximate Principal”, **Journal of European Integration**, Vol. 41, 2019

RUTTEN Maartje, “From St. Malo to Nice European Defence: Core Documents”, **Institute For Security Studies Western European Union**, 2001.

SMITH Michael E., “Institutionalization, Policy Adaptation and European Foreign Policy Cooperation” **European Journal of International Relations**, Vol. 10, No. 1, 2004.

STEPHERD Alistair J. K., “A Milestone in the History of the EU: Kosovo and the EU’s International Role”, **International Affairs**, Vol. 85, 2009.

SYSSOYEVA R. V., “Intergovernmentalist Theory by Stanley Hoffmann”, **Web Of Scholar**, Vol. 5, 2018.

TARDY Thierry, “CSDP in Action: What Contribution to International Security?”, **Chaillot Papers**, No: 134, 2015.

VANHOONACKER Sophie, DIJKSTRA Hylke, MAURER Heidi, “Understanding the Role of Bureaucracy in the European Security and Defence Policy: The State of the Art”, **European Integration online Papers (EIoP)**, Vol. 14, 2010.

WATANABE Lisa, “Keeping France in the CSDP”, **Center for Security Studies (CSS)**, Vol. 3, 2015.

Elektronik Kaynaklar

“13 February 1960 - The First French Nuclear Test”, **Preparatory Commission for the Comprehensive Nuclear – Test - Ban Treaty Organization (CTBTO)**, <https://www.ctbto.org/specials/testing-times/13-february-1960-the-first-french-nuclear-test> (e.t. 29.10.2021)

“1980-1986 Enlargement to the south and the Single European Act”, **Centre Virtuel de la Connaissance sur l’Europe (CVCE)**,

<https://www.cvce.eu/en/collections/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/cd165215-8327-4583-922d-58a974e65ca5> (e.t.: 27.07.2020)

“2017 Strategic Review of Defence and National Security”, **Représentation Permanente de la France auprès de l’Organisation du Traité de l’Atlantique Nord**, 2017, <https://otan.delegfrance.org/2017-Strategic-Review-of-Defence-and-National-Security> (e.t.: 03.07.2021).

“2020 CARD Report”, **European Defence Agency (EDA)**, <https://eda.europa.eu/docs/default-source/reports/card-2020-executive-summary-report.pdf> (e.t.: 12.04.2021)

“A Global Strategy for the European Union”, **European External Action Service (EEAS)**, https://eeas.europa.eu/topics/eu-global-strategy/49323/global-strategy-european-union_en (e.t.: 10.06.2020)

“A Secure Europe in a Better World”, **Council of the European Union**, 8 December 2003, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15895-2003-INIT/en/pdf> (e.t.: 20.12.2020)

“A Short History of NATO”, **NATO**, https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_139339.htm (e.t.: 25.06.2020)

“After Summits with Trump, Merkel Says Europe Must Take Fate into Own Hands”, **Reuters**, 28 May 2017, <https://www.reuters.com/article/us-germany-politics-merkel-idUSKBN18O0JK> (e.t. 25.10.2021)

“Britain will Not Stand in the Way of a Military Headquarters for the EU, Says Boris Johnson as He Urges the Bloc to Spend More on Defence”, **DailyMail**, 15 May 2017, <https://www.dailymail.co.uk/news/article-4506930/UK-not-stand-way-closer-EU-defence-links-says-Boris-Johnson.html> (e.t. 22.08.2021)

“Brussels, 28 February 2011 Libya: EU Imposes Arms Embargo and Targeted Sanctions”, **European Commission**, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/PRES_11_41 (e.t.: 10.03.2021).

“Capacity Development Plan”, **European Defence Agency (EDA)**, https://eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/2018-06-28-factsheet_cdpb020b03fa4d264cfa776ff000087ef0f (e.t.: 09.03.2021)

“Cologne European Council (3 - 4 June 1999) Conclusions of the Presidency”, **European Parliament**, https://www.europarl.europa.eu/summits/kol2_en.htm#an3 (e.t.: 18.04.2020)

“Committee for Civilian Aspects of Crisis Management (CivCom)”, **European Council**, <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/committee-civilian-aspects-crisis-management/> (e.t.: 18.02.2021)

“Coordinated Annual Review on Defence (CARD)”, **European Defence Agency (EDA)**, https://eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/2018-11-26-factsheet_card (e.t.: 25.03.2021)

“Coordinated Annual Review on Defence (CARD)”, **European Defence Agency (EDA)**, [https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-\(card\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-(card)) (e.t.: 28.03.2021)

“Coreper I”, **European Council**, <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/coreper-i/> (e.t.: 18.02.2021)

“Council Decision 2011/210/CFSP of 1 April 2011 on a European Union Military Operation in Support of Humanitarian Assistance Operations in Response to the Crisis Situation in Libya (EUFOR Libya)”, **EUR-Lex**, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:089:0017:0020:en:PDF> (e.t.: 30.04.2021)

“Crisis Management and Response”, **European External Action Service (EEAS)**, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-Homepage/412/crisis-management-and-response_en (e.t.: 18.02.2021)

“Data for All Countries from 1988–2020 as a Share of GDP”, **SIPRI**, 2020, <https://sipri.org/sites/default/files/Data%20for%20all%20countries%20from%201988%E2%80%932020%20as%20a%20share%20of%20GDP%20%28pdf%29.pdf> (e.t. 25.10.2021)

“Data for All Countries from 1988–2020 in Constant (2019) USD”, **SIPRI**, <https://sipri.org/sites/default/files/Data%20for%20all%20countries%20from%201988%E2%80%932020%20in%20constant%20%282019%29%20USD%20%28pdf%29.pdf> (e.t. 25.10.2021)

“Davignon Report (Luxembourg, 27 October 1970)”, **Centre Virtuel de la Connaissance sur l’Europe (CVCE)**, https://www.cvce.eu/content/publication/1999/4/22/4176efc3-c734-41e5-bb90-d34c4d17bbb5/publishable_en.pdf (e.t.:25.08.2020)

“Declaration by the High Representative, Catherine Ashton, on behalf of the European Union on Events in Libya”, **European Council**, 20 February 2011, Brüksel, https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/cfsp/119397.pdf (e.t.: 10.03.2021).

“Declaration on European Identity (Copenhagen, 14 December 1973)”, **Centre Virtuel de la Connaissance sur l’Europe (CVCE)**, https://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/02798dc9-9c69-4b7d-b2c9-f03a8db7da32/publishable_en.pdf (e.t.: 15.10.2020).

“Defence and National Security Strategic Review 2017”, **Représentation Permanente de la France Auprès de la Conférence du Désarmement a Genève**, 2017, <https://cd-geneve.delegfrance.org/Defence-and-National-Security-Strategic-Review-1890> (e.t. 28.10.2021)

“Defence Data”, **European Defence Agency (EDA)**, <https://eda.europa.eu/publications-and-data/defence-data> (e.t.: 05.04.2021)

“Donald Trump on NATO: Top Quotes”, **Deutsche Welle**, <https://www.dw.com/en/donald-trump-on-nato-top-quotes/g-44588734> (e.t. 28.10.2021)

“EDA and Commission to Work Closely Together on Research”, **European Defence Agency (EDA)**, https://eda.europa.eu/news-and-events/news/09-05-18/EDA_and_Commission_to_work_closely_together_on_research (e.t.: 30.03.2021)

“Emmanuel Macron in His Own Words (English)”, **The Economist**, 7 November 2019, <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-in-his-own-words-english> (28.10.2021)

“Emmanuel Macron Warns Europe: NATO Is Becoming Brain-dead”, **The Economist**, 7 November 2019, <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead> (28.10.2021)

“EU CSDP Missions and Operations Factsheet”, **European External Action Service (EEAS)**, 2021, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/83616/eu-military-operations-and-civilian-missions_en (29.10.2021)

“EU Military HQ to Take Charge of Africa Missions” **Euobserver**, <https://euobserver.com/foreign/137127> (e.t.: 14.05.2021)

“EU Referendum Results”, **BBC News**, https://www.bbc.co.uk/news/politics/eu_referendum/results (e.t.: 09.12.2021)

“Europa muss handlungsfähig sein”, **Der Bundeskanzler**, <https://www.bundeskanzler.de/bk-de/aktuelles/europa-muss-handlungsfahig-sein-1141498> (e.t.: 11.07.2021).

“European Defence Action Plan: Towards a European Defence Fund”, **European Commission**, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_16_4088 (e.t.:19.02.2021)

“European Defence Action Plan”, **EUR-Lex**, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2016:950:FIN> (e.t.:14.02.2021)

“European Defence Agency (EDA)”, **European Union (EU)**, https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/eda_en (e.t.: 30.03.2021)

“European Defence Spending Hit New High in 2019”, **European Defence Agency (EDA)**, 2021, <https://eda.europa.eu/news-and-events/news/2021/01/28/european-defence-spending-hit-new-high-in-2019> (e.t.: 09.03.2021)

“European External Action Service (EEAS)”, **European Union**, https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/eeas_en (e.t.:14.02.2021)

“European Security Strategy: A Secure Europe in a Better World”, **Council of the European Union**, 2009, <https://www.consilium.europa.eu/media/30823/qc7809568enc.pdf> (e.t.: 20.12.2020)

“European Union Gives Impetus to Joint Defence Plan” , **BBC News**, 13 November 2017, <https://www.bbc.com/news/world-europe-41971867> (e.t. 28.10.2021)

“European Union Military Committee (EUMC)”, **European External Action Service (EEAS)**, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/5428/european-union-military-committee-eumc_en (e.t.: 18.02.2021)

“Factsheet: The Military Planning and Conduct Capability”, **European External Action Service (EEAS)**, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/54031/factsheet-military-planning-and-conduct-capability_en (e.t.: 18.02.2021)

“Final Communiqué of the Paris Summit (9 and 10 December 1974)”, **Centre Virtuel de la Connaissance sur l’Europe (CVCE)**, <https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a->

d4686a3e68ff/be352e74-1857-489d-a975-8ffada2a408d/Resources#2acd8532-b271-49ed-bf63-bd8131180d6b_en&overlay (e.t.: 27.08.2020)

“Foreign Affairs Council Configuration (FAC)”, **European Council**, <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/configurations/fac/> (e.t.:14.02.2021)

“France and Germany are Pushing Rival Models for Defence Co-operation”, **The Economist**, Şubat 2019, <https://www.economist.com/europe/2019/02/02/france-and-germany-are-pushing-rival-models-for-defence-co-operation> (e.t.: 10.07.2020)

“France’s Macron Pushes for ‘True European Army’”, **BBC News**, 6 November 2018, <https://www.bbc.com/news/world-europe-46108633> (e.t. 28.10.2021)

“Franco–British St. Malo Declaration (4 December 1998)”, **Centre Virtuel de la Connaissance sur l’Europe (CVCE)**, https://www.cvce.eu/content/publication/2008/3/31/f3cd16fb-fc37-4d52-936f-c8e9bc80f24f/publishable_en.pdf (e.t.: 18.04.2020)

“French Combat Troops Withdraw from Afghan War”, **Reuters**, <https://www.reuters.com/article/us-afghanistan-france-idUSBRE8AJ11O20121120> (e.t. 29.10.2021)

“GDP and Main Components (Output, Expenditure and Income)”, **EUROSTAT**, https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_gdp&lang=en (e.t. 25.10.2021)

“General de Gaulle’s First Veto”, **Centre virtuel de la connaissance sur l’Europe (CVCE)**, <https://www.cvce.eu/en/recherche/unit-content/-/unit/02bb76dfd066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/e491121c-8e37-473f-afe6-ff52e349c1aa> (e.t 21.10.2021)

“General de Gaulle’s Second Veto”, **Centre virtuel de la connaissance sur l’Europe (CVCE)**, General de Gaulle’s second veto - Historical events in the European integration process (1945–2014) (cvce.eu) (e.t 21.10.2021)

“Germany - Military Personnel”, **Global Security**, 30 June 2021, <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/de-personnel.htm> (e.t. 25.10.2021)

“Germany to Expand Bundeswehr to Almost 200,000 Troops”, **Deutsche Welle**, 21 February 2017, <https://www.dw.com/en/germany-to-expand-bundeswehr-to-almost-200000-troops/a-37655018> (e.t. 25.10.2021)

“Germany’s Military Reluctance Rooted in History”, **Deutsche Welle**, 12 April 2018, <https://www.dw.com/en/germanys-military-reluctance-rooted-in-history/a-43366599> (e.t. 21.09.2021)

“Helsinki European Council (10 -11 December) Presidency Conclusions: II. Common European Policy on Security and Defence”, **European Parliament**, http://www.europarl.europa.eu/summits/hel1_en.htm#b (e.t.: 18.04.2020)

“Helsinki European Council (10 and 11 December 1999) Presidency Conclusions”, **European Parliament**, https://www.europarl.europa.eu/summits/hel2_en.htm#IVa (e.t.: 18.04.2020)

“Ilkka Salmi: Director of the Situation Centre of the European Union”, **European Parliament**, https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede041011cvsalmi_/sede041011cvsalmi_en.pdf (e.t.: 18.02.2021)

“In Memoriam”, **Ministère des Armées**, <https://www.defense.gouv.fr/operations/missions-realisees/monde/operation-pamir-2001-2014/in-memoriam/in-memoriam> (e.t. 29.10.2021)

“Information Report”, **French Senate**, No. 626, Extraordinary Session of 2018-2019, <http://www.senat.fr/rap/r18-626-2/r18-626-21.pdf> (e.t. 29.10.2021)

“Intergovernmentalism and Supranationalism”, **University of Portsmouth - European Studies**, <http://hum.port.ac.uk/europeanstudieshub/learning/module-4-theorising-the-european-union/intergovernmentalism-and-supranationalism/> (e.t.: 15.01.2020)

“La Coopération Structurée Permanente”, **Ministère des Armées**, <https://www.defense.gouv.fr/dgris/action-internationale/la-csp/la-csp> (e.t.: 09.02.2021).

“Last Group of French Soldiers Leaves Afghanistan”, **Euronews**, 31 December 2014, <https://www.euronews.com/2014/12/31/last-group-of-french-soldiers-leaves-afghanistan> (e.t. 29.10.2021)

“Launching the European Defence Fund”, **EUR-Lex**, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=celex:52017DC0295> (e.t.:16.02.2021)

“Merkel Rallies Round NATO Following Macron ‘Brain Dead’ Claims”, **EURACTIV**, 8 November 2019, <https://www.euractiv.com/section/politics/news/merkel-rallies-round-nato-following-macron-brain-dead-claims/> (e.t. 25.10.2021)

“Military Expenditure (% of GDP) - European Union, Germany, France”, **The World Bank**, <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS?end=2020&locations=EU-DE-FR&start=2005> (e.t. 29.10.2021)

“Military expenditure (% of GDP) - European Union”, **The World Bank**, <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS?end=2019&locations=EU&start=2010&type=shaded&view=chart> (e.t.: 30.03.2021)

“Paris Attacks: What Happened on the Night”, **BBC News**, 9 December 2015, <https://www.bbc.com/news/world-europe-34818994> (e.t. 28.10.2021)

“Permanent Structured Cooperation (PESCO) Factsheet”, **European External Action Service (EEAS)**, November, 2020, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/pesco_factsheet_2020-11-9-version-20-nov.pdf (e.t.: 09.02.2021).

“PESCO”, **Bundesministerium der Verteidigung (BMVG)**, <https://www.bmvg.de/de/themen/dossiers/europaeische-sicherheit-und-verteidigung/pesco> (e.t.: 09.02.2021).

“Petersberg Tasks”, **EUR-Lex**, https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/petersberg_tasks.html (e.t.: 28.07.2020)

“Political and Security Committee (PSC)”, **European Council**, <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/political-security-committee/> (e.t.: 18.02.2021)

“Politico-Military Group (PMG)”, **European Council**, <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/politico-military-group/> (e.t.: 18.02.2021)

“Presidency Conclusions Santa Maria da Feira European Council (19 and 20 June 2000)”, **European Council**, https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00200-r1.en0.htm (e.t.: 18.04.2020)

“Proposal for a Regulation Establishing the European Defence Fund”, **European Parliament**, <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-new-boost-for-jobs-growth-and-investment/file-mff-european-defence-fund> (e.t.:16.02.2021)

“Reflection Paper on the Future of European Defence”, **European Commission**, 2017, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0315&from=EN> (e.t. 21.10.2021)

“Remarks by HR/VP Mogherini at the Press Conference Following the Foreign Affairs Council”, **European External Action Service (EEAS)**, 2018, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/47303/remarks-high-representativevice-president-federica-mogherini-press-conference-following_en (e.t.: 16.06.2021).

“Results of First Coordinated Annual Review on Defence”, **European Defence Agency (EDA)**, <https://eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/2020-11-20-card-factsheet-final.pdf> (e.t.: 12.04.2021)

“Schuman Declaration May 1950”, **European Union**, https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/europe-day/schuman-declaration_en (e.t.: 10.08.2020)

“Shaping of a Common Security and Defence Policy”, **European External Action Service (EEAS)**, https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/5388/shaping-of-a-common-security-and-defence-policy-_en (e.t.: 10.10.2020)

“SIPRI Military Expenditure Database”, **Stockholm International Peace Research Institute**, <https://www.sipri.org/databases/milex> (e.t. 26.10.2021)

“State of the Union Address 2016: Towards a better Europe - a Europe that Protects, Empowers and Defends”, **European Commission**, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_16_3043 (e.t.:14.02.2021)

“Statement from the Paris Summit (19 to 21 October 1972)”, **Centre Virtuel de la Connaissance sur l’Europe (CVCE)**, https://www.cvce.eu/obj/statement_from_the_paris_summit_19_to_21_october_1972-en-b1dd3d57-5f31-4796-85c3-cfd2210d6901.html (e.t.: 28.07.2020)

“That’s Not How It Works: Trump’s Grasp of NATO Questioned”, **The Guardian**, 2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/mar/18/trump-merkel-nato-germany-owe-money-tweet> (e.t. 25.10.2021)

“The Civilian Planning and Conduct Capability (CPCC)”, **European External Action Service (EEAS)**, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_nl/5438/The%20Civilian%20Planning%20and%20Conduct%20Capabilit

y%20(CPCC)#:~:text=The%20Civilian%20Planning%20and%20Conduct%20Capability%20(CPCC)%20is%20the%20EEAS,Operations%20Commander%20Francisco%20Esteban%20Perez (e.t.: 18.02.2021)

“The Establishment of Western European Union (WEU)”, **Centre Virtuel de la Connaissance sur l’Europe (CVCE)**, <https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/803b2430-7d1c-4e7b-9101-47415702fc8e/6d9db05c-1e8c-487a-a6bc-ff25cf1681e0> (e.t.: 26.06.2020).

“The European Political Community (EPC)”, **Centre Virtuel de la Connaissance sur l’Europe (CVCE)**, <https://www.cvce.eu/en/recherche/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/6550430e-98c0-4441-8a60-ec7c001c357b> (e.t.: 20.06.2020)

“The European Union is Having a Bad Crisis”, **The Economist**, 2020, <https://www.economist.com/leaders/2020/05/14/the-european-union-is-having-a-bad-crisis> (e.t.: 18.08.2020)

“The European Union Military Staff (EUMS)”, **European External Action Service (EEAS)**, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/5436/european-union-military-staff-eums_en (e.t.: 18.02.2021)

“The European Union’s Global Strategy: Three Years on, Looking Forward”, **European Union’s Global Strategy**, https://eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_global_strategy_2019.pdf (e.t.: 20.10.2021)

“The French Armed Forces Are Planning for High-intensity War”, **The Economist**, 21 May 2021, <https://www.economist.com/europe/2021/03/31/the-french-armed-forces-are-planning-for-high-intensity-war> (29.10.2021)

“The French White Paper on Defence and National Security”, **Présidence de la République**, 2007, <https://media.nti.org/pdfs/15-Fr.pdf> (e.t. 26.10.2021)

“The Military Planning and Conduct Capability (MPCC)”, **European External Action Service (EEAS)**, https://eeas.europa.eu/sites/default/files/mpcc_factsheet_november_2018.pdf (e.t.: 21.06.2021)

“The Nato-EU Strategic Partnership”, **NATO**, <https://www.nato.int/docu/comm/2004/06-istanbul/press-kit/006.pdf> (e.t.: 12.10.2020)

“The Provisions of the Treaty of Amsterdam”, **Centre Virtuel de la Connaissance sur l’Europe (CVCE)**, <https://www.cvce.eu/en/collections/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/360e9a19-6f83-4d9c-abd0-c1404d9657f3> (e.t.: 05.10.2020)

“The Signing and Ratification of the Treaty of Nice”, **Centre Virtuel de la Connaissance sur l’Europe (CVCE)**, <https://www.cvce.eu/en/collections/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/b326b381-ce93-4d9b-9e38-edc49fe37d1f> (e.t.: 08.10.2020)

“The Signing of the Élysée Treaty (22 January 1963)”, **Centre Virtuel de la Connaissance sur l’Europe (CVCE)**, <https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/c3c5e6c5-1241-471d-9e3a-dc6e7202ca16/3947ea20-4ae8-4717-8e6d-7bb3dd88821f> (e.t. 21.09.2021)

“The Tindemans Report”, **Centre Virtuel de la Connaissance sur l’Europe (CVCE)**, <https://www.cvce.eu/en/collections/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/63f5fca7-54ec-4792-8723-1e626324f9e3> (e.t.: 27.08.2020)

“The Treaty on European Union”, **Centre Virtuel de la Connaissance sur l’Europe (CVCE)**, <https://www.cvce.eu/en/collections/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/1ee58066-3c8b-4e0f-82b9-bad73ec67a9a> (e.t.: 28.07.2020)

“The U.S. War in Afghanistan 1999 – 2021”, **Council on Foreign Relations**, <https://www.cfr.org/timeline/us-war-afghanistan> (e.t. 25.10.2021)

“Treaty of Aachen: A New Treaty to Strengthen Franco-German Cooperation and Facilitate Convergence between the Two Countries”, **French Government**, <https://www.gouvernement.fr/en/treaty-of-aachen-a-new-treaty-to-strengthen-franco-german-cooperation-and-facilitate-convergence> (e.t. 21.09.2021)

“Trump Criticizes NATO Members Ahead of Summit”, **Politico**, 2018, <https://www.politico.eu/article/nato-summit-donald-trump-criticizes-members/> (e.t.: 27.07.2021).

“UK-France Defence Co-operation Treaty Announced”, **UK Government**, 2 November 2010, <https://www.gov.uk/government/news/uk-france-defence-co-operation-treaty-announced--2> (27.10.2021)

“Ursula Von der Leyen’s plot for EU Army unmasked: ‘It’s already taking shape””, **Express**, May 15, 2020,

<https://www.express.co.uk/news/world/1278523/ursula-von-der-leyen-news-bloc-eu-army-taking-shape-brexit-spt> (e.t.: 10.07.2020)

“Which EU Countries Had the Highest GDP in 2019?”, **EUROSTAT**, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20200508-1> (e.t. 25.10.2021),

“White Paper 2006: On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr”, **German Federal Ministry of Defence**, https://issat.dcaf.ch/content/download/17423/203638/version/2/file/Germany_White_Paper_2006.pdf (e.t. 25.10.2021)

“White Paper 2016: On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr”, **German Federal Ministry of Defence**, <https://issat.dcaf.ch/Learn/Resource-Library/Other-Documents/The-2016-German-White-Paper-Strategic-Review-and-Way-Ahead> (e.t. 25.10.2021)

“White Paper on Defence and National Security - 2013”, **Ministère des Armées**, 2013, <https://www.defense.gouv.fr/english/dgris/defence-policy/white-paper-2013/white-paper-2013> (e.t. 26.10.2021)

BACZYNSKA Gabriela, “Defense Spending by European NATO Allies Inches up in 2016”, **Reuters**, <https://www.reuters.com/article/us-nato-spending/defense-spending-by-european-nato-allies-inches-up-in-2016-idUSKBN16K1G7> (e.t.: 30.03.2021)

BISCOP Sven, “European Defence after Brexit: Flying on One Engine?”, **Egmont Institute**, 11 January 2017, <https://www.egmontinstitute.be/european-defence-after-brexit-flying-on-one-engine/> (e.t. 28.10.2021)

CROFT Adrian, STEWART Phil, “NATO Urges Allies to Reverse Defense Spending Cuts” , **Reuters**, 2013, <https://www.reuters.com/article/us-nato-spending-idUSBRE91K0YN20130221> (e.t.: 26.07.2021).

EMMOTT Robin, “EU Keeps Defence Fund Alive with 8 billion Euro Proposal”, **Reuters**, 27 May 2020, <https://www.reuters.com/article/us-eu-budget-defence-idUSKBN23328S> (e.t. 25.10.2021)

KEMPIN Ronja, “Could France Bring NATO and EU Closer Together?”, **SWP Comments**, 2008 <https://www.swp-berlin.org/en/publication/could-france-bring-nato-and-eu-closer> (e.t. 26.10.2021)

LEHNE Stefan, “Are Prime Ministers Taking Over EU Foreign Policy?”, **Carnegie Europe**, 16 February 2015, <https://carnegieeurope.eu/2015/02/16/are-prime-ministers-taking-over-eu-foreign-policy-pub-59070> (e.t. 21.03.2021)

LEHNE Stefan, “The Big Three in EU Foreign Policy”, **Carnegie Europe**, 5 July 2012, <https://carnegieeurope.eu/2012/07/05/big-three-in-eu-foreign-policy-pub-48759> (e.t. 21.09.2021)

MAJOR Claudia, MÖLLING Christian, “France Moves From EU Defense to European Defense”, **Carnegie Europe**, 7 December 2017, <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/74944> (e.t. 29.10.2021)

MAJOR Claudia, MÖLLING Christian, “The Twenty-First-Century German Question in European Defense”, **Carnegie Europe**, 20 July 2017, <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/71590> (e.t. 25.10.2021)

MARRONE Alessandro, “Permanent Structured Cooperation: An Institutional Pathway for European Defence”, **The Center for Security Studies (CSS)**, <https://isnblog.ethz.ch/defense/permanent-structured-cooperation-an-institutional-pathway-for-european-defence> (e.t.: 30.03.2021)

MARUSIC Sinisa Jakov “20 Years On, Armed Conflict’s Legacy Endures in North Macedonia”, **Balkan Insight**, 22 January 2021, <https://balkaninsight.com/2021/01/22/20-years-on-armed-conflicts-legacy-endures-in-north-macedonia/> (e.t. 25.10.2021)

MÖLLING Christian, MAJOR Claudia, “Why Joining France’s European Intervention Initiative is the Right decision for Germany”, **Egmont Royal Institute for International Relations**, 15 June 2018, <https://www.egmontinstitute.be/why-joining-frances-european-intervention-initiative-is-the-right-decision-for-germany/> (e.t. 29.10.2021)

MURRAY Al “Why Does Everyone Hate the English?”, **Sky History**, <https://www.history.co.uk/shows/al-murray-why-does-everyone-hate-the-english/articles/why-did-de-gaulle-hate-the-english> (e.t. 12.11.2021)

NÖRR Paula, “Who Is the Woman at the Top of the Union? Ursula von der Leyen - A Portrait”, **ECA Maastricht**, 3 August 2019, <https://ecamaastricht.org/blueandyellow-zoomingin/ursulavonderleyen-portrait> (e.t. 21.10.2021)

PANNIER Alice, “France’s Defense Partnerships and the Dilemmas of Brexit”, **The German Marshall Fund of the United States**, 2018,

<https://www.gmfus.org/news/frances-defense-partnerships-and-dilemmas-brexite> (e.t. 29.10.2021)

PANNIER Alice, “Macron’s European Intervention Initiative: More Questions Than Answers”, **European Leadership Network**, 23 November 2017, <https://www.europeanleadershipnetwork.org/commentary/macrons-european-intervention-initiative-more-questions-than-answers/> (29.10.2021)

Permanent Structured Cooperation (PESCO), <https://pesco.europa.eu/> (e.t. 29.10.2021)

ROGATE Chiara, “France Returns to NATO’s Integrated Military System: Sarkozy’s Sea Change?”, **Istituto per gli studi di politica internazionale (ISPI)**, 2009. https://www.ispionline.it/sites/default/files/pubblicazioni/rogate_0.pdf (e.t. 26.10.2021)

SMITH Harrison, “Donald Trump is Elected President of the United States”, **Washington Post**, 9 November 2016, https://www.washingtonpost.com/lifestyle/kidspost/donald-trump-is-elected-president-of-the-united-states/2016/11/09/58046db4-a684-11e6-ba59-a7d93165c6d4_story.html (e.t. 28.10.2021)

Text of Mr Leo Tindemans Letter, http://aei.pitt.edu/942/1/political_tindemans_report.pdf (e.t.: 27.08.2020)

Antlaşma ve Anlaşma Metinleri

“Berlin Plus Agreement”, **European Parliament**, https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/berlinplus_/berlinplus_en.pdf (e.t.: 10.10.2020)

“Consolidated Version of the Treaty on European Union - Protocol (No 10) on Permanent Structured Cooperation Established by Article 42 of the Treaty on European Union”, **EUR-Lex**, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12008M/PRO/10&from=EN> (e.t.: 10.02.2021)

“Consolidated Versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union”, **Eur-LEX**, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016ME/TXT&from=EN#d1e302-13-1> (e.t.: 30.05.2021)

European Defense Community Treaty, <https://aei.pitt.edu/5201/1/5201.pdf>
(e.t.: 20.06.2020)

“Franco-German Treaty of Aachen”, **Ministry for Europe and Foreign Affairs (Ministère de l’Europe et des Affaires étrangères)**, <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/germany/france-and-germany/franco-german-treaty-of-aachen/> (e.t. 21.09.2021)

“The Treaty on European Union”, **EUR-Lex**, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF (e.t.: 05.04.2021)